

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ»**

**Επιβλέπων Καθηγητής:
Παναγιώτης Λιαργκόβας**

**Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια
Αγγελική Λατσίνου**

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2008

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	I
I. ΠΡΟΛΟΓΟΣ	VI
II. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ	xix
III. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ	xx
IV. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	xxi
V. ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ	1
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ	1
ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ	1
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1
I. Ορισμός, έννοια και φύση του δικαίου Ιθαγένειας	1
II. Οι έννοιες της ιθαγένειας, της υπηκοότητας και της εθνικότητας	4
1. Γενικά.....	4
2. Η ιθαγένεια δεν συμπίπτει με την εθνικότητα.....	6
3. Η ιθαγένεια συμπίπτει με την υπηκοότητα παρά τις κάποιες αμυδρές διαφορές μεταξύ τους.....	7
III. Φύση του δικαίου ιθαγένειας	9
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	12
Οι θεωρητικές αρχές της Ιθαγένειας	12
I. Η εθνικότητα ως βάση της ιθαγένειας	12
II. Η χωρική κυριαρχία ως βάση της ιθαγένειας	13
III. Η ατομική βούληση ως βάση της ιθαγένειας	14
IV. Η αρχή της ενότητας της ιθαγένειας των μελών της οικογένειας	15
V. Η αρχή της ατομικότητας ή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας	17
VI. Η από τη γέννηση απόκτηση μιας ιθαγένειας ως θεωρητική αρχή	18
VII. Η αρχή της κτήσης μιας ιθαγένειας	20
ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	24
Βασικές έννοιες του Δικαίου Ιθαγένειας	24
I. Ημεδαπός / αλλοδαπός	24
II. Ανιθαγενής/Πολυϊθαγενής	27
III. Ομογενής/αλλογενής	29
ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	37
Συγκρούσεις νόμων περί Ιθαγένειας	37
I. Αρνητικές συγκρούσεις ιθαγενειών: Ανιθαγενείς	37
II. Θετικές συγκρούσεις ιθαγενειών: Πολυϊθαγενείς και το πρόβλημα του προσδιορισμού της «ενεργού» ιθαγένειας	38
1. Πολλαπλή ιθαγένεια στο επίπεδο του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου.....	39
2. Πολλαπλή ιθαγένεια στο επίπεδο του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου.....	40
α) Πολλαπλή ξένη ιθαγένεια. Επικράτηση της έννοιας της «ενεργού» ιθαγένειας.....	41
β) Πολλαπλή ιθαγένεια, η μία εκ των οποίων η ιθαγένεια του forum.....	41
3. Πολλαπλή ιθαγένεια στο επίπεδο του Δικαίου Καταστάσεως Αλλοδαπών.....	43
4. Πολλαπλή Ιθαγένεια στο επίπεδο του Κοινοτικού Δικαίου.....	44
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ	45
ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ	45
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	45

Η ιστορία της ελληνικής νομοθεσίας περί Ιθαγένειας.....	45
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	49
Διαχρονικό δίκαιο ιθαγένειας	49
I. Γενικά περί του διαχρονικού δικαίου ιθαγένειας.....	49
II. Προβλήματα διαχρονικής εφαρμογής του νόμου 1483/1984	51
III. Οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 69 του νόμου 2910/2001, όπως συμπληρώθηκαν με το νόμο 3013/2002.....	54
IV. Η διάταξη του άρθρου 23 § του νόμου 2130/1993 και οι συνέπειες που επιφέρει με την αναδρομική κατάργηση διατάξεων νόμου	54
ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	58
Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας κατά τον Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας	58
I. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με γέννηση	58
1. Γενικά	58
2. Προϊσχύσαν δίκαιο	58
3. Ισχύον δίκαιο	59
4. Μεταβατικές διατάξεις	62
II. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με αναγνώριση	66
1. Γενικά	66
2. Προϊσχύσαν δίκαιο	67
3. Ισχύον δίκαιο	67
4. Μεταβατικές διατάξεις	72
5. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας και αναγνώριση	75
6. Διαχρονικό δίκαιο. Η μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 § 11 ν.2910/2001, όπως συμπληρώθηκε με το ν. 3010/2002.	76
III. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με υιοθεσία	77
1. Γενικά	77
2. Ισχύον δίκαιο	78
IV. Αναγνώριση της ιθαγένειας ομογενών στην αλλοδαπή.....	80
V. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση αλλοδαπού και από τα τέκνα του πολιτογραφουμένου.....	81
VI. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κατάταξης στις ένοπλες δυνάμεις	82
ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	84
Κτήση/αναγνώριση ελληνικής ιθαγένειας δια διατάξεων που βρίσκονται εκτός του Κώδικα Ιθαγένειας	84
I. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από τους μοναχούς του Αγίου Ορους...	84
1. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας	84
2. Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας	87
II. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από ομογενείς της πρώην Σοβιετικής Ένωσης	88
1. Εισαγωγικά.....	88
2. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας	91
3. Αποτελέσματα της κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας	95
4. Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς	95
III. Λοιπές περιπτώσεις κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας που βρίσκονται εκτός του κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας.....	98
1. Εγγεγραμμένοι στα μητρώα αρρένων προξενικών αρχών (ν. 1524/1918)	98
2. Ο Νόμος 517/1948 για τη ρύθμιση θεμάτων ιθαγένειας των κατοίκων της Δωδεκανήσου και όσων κατάγονταν από τα νησιά αυτά	99
3. Λοιπές διατάξεις νόμων.....	100
ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	102

Πολιτογράφηση αλλοδαπού.....	102
I. Γενικά.....	102
II. Προϊσχύσαν δίκαιο	104
III. Ισχύον δίκαιο.....	106
A. Προϋποθέσεις Πολιτογράφησης.....	106
B. Δικαιολογητικά	108
Γ. Διαδικασία Πολιτογράφησης.....	110
Δ. Απόφαση πολιτογράφησης και ορκωμοσία.....	114
E. Πολιτογράφηση ομογενών αλλοδαπών που διαμένουν στο εξωτερικό	114
Z. Κτήση ελληνικής ιθαγένειας από τέκνα πολιτογραφημένου	116
H. Επιτροπή Πολιτογράφησης.....	116
Θ. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας «τιμής ένεκεν»	116
1. Προϊσχύσαν δίκαιο	117
2. Ισχύον Δίκαιο	117
I. Αποτελέσματα της πολιτογράφησης	118
II. Μεταβατικές διατάξεις	121
ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	123
Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας	123
I. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας	123
1. Γενικά	123
2. Ισχύον δίκαιον.....	124
II. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω υιοθεσίας ως τέκνο αλλοδαπού.....	129
III. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εγκατάλειψης του ελληνικού εδάφους.....	130
IV. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω έκπτωσης	133
1. Έκπτωση λόγω αναδοχής αλλοδαπής δημόσιας υπηρεσίας	134
2. Έκπτωση λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς προς την ελληνική ιθαγένεια	135
V. Αποβολή Ελληνικής Ιθαγένειας λόγω δήλωσης αποποίησης	136
VI. Απώλεια ελληνικής ιθαγένειας με δήλωση λόγω γάμου με Έλληνα.....	138
VII. Απώλεια της Ελληνικής Ιθαγένειας τέκνων πολιτογραφηθέντων Ελλήνων.....	139
ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	141
Η επίδραση του γάμου στην ιθαγένεια της έγγαμης γυναίκας	141
I. Εισαγωγικά.....	141
II. Προϊσχύσαν δίκαιο	142
1. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με γάμο	143
2. Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας με γάμο	144
III. Ισχύον δίκαιο	147
IV. Μεταβατικές διατάξεις	150
1. Οι μεταβατικές διατάξεις των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 69 του νόμου 2910/2001	150
2. Η διάταξη του άρθρου 7 § 3 του ν. 1438/1984, όπως αντικαταστάθηκε από τη διάταξη του άρθρου 40 § 1 του ν. 1832/1989.....	151
3. Η διάταξη του άρθρου 90 του ν. 1329/1983 και εκείνη του άρθρου 40 § 1 του ν. 1832/1989	153
V. Τελικές παρατηρήσεις.....	155
ΟΓΔΩΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	158

Ανάκτηση και απόδοση της ελληνικής ιθαγένειας	158
I. Ανάκτηση της ελληνικής ιθαγένειας κατά το άρθρο 69 § 4 του ν. 2910/2001	158
II. Απόδοση της ελληνικής ιθαγένειας στους πολιτικούς πρόσφυγες	158
III. Ανάκτηση Ελληνικής Ιθαγένειας σε τέκνα ελληνίδας που απώλεσαν λόγω νομιμοποίησης ή αναγνώρισης από τον αλλοδαπό πατέρα τους.....	159
ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ 161	
ΛΟΙΠΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ	161
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	161
Αρμοδιότητα σε θέματα ιθαγένειας, απόδειξη της ελληνικής ιθαγένειας και καθορισμός αυτής σε παλιννοστούντες ομογενείς.....	161
I. Αρμοδιότητα σε θέματα ιθαγένειας	161
II. Πιστοποιητικά ελληνικής Ιθαγένειας	162
III. Διαπιστωτικές πράξεις καθορισμού της ελληνικής ιθαγένειας.....	163
1. Καθορισμός κτήσης ή μη της ελληνικής ιθαγένειας	163
2. Καθορισμός της ελληνικής ιθαγένειας παλιννοστούντων	164
3. Καθορισμός της ιθαγένειας των αδήλωτων.....	166
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	168
Δικαιοδοσία επί αμφισβητήσεων Ιθαγένειας	168
ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	169
Διεθνείς Συμβάσεις για ζητήματα ελληνικής ιθαγένειας	169
I. Πολυμερείς Διεθνείς Συμβάσεις για τους ανιθαγενείς.....	169
ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	172
Συμβούλιο ιθαγένειας	172
Άρθρο 28 του Νέου Κώδικα.....	172
ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	174
Μεταβατικές και Τελικές Διατάξεις	174
Άρθρο 29 174	
Άρθρο 30 174	
(Άρθρο 31) 175	
Άρθρο 32 175	
Άρθρο 33 176	
ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	177
I. Καταργούμενες Διατάξεις.....	177
(Άρθρο 34 του Ν. 3284/2004)	177
II. Διατηρούμενες Διατάξεις	178
(Άρθρο 35 του 3284/04).....	178
ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ	181
Ευρωπαϊκή Εμπειρία.....	181
I. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ	181
II. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.....	183
III. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΩ ΧΩΡΩΝ	184
IV. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ	191
V. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ.....	193
VI. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ	194
VII. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ	196
ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ	197
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ	197
I. Έννοια, φύση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας.....	197
II. Περιεχόμενο, συνέπειες της Ευρωπαϊκής Ιθαγένειας.....	200

ΕΚΤΟ ΜΕΡΟΣ	203
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	203
I. Στατιστικά Δεδομένα για τους μετάστες στην Ελλάδα	203
II. Στατιστικά στοιχεία για την Πολιτογράφηση στην Ελλάδα	203
III. Συνοπτικός Πίνακας Ιθαγένειας Χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	203
ΕΒΔΟΜΟ ΜΕΡΟΣ	204
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ	204
<u>VI. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ</u>	208
<u>VII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	209
<u>VIII. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ</u>	211

I. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Ελλάδα βρίσκεται εδώ και δύο περίπου δεκαετίες αντιμέτωπη με τα πολύπλοκα ζητήματα της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών και της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης των μεταναστών, ζητήματα που χαρακτηρίζουν όλες τις χώρες υποδοχής μεταναστών. Ο σχεδιασμός αποτελεσματικών πολιτικών για τη μετανάστευση και η αποφυγή των προβλημάτων που συχνά τη συνοδεύουν αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που γνωρίζει σήμερα η Ελλάδα.

Για τη χάραξη κατάλληλων πολιτικών, τόσο για τη διαχείριση της μετανάστευσης όσο και για την επιτυχή οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών που ζουν νόμιμα στη χώρα, χρειάζονται γνώσεις για τις πολύπλοκες και διαφορετικές πτυχές του μεταναστευτικού φαινομένου, όπως μεταξύ άλλων, οι μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα, ο αντίκτυπος της παρουσίας των μεταναστών στην ελληνική οικονομία και κοινωνία, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες καθώς και οι παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομική και κοινωνική τους ένταξη.

Αν και η από κράτος σε κράτος μετανάστευση αποτελεί ένα πανάρχαιο φαινόμενο, μέχρι σήμερα το Διεθνές Δίκαιο δεν έχει διαμορφώσει ένα σύνολο κανόνων δικαίου που να γίνεται αποδεκτό από την πλειοψηφία των κρατών. Παρ' όλη τη δράση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας ήδη από τα χρόνια του Μεσοπολέμου, ο ΟΗΕ καθυστέρησε σημαντικά να ασχοληθεί με τη διαδικασία της μετανάστευσης, ενώ η Συνθήκη για τα δικαιώματα των μεταναστών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους που υιοθέτησε το 1990 είχε πολύ μικρή αποδοχή. Από την άλλη πλευρά, περιφερειακοί θεσμοί, όπως η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ακολούθησαν τη δική τους πορεία προκειμένου να ρυθμίσουν τόσο τη μετανάστευση των υπηκόων των κρατών-μελών όσο και τη μετανάστευση από τρίτες χώρες προς αυτούς. Δεδομένου ότι η ρύθμιση της διαδικασίας της μετανάστευσης αποδεικνύεται ιδιαίτερα δύσκολη, η πρόκληση για το Διεθνές Δίκαιο είναι η εφαρμογή ενός αποτελεσματικού πλαισίου προστασίας που θα διέπει όλους τους μετανάστες χωρίς διακρίσεις.

Η μετανάστευση, αυτό το πανάρχαιο φαινόμενο που συνεχίζεται με αμείωτους ρυθμούς έως σήμερα και αναμένεται να ενταθεί στο μέλλον, έχει αρκετά ρευστό περιεχόμενο. Σύμφωνα με τον ορισμό του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης

(ΔΟΜ), μετανάστευση είναι η διαδικασία της μετακίνησης είτε διαπερνώντας διεθνή σύνορα είτε μέσα στην επικράτεια ενός κράτους και αφορά πρόσφυγες, εκτοπισμένα άτομα (displaced persons), ξεριζωμένα άτομα (uprooted persons) και οικονομικούς μετανάστες (economic migrants) (International Migration Organization 2005:460). Στο παρόν κείμενο εξετάζεται μόνο η οικειοθελής μετανάστευση, στην οποία τα άτομα ωθούνται κυρίως από οικονομικούς λόγους, η μεγαλύτερη κατηγορία των οποίων είναι οι μετανάστες εργαζόμενοι. Οι τελευταίοι ορίζονται ως άτομα που πρόκειται να απασχοληθούν ή απασχολούνται σε αμειβόμενη δραστηριότητα την οποία προσφέρουν σε κράτος του οποίου δεν είναι υπήκοοι (International Migration Organization 2005:460) ή, σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό, ως άτομα που μεταβάλλουν εκούσια τον τόπο εγκατάστασης τους για λόγους οικονομικούς, δηλαδή για να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο αναζητώντας εργασία σε ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες.

Οι μετανάστες, ακόμη και όταν έχουν ενσωματωθεί πλήρως στη χώρα υποδοχής, δεν αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο όπως οι ημεδαποί. Αν και το διεθνές δίκαιο δέχεται ότι οι μετανάστες έχουν δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση τους, δεν χαίρουν εκείνων των δικαιωμάτων που είναι στενά συνδεδεμένα με την έννοια της κρατικής κυριαρχίας, όπως τα πολιτικά δικαιώματα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι. Σε περίπτωση δε που καταδικαστούν για την τέλεση ποινικού αδικήματος, επιτρέπεται η απέλαση τους από το κράτος όπου διαμένουν και εργάζονται χωρίς να απαιτείται το εν λόγω κράτος να αιτιολογήσει κατά τρόπο ειδικό γιατί θεωρούνται κίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια, τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια υγεία, δηλαδή τους τρεις λόγους που παραδοσιακά ελέγχουν την κυκλοφορία των ατόμων μεταξύ των κρατών.

Οι μεγάλες μεταναστεύσεις που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού χαρακτηρίζονταν από την ανάγκη των ανθρώπων να αναζητήσουν εργασία στη χώρα υποδοχής ή/και από την προσδοκία τους ότι στο τρίτο κράτος θα είχαν καλύτερους όρους εργασίας από ό,τι στη χώρα προέλευσης. Κατά την περίοδο αυτή, η προστασία των μεταναστών εργαζομένων και η διασφάλιση των δικαιωμάτων τους βασιζόταν κατά κύριο λόγο στην εκάστοτε διάθεση της χώρας υποδοχής και, όπου αυτές υπήρχαν, σε διμερείς συμφωνίες που καταρτίζονταν μεταξύ των χωρών προέλευσης και υποδοχής.

Η περίοδο του μεσοπολέμου

Η ίδρυση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ΔΟΕ) το 1919 σηματοδότησε μια πολύ σημαντική αλλαγή στο τρόπο αλλά και στο περιεχόμενο της προστασίας που παρεχόταν στους μετανάστες. Κατ' αρχάς συμφωνήθηκε ότι η εργασία δεν θα πρέπει να θεωρείται απλώς ως ένα προϊόν και αντικείμενο συναλλαγής, αλλά θα πρέπει να υπάρξουν συγκεκριμένοι κανόνες που θα ρυθμίζουν τις βασικές συνισταμένες των εργασιακών σχέσεων και τους όρους εργασίας τους οποίους τα κράτη-μέλη αναλάμβαναν να εφαρμόσουν. Η προστασία των συμφερόντων των εργαζομένων που απασχολούνταν στο εξωτερικό συγκαταλέχθηκε μεταξύ των πρωταρχικών στόχων του ΔΟΕ, ενώ ορίστηκε ότι οι κανόνες που θεσπίζονται σε κάθε κράτος-μέλος σχετικά με τις συμβάσεις εργασίας θα πρέπει να εξασφαλίζουν ισότιμη οικονομική μεταχείριση μεταξύ όλων των εργαζομένων που διαμένουν νόμιμα σε αυτό.

Παρατηρείται λοιπόν μια ουσιαστική μεταστροφή στο τρόπο με τον οποίο μια χώρα υποδοχής όφειλε να συμπεριφερθεί στον μετανάστη εργαζόμενο. Πιο συγκεκριμένα, δεν θα τον αντιμετώπιζε πλέον απλώς ως έναν αλλοδαπό στον οποίο είχε παραχωρήσει το δικαίωμα να ζει και να εργάζεται εντός της επικρατείας της. Αντίθετα, θα έπρεπε να του εξασφαλίζει "ισότιμη οικονομική μεταχείριση" με τους ημεδαπούς εργαζομένους, όρος που συγκεκριμενοποιήθηκε το Νοέμβριο του 1919 με την υιοθέτηση της Σύστασης Νο. 2 περί της Αμοιβαιότητας στη Μεταχείριση. Το κείμενο αυτό καλούσε τα κράτη-μέλη να διασφαλίσουν στους αλλοδαπούς εργαζομένους και στις οικογένειες τους αφενός την εφαρμογή των κανόνων και ρυθμίσεων για την προστασία των ημεδαπών εργαζομένων και αφετέρου την απόλαυση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, όπως ακριβώς αυτό αναγνωριζόταν στους υπηκόους τους.

Οι τόσο πρωτοποριακές διατάξεις δεν ήταν απόλυτες, αλλά τελούσαν υπό την προϋπόθεση της αρχής της αμοιβαιότητας. Η επίκληση της αρχής αυτής σήμαινε ότι το κράτος-μέλος Α δεν θα ήταν διατεθειμένο να επεκτείνει στους μετανάστες υπηκόους του κράτους-μέλους Β την ισότιμη εφαρμογή της νομοθεσίας του, εάν το κράτος Β δεν εφαρμόζε με τον ίδιο τρόπο τους εσωτερικούς του νόμους στους μετανάστες που προέρχονταν από το κράτος Α. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, αν και η

αρχή της αμοιβαιότητας εξακολουθεί να προβλέπεται σε αρκετές χώρες, τα σύγχρονα κείμενα περί μετανάστευσης την αποφεύγουν και προβλέπουν ότι οι διατάξεις τους ισχύουν χωρίς διακρίσεις σε όλους τους μετανάστες που διαμένουν στη χώρα υποδοχής και ανεξάρτητα από το κράτος υπηκοότητας τους

Η μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο Εποχή

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα πρώτα ευρωπαϊκά εγχειρήματα για περιφερειακή οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση μετάλλαξαν την προτροπή για ισότιμη προστασία της εργασίας μεταξύ ημεδαπών και μεταναστών εργαζομένων σε απαγόρευση διακρίσεων εις βάρος των μεταναστών εργαζομένων από τη χώρα υποδοχής. Αυτή η μετάλλαξη ήταν κεφαλαιώδους σημασίας. Από απλό αντικείμενο προστασίας που του εξασφάλιζε κυρίως η χώρα προέλευσης, ο μετανάστης εργαζόμενος γινόταν υποκείμενο δικαιωμάτων. Έτσι, μπορούσε πλέον ο ίδιος να απαιτήσει από τη χώρα υποδοχής την ίση μεταχείριση του με τον ημεδαπό εργαζόμενο και την παράλειψη κάθε διακριτικής μεταχείρισης στο μέλλον. Με άλλα λόγια, αναγνωρίζονταν στο πρόσωπο του μετανάστη δικαιώματα, τα οποία μπορούσε να ασκήσει αυτοτελώς και χωρίς την ανάμιξη της χώρας προέλευσης.

Οι εξελίξεις στην Ευρώπη

Η μεταστροφή στην προστασία των μεταναστών αποτυπώθηκε ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 στο άρθρο 7 της Συνθήκης που ίδρυσε την ΕΟΚ, το οποίο προβλέπει ότι "εντός του πεδίου εφαρμογής της παρούσης Συνθήκης ... απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας". Η θεμελιώδης αυτή αρχή βρίσκει εφαρμογή και στη μετανάστευση μεταξύ των κρατών-μελών, αυτό που στη γλώσσα του Κοινοτικού Δικαίου ονομάζεται "ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων". Η μετανάστευση αποτελεί κομμάτι της Κοινής Αγοράς, που είναι το κύριο οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η πεμπτουσία της οικονομικής ολοκλήρωσης, και συμπληρώνεται από την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Ειδικότερα, το Κοινοτικό Δίκαιο επιτάσσει την κατάργηση κάθε διάκρισης λόγω ιθαγένειας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών-μελών όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας. Σήμερα οι κανόνες αυτοί έχουν αποτυπωθεί στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/38, στην οποία

παρατηρείται μια σαφής στροφή προς τη γενίκευση του δικαιώματος κυκλοφορίας και διαμονής, έτσι ώστε αυτό πλέον καλύπτει το σύνολο σχεδόν των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όχι μόνο τους κοινοτικούς εργαζομένους.

Εκτός όμως από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα υφίστανται και άλλοι θεσμοί που προωθούν τη μετανάστευση των υπηκόων των συμμετεχόντων κρατών μεταξύ τους, όπως η Οικονομική Ένωση Βελγίου, Ολλανδίας και Λουξεμβούργου (BENELUX) και η Σκανδιναβική Συνεργασία. Η πρώτη, η οποία ιδρύθηκε το 1958 από κράτη που συμμετείχαν και ως ιδρυτικά μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, προχωρούσε, συγκριτικά με την ΕΟΚ, ακόμη περισσότερο στην προώθηση της μετανάστευσης. Πιο συγκεκριμένα, υποχρέωνε τις συμμετέχουσες χώρες να εξασφαλίζουν στους υπηκόους των άλλων μερών την ίδια ακριβώς μεταχείριση με εκείνη των υπηκόων τους όσον αφορά την κυκλοφορία, την παραμονή και την εγκατάσταση των εργαζομένων, τις συνθήκες εργασίας, την άμεση φορολογία, την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων κ.λπ. Όσον αφορά δε τη Σκανδιναβική Συνεργασία -στην οποία συμμετέχουν η Δανία, η Ισλανδία, η Νορβηγία, η Σουηδία και η Φινλανδία- το 1954 συμφωνήθηκε η δημιουργία ενιαίας αγοράς εργασίας, όπου οι πολίτες των εν λόγω κρατών δικαιούνται να εργάζονται χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη έκδοση και χορήγηση άδειας εργασίας. Τέλος, το 1962 οι σκανδιναβικές χώρες αποφάσισαν οι πολίτες ενός κράτους που διαβιούν στο έδαφος άλλου κράτους να απολαύουν, στο μέτρο που είναι δυνατόν, των ιδίων κοινωνικών παροχών των οποίων απολαύουν οι πολίτες του άλλου κράτους.

Ο ρόλος και η δράση του ΟΗΕ

Παρά τη σημασία που ανέκαθεν είχε η μετανάστευση στις σχέσεις μεταξύ των κρατών, παρά τη δράση του ΔΟΕ για την προστασία της θέσης των μεταναστών εργαζομένων και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους, δράση που εντάθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, και παρότι στο περιφερειακό επίπεδο της Ευρώπης αναπτύχθηκαν εξαιρετικής σπουδαιότητας πρωτοβουλίες που τοποθετούσαν τη μετανάστευση σε νέες, πρωτοποριακές, βάσεις, ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών καθυστέρησε συγκριτικά να ασχοληθεί με τη διεθνή μετανάστευση και να υιοθετήσει κανόνες προστασίας όλων όσων συμμετέχουν σ' αυτή.

Αφετηρία της ενασχόλησής του αποτέλεσε η Απόφαση της Γενικής Συνέλευσης 3224 του 1974, η οποία καλούσε όλα τα κράτη να εξασφαλίσουν στους νόμιμους μετανάστες εργαζομένους ίση μεταχείριση με τους ημεδαπούς αναφορικά με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την εργατική νομοθεσία.⁵ Με την Απόφαση 31/127 του 1976 διευρύνθηκε η προστασία καλύπτοντας και τη νομοθεσία περί κοινωνικής ασφάλισης, ενώ δύο χρόνια αργότερα η Απόφαση 33/163 καλούσε τις χώρες υποδοχής να εξετάσουν τη δυνατότητα υιοθέτησης μέτρων για την προώθηση της φυσιολογικής οικογενειακής ζωής των μεταναστών εργαζομένων μέσω της επανασύνδεσης των οικογενειών τους και ζητούσε από τον Γενικό Γραμματέα να εξετάσει το ενδεχόμενο κατάρτισης διεθνούς συνθήκης για τη θέσπιση των δικαιωμάτων των μεταναστών εργαζομένων.

Η αναφορά στη μελλοντική ύπαρξη πολυμερούς συμβατικού κειμένου ήταν βαρύνουσα σημασίας. Ο ΟΗΕ, ως ο παγκόσμιος πολιτικός οργανισμός, νομιμοποιείται κατά τρόπο μοναδικό να θεσπίζει κανόνες σε θέματα που αφορούν τη διεθνή κοινότητα. Μέχρι τη στιγμή εκείνη, τα πολυμερή κείμενα που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν για την προστασία των μεταναστών ήταν κυρίως το Διεθνές Σύμφωνο για τα Πολιτικά και Αστικά Δικαιώματα (1966), η Σύμβαση του ΟΗΕ για την Κατάργηση κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων (1965) και τα σχετικά κείμενα του ΔΟΕ, με κυριότερο τη Σύμβαση για την Ισότητα στη Μεταχείριση των Μεταναστών Εργαζομένων (1975). Το 1979 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ συγκεκριμενοποίησε τη στόχευση για καλύτερευση της θέσης όλων των μεταναστών εργαζομένων και τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας τους υιοθετώντας την Απόφαση 34/172, όπου αποφασίστηκε η σύνταξη πολυμερούς συμβατικού κειμένου.

Μετά από διαπραγματεύσεις που διήρκεσαν 10 χρόνια, η Γενική Συνέλευση υιοθέτησε, βάσει της Απόφασης 45/158 της 18ης Δεκεμβρίου 1990, το κείμενο της Διεθνούς Συνθήκης για την Προστασία των Δικαιωμάτων όλων των Μεταναστών Εργαζομένων και των Μελών των Οικογενειών τους. Η Συνθήκη -σημειωτέον ότι αποτελεί μέχρι σήμερα το μοναδικό συνολικό πολυμερές κείμενο που καλύπτει όλη τη διαδικασία της μετανάστευσης- κωδικοποιεί τα δικαιώματα τα οποία απονέμονται και αναγνωρίζονται στους μετανάστες εργαζομένους στις χώρες προέλευσης, διέλευσης και υποδοχής κυρίως μέσα από τα κείμενα που αναφέρονται στην

προηγούμενη παράγραφο. Ο συνδυασμός των παρατεταμένων διαπραγματεύσεων, του πολύ μεγάλου χρόνου που απαιτήθηκε για τη θέση της σε ισχύ, της μηδαμινής απήχησης στα κράτη του Πρώτου Κόσμου αλλά και της περιορισμένης απήχησης στα κράτη του Δεύτερου και Τρίτου Κόσμου, αναδεικνύει την ύπαρξη δυστοκίας στην προσχώρηση σε συμβατικά κείμενα που θέτουν τη διεθνή μετανάστευση σε ένα νομικά δεσμευτικό πλαίσιο.

Το παράδειγμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΚ) είναι χαρακτηριστικό. Οι λεγόμενοι "15" έχουν πολύ μεγάλη εμπειρία ως χώρες προέλευσης και ως χώρες υποδοχής, ενώ, όπως έχει ήδη σημειωθεί, η μετανάστευση, υπό την μορφή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, συγκαταλέγεται μεταξύ των βασικών στοιχείων που οδήγησαν στην οικονομική ολοκλήρωση. Ποια λοιπόν θα μπορούσε να είναι η προστιθέμενη αξία από την προσχώρηση των "15" στη Συνθήκη του 1990; Η απάντηση είναι μάλλον απλή: δεν είχε να προσθέσει τίποτε στους σχετικούς κανόνες του Κοινοτικού Δικαίου, ενώ δεν θα γινόταν αποδεκτή ως το νομικό πλαίσιο που θα καθόριζε τους όρους της μετανάστευσης από τρίτα κράτη προς την Κοινότητα και μάλιστα χωρίς να είναι βέβαιο ότι θα επιτρέπεται η διαφοροποίηση των κανόνων που ισχύουν ανάλογα με την προέλευση των μεταναστών. Επειδή η ΕΚ είναι ένας οικονομικός γίγαντας που προσφέρει πάρα πολλές ευκαιρίες για εργασία και απασχόληση, αποτελεί πόλο έλξης για τον πληθυσμό των περισσότερων κρατών του κόσμου. Για αυτόν και μόνο το λόγο προφανώς θεωρεί ότι νομιμοποιείται να καθορίζει από μόνη της το νομικό και διαδικαστικό πλαίσιο της μετανάστευσης που δέχεται από τρίτες χώρες. Και μάλιστα χωρίς να απαιτείται να λαμβάνει υπόψη της τα σχετικά κείμενα του ΟΗΕ ή του ΔΟΕ.

Από την άλλη πλευρά, δεδομένου ότι ο στόχος της Συνθήκης του 1990 είναι η καταγραφή και η προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των μεταναστών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους, τα κράτη της ΕΚ δεν προσβλέπουν στην προσχώρηση τους στη Συνθήκη ως ένα μέσο για να διαβεβαιώσουν τις χώρες προέλευσης ότι δεν θα παραβιάσουν αυτά τα δικαιώματα και τις ελευθερίες. Και αυτό διότι η υψηλού επιπέδου προστασία που παρέχεται σε συνδυασμό με τη δυνατότητα των μεταναστών να προσφύγουν απευθείας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και, εμμέσως, στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) περιορίζουν τη νομιμοποίηση που τυχόν θα

παρείχε η προσχώρηση στη Συνθήκη, με άλλα λόγια τη (φαινομενική) παροχή αποτελεσματικής προστασίας στους μετανάστες.

Ένα άλλο ζήτημα που αναφέρεται από την περιορισμένη απήχηση της Συνθήκης του 1990 αλλά και άλλων σχετικών πολυμερών κειμένων είναι κατά πόσον σήμερα έχει διαμορφωθεί ένα διεθνές δίκαιο της μετανάστευσης, το οποίο θα αποτελούσε τμήμα του δημοσίου διεθνούς δικαίου και θα χαρακτηριζόταν από αυτόνομους κανόνες και αρχές. Αν και τις τελευταίες δεκαετίες έχει συζητηθεί αρκετά το ζήτημα της διάσπασης (fragmentation) του Διεθνούς Δικαίου και της δημιουργίας νέων κλάδων (το διεθνές δίκαιο του περιβάλλοντος θα μπορούσε να αναφερθεί ως παράδειγμα) και παρ' όλη την υιοθέτηση σχετικών πολυμερών κειμένων και την ενασχόληση υπερεθνικών θεσμών με τη μετανάστευση, φρονούμε ότι είναι μάλλον αρκετά νωρίς για τον ισχυρισμό αυτόν. Η σύγχρονη πρακτική των διεθνών σχέσεων δείχνει ότι η μετανάστευση συνεχίζει να αντιμετωπίζεται κυρίως σε διμερές επίπεδο (σχέσεις χώρας προέλευσης με χώρα υποδοχής) ή/και σε πολυμερές επίπεδο (π.χ. η Κοινή Μεταναστευτική Πολιτική της ΕΚ) , αλλά όχι σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η ρύθμιση της διεθνούς μετανάστευσης θα μπορούσε να αντιπαραβληθεί με τη διασυνοριακή κυκλοφορία των αγαθών (Russel and Teitelbaum 1992). Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα αγαθά αποτέλεσαν αντικείμενο παραγωγής διεθνών κανόνων, αρχικά μέσω της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (της γνωστής GATT) και, μετά το 1995, μέσω του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου, οπότε προστέθηκαν και οι υπηρεσίες. Και ενώ στην περίπτωση των αγαθών και των υπηρεσιών παρατηρείται παγκοσμίως αυξανόμενη τάση περιορισμού του κρατικού παρεμβατισμού και αποδοχής διεθνοποιημένων κανόνων, η κυκλοφορία των προσώπων έχει παραμείνει στο σκληρό πυρήνα της κρατικής κυριαρχίας, με τις χώρες υποδοχής να εξακολουθούν να παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των παραμέτρων της μετανάστευσης. Προς αποφυγή παρεξηγήσεων, ο μετανάστης εργαζόμενος δεν νοείται απλώς ως πηγή εργατικού δυναμικού αλλά ούτε η εργασία ως βασικό προϊόν ή ως αντικείμενο εμπορικής συναλλαγής. Από τη στιγμή βέβαια που η εργασία εκμισθώνεται, η συνάφεια της με άλλες οικονομικές δραστηριότητες καθίσταται προφανής. Η διαφοροποίηση έγκειται στο ότι η εργασία παρέχεται από ανθρώπους και, όπως έχει παρατηρήσει ο Γενικός Εισαγγελέας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Jacobs, το γεγονός αυτό δίνει το προβάδισμα στην

προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εργαζομένων και όχι στην ικανοποίηση των αναγκών που έχουν οι οικονομίες των κρατών.

Σε κάθε περίπτωση όμως δεν μπορεί να παραγνωριστεί το ότι η υποδοχή γενικά των αλλοδαπών και πιο συγκεκριμένα των μεταναστών εργαζομένων βρίσκεται στη σφαίρα της διακριτικής ευχέρειας των κρατών και, με την εξαίρεση δεσμεύσεων που ενδεχομένως πηγάζουν από το διεθνές συμβατικό ή εθνικό δίκαιο, δεν υφίσταται καμία υποχρέωση να ανεχθούν και να επιτρέψουν την είσοδό τους. Αυτή η πραγματικότητα αποτυπώνεται στον Καταστατικό Χάρτη του ΔΟΜ (1951). Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3, ο ΔΟΜ αναγνωρίζει ότι ο έλεγχος της εισόδου και ο αριθμός των μεταναστών που θα εισέλθουν στην επικράτεια είναι ζητήματα που αφορούν την εσωτερική έννομη τάξη των κρατών-μελών και καθορίζονται από αυτήν, ενώ κατά τη διάρκεια υλοποίησης των δραστηριοτήτων του θα συμμορφώνεται προς τη νομοθεσία και τις πολιτικές των μελών του.

Η δράση του ΟΗΕ από 2000 έως σήμερα

Κρίνοντας από τη δράση του ΟΗΕ προκύπτει ότι, με εξαίρεση τη Συνθήκη του 1990, δεν έχει αντιμετωπίσει τη διεθνή μετανάστευση κατά τρόπο ουσιαστικό. Για παράδειγμα στη διακήρυξη της χιλιετίας η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση το Σεπτέμβριο 2000 και έθετε τις βάσεις για τη μελλοντική δράση του ΟΗΕ, γινόταν γενικόλογη αναφορά στη ανάγκη λήψης μέτρων για τη διασφάλιση του σεβασμού και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών και των οικογενειών τους. Και μάλιστα, ως ζήτημα που χρήζει αντιμετώπισης, η μετανάστευση δεν θεωρήθηκε ως κάτι μεμονωμένο, αλλά συνδυάστηκε με την ανάγκη εξάλειψης πράξεων ρατσισμού και ξενοφοβίας. Αντιθέτως, η Διακήρυξη κάλυψε με σημαντικά πιο ουσιώδες περιεχόμενο άλλα διεθνή κοινωνικοπολιτικά ζητήματα (π.χ. εξάλειψη της φτώχειας και της ένδειας/δικαίωμα στην ανάπτυξη, κ.λπ.), τα οποία θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι συνδέονται άρρηκτα με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ρευμάτων.

Επιπρόσθετα, ποτέ δεν υπήρξε μια απόπειρα καταγραφής των προβλημάτων, των προκλήσεων και των προοπτικών τής από χώρα σε χώρα αλλά και από ήπειρο σε ήπειρο μετανάστευσης. Αυτό εν μέρει αντιμετωπίστηκε-το Δεκέμβριο του 2003 με τη δημιουργία (κατόπιν προτροπής του Γενικού Γραμματέα) της 32μελούς Παγκόσμιας

Επιτροπής για τη Διεθνή Μετανάστευση στην οποία ανατέθηκε να μελετήσει όλες τις πτυχές της μετανάστευσης και να καταλήξει σε συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής. Στην Έκθεση της που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο 2005 πρότεινε έξι αρχές για δράση, στις οποίες περιλαμβάνονταν και η προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών. Η Επιτροπή όμως δεν είχε να προσθέσει τίποτε το καινοτόμο σε όσα κατά καιρούς επαναλαμβάνονται για την ανάγκη ενίσχυσης του κανονιστικού πλαισίου που διέπει τη διεθνή μετανάστευση και της εφαρμογής του με πιο αποτελεσματικό τρόπο ώστε να διασφαλίζονται πλήρως και χωρίς διακρίσεις τα θεμελιώδη δικαιώματα που πρέπει να απολαμβάνουν όλοι οι μετανάστες (Report of the Global Commission of International Migration 2005:4). Και ενδεχομένως να μην είχε νόημα να καταθέσει η Επιτροπή συγκεκριμένες προτάσεις, αφού, όπως είδαμε, υπάρχει μεγάλη απροθυμία να προσχωρήσουν τα κράτη στα σχετικά πολυμερή κείμενα.

Στην έκθεση με τίτλο *Longer freedom-Toward development, security and human rights of all* που υπέβαλλε ο Γενικός Γραμματέας το Μάρτιο του 2005 και αποτέλεσε το κείμενο εργασίας για την πολλά υποσχόμενη αλλά πτωχή σε αποτελέσματα Σύνοδο Κορυφής του ΟΗΕ το Σεπτέμβριο του 2005 –τη μεγαλύτερη συνάντηση αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων στην ιστορία- η μετανάστευση αναφέρεται (μαζί με τις μεταδοτικές ασθένειες, τις φυσικές καταστροφές, την επιστήμη και την τεχνολογία κ.ά.) ως ένας από τους τομείς στους οποίους θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα για παγκόσμια δράση. Ο Γενικός Γραμματέας το δικαιολόγησε αυτό λέγοντας ότι τα ολοένα αυξανόμενα μεταναστευτικά ρεύματα προσφέρουν πολλές ευκαιρίες τόσο στους ίδιους τους μετανάστες όσο και στις χώρες προέλευσης και υποδοχής, αλλά και περικλείουν πολλούς κινδύνους. Παρέλειψε όμως να συγκεκριμενοποιήσει τις πρωτοβουλίες που θα έπρεπε να αναληφθούν, ενώ παρέπεμψε το θέμα στην "πολύτιμη καθοδήγηση", όπως τη χαρακτήρισε, που ανέμενε να προσφέρει η Παγκόσμια Επιτροπή, η οποία τελικά όμως επανέλαβε αυτά που όλοι ήδη ήξεραν.

Η απογοήτευση δεν μπορεί παρά να είναι μεγάλη. Εάν ο Γενικός Γραμματέας δεν είχε να υποβάλει συγκεκριμένες και ουσιαστικές ιδέες, κανείς δεν ανέμενε να προταθούν δράσεις από τα ίδια τα κράτη-μέλη που συνήθως περιμένουν τις προτάσεις του για να αποφασίσουν περί του πρακτέου. Το κείμενο που τελικά υιοθετήθηκε από

τη Σύνοδο Κορυφής δεν αντιμετωπίζει τη μετανάστευση, όπως κανείς θα περίμενε, ως ξεχωριστό ζήτημα, παρά το εντάσσει στην προβληματική της ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίζεται η σημαντική σχέση μεταξύ διεθνούς μετανάστευσης και ανάπτυξης, καθώς επίσης και η ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες που δημιουργεί η μετανάστευση στις χώρες προέλευσης, διέλευσης και υποδοχής. Το κείμενο όμως δεν προχώρησε σε ειδικότερα ζητήματα και παρέπεμψε τη συζήτηση στον Υψηλού Επιπέδου Διάλογο με αντικείμενο τη διεθνή - μετανάστευση και ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη στις 14-15 Σεπτεμβρίου 2006 με τη συμμετοχή 127 κρατών.

Εκεί η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από τις ακόλουθες τέσσερις ενότητες: (α) οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, (β) τα μέτρα για την εξασφάλιση του σεβασμού και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των μεταναστών, καθώς επίσης και για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων, (γ) οι πολυδιάστατες εκφάνσεις της διεθνούς μετανάστευσης και της ανάπτυξης, και (δ) οι τρόποι για την προώθηση των συλλογικών δράσεων και τη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών προς το συμφέρον των κρατών αλλά και των μεταναστών.

Με τόσο εκτεταμένη θεματολογία και με τη μαζική συμμετοχή κρατών, θα περίμενε κανείς να υπάρξει μια κινητικότητα, να υιοθετηθούν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες, να ξεφύγει επιτέλους η μετανάστευση από το ασφυκτικό πλαίσιο των ατέρμονων συζητήσεων και των μηδενικών αποτελεσμάτων. Έτσι λοιπόν κανείς δεν μπορεί παρά να νιώσει (για μια ακόμη φορά) απογοήτευση όταν στο τέλος του διαλόγου το μόνο που επιτεύχθηκε ήταν να υποστηριχθεί (και μάλιστα όχι ομόφωνα) η πρόταση του Γενικού Γραμματέα για τη δημιουργία του Global Forum on Migration and Development, όπου θα συζητούνται κατά τρόπο συστηματικό και περιεκτικό τα ζητήματα που σχετίζονται με τη διεθνή μετανάστευση και την ανάπτυξη. Κατέστη δε σαφές ότι οι αποφάσεις του Φόρουμ δεν θα έχουν κανονιστικό χαρακτήρα (πώς θα μπορούσε άλλωστε;), αλλά θα αποσκοπούν στη στενότερη συνεργασία.

Είναι όμως παρήγορο ότι υπήρξαν ορισμένα (λίγα για να ακριβολογήσει κανείς) κράτη τα οποία, επικαλούμενα την υφιστάμενη δράση τόσο του ΔΟΕ όσο και άλλων διεθνών θεσμών, αμφισβήτησαν το λόγο ύπαρξης του φόρουμ, ενώ τέθηκε επί

τάπητος το ζήτημα της σχέσης του με το όλο οικοδόμημα του ΟΗΕ (President of the General Assembly 2006:5). Λόγω της βιασύνης του εγχειρήματος, σε αυτά τα ερωτήματα δεν δόθηκε απάντηση, αλλά αποφασίστηκε να εξεταστούν, μαζί με το ζήτημα του ποιο θα πρέπει να είναι το μέλλον του Φόρουμ (!), στην πρώτη σύνοδο στο Βέλγιο στις 9-11 Ιουλίου 2007 που ήταν αφιερωμένη στην κοινωνία των πολιτών.

Επιστρέφοντας στην Έκθεση του Γενικού Γραμματέα *In larger freedom*, η διαπίστωση ότι η μετανάστευση περικλείει πολλούς κινδύνους για τα εμπλεκόμενα μέρη χρήζει προβληματισμού και ανάλυσης. Για παράδειγμα, η μαζική έξοδος νεαρού σε ηλικία πληθυσμού από ένα μικρό κράτος σε ένα κράτος με γηρασμένο πληθυσμό μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ανάπτυξη του πρώτου, αφού θα παρατηρηθεί έλλειψη στο απαραίτητο εργατικό δυναμικό και θα είναι δύσκολη η αναπλήρωση του.¹ Αντιθέτως, θα συνέβαλλε αποφασιστικά στην αναζωογόνηση της οικονομίας του άλλου κράτους, καλύπτοντας σημαντικά κενά στην αγορά εργασίας. Η δε μαζική έξοδος από ένα μεγάλο πληθυσμιακά κράτος με περιορισμένους πόρους και δυνατότητες θα οδηγούσε αφενός σε μείωση της ανεργίας και αφετέρου σε εισροή συναλλάγματος μέσω των μεταναστευτικών εμβασμάτων. Φυσικά, η επιτυχία των μεταναστευτικών κινήσεων προϋποθέτει την ύπαρξη πολλών και διαφορετικών πραγμάτων, όπως π.χ. ευκαιρίες εργασίας στις χώρες υποδοχής, εξασφάλιση της χωρίς προβλήματα ενσωμάτωσης στις τοπικές κοινωνίες, εκπροσώπηση των μεταναστών σε τοπικό επίπεδο και συμμετοχή στις εκλογικές διαδικασίες (Marliveras 2007) κ.λπ., τομείς που έχουν αποδειχθεί δύσκολοι στην επίτευξη κοινών κανόνων.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ευκαιρία αυτής της εργασίας θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς όλους τους Καθηγητές μου στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου γιατί διαμέσου του Μεταπτυχιακού Προγράμματος μου προσέφεραν γνώσεις, εμπειρίες και εφόδια απαραίτητα για την υπόλοιπη δημοσιοϋπαλληλική μου σταδιοδρομία.

II. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Η Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 αντιμετώπισε σοβαρό πρόβλημα αθρόας έλευσης αλλοδαπών, τόσο από γειτονικές χώρες όσο και από χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Ανατολικής Ευρώπης. Έτσι η Ελλάδα από χώρα εξαγωγής μεταναστών σταδιακά μετατράπηκε σε χώρα υποδοχής μεταναστών χωρίς όμως ουσιαστικά νομικό και ποιοτικό έλεγχο των εισερχομένων αλλοδαπών για τους οποίους ίσχυαν αρχικά κυρίως κατασταλτικά αστυνομικά μέτρα.

Οι αιτίες για την μετατροπή της Ελλάδος σε χώρο υποδοχής μεταναστών εδράζονταν αφενός στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αφετέρου στις γενικότερες πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις που επήλθαν στην Ευρώπη και ειδικότερα στις χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου κατά τα προηγούμενα έτη.

Η μεταναστευτική πολιτική οφείλει να είναι η σχεδιασμένη ενσωμάτωση (όχι αφομοίωση) των μεταναστών που θα αποτρέπει την ανομική συμπεριφορά τους και δεν θα περιορίζεται μόνο στην ικανοποίηση των αναγκών της αγοράς.

Μια λοιπόν μορφή ενσωμάτωσης των μεταναστών είναι και η κτήση της Ελληνικής ιθαγένειας μέσω της πολιτογράφησης.

Κάθε άνθρωπος θα πρέπει να έχει μία μόνο ιθαγένεια. Αυτό αποτελεί μια ακόμη αρχή που θα έπρεπε να ακολουθείται από τις περί ιθαγένειας νομοθεσίες όλων των πολιτειών για να μην καταλήγουμε στο φαινόμενο της πολυϊθαγένειας, πράγμα όμως που στις σύγχρονες νομοθεσίες δεν συμβαίνει.

Τα τελευταία χρόνια γίνεται λόγος για «ευρωπαϊκή ιθαγένεια» για πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως θεσπίστηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, στην ουσία θεσπίζεται ιθαγένεια της Ένωσης. Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπληρώνει και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια.

Συμπερασματικά διαπιστώνουμε «κοινοτικοποίηση» της μεταναστευτικής πολιτικής.

III. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

(BRIEF IN ENGLISH)

Since the early 90's Greece has faced a significant problem of extensive advent of foreigners, not only from neighbouring countries also from African, Asian and East European countries. As a result, Greece which was initially a country of exporting emigrants gradually turned into a country of welcoming emigrants without having a legal and quality control of the incoming foreigners, for whom repressive police measures were initially applied.

What caused Greece to become a country of welcoming emigrants is on the one hand the economic prosperity of the country and on the other hand the dominant political and social march of events in Europe and specifically in the countries of the Balkan peninsula over the previous years.

The emigrational policy oughts to be the safe integration (not assimilation) of the emigrants which will prevent their lawless behaviour and won't stick to catering for the needs of the market.

A way to integrate emigrants is their getting the Greek nationality via naturalisation.

Every man should have only one nationality. This is one more principle that should be followed by the citizenship legislation of all countries, so that we are not led to the multi-nationality phenomenon, which does not exist in modern legislations.

In the last few years, the "European nationality" for the citizens of the European Union is under discussion, just as it was instituted with the Maastrich convention, in fact what was instituted is the European Union nationality. Every person who has the citizenship of a country-member of the E.U. is regarded as a citizen of the Union. The nationality of the European Union complements and does not replace the nationality of one's nation.

Conclusively, what we ascertain is the "communalization" of the emigrational policy.

IV. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πρόκληση της διεθνούς μετανάστευσης αποτελεί και μια πρόκληση προς τις χώρες υποδοχής –είτε ανήκουν στον ανεπτυγμένο είτε στον αναπτυσσόμενο κόσμο– να αποδείξουν πως είναι ικανές να υλοποιήσουν τις υποσχέσεις και δεσμεύσεις που με ευκολία φαίνεται να αναλαμβάνουν στις παγκόσμιες συνδιασκέψεις .

Η ένταξη των δικαιωμάτων στο πεδίο της αμοιβαίας αναγνώρισης και της ισότιμης προστασίας θέτει εξ αντικειμένου το ζήτημα λειτουργίας των θεσμών τόσο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού όσο και για τη διασφάλιση της ελεύθερης πρόσβασης όλων στην απόλαυση των έννομων και κοινωνικών αγαθών.

Έτσι ερευνάται ο ρόλος της Δικαιοσύνης στη μεταχείριση των μεταναστών, των κρατικών φορέων στην ανάπτυξη δομών κοινωνικής ένταξης και ευρύτερα τα πεδία παρέμβασης της Πολιτείας για την αντιμετώπιση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και την κατοχύρωση της ίσης μεταχείρισης ιδιαίτερα απέναντι στη δεύτερη γενιά μεταναστών.

Στην Ελλάδα λοιπόν το ζήτημα της πολιτογράφησης της δεύτερης γενιάς εξαρτάται απολύτως από την πολιτογράφηση της πρώτης γενιάς γονέων μεταναστών.

Η μεγάλη πλειονότητα των κρατών-μελών της Ε.Ε. έχουν υιοθετήσει κανόνες δικαίου του εδάφους κατά τη γέννηση ή μετά από αυτή για τα άτομα που έχουν γεννηθεί στο έδαφός τους ή μένουν σ' αυτό για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα . Μόνο η Ελλάδα και εν μέρει η Ιταλία διαφεύγουν από αυτή τη γενική τάση. Η διευκόλυνση της κτήσης της Ιθαγένειας από τη δεύτερη γενιά μεταναστών είτε λαμβάνει τη μορφή άμεσης ισχύος του δικαίου του εδάφους είτε τη μορφή παροχής δικαιώματος επιλογής στα πρόσωπα που γεννήθηκαν στα εν λόγω κράτη.

Στην Αυστρία και την Ισπανία η κτήση της ιθαγένειας από τη δεύτερη γενιά μεταναστών μπορεί να λάβει χώρα και κατά τη διάρκεια της ανηλικότητας του ενδιαφερομένου, αρκεί να έχει παρέλθει ένας χρόνος διαμονής στην Ισπανία και τέσσερα χρόνια στην Αυστρία. Όλες οι άλλες διατάξεις είναι κοινές με τη διαδικασία της κανονικής πολιτογράφησης.

Επτά κράτη έχουν θεσμοθετήσει ειδικές διατάξεις δικαίου του εδάφους. Ιδιαίτερη μνεία εδώ αξίζει να γίνει στην περίπτωση της Γαλλίας, όπου προβλέπεται η αυτόματη κτήση της γαλλικής ιθαγένειας τη στιγμή της ενηλικίωσης από άτομα που γεννήθηκαν στη χώρα, εφόσον έχουν πέντε χρόνια διαμονής στη Γαλλία έως την ηλικία των ένδεκαοπότε η γαλλική ιθαγένεια χορηγείται αναδρομικά εκτός εάν το άτομο κάνει δήλωση ότι αποποιείται του δικαιώματος κτήσης τους.

Την ίδια δυνατότητα έχουν ανήλικοι από δεκαέξι έως δεκαοκτώ χρονών με δήλωσή τους. Πέρα από τη Γαλλία αντίστοιχες διατάξεις υπάρχουν στο Βέλγιο, στην

Ιρλανδία, στην Πορτογαλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο οι οποίες καθιστούν δυνατή την κτήση της ιθαγένειας κατά τη διάρκεια της ανηλικότητας.

Στα υπόλοιπα κράτη όλες οι διατάξεις δικαίου του εδάφους απαιτούν την ενηλικίωση του προσώπου.

Το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, το Βέλγιο, η Φιλανδία και η Ιταλία παρέχουν με διάφορες νομικές παραλλαγές στη διάρκεια προηγούμενης διαμονής και ηλικίας του αιτούντος την παροχή δυνατότητας επιλογής του, αμα τη ενηλικιωσει του. Ακόμα και η Ιταλία παρέχει αυτή τη δυνατότητα εφόσον το πρόσωπο ενεργοποιηθεί εντός του διαστήματος ενός χρόνου από την ενηλικίωσή του, δηλαδή από τα δεκαοκτώ ως τα δεκαεννέα έτη.

Η ενασχόλησή μου με το συγκεκριμένο θέμα της εργασίας προέκυψε εκ του γεγονότος ότι από το 2001 όπου η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας και γενικότερα η μεταναστευτική πολιτική περιήλθε στις αρμοδιότητες των Περιφερειών της Χώρας ορίσθηκα συντονίστρια της ιθαγένειας για το Νομό Κορινθίας όπου υπηρετώ και έτσι μου δόθηκε η ευκαιρία να εμβαθύνω περισσότερο στο αντικείμενο και να ταξινομήσω καλλίτερα τις γνώσεις μου.

Έτσι για την εκπόνηση της εργασίας ανέτρεξα σε άρθρα, σε βιβλία που περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία μελετώντας έγκριτους νομικούς, σε φορείς όπως το ΙΜΕΠΟ χρησιμοποιώντας το υλικό αυτό αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς και για τη χρησιμοποίησή του στην καθημερινή μου εργασία.

Με γνώμονα τα παραπάνω αφού παρουσίασα μια γενική τοποθέτηση της μεταναστευτικής πολιτικής όπου εντάσσεται και η ιθαγένεια προχώρησα στο κυρίως θέμα το οποίο απαρτίζεται από έξι Μέρη. Το κάθε μέρος αποτελείται από κεφάλαια.

Έτσι στο πρώτο μέρος δίνονται οι γενικές αρχές του δικαίου της ιθαγένειας και αναλύονται όροι και έννοιες απαραίτητες για την κατανόησή της.

Στο δεύτερο μέρος αναλύεται το δίκαιο της ελληνικής ιθαγένειας παρουσιάζοντας τις νομοθετικές ρυθμίσεις που ίσχυσαν στη χώρα καθώς και το ισχύον σήμερα δίκαιο αναλύοντας κατ' αυτό τον τρόπο την κτήση και απώλεια της ιθαγένειας.

Στο τρίτο μέρος περιλαμβάνονται περιπτώσεις ιθαγένειας που δεν αναλύθηκαν πιο πάνω καθώς και αναφορές σε Διεθνείς συμβάσεις καθώς και όργανα αρμόδια που αποφαίνονται για την ιθαγένεια.

Έτσι οδηγήθηκα στο Τέταρτο μέρος όπου προσπάθησα να προσεγγίσω την ευρωπαϊκή εμπειρία σε θέματα ιθαγένειας παρουσιάζοντας χώρες όπως η Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Κάτω Χώρες, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία και Πορτογαλία.

Μετά από αυτή την παρουσίαση προέβηκα στο Πέμπτο μέρος που αναφέρθηκα στην «Ευρωπαϊκή Ιθαγένεια» όπως αυτή την προβλέπει η συνθήκη του Μάαστριχτ, γεγονός που μας οδηγεί στην «κοινοτικοποίηση» της Μεταναστευτικής Πολιτικής.

Επίσης έκρινα αναγκαίο και ωφέλιμο για την εργασία μου την παρουσίαση στατιστικών δεδομένων για τη μετανάστευση στην Ελλάδα γι' αυτό δημιούργησα ε Παράρτημα και συμπεριέλαβα αυτούσια μελέτη του ΙΜΕΠΟ που οριστικοποιήθηκε σε τελική έκθεση το 2004, καθώς επίσης και στατιστικά στοιχεία τελευταίας πενταετίας για πολιτογραφούμενους στην Ελλάδα, στοιχεία που περιήλθαν από το Υπ.Εσωτερικών.

Μετά από όλα αυτά οδηγήθηκα στα τελικά συμπεράσματα με τα οποία ολοκληρώθηκε η προσπάθειά μου για αποτύπωση της μεταναστευτικής πολιτικής – Ιθαγένεια στην Ελλάδα και Ευρώπη.

V. ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

I. Ορισμός, έννοια και φύση του δικαίου Ιθαγένειας

Ιθαγένεια είναι ο δημοσίου δικαίου δεσμός ενός ατόμου προς την πολιτεία στο λαό της οποίας αυτός ανήκει.

Η Ιθαγένεια προσδίδεται στο άτομο στο άτομο από το κράτος και, επομένως, εμφανίζεται ή εξαφανίζεται μαζί με το υπό κρίση κράτος. Ο ενωτικός αυτός δεσμός μεταξύ προσώπου και πολιτείας δημιουργείται από το εσωτερικό δίκαιο κάθε πολιτείας. Ανήκει δηλ. στην αποκλειστική αρμοδιότητα κάθε κράτους και, φυσικά, πρέπει να ασκείται σύμφωνα με τις Διεθνείς Συμβάσεις, τα διεθνή έθιμα και τις γενικά παραδεδεγμένες αρχές περί ιθαγένειας.

Επειδή η ιθαγένεια είναι η ιδιότητα του προσώπου ως μέλους του λαού ορισμένου κράτους, έπεται ότι η ιθαγένεια προσδίδεται στο άτομο μόνο από το κράτος και όχι από το έθνος.

Κάθε κράτος, όσο μικρό κι αν είναι προσδίδει ιθαγένεια στους υπηκόους του. Ακόμη και η πόλη του Βατικανού, εφόσον αναγνωρίζεται ως κράτος, έχει τους δικούς της υπηκόους.

Η ιθαγένεια είναι δεσμός προς ορισμένο κράτος και όχι προς ορισμένο δίκαιο. Έτσι, οι μουσουλμάνοι που ζουν στην Ελλάδα είναι Έλληνες υπήκοοι παρόλο που ορισμένες σχέσεις αυτών διέπονται από τον Ιερό Μουσουλμανικό τους Νόμο. Στα ομόσπονδα κράτη όπως π.χ. Η.Π.Α., Ελβετία, Γερμανία κλπ. υπάρχει κατά κανόνα μία ιθαγένεια, αυτή του ομοσπονδιακού κράτους και όχι και εκείνη των κατ' ιδία χωρών που αποτελούν το ομοσπονδιακό κράτος.

Επειδή η ιθαγένεια είναι ο δεσμός ενός ατόμου προς την πολιτεία στο λαό της οποίας αυτός ανήκει, δεν θα πρέπει να προκαλείται επομένως σύγχυση μεταξύ της έννοιας του *λαού* και εκείνης του *πληθυσμού* μιας χώρας. Λαός είναι το σύνολο των ατόμων τα οποία ανήκουν σε ορισμένο κράτος κατά τη βούληση αυτού, ενώ πληθυσμός είναι το σύνολο των κατοίκων που διαμένουν σε δεδομένη στιγμή σε ορισμένη

χώρα. Συνεπώς, το διακριτικό γνώρισμα ενός ατόμου που έχει την ιθαγένεια συγκεκριμένης πολιτείας δεν είναι ότι το άτομο αυτό είναι εγκατεστημένο στην πολιτεία αυτή, αλλά ότι ανήκει στο λαό της συγκεκριμένης πολιτείας, εφόσον πληροί όλες τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, σύμφωνα με το δίκαιο της, για να είναι μέλος του λαού της εν λόγω πολιτείας.

Η σημασία του θεσμού της ιθαγένειας έγκειται στο γεγονός ότι προσδιορίζει τα άτομα στα οποία η υπό κρίση πολιτεία έχει δικαιοδοσία. Πρόκειται για τους ημεδαπούς οι οποίοι αντιπαραβάλλονται προς τους αλλοδαπούς.

Η διάκριση μεταξύ ημεδαπού και αλλοδαπού έχει σημασία τόσο στο πεδίο του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου (ΔΔΔ), κυρίως για θέματα διπλωματικής προστασίας του υπό κρίση ατόμου από την πολιτεία την ιθαγένεια της οποίας αυτός έχει, όσο και στο πεδίο του εσωτερικού δικαίου. Στο εσωτερικό δίκαιο η διάκριση μεταξύ ημεδαπού και αλλοδαπού έχει ιδιαίτερη σημασία σε θέματα πολιτικών δικαιωμάτων και σε θέματα αστικών δικαιωμάτων αλλά και υποχρεώσεων. Έτσι, η ιδιότητα του ημεδαπού έχει καταρχήν *πολιτικό περιεχόμενο* γιατί παρέχει μόνο στα άτομα που έχουν την ιθαγένεια του υπό κρίση κράτους ορισμένα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια διοίκηση και στην κτήση πολιτικών δικαιωμάτων (εκλέγειν/εκλέγεσθαι). Επίσης, τα άτομα αυτά έχουν το δικαίωμα εισόδου, διαμονής και ελεύθερης κυκλοφορίας στην επικράτεια της χώρας, το δικαίωμα να ασκούν το επάγγελμα της επιλογής τους, την ελευθερία τύπου κ.ά.

Σε αντίθεση με τους ημεδαπούς, οι αλλοδαποί εξαιρούνται από τις στρατιωτικές υποχρεώσεις και δεν απολαμβάνουν πολιτικών δικαιωμάτων, δεν έχουν πρόσβαση στη δημόσια διοίκηση (εκτός των εξαιρέσεων που αναφέρονται στο νόμο), είναι δυνατόν να απελαθούν ή να εκδοθούν και, φυσικά, υπόκεινται στις ειδικές ρυθμίσεις του Δικαίου Καταστάσεως Αλλοδαπών (ΔΚατΑλλ) όσον αφορά την είσοδο, διαμονή, εγκατάσταση και ελεύθερη διακίνηση τους στο εσωτερικό της επικράτειας, ενώ υπόκεινται σε αυστηρότερο έλεγχο όσον αφορά τη δυνατότητα άσκησης ορισμένων δραστηριοτήτων.

Η ιδιότητα του ημεδαπού εκτός από πολιτικό περιεχόμενο έχει επίσης και *περιεχόμενο ιδιωτικού δικαίου*. Έτσι, μόνον οι ημεδαποί απολαμβάνουν πλήρως των αστικών δικαιωμάτων. Αρκετά επαγγέλματα είναι κλειστά/ απαγορευτικά για τους αλλοδαπούς και, φυσικά, όσον αφορά το θέσμιό της προσωπικής τους κατάστασης

μόνον οι ημεδαποί υπάγονται στο ελληνικό δίκαιο (ικανότητα δικαίου, ικανότητα δικαιοπραξίας) και στους ελληνικούς αστικούς νόμους. Αυτό συνάγεται από τον κανόνα του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου (ΙδΔΔ) που ορίζει ότι η ικανότητα δικαίου (άρθρο 5 ΑΚ) και η ικανότητα προς δικαιοπραξία (άρθρο 7 ΑΚ) διέπονται από το δίκαιο της ιθαγένειας.

Ο θεσμός της ιθαγένειας παρόλο που είναι θεσμός δημοσίου δικαίου συνδέεται στενά με το ιδιωτικό δίκαιο και κατ' επέκταση με το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Πράγματι, η ιθαγένεια διαδραματίζει σπουδαιότατο ρόλο στις συγκρούσεις νόμων, ιδίως σε εκείνα τα συστήματα δικαίου όπου η συνδετική έννοια της ιθαγένειας προσδιορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο στην προσωπική κατάσταση του ατόμου (αντίθετα από ό,τι ισχύει στα «θεοκρατικά» συστήματα δικαίου, δηλαδή στις έννομες τάξεις οι οποίες εκτός από το σύνδεσμο της ιθαγένειας χρησιμοποιούν και το σύνδεσμο της κοινής θρησκείας). Η ιθαγένεια αποτελεί σπουδαιότατη συνδετική έννοια στο ελληνικό σύστημα ΙδΔΔ, αλλά και στους υπόλοιπους κλάδους του εν ευρεία εννοία ΙδΔΔ, όπως π.χ. στο δικονομικό διεθνές δίκαιο, στο διοικητικό διεθνές δίκαιο, στο ποινικό διεθνές δίκαιο και κατά κύριο λόγο στο δίκαιο καταστάσεως αλλοδαπών.

Ο σύνδεσμος της ιθαγένειας είναι πολύ βασικός στο Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο. Η ιθαγένεια καθορίζει το προσωπικό θέσμιο ενός προσώπου κι έχει ιδιαίτερα μεγάλη σημασία στις συγκρούσεις νόμων, γιατί ρυθμίζει την ικανότητα δικαίου και δικαιοπραξίας του ατόμου και για το λόγο αυτό, εξάλλου, το δίκαιο ιθαγένειας διδάσκεται στα πλαίσια των παραδόσεων του ΙδΔΔ στις περισσότερες ελληνικές και ξένες νομικές σχολές.

Η ιθαγένεια ως σύνδεσμος εκδηλώνεται με διττή μορφή. Δηλ. η ιθαγένεια εμφανίζεται είτε ως πρόκριμα για να λυθεί ένα θέμα εφαρμοστέου δικαίου (επειδή το προσωπικό θέσμιο βασίζεται καταρχήν στην ιθαγένεια και σε ορισμένες περιπτώσεις στη συνήθη διαμονή και πάντα επικουρικά) είτε τα προκρίματα, για τη γνώση των οποίων απαραίτητο είναι η σύμφωνα με τους κανόνες του ΙδΔΔ λήψη υπόψη του αλλοδαπού νόμου, εμφανίζονται ως προϋπόθεση για τον καθορισμό της ιθαγένειας ενός προσώπου.

Η ιθαγένεια ως σύνδεσμος του ΙδΔΔ μας οδηγεί στο εφαρμοστέο στην υπό κρίση περίπτωση δίκαιο (ελληνικό ή αλλοδαπό). Αποτελεί δε τον σημαντικότερο σύνδεσμο

στις υποθέσεις με στοιχείο αλλοδαπότητας, ιδίως στα θέματα που ρυθμίζουν την προσωπική κατάσταση του ατόμου.

Ιθαγένεια έχουν μόνο τα φυσικά πρόσωπα. Για τα νομικά πρόσωπα καταχρηστικά έχει καθιερωθεί η χρησιμοποίηση του όρου «ιθαγένεια». Το ίδιο συμβαίνει και με τα πράγματα όπου πολλές φορές μιλάμε για ελληνικά πλοία ή αεροσκάφη. Η ορολογία ότι ένα πλοίο έχει λ.χ. την ελληνική ιθαγένεια ή εθνικότητα δεν είναι ακριβής γιατί τα πλοία έχουν σημαία, στοιχείο αρκετό για να διακρίνονται αυτά σε ημεδαπά και αλλοδαπά. Παρ' όλα αυτά, ο όρος «ιθαγένεια» του πλοίου έχει επικρατήσει για τον ίδιο λόγο που ο όρος αυτός επικράτησε και στα νομικά πρόσωπα. Σε όλες τις πιο πάνω περιπτώσεις, ο όρος «ιθαγένεια» αποτελεί σχήμα λόγου και προϋποθέτει ότι υφίσταται ήδη άλλος σύνδεσμος (όπως «έδρα» στα νομικά πρόσωπα, «σημαία» στα πλοία και αεροσκάφη) που καθορίζει το επ' αυτών εφαρμοστέο δίκαιο από το οποίο στη συνέχεια θα καθορίζεται η ιθαγένεια τους.

II. Οι έννοιες της ιθαγένειας, της υπηκοότητας και της εθνικότητας

1. Γενικά

Η έννοια του λαού ως στοιχείο του κράτους *δεν πρέπει να συγχέεται* με την έννοια του έθνους. Και αυτό γιατί η πρώτη έννοια έχει νομική βασικά σημασία, ενώ η δεύτερη εκφράζει ένα κοινωνικό/ψυχολογικό φαινόμενο που έχει κοινωνιολογική σημασία. Κυρίως δε, επειδή για την έννοια του έθνους, εκτός από τα διάφορα αντικειμενικά στοιχεία που απαιτούνται χρειάζεται και ένα υποκειμενικό επιπλέον στοιχείο, που είναι συναισθηματικό. Πρόκειται για την *κοινή εθνική συνείδηση*.

Κοινή εθνική συνείδηση υφίσταται όταν ομάδα ανθρώπων έχει κοινά σημεία ψυχικής συναντήσεως που αναφέρονται στο παρελθόν (ιστορία, παραδόσεις) ή στο παρόν (γλώσσα, θρησκεία) ή στο μέλλον (τάσεις, ιδανικά).

Επομένως, ο λαός αποτελεί στοιχείο της πολιτείας, χωρίς την οποία δεν είναι δυνατό να νοηθεί λαός, όπως είναι αδύνατο να νοηθεί λαός χωρίς πολιτεία και διαφέρει από το έθνος γιατί είναι έννοια νομική και πολιτική, σε αντίθεση με την έννοια του έθνους, που είναι ιστορική και ψυχολογική έννοια.

Παρόλο που η έννοια του έθνους δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί με σαφήνεια, για το λόγο ότι δεν είναι δυνατό να προσδιοριστούν επακριβώς τα στοιχεία εκείνα που απαρτίζουν την υπόσταση του έθνους, εντούτοις έχει επικρατήσει στη

θεωρία - και αποτελεί την κρατούσα άποψη - ότι έθνος είναι το σύνολο των ανθρώπων που συνδέονται με κοινή συνήθως φυλετική καταγωγή, κοινές παραδόσεις, κοινή, αλλά όχι πάντοτε, γλώσσα και θρησκεία και κυρίως κοινή εθνική συνείδηση.

Το έθνος, σαν όρος με τη σημερινή του σημασία, είναι νεότερο δημιούργημα. Συναντάμε αυτή τη λέξη ήδη από την ομηρική εποχή, με τη σημασία όμως του πλήθους, ενώ στην κλασική εποχή ο όρος «έθνος» έχει την έννοια του είδους ή της ομάδας, όπως και την έννοια της φυλής ή του λαού. Το έθνος διαφέρει από το κράτος επειδή το κράτος έχει γεωγραφικά όρια, ενώ το έθνος εξαπλώνεται πέρα από αυτά ανά την υφήλιο. Και ενώ το κράτος το διακρίνει η ιδέα της πολιτικής ενότητας, το έθνος το διακρίνει η ιδέα του ηθικού δεσμού. Συνεπώς, το έθνος είναι συνείδηση, είναι πίστη σε κοινά ιδεώδη, είναι απόφαση για κοινά πεπρωμένα και πάνω από όλα είναι κοινή ιστορία.

Η εθνικότητα αποτελεί γνώρισμα αυτού που ανήκει σε ένα έθνος και αποτελεί μαζί με άλλους την ίδια εθνότητα, ενώ το επίθετο «εθνικός» σημαίνει αυτόν που ανήκει ή αναφέρεται στο έθνος.

Μέχρι πρότινος αποτελούσε το *ιδεώδες*, ένας λαός μιας πολιτείας να αποτελείται από άτομα που ανήκουν στην ίδια εθνότητα. Δηλαδή κάθε έθνος να συμπίπτει προς το λαό ορισμένου κράτους, οπότε και μιλάμε για την *αρχή της εθνικότητας*, πράγμα ανέφικτο όμως στη σημερινή εποχή, όπου το λαό μιας χώρας τον απαρτίζουν και άλλες ομάδες ανθρώπων που ανήκουν σε διαφορετικές εθνότητες. Πρόκειται για τις λεγόμενες μειονότητες. Απ' ό,τι διαπιστώνουμε, σήμερα, ο λαός είναι επόμενο να μην ταυτίζεται με το έθνος. Γιατί ένας λαός μπορεί να απαρτίζεται από ανθρώπους που ανήκουν σε διάφορα έθνη και, αντίστροφα, ένα έθνος μπορεί να βρίσκεται εγκατεσπαρμένο σε διαφορετικούς λαούς, οπότε μιλάμε π.χ. για την κουρδική εθνότητα της Τουρκίας και του Ιράκ ή για τους παλαιστίνιους του Ισραήλ και της Ιορδανίας. Πολλές φορές, όταν χρησιμοποιούμε τον όρο εθνότητα, θέλουμε να δείξουμε το τμήμα εκείνο του έθνους που βρίσκεται - ως μειονότητα — σε ένα άλλο κράτος (π.χ. λέμε συνήθως η ελληνική εθνότητα της Αλβανίας και όχι το ελληνικό έθνος της Αλβανίας).

2. Η ιθαγένεια δεν συμπίπτει με την εθνικότητα

Όπως αναφέραμε ήδη πιο πάνω, με τον όρο εθνικότητα εννοούμε το δεσμό ενός ατόμου προς ορισμένο έθνος, ενώ με τον όρο ιθαγένεια εννοούμε το δεσμό ενός ατόμου προς ορισμένο κράτος. Και όπως είδαμε, οι έννοιες του κράτους και του έθνους είναι τελείως διαφορετικές η μία από την άλλη.

Στη γαλλική γλώσσα υπάρχει ο όρος *nationalite*, ο οποίος χρησιμοποιείται για να υποδηλώνει τόσο τον όρο «ιθαγένεια» όσο και τον όρο «εθνικότητα». Το ίδιο συμβαίνει και με την αγγλική γλώσσα, όπου ο όρος *nationality* υποδηλώνει και τους δύο προαναφερθέντες όρους. Έτσι, πολλές φορές κατά τη μετάφραση και κύρωση Διεθνών αλλά και Διμερών Συμβάσεων, που κυρώνει η Ελλάδα και οι οποίες Συμβάσεις - τουλάχιστον οι Διεθνείς – στο πρωτότυπο είναι γραμμένες στα γαλλικά ή αγγλικά, παρατηρείται το φαινόμενο ο όρος *nationalite/nationality* να μεταφράζεται με τον όρο «εθνικότητα» αντί του σωστού όρου «ιθαγένεια».

Επομένως, το μεταφραστικό λάθος –που προέρχεται κυρίως από την ύπαρξη ενός όρου στην ξένη γλώσσα (γαλλικά/αγγλικά) για να εκφράσει δύο όρους στην ελληνική γλώσσα – αποτελεί μία πρώτη πηγή σύγχυσης μεταξύ «ιθαγένειας» και «εθνικότητας, που διαπιστώνουμε να γίνεται. Και η θεωρία όμως, αλλά και η νομολογία, όπως και η διοίκηση υποπίπτει στη σύγχυση αυτή των δύο όρων.

Ως πρόσθετο επιχείρημα υπέρ της διαφοράς των όρων της ιθαγένειας και της εθνικότητας είναι το εξής: Αν η ιθαγένεια συνέπιπτε με την εθνικότητα, τότε δεν θα ήταν δυνατόν σε καμία περίπτωση να μιλούμε για δυνατότητα μεταβολής της ιθαγένειας ενός προσώπου. Τόσο ο Κώδικας όμως της ελληνικής ιθαγένειας (ΚΕΙ), όσο και τα άρθρα του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου του Αστικού μας Κώδικα περιλαμβάνουν διατάξεις όπου ορίζεται ρητά το θέμα της μεταβολής ή της απώλειας της ιθαγένειας ενός προσώπου.

Με τα παραπάνω θέλουμε να καταδείξουμε ότι τόσο ο ΚΕΙ αναγνωρίζει σε ένα πρόσωπο την περίπτωση να αποβάλλει/μεταβάλλει την ελληνική του ιθαγένεια για τους λόγους που ρητά ο ΚΕΙ αναφέρει στις διατάξεις του, όσο και τα άρθρα του ΙδΔΔ τα οποία χρησιμοποιούν τον σύνδεσμο της ιθαγένειας για τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου σε συγκεκριμένη περίπτωση δικαίου, υπονοούν τη δυνατότητα/πιθανότητα μεταβολής αυτού του συνδέσμου στο χρόνο.

3. Η ιθαγένεια συμπίπτει με την υπηκοότητα παρά τις κάποιες αμυδρές διαφορές μεταξύ τους

«Ιθαγένεια ή υπηκοότης είναι το να ανήκει τις εις τον λαόν ορισμένου κράτους. Ο έχων την ιθαγένειαν ή υπηκοότητα κράτους τινός, εκείνος δηλ. ο οποίος είναι μέλος του λαού δεδομένου κράτους καλείται ιθαγενής ή υπήκοος ή πολίτης αυτού ή ημεδαπός ως προς το κράτος τούτο».

Ενώ όμως το ουσιαστικό «ιθαγένεια» έχει πλήρως επιβληθεί, σπάνια γίνεται χρήση στη γλώσσα μας του επιθέτου «ιθαγενής», που σημαίνει τον αυτόχθονα, δηλαδή αυτόν που κατάγεται από τη χώρα στην οποία μένει και προτιμάται το επίθετο «υπήκοος». Λέμε συνήθως έλληνας υπήκοος και όχι έλληνας ιθαγενής.

Υπηκοότητα (υπό + ακοή) είναι η ιδιότητα του υπηκόου. Και υπήκοος είναι αυτός που υπόκειται στην εξουσία ενός κράτους και ανήκει σε αυτό, ο πολίτης. Είναι δε πολίτης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 § 3 εδ. 1 του Συντάγματος, όποιος έχει τα προσόντα που ορίζει ο νόμος. Και τέτοιος νόμος είναι ο Κώδικας της Ελληνικής Ιθαγένειας όπως αυτός κυρώθηκε με το Ν. 3284/04 και όπως αυτός ισχύει σήμερα.

Εντούτοις, στη νομοθεσία, στη διοίκηση, στη νομολογία και στη θεωρία μας οι όροι «υπήκοος πολίτης», «ιθαγένεια/υπηκοότητα», άλλοτε εναλλάσσονται στο ίδιο κείμενο και άλλοτε σταθερά χρησιμοποιείται χωρίς διάκριση ο ένας απ' αυτούς.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται, νομίζω καθαρά, ότι η ιθαγένεια συμπίπτει με την υπηκοότητα και δεν θα πρέπει να υπάρχει πλέον η παραμικρή αμφιβολία για το ότι και οι δύο αυτοί όροι έχουν ταυτόσημο περιεχόμενο, και ότι αμφότεροι οι ως άνω όροι αντιπαραβάλλονται προς εκείνον της εθνικότητας.

Παρόλα αυτά υπάρχει μια κάποια διαφορά ανάμεσα στους δύο όρους κυρίως γιατί ο όρος υπηκοότητα έχει μοναρχική προέλευση μια και σημαίνει αυτόν ο οποίος υπακούει και εξουσιάζεται. Πρόκειται για έναν *ενωτικό δεσμό που λειτουργεί κάθετα*. Δηλ. το κράτος απαιτεί από τους υπηκόους του έναν ορισμένο αριθμό υποχρεώσεων προς αυτό, όπως νομιμότητα, στρατιωτικές, φορολογικές κ.ά. υποχρεώσεις, παρέχοντας τους αντίστοιχα διπλωματική προστασία όταν αυτοί βρίσκονται στην αλλοδαπή. Αντίθετα, η ιθαγένεια θα μπορούσαμε να πούμε ότι υποδηλώνει την *οριζόντια ενωτική σχέση* μεταξύ κράτους και πολίτη. Η εν λόγω σχέση είναι αυτή που κάνει τον πολίτη να είναι μέλος μιας κοινωνίας δηλ. μέλος του λαού μιας χώρας, από

την οποία εξαιρούνται οι αλλοδαποί και η οποία κοινωνία δίνει στο άτομο όλα τα δικαιώματα που αυτή επιφυλάσσει αποκλειστικά στους δικούς της πολίτες. Πρόκειται πάντως για μια διαφορά που πιο πολύ μπορούμε να τη διαισθανθούμε παρά να την εκφράσουμε!

Μία ακόμη, διαφορετικής διάστασης, διαφορά που ενυπάρχει μεταξύ των εννοιών της ιθαγένειας και της υπηκοότητας εντοπίζεται στα πολυϊθαγενή άτομα δηλ. στα άτομα εκείνα που έχουν εκτός από την ελληνική ιθαγένεια και μία άλλη ιθαγένεια. Π.χ. το παιδί ελληνίδας και πολωνού το οποίο κατά πάσα πιθανότητα (γιατί αυτό θα μας το πει το πολωνικό δίκαιο ιθαγένειας), εκτός από την ελληνική έχει και την πολωνική ιθαγένεια, θεωρείται ότι έχει και την ελληνική εθνικότητα ως τέκνο ελληνίδας με βάση την αρχή *ius sanguinis* που θα δούμε πιο κάτω.

Από άποψη *ιδιωτικού δικαίου*, δηλ. από άποψη προσωπικού θεσμίου ένα διπλής ιθαγένειας/υπηκοότητας άτομο θα χαρακτηριστεί από τα δικαστήρια/ διοίκηση αμφοτέρων των εμπλεκόμενων χωρών ως πολίτης της δικής τους χώρας. Από άποψη όμως *δημοσίου δικαίου* δηλ. το αν το συγκεκριμένο άτομο είναι εγγεγραμμένο στα μητρώα ενός δήμου ή κοινότητας, το αν έχει εκλογικό βιβλιάριο ή το αν συμπληρώνει φορολογική δήλωση, ή το αν υπέχει στρατιωτικές υποχρεώσεις και στην άλλη χώρα, είναι ένα θέμα το οποίο σχετίζεται πιθανότατα με την «ενεργό ιθαγένεια». Και σαν «ενεργό ιθαγένεια» θεωρούμε την ιθαγένεια εκείνη προς την πολιτεία της οποίας το περί ού ο λόγος άτομο συνδέεται στενότερα. Εξάλλου, το άρθρο 17 του Π.Δ. 410/1995 για την κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο των σχετικών νόμων για τη δημοτικότητα ενός προσώπου με τίτλο «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας», ορίζει ότι «Κάθε έλληνας υπήκοος είναι δημότης ενός δήμου ή μιας κοινότητας», γεγονός που, εξ αντιδιαστολής, σημαίνει ότι όποιος δεν είναι εγγεγραμμένος στα δημοτολόγια ενός δήμου ή κοινότητας δεν είναι έλληνας υπήκοος.

Νομίζουμε ότι στο σημείο αυτό εστιάζεται το πρόβλημα και η σύγχυση η οποία δημιουργείται –όταν δημιουργείται- μεταξύ των δύο εννοιών: της «ιθαγένειας» και της «υπηκοότητας». Η υπηκοότητα θεωρείται κατά πάσα πιθανότητα ως η «ενεργός ιθαγένεια», , μια και το άτομο τακτοποιείται διοικητικά σε μία μόνο χώρα. Στην πραγματικότητα, το άτομο αυτό είναι διπλής ιθαγένειας άτομο, παρόλο που στην «άλλη» χώρα δεν είναι διοικητικά τακτοποιημένο.

Βλέπουμε δηλ. να υπάρχει κάποια διαφορά ανάμεσα στην «ιθαγένεια» ως *σύνδεσμος του ιδΔΔ* και στην ιθαγένεια ως θεσμό του δημοσίου δικαίου. Κι' αυτό γιατί στην πρώτη περίπτωση για το δικάζοντα δικαστή το άτομο αυτό θεωρείται πάντα ότι έχει την ελληνική ιθαγένεια, άσχετα αν δεν κατέχει ελληνικό διαβατήριο ή αν δεν γεννήθηκε στην Ελλάδα και άσχετα αν είναι εγγεγραμμένο σε ελληνικό δήμο ή κοινότητα. Για το δικάζοντα δικαστή αρκεί και μόνο το γεγονός ότι οι γονείς του ή μόνον ο ένας εξ αυτών ήταν έλληνας και εκ του λόγου αυτού έχει ελληνική ιθαγένεια. Αντίθετα, στη δεύτερη περίπτωση, η διοίκηση, προκειμένου π.χ. να εγγράψει ένα άτομο στους ελληνικούς εκλογικούς καταλόγους απαιτεί την προσκόμιση από μέρους του ορισμένων πιστοποιητικών, μεταξύ των οποίων και την εγγραφή του σε κάποιο δήμο ή κοινότητα. Επομένως, η σύγχυση δημιουργείται γιατί *τις πιο πολλές φορές η «ανενεργός» ιθαγένεια του διπλής ιθαγένειας ατόμου υποννοεί την εθνικότητα.*

Λέμε «τις πιο πολλές φορές», γιατί υπάρχουν και περιπτώσεις όπου η ανενεργός ιθαγένεια του πολυϊθαγενούς ατόμου μπορεί να μη συμπίπτει με την ελληνική καταγωγή, αν π.χ. το περί ού ο λόγος άτομο προέρχεται από πολιτογραφηθέντες ως έλληνες αλλογενείς γονείς.

III. Φύση του δικαίου ιθαγένειας

Δίκαιο ιθαγένειας είναι το σύνολο των νομικών κανόνων που ορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αποκτάται και απώλλυται η ιθαγένεια μιας πολιτείας.

Η ιθαγένεια ανάγεται καταρχήν, στην αποκλειστική αρμοδιότητα (*domaine reserve*) κάθε πολιτείας. Αυτό είχε οριστεί ρητά στο άρθρο 1 της Σύμβασης της Χάγης του 1930 σχετικά με τις συγκρούσεις ιθαγενειών, σύμφωνα με το οποίο «σε κάθε κράτος ανήκει το δικαίωμα να ορίσει με τη νομοθεσία του ποιοι είναι οι υπήκοοι του». Και μπορεί η ως άνω Δ.Σ. να μην κυρώθηκε από τη Χώρα μας, όπως και από άλλα κράτη, πλην όμως η ως άνω αρχή έχει υιοθετηθεί σήμερα από όλες τις εθνικές νομοθεσίες περί ιθαγένειας.

Επομένως, κάθε πολιτεία έχει το δικό της δίκαιο ιθαγένειας. Εφόσον η ρύθμιση του δικαίου ιθαγένειας ανάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα κάθε πολιτείας, έχουμε τόσα δίκαια ιθαγένειας όσες και οι υπάρχουσες σήμερα πολιτείες.

Το άρθρο 29 του ελλΑΚ ορίζει ότι «η απόκτηση και η απώλεια από ένα πρόσωπο της ιθαγένειας μιας πολιτείας ρυθμίζονται από το δίκαιο της πολιτείας αυτής». Με το άρθρο αυτό γίνεται αποδεκτό ότι τα ζητήματα ιθαγένειας παραπέμπονται στο εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους. Επομένως, το δίκαιο ιθαγένειας ανήκει στο εσωτερικό δίκαιο κάθε πολιτείας και όχι στο δημόσιο διεθνές δίκαιο, όπως είχε υποστηριχθεί από μία γνώμη. Εξάλλου, από τον ίδιο τον ορισμό της ιθαγένειας, σύμφωνα με τον οποίο αυτή είναι δεσμός ενός ατόμου προς την πολιτεία της οποίας αποτελεί μέλος, καταφαίνεται ότι η ιθαγένεια δεν είναι δυνατόν να ανήκει στο ιδιωτικό δίκαιο αλλά στο δημόσιο δίκαιο. Παρ' όλα αυτά υποστηρίχθηκε και η άποψη ότι η ιθαγένεια ανάγεται στο ιδιωτικό δίκαιο και αυτό έγινε, κυρίως, γιατί σε αρκετά δίκαια, τα του δικαίου ιθαγένειας περιλαμβάνονταν σε κώδικες ιδιωτικού και μάλιστα αστικού δικαίου. Στα σύγχρονα όμως κράτη οι διατάξεις περί ιθαγένειας δεν περιλαμβάνονται πια στους αστικούς κώδικες, αλλά κυρίως σε ειδικούς νόμους οι οποίοι και ρυθμίζουν τα ζητήματα ιθαγένειας.

Σε εμάς, τα της ιθαγένειας ρύθμιζε το Ν.Δ. 3370/1955 «περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας» όπως συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με τον Α.Ν. 481/1968 και έπειτα από τον νόμο 1438/1984 που αφορά την τροποποίηση του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας, το νόμο 2130/1993 που τροποποίησε ορισμένες διατάξεις του ΚΕΙ και όπως αυτός κωδικοποιήθηκε με τον Ν. 3284/2004, του νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων, όπως και των νόμων 2503/1997, 2623/1998, 2790/2000 και τους νόμους 2910/2001, 3013/ 2002 και 3207/2003.

Είναι γεγονός ότι η ιθαγένεια επιφέρει ορισμένες συνέπειες ιδιωτικού δικαίου στο άτομο, οι κύριες όμως συνέπειες της ανάγονται στη σφαίρα του δημοσίου δικαίου. Έτσι, η ιθαγένεια αποτελεί τη βάση για την απόλαυση των πολιτικών δικαιωμάτων, των ατομικών ελευθεριών που εγγυάται το Σύνταγμα της Ελλάδας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και οι αλλοδαποί δεν απολαύουν ατομικών ελευθεριών. Ερωτάται όμως, σε ποιο κλάδο του δικαίου ανήκει πράγματι το δίκαιο ιθαγένειας; Ο κλάδος στον οποίο ανήκει το δίκαιο της ιθαγένειας είναι - όπως πολύ χαρακτηριστικά πρώτος υπέδειξε ο Πέτρος Βάλληνας - το εν ευρεία εννοία ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Η ιθαγένεια έχει ιδιαίτερη σημασία για το εν ευρεία εννοία Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο ή δίκαιο των συγκρούσεων νόμων. Κι αυτό γιατί η *ιθαγένεια* αποτελεί τη σημαντικότερη *συνδετική έννοια ή σύνδεσμο* του εν στενή εννοία ΙδΔΔ καθόσον αποτελεί τη βάση για την εξεύρεση του λεγόμενου προσωπικού θεσμίου, δηλαδή του

δικαίου που ρυθμίζει την ικανότητα δικαίου και δικαιοπραξίας του ατόμου, στους δε υπόλοιπους συγγενείς κλάδους που απαρτίζουν το εν ευρεία εννοία ΙδΔΔ η ιθαγένεια έχει επίσης μεγάλη βαρύτητα, όπως στο ποινικό διεθνές δίκαιο, στο δικονομικό διεθνές δίκαιο, αλλά ιδίως στο δίκαιο καταστάσεως αλλοδαπών το οποίο ρυθμίζει τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που έχουν οι αλλοδαποί στην Ελλάδα.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι θεωρητικές αρχές της Ιθαγένειας

Η ιθαγένεια λόγω της μεγάλης σημασίας που έχει για το άτομο στηρίζεται σε ορισμένες θεωρητικές αρχές των οποίων τα θεμέλια ανάγονται στην κοινωνιολογία και στη διεθνή νομοθετική πολιτική.

Οι θεωρητικές αυτές κατευθυντήριες αρχές είναι: α) η εθνικότητα, β) η χωρική κυριαρχία, γ) η ατομική βούληση, δ) η οικογένεια και η αντίθετη με αυτήν, ε) αρχή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας, στ) η από τη γέννηση απόκτηση και τέλος ζ) η κτήση μιας ιθαγένειας.

I. Η εθνικότητα ως βάση της ιθαγένειας

Σημαντικός παράγοντας στη διαμόρφωση της ιθαγένειας είναι εδώ και πάρα πολλά χρόνια η εθνικότητα. Η αρχή των εθνοτήτων έχει επικρατήσει διεθνώς και πάνω σε αυτήν στηρίζεται η αρχή της εθνικότητας για τον προσδιορισμό της ιθαγένειας. Σύμφωνα με το παραπάνω δόγμα η ιθαγένεια θα πρέπει να συμπίπτει με την εθνικότητα, ούτως ώστε να επιτυγχάνεται η εθνική ομοιογένεια του κράτους. Οποσδήποτε, η αρχή αυτή αποτελούσε το ιδανικό όλων των πολιτειών, πλην όμως η αρχή αυτή δεν είναι δυνατόν να ολοκληρωθεί αφού σχεδόν πάντα υπάρχουν μειονότητες, δηλαδή ομάδες ανθρώπων που διαμένουν μόνιμα σε ορισμένη πολιτεία ενώ ανήκουν σε άλλο έθνος, όπως υπάρχουν επίσης και πολλά άτομα αλλοδαπής καταγωγής τα οποία απέκτησαν την ιθαγένεια της συγκεκριμένης χώρας αργότερα, κατόπιν πολιτογραφήσεως.

Έτσι, εμφανίζεται στην πράξη αδυναμία σύμπτωσης της ιθαγένειας και της εθνικότητας των ατόμων που διαβιούν σε ορισμένο κράτος. Το να προσδώσει το εν λόγω κράτος την ιθαγένεια αυτού στις μειονότητες που διαμένουν στην επικράτεια του θεωρείται ότι επιβάλλεται για το συμφέρον αυτού του ίδιου του κράτους, καθώς επίσης και για το συμφέρον των ίδιων των μειονοτήτων. Σκοπός του κράτους θα πρέπει να είναι η επιδίωξη ένταξης και αφομοίωσης των μειονοτήτων προκειμένου να τύχουν αστικών δικαιωμάτων και να συμμετέχουν πλήρως στην πολιτική ζωή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένες οι μειονότητες αυτές.

Στην Ελλάδα υπάρχει, ως γνωστόν, η μουσουλμανική μειονότητα της δυτικής Θράκης, όπως υπάρχουν αντίστοιχα αρκετές ελληνικές μειονότητες στο εξωτερικό

όπως στην Αίγυπτο, στην Τουρκία, στην Αλβανία και αλλού, στις οποίες, όπως είναι προφανές, η Ελλάδα δεν μπορεί να προσδώσει την ελληνική ιθαγένεια γιατί δεσμεύεται από ανειλημμένες διεθνείς υποχρεώσεις, αλλά και γιατί δεν θα συνέφερε στους εκεί έλληνες να μη λαμβάνουν την ιθαγένεια του κράτους στο οποίο διαβιούν, προκειμένου να έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες ατομικές ελευθερίες με τους υπόλοιπους υπηκόους του περί ου πρόκειται κράτους.

Η αρχή της εθνικότητας επέδρασε στη νομοθεσία πολλών κρατών και, σήμερα, επειδή δεν είναι δυνατόν να ισχύσει απόλυτα/ολοκληρωτικά, εμφανίζεται με την έκφραση της *αρχής του αίματος* (ius sanguinis). Σύμφωνα με την αρχή αυτή η ιθαγένεια αποκτάται λόγω *καταγωγής*, δηλαδή από γονείς που έχουν την αυτή ιθαγένεια, ανεξάρτητα από τον τόπο που γεννιέται το άτομο (στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή). Με την καταγωγή από ορισμένους γονείς μεταδίδεται η εθνική συνείδηση του γονέα προς το τέκνο το οποίο ανατρεφόμενο μέσα σε ορισμένη οικογένεια οπουδήποτε και αν γεννιέται, ακολουθεί τα εθνικά γνωρίσματα της οικογένειας του.

Την αρχή αυτή είχε καθιερώσει το ελληνικό δίκαιο ήδη από το Σύνταγμα της Τροιζήνας το 1827 και με το νόμο περί ιθαγένειας του 1835 σύμφωνα με τον οποίο έλληνας ήταν ο γεννηθείς από έλληνες γονείς. Το ίδιο δέχεται, καταρχήν, και το σημερινό νομικό καθεστώς της Ελλάδος (βλ. άρθρο 1 § 1 του Κώδικα ελληνικής ιθαγένειας).

Εξάλλου, η αρχή της εθνικότητας ανευρίσκεται, με άλλη έκφραση στις διευκολύνσεις που υπάρχουν και γενικά στην ιδιαίτερη μεταχείριση που έχουν οι ομογενείς ή ομοεθνείς προκειμένου να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια και για τους οποίους δεν απαιτούνται οι αυστηρές προϋποθέσεις που τίθενται για τους αλλογενείς, όσον αφορά την πολιτογράφηση τους.

II. Η χωρική κυριαρχία ως βάση της ιθαγένειας

Στην αρχή της χωρικής κυριαρχίας στηρίζεται η δεύτερη θεμελιώδης αρχή των περί ιθαγένειας νομοθεσιών, η *αρχή του εδάφους* (ius soli) σύμφωνα με την οποία κάθε άτομο που γεννιέται στο έδαφος ορισμένης πολιτείας έχει την ιθαγένεια της πολιτείας αυτής. Πολλά νεοσύστατα κράτη βάσει της αρχής αυτής δημιούργησαν το λαό τους. Οι «αυτόχθονες» κατά τα ελληνικά Συντάγματα της Επιδάυρου και της Τροιζήνας αποτέλεσαν τον πρώτο πυρήνα του ελληνικού λαού. Σήμερα, την αρχή του

jus soli ακολουθούν κυρίως τα κράτη εκείνα που δέχονται μετανάστες γιατί με τον τρόπο αυτό αποκτούν λαό και όχι απλά και μόνο πληθυσμό και συντελούν έτσι στο να δημιουργήσουν, έμμεσα είναι αλήθεια, το έθνος, επειδή με την κοινή ιθαγένεια διαμορφώνεται σταδιακά και κοινή εθνική συνείδηση.

Η αρχή του *ius soli* ακολουθείται όμως, σήμερα, με μέτρο και από τα κράτη που δέχονται βασικά την πρώτη θεμελιώδη αρχή των νομοθεσιών περί ιθαγένειας, δηλαδή την αρχή του *ius sanguinis*. Το *ius soli* στα κράτη αυτά υιοθετείται σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις έχοντας ως κύριο γνώμονα και βασικό σκοπό τη μη δημιουργία ανιθαγενών ατόμων. Έτσι, και σε μας, με τη διάταξη του άρθρου 1 § 2 του Κώδικα ελληνικής ιθαγένειας αναγνωρίζεται η αρχή του *ius soli*. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή την ελληνική ιθαγένεια αποκτά από τη γέννηση του και όποιος γεννιέται σε *ελληνικό έδαφος*, εφόσον δεν αποκτά με τη γέννηση του αλλοδαπή ιθαγένεια ή είναι άδηλης ιθαγένειας.

III. Η ατομική βούληση ως βάση της ιθαγένειας

Η άποψη που επικρατεί σήμερα στα περισσότερα κράτη είναι ότι βάση για την κτήση ή την αποβολή της ιθαγένειας θα πρέπει να αποτελεί η ατομική βούληση του ατόμου. Η αρχή της ελεύθερης επιλογής της ιθαγένειας κερδίζει ολοένα και μεγαλύτερο έδαφος στη νομοθετική πολιτική των σημερινών κρατών. Η ιθαγένεια δεν πρέπει να προσδίδεται ούτε να αφαιρείται χωρίς τη θέληση του ατόμου. Η αρχή αυτή αναφέρεται κυρίως στις περιπτώσεις κτήσης ή απώλειας της ιθαγένειας η οποία επέρχεται μετά τη γέννηση του ατόμου, μεταγενέστερα, και αποτελεί τη βάση του θεσμού της πολιτογράφησης. Εκείνο που θα πρέπει όμως να λαμβάνεται πάντα υπόψη είναι πως η ατομική βούληση ως αρχή της κτήσης ή απώλειας της ιθαγένειας δεν θα πρέπει να οδηγεί σε άτοπα αποτελέσματα. Δεν θα πρέπει δηλαδή το άτομο να καθίσταται άπολις «οικεία βουλήσει» ούτε να καθίσταται πολύ εύκολα πολυϊθαγενής. Ειδικότερα, με βάση την ανωτέρω αρχή, κάθε άνθρωπος πρέπει να έχει το δικαίωμα να αλλάξει την ιθαγένεια του δηλαδή να αποβάλει την ιθαγένεια που έχει και να αποκτήσει νέα. Θα πρέπει, όμως, να πούμε πως στην πραγματικότητα, η αρχή αυτή δεν υιοθετείται πλήρως από τα διάφορα δίκαια ιθαγένειας κι αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τίθενται διάφορα κωλύματα. Έτσι, από ορισμένα δίκαια απαιτείται η ύπαρξη προηγούμενης άδειας των αρμοδίων αρχών της πολιτείας, της οποίας η ιθαγένεια θέλει να αποβάλλει το ενδιαφερόμενο άτομο για να χάσει την αρχική του

ιθαγένεια προκειμένου να αποκτήσει νέα ιθαγένεια. Επίσης, από αρκετά κράτη απαιτείται για να αποκτήσει το ενδιαφερόμενο άτομο την ιθαγένεια ενός κράτους, το άτομο αυτό να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις που το κράτος θέτει (όπως λ.χ. αίτηση, ορισμένος χρόνος εγκατάστασης κλπ.).

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η πολιτογράφηση, ήτοι η πρόσδοση της ιθαγένειας ενός κράτους σε ένα άτομο με ατομική κρατική πράξη έπειτα από αίτηση του ατόμου, αποτελεί την έκφραση της αρχής της ατομικής βούλησης ως βάση της ιθαγένειας. Η πολιτογράφηση δεν αποτελεί σύμβαση πολίτη και κράτους, επειδή δεν υπάρχουν δύο ισότιμες βουλήσεις, αλλά υπάρχει βασικά η κυρίαρχη εξουσία του κράτους μια και η ιθαγένεια αποτελεί δημοσίου δικαίου δεσμό.

Στο ελληνικό δίκαιο η αρχή της ελεύθερης επιλογής της ιθαγένειας είχε γίνει αποδεκτή ήδη με το Σύνταγμα της Επιδάουρου από το 1822. Σήμερα, η αρχή αυτή καθιερώνεται στα άρθρα 58-64 του ν. 2910/2001 για την “είσοδο και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια όπως αυτά συμπληρώθηκαν με τα άρθρο 5-13 του Ν. 3284/2004 «περί κυρώσεως του ΚΕΙ», κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις”. Η αρχή όμως αυτή της ατομικής βούλησης υπόκειται σε περιορισμούς, όπως θα δούμε στο σχετικό κεφάλαιο, ιδίως στην περίπτωση που ένα άτομο αποβάλλει την ελληνική ιθαγένεια για να αποκτήσει την ιθαγένεια μιας άλλης πολιτείας, όπου απαιτείται προηγουμένως να δοθεί ειδική άδεια εκ μέρους της ελληνικής κυβέρνησης για την αποβολή αυτής.

IV. Η αρχή της ενότητας της ιθαγένειας των μελών της οικογένειας

Μια ακόμη αρχή των περί ιθαγένειας νομοθεσιών είναι η αρχή της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας. Η αρχή αυτή είχε υποστηριχθεί από παλιά και ίσχυε στις νομοθεσίες των περισσότερων χωρών και μέχρι πρότινος και στην Ελλάδα. Το κύριο σκεπτικό υπέρ αυτής ήταν ότι τα μέλη μιας οικογένειας θα πρέπει να έχουν μία και την αυτή ιθαγένεια. Έτσι, σύμφωνα με την εν λόγω αρχή οι σύζυγοι θα πρέπει να έχουν την ίδια ιθαγένεια, όπως επίσης οι γονείς και τα παιδιά τους.

Με τα χρόνια, όμως, και ιδίως όσον αφορά την ιθαγένεια του άνδρα και της γυναίκας, η παραπάνω αρχή άρχισε να εγκαταλείπεται και να κερδίζει έδαφος η αντίθετη ακριβώς με αυτήν αρχή που είναι η αρχή της ατομικότητας ή της

ανεξαρτησίας της ιθαγένειας, σύμφωνα με την οποία κάθε μέλος της οικογένειας μπορεί να έχει την ιθαγένεια που θέλει.

Η αρχή της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας στηρίζεται στο γνωμικό: «μία οικογένεια μία ιθαγένεια». Η οικογενειακή ενότητα της ιθαγένειας είναι σκόπιμη γιατί έτσι εξασφαλίζεται η εθνική ενότητα της οικογένειας, ιδίως στα κράτη εκείνα τα οποία υιοθετούν το σύνδεσμο της *lex patriae* επί των προσωπικών θεσμίων στις συγκρούσεις νόμων. Έτσι, σύμφωνα με την παραπάνω αρχή, οι σύζυγοι θα πρέπει να έχουν την αυτή ιθαγένεια. Επομένως, σε περίπτωση σύναψης γάμου μεταξύ υπηκόων διαφορετικών πολιτειών ο ένας από τους συζύγους θα πρέπει να αποκτά την ιθαγένεια του άλλου και να αποβάλει την ιθαγένεια που είχε κατά τη σύναψη του γάμου. Και τέτοιος σύζυγος, θεωρήθηκε ότι ήταν η γυναίκα λόγω της κρατούσας άποψης της υπεροχής του άνδρα στην οικογένεια.

Επίσης, σύμφωνα με την αρχή της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας, θα πρέπει οι γονείς και τα ανήλικα παιδιά τους να έχουν την ίδια ιθαγένεια. Κατά συνέπεια τα παιδιά θα πρέπει από τη γέννηση τους να αποκτούν την ιθαγένεια των γονιών τους και σε περίπτωση που οι γονείς έχουν διαφορετική ιθαγένεια να λαμβάνουν την ιθαγένεια του πατέρα τους. Εάν μάλιστα, οι γονείς μεταβάλλουν ιθαγένεια κατά τη διάρκεια του γάμου τους και εφόσον, τα παιδιά τους είναι ανήλικα θα πρέπει να αποκτούν και αυτά τη νέα ιθαγένεια των γονέων τους αποβάλλοντας την προηγούμενη ιθαγένεια που είχαν.

Η αρχή της ενότητας της ιθαγένειας των μελών της οικογένειας αμφισβητείται σήμερα κυρίως όσον αφορά τους συζύγους με βάση το σεβασμό της προσωπικότητας και της ανεξαρτησίας της έγγαμης γυναίκας, σε σημείο μάλιστα που, τελευταία, να έχει εγκαταλειφθεί η εν λόγω αρχή από αρκετές πολιτείες μεταξύ των οποίων και από την Ελλάδα, έπειτα από την αναγνώριση πλέον της αρχής της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών από το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο. Υπάρχουν, εντούτοις, ξανά φωνές που τάσσονται υπέρ της ενότητας της ιθαγένειας μεταξύ των μελών της αυτής οικογένειας. Κι αυτό γιατί οι συγκρούσεις νόμων γύρω από το εφαρμοστέο στην προσωπική κατάσταση δίκαιο και η μεταχείριση με βάση τους κανόνες του ΔΚατΑλλ των αλλοδαπών μελών, σε αντίθεση με τα ημεδαπά μέλη, έχουν δημιουργήσει πολλά προβλήματα και περίεργες καταστάσεις.

Στην Ελλάδα με τη θέση σε ισχύ του ν. 1438/1984 είχαν τροποποιηθεί οι διατάξεις εκείνες του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας που έρχονταν σε αντίθεση με τη Συνταγματική επιταγή (άρθρο 4 § 2) περί ισότητας των δύο φύλων με αποτέλεσμα, σήμερα, να έχει κερδίσει σαφώς έδαφος η αντίθετη με την αρχή της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας αρχή, που είναι η αρχή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας, κυρίως όσον αφορά την έγγαμη γυναίκα.

V. Η αρχή της ατομικότητας ή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας

Σύμφωνα με αυτή την αρχή κάθε μέλος της οικογένειας έχει την ιθαγένεια που επιθυμεί. Έτσι, ο γάμος δε θα πρέπει να επηρεάζει την ιθαγένεια των συζύγων. Κάθε σύζυγος διατηρεί, επομένως, την ιθαγένεια που έχει. Μόνο με πολιτογράφηση είναι δυνατόν να αποκτήσει είτε ο σύζυγος είτε η σύζυγος την ιθαγένεια της πολιτείας στην οποία ανήκει ο έτερος των συζύγων με τους ίδιους καταρχήν όρους που απαιτούνται και για την πολιτογράφηση ενός αλλοδαπού αλλογενούς.

Η αρχή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας με την απόλυτη αυτή μορφή της γίνεται σήμερα αποδεκτή από αρκετές σύγχρονες νομοθεσίες περί ιθαγένειας. Στην Ελλάδα η θεωρία διέκειτο ανέκαθεν ευνοϊκά υπέρ αυτής, όχι όμως στην απόλυτη έκφραση της. Κι αυτό, γιατί αντίκειται προς τη φύση της οικογένειας ως κοινωνικής ενότητας και επί πλέον δημιουργεί και αυξάνει τα προκύπτοντα επί του προσωπικού θεσμού ποικίλα ζητήματα ΙδΔΔ. Και οι δυο τους ήταν της γνώμης ότι θα πρέπει να αποδεχτούμε σαν βασική αρχή την αρχή της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας, πλην όμως, θα πρέπει να δεχτούμε, συγχρόνως, και ορισμένες αποκλίσεις από την αρχή αυτή προς την αντίθετη αρχή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας για να μην παραβλέψουμε και τυχόν διαφορετική βούληση του ατόμου.

Στην εισηγητική έκθεση του ν. 1438/1984 ορίζεται ρητά ότι καταργουμένων των διατάξεων των άρθρων 4, 15, 16 και 22 του Ν.Δ. 3370/1975 καθιερώνεται πλέον η αρχή της ανεξαρτησίας ή ατομικότητας της ιθαγένειας. Έτσι, ο γάμος παύει να αποτελεί στο εξής πηγή κτήσης ιθαγένειας.

Η αρχή όμως αυτή υιοθετήθηκε και από το νόμο 1342/1983 που αφορά την κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 1979 για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, το άρθρο 9 § 1 του οποίου αναφέρει επί λέξει τα εξής: «Τα Κράτη-μέλη παρέχουν στις γυναίκες δικαιώματα ίσα με εκείνα

των ανδρών όσον αφορά την απόκτηση, την αλλαγή και τη διατήρηση της υπηκοότητας. Εγγυώνται ιδιαίτερα ότι ούτε ο γάμος με έναν αλλοδαπό ούτε η αλλαγή της υπηκοότητας του συζύγου κατά το γάμο δεν αλλάζει αυτόματα την υπηκοότητα της γυναίκας ούτε την καθιστά άπατρι ούτε την υποχρεώνει να πάρει την υπηκοότητα του συζύγου της».

Η ως άνω Σύμβαση ισχύει στη χώρα μας από τις 7 Ιουλίου 1983 (ΦΕΚ Α' 98), γεγονός που αποκτά ιδιαίτερη σημασία, εφόσον η έναρξη ισχύος της αρχής της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας της έγγαμης γυναίκας τοποθετείται τουλάχιστον κατά την ημερομηνία αυτή και όχι από τις 8.5.1984 - ημέρα που άρχισε να ισχύει ο νόμος 1438/1984 περί τροποποίησης του ΚΕΙ .

Νομίζουμε πως η καινοτομία της ελληνικής νομοθεσίας περί ιθαγένειας στο σημείο αυτό επιβαλλόταν να γίνει, παρόλο που η πράξη μας είχε φέρει — όπως ήταν άλλωστε επόμενο - αντιμέτωπους με πολλά και δυσχερή πολλές φορές προβλήματα συγκρούσεων νόμων. Ιδίως, σε συνδυασμό με τις μεταβατικές διατάξεις του ως άνω νόμου, όπου είχε παρατηρηθεί να υπάρχουν στην ίδια οικογένεια άτομα διαφορετικής ιθαγένειας και, ως εκ τούτου, να δημιουργούνται πολύπλοκες καταστάσεις εφαρμοστέου δικαίου. Τα προβλήματα αυτά προσπάθησε ο νέος νόμος 2910/2001 (άρθρο 69 §§ 4-8), όπως θα δούμε στο σχετικό κεφάλαιο, να εξαλείψει ή έστω να περιορίσει.

Κατά καιρούς είχαν διατυπωθεί διάφορα και ποικίλα επιχειρήματα τόσο υπέρ όσο και κατά της αρχής της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας της έγγαμης γυναίκας. Τα επιχειρήματα και των δύο πλευρών ήταν εξίσου σοβαρά και σημαντικά. Σήμερα, όμως, έπειτα από τη συνταγματική επιταγή της ισότητας των δύο φύλων δεν θα ήταν λογικό να εξαρτάται πλέον η ιθαγένεια της γυναίκας από εκείνην του συζύγου της, πλην όμως θα πρέπει να υπάρχουν ασφαλιστικές δικλείδες στις σχετικές διατάξεις ιθαγένειας, ούτως ώστε να αποφεύγονται προβληματικές καταστάσεις.

VI. Η από τη γέννηση απόκτηση μιας ιθαγένειας ως θεωρητική αρχή

Σύμφωνα με την αρχή αυτή θα πρέπει κάθε άνθρωπος από τη γέννηση του να αποκτά ορισμένη ιθαγένεια. Την αρχή αυτή πρέπει να υιοθετεί κάθε νομοθεσία περί ιθαγένειας ανεξάρτητα από το αν ακολουθεί την αρχή του *ius sanguinis* ή την αρχή

του *ius soli*, και αυτό γιατί θα πρέπει να αποφεύγεται, όσο είναι δυνατόν, το φαινόμενο της ανιθαγένειας.

Πολλοί είναι οι λόγοι που προκαλούν το φαινόμενο της ανιθαγένειας είτε με τη γέννηση, αν γεννηθεί κάποιος από ανιθαγενείς, είτε μεταγενεστέρως αν απωλέσει την ιθαγένεια την οποία είχε χωρίς να αποκτήσει άλλη (*de jure* ανιθαγενείς). Ενώ, *de facto* ανιθαγενείς θεωρούνται όσοι εγκατέλειψαν το έδαφος της πολιτείας της οποίας ήταν υπήκοοι και δεν απολαμβάνουν πλέον της προστασίας αυτής. Οι λόγοι απώλειας της ιθαγένειας είναι αρκετοί και εξαρτώνται από την κάθε εθνική νομοθεσία περί ιθαγένειας (μεταξύ άλλων, λόγω έκπτωσης, λόγω γάμου, λόγω αναγνώρισης ή λόγω υιοθεσίας κ.ά.). Επίσης, κάποια άτομα μπορεί να γίνουν ανιθαγενείς στα πλαίσια του φαινομένου της «διαδοχής κρατών».

Η παγκόσμια διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου που ψηφίστηκε στις 10 Δεκεμβρίου 1948 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στο άρθρο 15 § 1 αυτής περιέλαβε την αρχή ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα να έχει μία ιθαγένεια, αναγνωρίζοντας κατά συνέπεια και την αρχή ότι κάθε άτομο θα πρέπει να αποκτά ιθαγένεια από τη γέννηση του. Το δικαίωμα όμως αυτό δεν αναγνωρίζεται ολοκληρωτικά από τα δίκαια των διαφόρων κρατών, ενώ αποτελεί θεμελιώδη αρχή που θα πρέπει να ακολουθείται από τη νομοθεσία κάθε χώρας κατά τη θέσπιση των σχετικών περί ιθαγένειας διατάξεων.

Όταν οι νομοθεσίες των πολιτειών δέχονται την παραπάνω αρχή, είτε με την υιοθέτηση της αρχής του *ius soli* είτε με την υιοθέτηση της αρχής του *ius sanguinis* και επικουρικά του *ius soli* τότε κανένας δε θα γεννιέται στις πολιτείες αυτές χωρίς να έχει ιθαγένεια.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, πηγή δημιουργίας ανιθαγενών ατόμων αποτελεί και το φαινόμενο της «διαδοχής κρατών», δηλαδή της υποκατάστασης μιας πολιτείας από μία άλλη πολιτεία στις διεθνείς της υποχρεώσεις. Τα τελευταία χρόνια, ιδίως μετά τη διάλυση κρατών όπως η ΕΣΣΔ και η Γιουγκοσλαβία, αλλά και κρατών της Αφρικής, εμφανίστηκαν φαινόμενα ατόμων που έχασαν την ιθαγένεια τους είτε λόγω της προσάρτησης ή της ανεξαρτησίας τμημάτων επικράτειας μιας χώρας συνεπεία εμπόλεμης κατάστασης ή λύσης μιας ομοσπονδίας κρατών.

Η μετακίνηση πληθυσμών λόγω μεταφοράς ή απώλειας κυριαρχίας οδηγεί πολλές φορές -όπως δείχνει η ιστορία- σε μεταβολή της ιθαγένειας των φυσικών

προσώπων ή και σε απώλεια αυτής. Οι προσπάθειες που καταβάλλει σήμερα η διεθνής κοινότητα τόσο στα πλαίσια του ΟΗΕ όσο και στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι να διασφαλισθεί η απόκτηση, από τους υπηκόους του κράτους του οποίου η χωρική κυριαρχία μεταβάλλεται, εκείνης της ιθαγένειας με το κράτος το οποίο οι ίδιοι διατηρούν τους στενότερους δεσμούς, ούτως ώστε να μην καθίστανται απάτριδες. Για το λόγο αυτό η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ψήφισε στις 12 Δεκεμβρίου 2000 με την απόφαση της Νο 55/153 ένα Annexe με θέμα «διαδοχή κρατών και ιθαγένεια», ενώ το Συμβούλιο της Ευρώπης περιέλαβε ειδικό κεφάλαιο με το ίδιο θέμα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1997 για την ιθαγένεια.

VII. Η αρχή της κτήσης μιας ιθαγένειας

Κάθε άνθρωπος θα πρέπει να έχει μία μόνον ιθαγένεια. Αυτό αποτελεί μία ακόμη αρχή που θα έπρεπε να ακολουθείται από τις περί ιθαγένειας νομοθεσίες όλων των πολιτειών για να μη καταλήγουμε στο φαινόμενο της πολυϊ-ιθαγένειας, πράγμα όμως που στις σύγχρονες νομοθεσίες δεν συμβαίνει.

Πράγματι, σήμερα υποστηρίζεται η άποψη ότι το άτομο δεν θα πρέπει να εμποδίζεται -παρόλο που αυτό αποτελεί ανωμαλία- να έχει δύο ή περισσότερες ιθαγένειες, ιδίως μάλιστα όταν προέρχεται από μικτό γάμο.

Πολλαπλή ιθαγένεια ή πολυϊθαγένεια υπάρχει όταν το άτομο πληροί συγχρόνως τις προϋποθέσεις κτήσης της ιθαγένειας περισσότερων πολιτειών. Η πολυϊθαγένεια συνήθως επέρχεται όταν τα δίκαια των διαφόρων πολιτειών υιοθετούν διαφορετικά συστήματα για την κτήση και την απώλεια της ιθαγένειας, όταν π.χ. άλλες πολιτείες τάσσονται υπέρ της αρχής του *ius soli* και άλλες υπέρ της αρχής του *ius sanguinis* ή όταν άλλες πολιτείες υιοθετούν την αρχή της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας, ενώ άλλες υιοθετούν την αρχή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ο Κώδικας της Ελληνικής Ιθαγένειας (ΚΕΙ) του 1955 όπως τροποποιήθηκε τον Μάιο του 1984 για λόγους προσαρμογής του στη συνταγματική επιταγή του άρθρου 4 § 2 περί ισότητας των δύο φύλων, δεν ακολουθεί την αρχή αυτή, της κτήσης δηλαδή μιας και μόνης ιθαγένειας. Αποκλίνει από αυτήν, σαφώς, όταν δέχεται π.χ ότι «το τέκνο έλληνα ή ελληνίδας αποκτά από τη γέννηση του την ελληνική ιθαγένεια» (άρθρο 1 § 1), προσδίδοντας την ελληνική ιθαγένεια στο τέκνο του έλληνα και της ή της ελληνίδας χωρίς να θέτει —

από ό,τι διαφαίνεται τουλάχιστον από το γράμμα του νόμου - καμιά απολύτως επιφύλαξη. Γιατί όταν ο πατέρας είναι λ.χ. γερμανός και η μητέρα ελληνίδα, το παιδί που θα γεννηθεί θα έχει - σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη - οπωσδήποτε την ελληνική ιθαγένεια (ως τέκνο ελληνίδας) χωρίς να αποκλείεται συγχρόνως και η πιθανότητα το τέκνο αυτό να αποκτά και τη γερμανική ιθαγένεια (ως τέκνο γερμανού) σε περίπτωση που και το γερμανικό δίκαιο ιθαγένειας θεσπίζει ανάλογη περίπου διάταξη με την ελληνική.

Ο ΚΕΙ με τις τροποποιήσεις που έκανε, ιδίως μετά το ν. 1438/1984 -όπως θα δούμε παρακάτω - δημιουργεί πολυϊθαγενείς. Επειδή, το φαινόμενο της πολυϊθαγένειας δημιουργεί αρκετά προβλήματα, όπως ομολογείται από πολλούς θεωρητικούς, ίσως θα έπρεπε ο έλληνας νομοθέτης να μην ήταν τόσο απόλυτος κατά τη θέσπιση των σχετικών διατάξεων περί ιθαγένειας. Στην περίπτωση των τέκνων, για παράδειγμα, γεννάται η σκέψη πως ίσως θα ήταν σκόπιμο να δίνεται η δυνατότητα στο τέκνο του έλληνα ή της ελληνίδας να επιλέγει κατά την ενηλικίωση του, ποια από τις δύο ιθαγένειες που έχει, θέλει να κρατήσει σε συνδυασμό ίσως και με το γεγονός της μόνιμης κατοικίας του. Αν και ως προς τη σκέψη αυτή υπάρχει πάντα το αντίβαρο ότι ο έλληνας νομοθέτης επειδή υπακούει στην αρχή του αίματος θέλει να θεωρεί ως έλληνες όλα τα άτομα που γεννιούνται από έλληνα ή ελληνίδα. Η αρχή του *ius sanguinis*, ας μη ξεχνάμε, έχει βαθιές ρίζες στην ελληνική νομοθεσία περί ιθαγένειας και εξακολουθεί να κρατά τα σκήπτρα στο ελληνικό δίκαιο ιθαγένειας.

Είναι αλήθεια, πάντως, πως σε πολλές περιπτώσεις, αυτά τα ίδια τα άτομα επιδιώκουν να κρατήσουν και τις δύο ή όσες ιθαγένειες έχουν, γιατί νομίζουν ότι ωφελούνται από το γεγονός αυτό, ιδίως όσον αφορά τις έγγαμες γυναίκες. Σχετικά με τους πολυϊθαγενείς άντρες, τα θέματα των στρατιωτικών τους κυρίως υποχρεώσεων είναι εκείνα που δημιουργούν προβλήματα τόσο στα ίδια τα άτομα όσο και στις πολιτείες την ιθαγένεια των οποίων έχουν. Τα προβλήματα αυτά προσπάθησε να περιορίσει, ως ένα τουλάχιστο σημείο, η υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης υπογραφείσα στο Στρασβούργο στις 6 Μαΐου 1963 Διεθνής Σύμβαση περί περιορισμού των περιπτώσεων πολλαπλής ιθαγένειας και περί των στρατιωτικών υποχρεώσεων σε περιπτώσεις διπλής ιθαγένειας, στην οποία δεν έχει πάντως προσχωρήσει η χώρα μας. Η Σύμβαση αυτή έχει ήδη τροποποιηθεί στις 24 Νοεμβρίου 1977 και έχει επίσης εμπλουτιστεί με ένα πρόσθετο Πρωτόκολλο της αυτής ημερομηνίας, που συμπληρώνει την αρχική Σύμβαση του 1963 για να την

εκσυγχρονίσει, έπειτα από τις ποικίλες μεταβολές που στο μεταξύ έχουν επέλθει στις νομοθεσίες περί ιθαγένειας πολλών στη Σύμβαση αυτή κρατών, ενώ το 1993 υπογράφηκε και ένα Δεύτερο Πρωτόκολλο το οποίο τροποποιεί ουσιαστικά την αρχική Σύμβαση του 1963. Με το πρόβλημα των στρατιωτικών υποχρεώσεων των πολυϊθαγενών ασχολείται και η πρόσφατη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1997 για την ιθαγένεια την οποία υπέγραψε - όχι όμως κύρωσε - η Ελλάδα . Σύμφωνα με την τελευταία αυτή Σύμβαση, θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια τα πολυϊθαγενή άτομα να υπηρετούν τη στρατιωτική τους θητεία σε ένα μόνο κράτος, κάτι το οποίο ίσως ευκολότερα μπορεί να επιτευχθεί με την υπογραφή σχετικών Διμερών Συμβάσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών.

Στην περίπτωση που ένα άτομο έχει περισσότερες από μία ιθαγένειες γεννάται το ζήτημα ποια ιθαγένεια θα επικρατήσει; Απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνει η διάταξη του άρθρου 31 του Αστικού μας Κώδικα σύμφωνα με την οποία εάν το πρόσωπο έχει ελληνική και ξένη ιθαγένεια τότε ως δίκαιο ιθαγένειας εφαρμόζεται το ελληνικό (31 § 1). Σε περίπτωση που το πρόσωπο έχει πολλαπλή ξένη ιθαγένεια εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της πολιτείας με την οποία αυτό συνδέεται στενότερα (31 § 2). Ως προς το θέμα του προσδιορισμού του δικαίου της πολιτείας με την οποία το πρόσωπο συνδέεται στενότερα έχουν διατυπωθεί αρκετές απόψεις. Κρατούσα είναι αυτή που διατυπώνει ο καθηγητής *Ευρυγένης* στο βιβλίο του (Ιδιωτικών Διεθνές Δίκαιον, 1973² σ. 185). Κατ' αυτόν, όλες οι βιοτικές και νομικές περιστάσεις που συνδέουν το πολυϊθαγενές άτομο στενότερα με μία πολιτεία από εκείνες την ιθαγένεια των οποίων έχει, δηλαδή η «βαρύνουσα» ιθαγένεια, είναι εκείνη που θα ενεργοποιεί το σύνδεσμο του άρθρου 31 § 2 ΑΚ και θα προσδιορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο. Το ζήτημα, επομένως, του τι συνιστά τον στενότερο σύνδεσμο του ατόμου προς μία πολιτεία, είναι ζήτημα που ανήκει στην κρίση του δικάζοντος δικαστή και λύνεται ελαστικά, ενόψει της συγκεκριμένης περίπτωσης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της.

Οι παραπάνω θεωρητικές αρχές της ιθαγένειας συναντώνται στις νομοθεσίες των περισσότερων κρατών όχι πάντα αυτούσιες, αλλά σε διάφορους και ποικίλους συνδυασμούς ανάλογα με τη νομοθετική πολιτική της κάθε χώρας, τις κοινωνικές της συνθήκες και τα συμφέροντα της. Κατά τον Βάλληνδα, σπουδαίο ρόλο παίζει στο σημείο αυτό η *ερμηνευτική* σημασία των θεωρητικών αρχών. Εφόσον ορισμένη

νομοθεσία περί ιθαγένειας διέπεται από ορισμένες αρχές, σε περίπτωση αμφιβολίας γύρω από την ορθή ερμηνεία μιας διάταξης, πρέπει να δίνεται εκείνη η λύση η οποία συμβιβάζεται με το όλο πνεύμα των διατάξεων περί ιθαγένειας της εν λόγω πολιτείας.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Βασικές έννοιες του Δικαίου Ιθαγένειας

Όπως και στο ΔΚατΑλλέτσι και στο Δίκαιο Ιθαγένειας υπάρχουν κάποιες έννοιες που είναι πολύ βασικές και οι οποίες πρέπει από την αρχή να γίνουν κατανοητές. Κυρίως δε, γιατί οι εν λόγω έννοιες παίρνουν διαφορετική διάσταση στο δίκαιο Ιθαγένειας από εκείνην που έχουν σε άλλους κλάδους του δικαίου, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Πρόκειται για τις έννοιες του ημεδαπού/αλλοδαπού, ανιθαγενούς/ πολυϊθαγενούς, ομογενούς/αλλογενούς ή ομοεθνούς/ αλλοεθνούς.

I. Ημεδαπός / αλλοδαπός

Ως *ημεδαπός* εννοούμε το άτομο εκείνο το οποίο συνδέεται προς ένα κράτος με το νομικό δεσμό της ιθαγένειας. Ημεδαπός για μας είναι ο έχων την ελληνική ιθαγένεια ή υπηκοότητα, ο πολίτης της Ελλάδας σε αντίθεση με τον αλλοδαπό ο οποίος ανήκει στο λαό άλλου κράτους.

Ημεδαπός μπορεί να είναι και ένας αλλογενής, δηλ. άτομο που είναι αλλοδαπής εθνικότητας, έχει όμως ελληνική ιθαγένεια. Εκείνο που έχει σημασία για το χαρακτηρισμό του ημεδαπού δεν είναι η προέλευση/καταγωγή του υπό κρίση ατόμου δηλ. το αν ανήκει αυτός στο ελληνικό έθνος ή το αν είναι ξένης εθνικότητας, όσο η ιθαγένεια που το εν λόγω άτομο έχει τη δεδομένη στιγμή. Ένα άτομο αλλοδαπής καταγωγής (αλλογενής) εφόσον πολιτογραφηθεί Έλληνας, σύμφωνα με τα όσα ορίζει ο ΚΕΙ, αποκτά την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση και θεωρείται πλέον ημεδαπός δηλ. πολίτης της Ελλάδος.

Ως ημεδαπό θα θεωρήσουμε και το άτομο εκείνο που ναι μεν έχει την ελληνική ιθαγένεια αλλά που, συγχρόνως, έχει και μία άλλη ξένη ιθαγένεια, δηλ. τον πολυϊθαγενή.

Συνήθως μεταχειριζόμαστε την έννοια του ημεδαπού όταν θέλουμε να την αντιτάξουμε προς εκείνη του αλλοδαπού ή και το αντίστροφο. Βλ. π.χ. το άρθρο 4 ΑΚ που ορίζει ότι ο αλλοδαπός απολαμβάνει τα αστικά δικαιώματα του ημεδαπού.

Αλλοδαπός είναι κάθε φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή που δεν έχει ιθαγένεια. Αυτό ορίζει η διάταξη του άρθρου .1 (α) του νόμου 2910/2001 για την «είσοδο και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια. Κτήση της

ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις». Αλλοδαπός σε σχέση με τον ημεδαπό είναι όποιος ανήκει στο λαό ξένου κράτους, ενώ το άρθρο 29 του ΚΕΙ ορίζει ότι: « Όπου στη νομοθεσία περί ελληνικής ιθαγένειας γίνεται χρήση του όρου «αλλοδαπός», ως αλλοδαπός νοείται, εφ' όσον δεν προκύπτει το αντίθετο και ο ανιθαγενής».

Ο χαρακτηρισμός ενός προσώπου ως αλλοδαπού υπάγει το εν λόγω άτομο στους κανόνες του ΔΚατΑλλ όσον αφορά τη νομική του κατάσταση. Επειδή όμως, όλοι οι αλλοδαποί δεν υφίστανται την αυτή νομοθετική μεταχείριση στα πλαίσια του ΔΚατΑλλ από τον έλληνα νομοθέτη, έχει ιδιαίτερη σημασία ο προσδιορισμός της ιθαγένειας του υπό κρίση ατόμου, μια και ορισμένες κατηγορίες από αυτούς υπόκεινται σε ευνοϊκότερες ρυθμίσεις από τους υπόλοιπους.

Έτσι, στην πρώτη κατηγορία θα κατατάσσαμε τους αλλοδαπούς ομογενείς. Για τους ομογενείς αλλοδαπούς υπάρχει μια σειρά ευνοϊκών νομοθετικών ρυθμίσεων που φτάνει σε αρκετές περιπτώσεις μέχρι του σημείου της πλήρους εξομοίωσης τους με τους ημεδαπούς. Την ευνοϊκή αυτή μεταχείριση των ομογενών την ορίζει μάλιστα ρητά αυτό το ίδιο το Σύνταγμα μας που στο άρθρο 108 εδ. 1 αυτού επιβάλλει τη μέριμνα του Κράτους για τη ζωή του απόδημου ελληνισμού και τη διατήρηση των δεσμών του με τη μητέρα πατρίδα.

Η δεύτερη κατηγορία αλλοδαπών αφορά εκείνους που είναι υπήκοοι κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχουν δηλ. την «ευρωπαϊκή» ιθαγένεια για την οποία θα μιλήσουμε σε επόμενο κεφάλαιο. Οι διάφοροι νόμοι και προεδρικά διατάγματα που έχουν εκδοθεί σε εκτέλεση κοινοτικών Οδηγιών, έχουν δημιουργήσει ένα ευνοϊκό καθεστώς για πάρα πολλές κατηγορίες κοινοτικών υπηκόων, ιδίως κατά την άσκηση επαγγελμάτων τα οποία *Μ* επιφυλάσσονταν παλαιότερα να τα ασκούν μόνον οι έλληνες πολίτες. Η εξέλιξη αυτή έχει ως νομική της βάση κυρίως τη διάταξη του άρθρου 17 της ΕΚ (όπως ισχύει σήμερα μετά τη θέση σε ισχύ της Συνθ'Αμστερνταμ από 1η Μαΐου 1999 και που αντιστοιχεί στο προϊσχύσαν άρθρο 8 ΣυνθΕΟΚ) που απαγορεύει κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας μεταξύ των υπηκόων των διαφόρων κρατών μελών της Κοινότητας.

Το νομικό καθεστώς που διέπει τους κοινοτικούς υπηκόους στη χώρα μας ρυθμίζεται με ειδικές διατάξεις που προβλέπονται τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε κοινοτικό επίπεδο, ενώ έχουν εξαιρεθεί ρητά οι κοινοτικοί υπήκοοι από τη

ρυθμιστική ενέργεια του ν. 2910/2001 που ο έλληνας νομοθέτης έχει εκδώσει πρόσφατα για να ρυθμίσει το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών που εισέρχονται και διαμένουν στη χώρα μας αντικαθιστώντας σε μεγάλο βαθμό το νόμο 1975/1991, ο οποίος με τη σειρά του είχε αντικαταστήσει τον παλιό νόμο 4310/1929.

Μία τρίτη τέλος διάκριση μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών αλλοδαπών που θα πρέπει να γίνεται, είναι αυτή που αφορά αφενός τους ανιθαγενείς και τους πολιτικούς πρόσφυγες, οι οποίοι υπάγονται σε ειδικές Διεθνείς Συμβάσεις οι οποίες ρυθμίζουν το νομικό τους καθεστώς χορηγώντας σε αυτούς συγκεκριμένα προνόμια, και αφετέρου τους αλλοδαπούς εκείνους οι-οποίοι είναι υπήκοοι χωρών με τις οποίες η Ελλάδα έχει συνάψει ειδικές διμερείς συμβάσεις που αποβλέπουν στην ειδική μεταχείρισή τους επί διαφόρων θεμάτων. Οι κατηγορίες αυτές των αλλοδαπών τυγχάνουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης από τους υπόλοιπους αλλοδαπούς που δεν είναι ανιθαγενείς ή πρόσφυγες ή που δεν είναι υπήκοοι χωρών με τις οποίες η χώρα μας έχει υπογράψει διμερείς Συμβάσεις επί συγκεκριμένων θεμάτων.

Γίνεται από τα παραπάνω εμφανές ότι ο προσδιορισμός της ιθαγένειας ενός προσώπου είναι ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός διότι θα έχει ως αποτέλεσμα την ανάλογη μεταχείριση αυτού στα πλαίσια του ΔΚατΑλλ. Αν επομένως το υπό κρίση άτομο θεωρηθεί ότι έχει τη γαλλική ιθαγένεια, θα αντιμετωπιστεί ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως έχων δηλ. την «ευρωπαϊκή ιθαγένεια» - όπως συνηθίζουμε να την αποκαλούμε - με τα αντίστοιχα ευνοϊκά αποτελέσματα που η ιδιότητα αυτή επιφέρει σε αυτόν. Αν επίσης το υπό κρίση άτομο θεωρηθεί ότι έχει την ιθαγένεια των ΗΠΑ πολύ πιθανόν να εμπίπτει σε κάποια από τις πολλές διμερείς Συμβάσεις που η χώρα μας έχει υπογράψει με τις ΗΠΑ, ώστε να αντιμετωπιστεί αυτός τελείως διαφορετικά από ένα άλλο άτομο που θα έχει την ιθαγένεια ενός άλλου ξένου κράτους με το οποίο η χώρα μας δεν έχει υπογράψει ανάλογη Σύμβαση.

Το στοιχείο της ιθαγένειας, επομένως, που συγκεκριμενοποιεί τον υπό κρίση αλλοδαπό ότι ανήκει στο λαό δεδομένης πολιτείας είναι εκείνο που θα κατατάξει τον αλλοδαπό αυτόν σε μία από τις παραπάνω κατηγορίες που αναφέραμε.

II. Ανιθαγενής/Πολυϊθαγενής

Ανιθαγενής ή απολις ή άπατρις είναι το άτομο που στερείται ιθαγένειας, ήτοι το άτομο εκείνο που δεν θεωρείται ως πολίτης οποιασδήποτε πολιτείας σύμφωνα με το δίκαιο της.

Διάφοροι είναι οι λόγοι που προκαλούν το φαινόμενο της ανιθαγένειας. Μπορεί να είναι κάποιος ανιθαγενής από τη γέννηση του εφόσον γεννιέται από ανιθαγενείς γονείς ή μπορεί να καταστεί ανιθαγενής μεταγενέστερα, επειδή απώλεσε την ιθαγένεια που είχε χωρίς να αποκτήσει άλλη. Η μεταγενέστερη απώλεια της ιθαγένειας του ατόμου μπορεί να επήλθε για διάφορους λόγους που η κάθε εθνική νομοθεσία περί ιθαγένειας ειδικότερα αναγνωρίζει ή λόγω της διαδοχής κρατών.

Η παγκόσμια διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο άρθρο 15 § 1 αυτής περιέλαβε την αρχή ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα να έχει μία κάποια ιθαγένεια αναγνωρίζοντας έτσι την αρχή ότι καθένας θα πρέπει να αποκτά ιθαγένεια από τη γέννηση του. Το δικαίωμα όμως αυτό δεν αναγνωρίζεται ολοκληρωτικά από τα δίκαια των διαφόρων κρατών, ενώ αποτελεί θεμελιώδη αρχή που θα πρέπει να ακολουθείται από τη νομοθεσία κάθε χώρας κατά την θέσπιση των σχετικών περί ιθαγένειας διατάξεων.

Η ύπαρξη προσώπων ανιθαγενών προκαλεί ανωμαλίες και προβλήματα τόσο σε αυτά τα ίδια τα άτομα όσο και στο κράτος στο οποίο κατοικούν ή διαμένουν προσωρινά. Η ανιθαγένεια δεν είναι μόνο ένα καθαρά νομικό ζήτημα, είναι και ένα πρόβλημα που αγγίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η έλλειψη προσωπικής κατάστασης σε ένα άτομο έχει αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή του, στην περιουσία του, στο δικαίωμα του να εκλέγει και να εκλέγεται, στην πρόσβαση του στα συστήματα υγείας και κοινωνικών ασφαλίσεων, στην εργασία του, στο δικαίωμα του να εγκαταλείπει τη χώρα του όπως και να επιστρέφει σε αυτήν.

Το φαινόμενο της ανιθαγένειας είναι δυνατόν να περιοριστεί και περιορίστηκε τα τελευταία χρόνια κατά πολύ, τόσο με τη σύναψη Διεθνών Συμβάσεων όσο και με την υιοθέτηση από τα διάφορα κράτη ειδικών διατάξεων βάσει των οποίων είτε προσδίδεται η ιθαγένεια του υπό κρίση κράτους σε όποιον γεννιέται στο έδαφος του, που θα έμενε διαφορετικά χωρίς ιθαγένεια, είτε προβλέπεται οι υπήκοοι του που θέλουν να αποβάλουν την ιθαγένεια τους για να αποκτήσουν άλλη να μην την αποβάλουν προτού αποκτήσουν τη νέα τους ιθαγένεια.

Ο ανιθαγενής όπως και ο πολιτικός πρόσφυγας προστατεύεται από Διεθνείς Συμβάσεις. Η σπουδαιότερη Διεθνής Σύμβαση που προστατεύει τους ανιθαγενείς είναι η Δ.Σ. του ΟΗΕ του 1954 για το νομικό καθεστώς των ανιθαγενών (ν. 139/1975), η οποία προσπαθεί να υποκαταστήσει, τρόπον τινά, την έλλειψη προστασίας που ένα κράτος δίνει στους υπηκόους του, προσπαθώντας να ρυθμίσει κυρίως το ζήτημα της προσωπικής τους κατάστασης, ορίζοντας ότι η προσωπική κατάσταση των ανιθαγενών θα διέπεται από το δίκαιο της χώρας της κατοικίας τους ή εν ελλείψει κατοικίας από το δίκαιο της χώρας διαμονής τους (άρθρο 12 § 1). Συγχρόνως όμως, προσπαθεί να δεσμεύσει τα συμβαλλόμενα στην εν λόγω Δ.Σ. κράτη να αναγνωρίζουν στους ανιθαγενείς που θα κατοικούν/διαμένουν στην επικράτεια τους, πολλά δικαιώματα -πέρα φυσικά από τα ατομικά- και να κατοχυρώσει και για αυτούς μεταχείριση εξ ίσου ευνοϊκή προς εκείνην που αναγνωρίζουν τα κράτη στους δικούς τους υπηκόους. Άλλες Διεθνείς Συμβάσεις του ΟΗΕ που αφορούν τους ανιθαγενείς είναι (β) η Σύμβαση του 1961 για τη μείωση των ανιθαγενών, την οποία η χώρα μας δεν κύρωσε, (γ) η Δ.Σ. του 1979 για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (ν. 1342/1983), (δ) η Δ.Σ. για τα δικαιώματα του παιδιού (ν. 2101/1992), το άρθρο 7 § 1 της οποίας ορίζει ότι το παιδί εγγράφεται στο ληξιαρχείο αμέσως μετά τη γέννηση του και έχει από εκείνη τη στιγμή το δικαίωμα ονόματος, το δικαίωμα να αποκτήσει ιθαγένεια και, στο μέτρο του δυνατού, το δικαίωμα να γνωρίζει τους γονείς του και να ανατραφεί από αυτούς, (ε) το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (ν. 2462/1997), το άρθρο 24 § 2 το οποίο ορίζει ότι κάθε παιδί πρέπει να εγγράφεται αμέσως μετά τη γέννηση του στο ληξιαρχείο και να αποκτά όνομα, ενώ η § 3 του ίδιου άρθρου ορίζει ότι κάθε παιδί έχει δικαίωμα να αποκτά ιθαγένεια.

Η χώρα μας, έχοντας κυρώσει σχεδόν όλες τις παραπάνω Διεθνείς Συμβάσεις έδειξε ήδη τη διάθεση της για την ευνοϊκότερη μεταχείριση των ανιθαγενών σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες αλλοδαπών που διαβιούν στο έδαφος της. Μάλιστα, με τον πρόσφατο νόμο 3284/2004 περί κυρώσεως του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, η Ελλάδα προχώρησε ένα βήμα ακόμα μπροστά με το να περιορίσει στο ήμισυ τον απαιτούμενο χρόνο για την πολιτογράφηση ενός ανιθαγενούς. Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 § 1 για τον ανιθαγενή αλλοδαπό ή για τον αλλοδαπό που έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, αρκεί διαμονή στην Ελλάδα πέντε έτη μέσα στην τελευταία δωδεκαετία πριν την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης. Να

σημειώσουμε πως ο απαιτούμενος χρόνος για την πολιτογράφηση αλλοδαπού είναι δέκα έτη.

Πολυϊθαγενής είναι το άτομο εκείνο το οποίο πληροί συγχρόνως τις προϋποθέσεις κτήσης της ιθαγένειας περισσότερων της μιας πολιτειών. Ένα άτομο είναι δυνατόν να έχει διπλή ιθαγένεια ή πολλαπλή ιθαγένεια είτε από τη γέννηση του επειδή γεννιέται από γονείς διαφορετικής ιθαγένειας είτε μεταγενέστερα.

Οι λόγοι δημιουργίας πολυϊθαγενών προσώπων είναι πολλοί. Η πολυϊθαγένεια συνήθως επέρχεται όταν τα δίκαια των διαφόρων πολιτειών υιοθετούν διαφορετικά συστήματα για την κτήση και την απώλεια της ιθαγένειας, όταν π.χ. άλλες πολιτείες τάσσονται υπέρ της αρχής του *ius soli* και άλλες υπέρ της αρχής του *ius sanguinis* ή όταν άλλες πολιτείες υιοθετούν την αρχή της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας, ενώ άλλες υιοθετούν την αρχή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας.

III. Ομογενής/αλλογενής

Τον όρο «ομογενής» τον χρησιμοποιούμε κυρίως για να χαρακτηρίσουμε ένα άτομο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια αλλά έχει αντίθετα την ελληνική εθνικότητα. Πρόκειται δηλαδή για αλλοδαπό που όμως συνδέεται με το ελληνικό έθνος με κοινή συνήθως γλώσσα και θρησκεία, με κοινές παραδόσεις μα πάνω απ' όλα με κοινή ελληνική εθνική συνείδηση.

Η ύπαρξη ελληνικής εθνικής συνείδησης είναι θέμα πραγματικό και πρέπει να προκύπτει από στοιχεία τα οποία εκτίθενται με πολλή σαφήνεια στην έκθεση που συντάσσει κάθε φορά η αρμόδια προξενική αρχή. Τέτοια στοιχεία αναφέρονται ενδεικτικά και είναι η συμπεριφορά αυτών ως ελλήνων, η συμμετοχή τους σε ελληνικούς συλλόγους του εξωτερικού, η ενίσχυση του ελληνικού στοιχείου της χώρας όπου διαμένουν, η συμμετοχή τους σε εκδηλώσεις εθνικής σημασίας και εν γένει η όλη δραστηριότητα που αυτοί επιδεικνύουν για κάθε ελληνική εκδήλωση που λαμβάνει χώρα στην αλλοδαπή.

Πολλές φορές αντί του όρου «ομογενής» χρησιμοποιούμε αυτόν του «ομοεθνή» ή εκείνον του «έλλην το γένος». Και οι τρεις παραπάνω όροι αντιδιαστέλλονται με τον όρο «αλλογενής» και όλοι τους είχαν προκαλέσει παλαιότερα αρκετή συζήτηση στη θεωρία και είχαν δημιουργήσει ενδιαφέρουσα προβληματική. Έτσι, μία γνώμη υποστήριξε ένθερμα την άποψη ότι η φυλετική καταγωγή, αυτή και μόνη, προσδίδει

στο άτομο την έννοια του ομογενούς (δηλ. άμεσοι ή απώτεροι γεννήτορες έλληνες πολίτες που συνδέονται με την ελληνική πολιτεία δια του δεσμού του αίματος), ενώ η άλλη γνώμη υποστήριξε ότι δεν θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνο το τυχαίο προσόν της ελληνικής καταγωγής για να θεωρείται κάποιος ως ομογενής ή ως «έλληνας» παρά μόνον επικουρικά, γιατί αν ο νομοθέτης απέβλεπε σε κάτι τέτοιο, τότε θα υιοθετούσε τον όρο «ελληνική καταγωγή» στις οικείες διατάξεις. Συνεπώς, σύμφωνα με τη γνώμη αυτή, ως ομογενής θα πρέπει να θεωρείται και εκείνος ο οποίος δεν κατάγεται μεν από έλληνες γονείς αφομοιώθηκε όμως από τον ελληνισμό, σκέπτεται, αισθάνεται και ζει ως έλληνας, ανήκει δηλαδή στο ελληνικό έθνος μια και η εθνικότητα αναφέρεται κυρίως στη σκέψη τα αισθήματα και τον τρόπο ζωής. Το ποιος είναι επομένως ομογενής είναι ζήτημα πραγματικό που θα πρέπει να κρίνεται ειδικά στην εκάστοτε παρουσιαζόμενη περίπτωση.

Σήμερα, όμως, παρόλη την κρατούσα ως ένα σημείο ορθή θέση της θεωρίας και την επίσημη πρακτική του Συμβουλίου Ιθαγένειας που τάσσεται με τη δεύτερη γνώμη, αλλά και μέρους της νομολογίας μας, η κατάσταση δεν είναι τόσο ξεκάθαρη. Κι αυτό γιατί υπάρχουν αρκετές διατάξεις που μας οδηγούν στη διαπίστωση ότι σε αρκετές περιπτώσεις ο σύγχρονος έλληνας νομοθέτης υιοθετεί τη θεωρία της καταγωγής και μόνον, προκειμένου να θεωρήσει ένα άτομο ως ομογενή, ιδίως δε στο πεδίο των αλλοδαπών αθλητών και ειδικότερα του μπάσκετ και του ποδοσφαίρου. Διαπιστώνουμε, επομένως, ότι σήμερα ο όρος «ομογενής» χρησιμοποιείται άλλοτε ως έχοντας βασικό του κριτήριο την ελληνική καταγωγή του αλλοδαπού ατόμου και άλλοτε λαμβάνοντας υπόψη και την εθνική του συνείδηση.

Από τη στιγμή που ένας αλλοδαπός χαρακτηριστεί ως ομογενής, εξισώνεται σε αρκετές περιπτώσεις από τον έλληνα νομοθέτη στα πλαίσια του ΔΚατΑλλ με τον ημεδαπό και τυγχάνει της ίδιας με αυτόν μεταχείρισης.

Η σημαντικότερη ίσως επίπτωση που η ιδιότητα του ομογενούς επιφέρει σε ένα άτομο είναι στα θέματα κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας, όπου παρατηρούμε την ιδιαίτερη σημασία που έχει η ιδιότητα αυτή σε σχέση με εκείνην του αλλογενούς. Πρόκειται για την πολύ ευνοϊκή καταρχήν μεταχείριση που επιφυλάσσει ο πρόσφατος νόμος 2910/2001, όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 3013/2002, με το νόμο 3146/2003 και με τα άρθρα 5 -10 του Ν. 3284/2004 σχετικά με την πολιτογράφηση του ομογενούς για τον οποίον δεν απαιτείται η χρονική προϋπόθεση της δεκαετούς συνολικής διαμονής στην Ελλάδα μέσα στα δώδεκα

τελευταία χρόνια πριν από την υποβολή της αίτησης αυτού για πολιτογράφηση, που αντίθετα απαιτείται για τον αλλογενή αλλοδαπό. Επίσης, ο νόμος, αναφορικά με την πολιτογράφηση, δεν απαιτεί για τον ομογενή αλλοδαπό ούτε καν αυτός να διαμένει στην ελληνική επικράτεια προκειμένου να υποβάλει τη σχετική αίτηση του καθώς και τη δήλωση του για πολιτογράφηση, όπως επίσης και δεν απαιτεί από αυτόν να συνοδεύει την αίτηση του και με το παράβολο των 1,467,35 Ευρώ που αντίθετα απαιτεί ο νομοθέτης για τον αλλοδαπό που δεν είναι ομογενής, δηλ. για τον αλλογενή αλλοδαπό, όπως θα δούμε στο σχετικό κεφάλαιο. Όσον αφορά δε την περίπτωση απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας από το τέκνο ενός πολιτογραφηθέντος ως έλληνα ομογενούς, αυτήν δεν μπορεί να την αποβάλει με δήλωση του, σε αντίθεση με το τέκνο του αλλογενούς ημεδαπού που δύναται να το κάνει εντός προθεσμίας ενός έτους από τη στιγμή της ενηλικίωσης του (άρθρο 19 του νέου ΚΕΙ).

Από τα παραπάνω παρατηρεί κανείς ότι η εθνική συνείδηση λαμβάνεται τα μέγιστα υπόψη κατά τον χαρακτηρισμό ενός ατόμου ως ομογενούς τη στιγμή που η ελληνική πολιτεία προχωρά στην με πολιτογράφηση αυτού κτήση της ελληνικής ιθαγένειας (άρθρα 58-63 του ν. 2910/2001) και όπως αυτά τροποποιήθηκαν με τα άρθρα 5-10 του Ν. 3284/2004. Όταν όμως πρόκειται για τη μεταχείριση του ομογενούς ως αλλοδαπού στην ελληνική νομική ζωή, τις πιο πολλές φορές τον κύριο λόγο έχει το στοιχείο της καταγωγής. Η ελληνική καταγωγή (από πατρική ή -μετά την αρχή της ισότητας- μητρική γραμμή) αρκεί καταρχήν για να ενταχθεί ο υπό κρίση αλλοδαπός στην ευνοϊκότερη μεταχείριση που ο έλληνας νομοθέτης επιφυλάσσει μόνο στους ομογενείς σε σχέση με τους υπόλοιπους αλλοδαπούς μέσα στα πλαίσια του ελληνικού ΔΚατΑλλ και, ανά περίπτωση, εξετάζεται και το στοιχείο της εθνικής συνείδησης.

Ετσι, στο ν.3832/1953 που αφορά την κύρωση υπουργικών αποφάσεων για το διορισμό σε δημόσιες θέσεις και θέσεις οργανισμών δημοσίου δικαίου, κατά παρέκκλιση της νομοθεσίας, βορειοηπειρωτών και κυπρίων καθώς και ομογενών αλλοδαπών που προέρχονται από την Κωνσταντινούπολη, Ίμβρο και Τένεδο, η έννοια του ομογενούς βασίζεται στην ελληνική, καταρχήν, καταγωγή τους και, συγχρόνως, στη διαπίστωση ύπαρξης ελληνικής εθνικής συνείδησης σε αυτούς. Ενώ, όσον αφορά την εγγραφή των ομογενών σε ελληνικά αθλητικά επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά σωματεία π.χ. αντισφαίρισης, σκακιού, στίβου κλπ. το βάρος δίνεται

στην ελληνική καταγωγή και σχεδόν καθόλου στην ελληνική εθνική συνείδηση των αθλητών.

Η ευνοϊκή μεταχείριση που επιφυλάσσει η ελληνική πολιτεία στους ομογενείς φάνηκε, με ιδιαίτερα έντονο μάλιστα τρόπο, στον τελευταίο νόμο υπ' αριθμ. 2790/2000 «για την αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση», όπως αυτός τροποποιήθηκε αργότερα με το νόμο 2910/2001 και συμπληρώθηκε με το νόμο 3013/2002, και όπως αυτοί κωδικοποιήθηκαν με το Ν. 3284/2004 «περί κυρώσεως του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας» με τους οποίους επιδιώχθηκε η ομαλή και πλήρης ενσωμάτωση αυτών στην ελληνική κοινωνία, με τη χορήγηση προς αυτούς της ελληνικής ιθαγένειας κάτω από ειδικές διαδικασίες.

Χαρακτηριστική είναι επίσης και η περίπτωση πρόσδοσης της ελληνικής ιθαγένειας στους κατοίκους του χωριού «Ν. Μπελογιάννη» της Ουγγαρίας, οι κάτοικοι του οποίου - όπως εμφανίζεται από τα Πρακτικά της Βουλής (κατάγονται από τους νομούς Φλώρινας, Καστοριάς και από άλλες περιοχές της Β. Ελλάδος και οι οποίοι είτε είχαν αποστερηθεί την ελληνική ιθαγένεια είτε δεν γνώριζαν ότι δεν την είχαν απωλέσει και ζήτησαν να την ξαναπάρουν. Σύμφωνα με τα όσα πληροφορούμεθα από την απλή και μόνον ανάγνωση των ως άνω πρακτικών της Βουλής, φαίνεται πως η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του συγκεκριμένου χωριού του εξωτερικού προσέλαβε την ελληνική ιθαγένεια, αποδεικνύοντας έτσι η Ελληνική πολιτεία την ιδιαίτερη ευαισθησία που τρέφει προς τους εκεί ομογενείς.

Ο αλλογενής διακρίνεται στον αλλογενή αλλοδαπό και στον αλλογενή ημεδαπό. Στην πρώτη περίπτωση πρόκειται για άτομο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια, είναι αλλοδαπός και για τον λόγο αυτό η νομική του κατάσταση ρυθμίζεται από το Δίκαιο Καταστάσεως Αλλοδαπών. Στην δεύτερη περίπτωση πρόκειται για άτομο που έχει την ελληνική ιθαγένεια, είναι ημεδαπός και εμπίπτει επομένως στις διατάξεις του ελληνικού ουσιαστικού δικαίου.

Η έννοια του αλλογενούς έχει ιδιαίτερη σημασία στην τελευταία περίπτωση όπου ο αλλογενής σε σχέση με τον ομογενή είναι όποιος δεν έχει την ελληνική εθνικότητα, δεν κατάγεται δηλ. από το ελληνικό έθνος. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να παραθέσουμε τις δύο θέσεις που έχουν διατυπωθεί ως προς το περιεχόμενο του όρου «αλλογενής». Η μία τάσσεται με την άποψη ότι αλλογενής είναι εκείνος του οποίου η καταγωγή δεν είναι ελληνική, ενώ η άλλη δέχεται ότι ο όρος αλλογενής υποδηλώνει

όσους δεν έχουν ελληνική εθνική συνείδηση, γεγονός που είναι δυνατόν να οδηγήσει στο να χαρακτηριστούν ως τέτοιοι άτομα ελληνικής μεν καταγωγής, τα οποία όμως στερούνται εθνικής συνείδησης και να χαρακτηριστούν αντίθετα ως ομογενείς άτομα που δεν είναι ελληνικής καταγωγής πλην όμως εμφορούνται από ελληνική εθνική συνείδηση.

Η πρώτη άποψη υιοθετεί τη φυλετική καταγωγή ως το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του αλλογενούς ενώ η δεύτερη υιοθετεί την εθνική του συνείδηση. Η ελληνική νομοθεσία σχεδόν πάντα συντάσσεται με την πρώτη άποψη, αυτήν δηλαδή της καταγωγής όσον αφορά το περιεχόμενο του όρου «αλλογενής», ενώ το ίδιο το Συμβούλιο Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών σε πολλές γνωμοδοτήσεις του τάχθηκε με την δεύτερη άποψη.

Να συμπληρώσουμε ότι αρμόδια αρχή ή υπηρεσία που θα κρίνει την ικανοποίηση του αιτήματος του εάν συγκεκριμένος πολίτης είναι ομογενής ή αλλογενής είναι εκείνη που θα επιληφθεί της εξέτασης του εν λόγω αιτήματος εφόσον η ιδιότητα αυτή αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την υπόθεση του.

Από τη στιγμή όμως που ο αλλογενής αλλοδαπός, ο αποκτήσας την ελληνική ιθαγένεια, μεταβλήθηκε σε ημεδαπό, τότε παρατηρούμε να γίνεται από την ελληνική νομοθεσία σε αρκετές περιπτώσεις μια κάποια διάκριση σε βάρος του η οποία στηρίζεται αποκλειστικά και μόνον στην αλλοδαπή καταγωγή του. Έτσι, μεταξύ άλλων, η διάταξη του άρθρου 30 § 3 του Ν. 3086/2002 του Οργανισμού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ορίζει ότι *«Αλλογενείς δεν μπορούν να διοριστούν προτού παρέλθουν 5 έτη από την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας»*.

Η διάκριση αυτή, κατά μία γνώμη, την οποία υποστηρίζει ένα μεγάλο μέρος της θεωρίας, είναι αντισυνταγματική. Αντίκειται δηλαδή στο άρθρο 4 § 1 του Σ. που ορίζει ότι οι έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. Ενώ το υπόλοιπο μέρος της θεωρίας, αλλά και η νομολογία του ΣτΕ, δέχεται ότι ο περιορισμός που τίθεται με τις παραπάνω διατάξεις στους αλλογενείς ημεδαπούς αποτελεί στην πραγματικότητα θέμα ύπαρξης προσόντων για την κατάληψη αυτών των θέσεων. Τα δε προσόντα για την κατάληψη τέτοιων θέσεων, κατά ρητή επιταγή του άρθρου 103 § 1 εδ. 2 του Σ. ορίζονται με το νόμο.

Οι εν λόγω διατάξεις θα λέγαμε ότι αποτελούν ένα είδος επιφυλακτικής εμπιστοσύνης προς τους αλλοδαπούς αλλογενείς οι οποίοι αποκτούν με πολι-

τογράφηση την ελληνική ιθαγένεια και μεταπίπτουν από αλλοδαπούς σε ημεδαπούς αλλογενείς. Θα πρέπει, εντούτοις, να προσθέσουμε ότι σε πολλές χώρες όσοι αποκτούν με πολιτογράφηση την ιθαγένεια της υπό κρίση χώρας δεν απολαμβάνουν αμέσως όλα τα δικαιώματα που έχουν οι υπήκοοι της από τη γέννηση τους, αλλά απαιτείται να παρέλθει ένα κάποιο χρονικό διάστημα για να αποκτήσουν και αυτοί τα ίδια δικαιώματα με τους ημεδαπούς.

Εντούτοις, άλλοι πρόσφατοι ελληνικοί νόμοι - σωστά κατά τη γνώμη μας - δείχνουν την αλλαγή πλεύσης του έλληνα νομοθέτη απέναντι στη μέχρι πρότινος κρατούσα θέση του ορίου της πενταετίας για τους αλλογενείς έλληνες, επιδεικνύοντας ουσιαστικό περιορισμό ή και κατάργηση ακόμα του ως άνω χρονικού ορίου της πενταετίας. Π.χ. ο πρόσφατος Υπαλληλικός Κώδικας (νόμος 3528/2007) στη διάταξη του άρθρου 4 § 4 αυτού ορίζει ότι *«όσοι αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση, δεν μπορούν να διοριστούν ως υπάλληλοι πριν από τη συμπλήρωση ενός έτους από την απόκτηση της»*.

Ο νόμος 2594/1998 για τον Οργανισμό του Υπουργείου Εξωτερικών εξάλλου, ελαττώνει μεν την πενταετία σε τριετία για την πρόσληψη υπαλλήλου στο Υπουργείο Εξωτερικών, πλην όμως δεν κάνει διάκριση σε ομογενείς και αλλογενείς, απαιτώντας να περάσουν τρία έτη για όλους όσοι απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση προκειμένου αυτοί να μπορέσουν να διοριστούν ως υπάλληλοι στο εν λόγω Υπουργείο (άρθρο 53 § 1). Πρόκειται για σαφή πρόοδο αφού δεν διακρίνει τους έλληνες σε κατηγορίες. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τη διάταξη του άρθρου 2 § 2 του νόμου 2812/2000 για την κύρωση του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων, η οποία ορίζει ότι *«όποιος αποκτά την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση δεν μπορεί να διοριστεί δικαστικός υπάλληλος πριν συμπληρωθούν τρία έτη από την κτήση της ιθαγένειας»*. Να αναφέρουμε επίσης τη διάταξη του άρθρου 2 § 1 του Κώδικα Δικαστικών Επιμελητών (νόμος 2318/1995) η οποία ορίζει ότι *«δικαστικός επιμελητής διορίζεται... κάθε έλληνας πολίτης, εφόσον επιτύχει σε σχετικό διαγωνισμό, έχει τα αναγκαία προσόντα και...»*. Ο ως άνω νόμος καταργεί τον προϊσχύσαντα Κώδικα Δικαστικών Επιμελητών του 1972 με τη διάταξη του άρθρου 143 αυτού, όπου απαιτούσε ως προϋπόθεση διορισμού αλλογενούς πολιτογραφηθέντος έλληνα την παρέλευση πενταετίας από την πολιτογράφηση του. Στην περίπτωση αυτή η πρόοδος είναι ακόμη μεγαλύτερη, αφού καταργείται η διάκριση μεταξύ ομογενών/αλλογενών

ελλήνων, ενώ δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη ο χρόνος κατά τον οποίον αυτοί απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια.

Η ίδια πρόοδος διαπιστώνεται να έχει γίνει και με τον πρόσφατο νόμο 2830/2000 για την κύρωση του Κώδικα Συμβολαιογράφων, όπου δεν γίνεται πλέον κανένας λόγος για αλλογενείς που απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση, όπως έκανε ο καταργηθείς νόμος 670/1977, το άρθρο 18 του οποίου όριζε ότι *«αλλογενής αποκτήσας την ελληνικήν ιθαγένειαν δεν δύναται να διορισθεί συμβολαιογράφος»*. Η ως άνω διάταξη ήταν τελείως απόλυτη στη διατύπωση της και γι' αυτό το λόγο θεωρήθηκε ως αντισυνταγματική αφού ξεχώριζε τους έλληνες σε δύο κατηγορίες, χωρίς έστω να δίνει στους αλλογενείς ημεδαπούς τη δυνατότητα να εξισωθούν με τους υπόλοιπους ημεδαπούς στο χρόνο (δηλ. με την παρέλευση της πενταετίας από τη στιγμή της πολιτογράφησης τους). Ευτυχώς, η παραπάνω απόλυτη/αντισυνταγματική διάταξη καταργήθηκε με το νέο νόμο περί Συμβολαιογράφων (ν. 2830/2000) και η νέα διάταξη του άρθρου 19 § 1 αυτού, το μόνο που απαιτεί για το διορισμό κάποιου ως συμβολαιογράφου είναι, μεταξύ των άλλων προσόντων, να έχει και την ελληνική ιθαγένεια, χωρίς να γίνεται καμία απολύτως μνεία για το χρόνο ή τον τρόπο που αυτή αποκτήθηκε. Η επιτελεσθείσα πρόοδος είναι αξιοσημείωτη. Επομένως, και ένας αλλοδαπός αλλογενής που πολιτογραφήθηκε έλληνας και έχει τα λοιπά προσόντα για να διορισθεί συμβολαιογράφος μπορεί να το επιτύχει/επιδιώξει χωρίς κανένα χρονικό περιορισμό. Να σημειώσουμε πάντως, ότι ο νέος Κώδικας περί Συμβολαιογράφων δεν απέφυγε και αυτός να δείξει την εύνοιά του προς τους ομογενείς, οι οποίοι παρόλο που δεν έχουν την ελληνική ιθαγένεια μπορούν να διορίζονται συμβολαιογράφοι, σύμφωνα με τις περιπτώσεις που προβλέπονται από ειδικούς νόμους, εφόσον είναι έλληνες το γένος. (Βλ. άρθρο 19 § ν. 2830/2000).

Υπάρχει πάντως η αίσθηση πως από τη στιγμή που η χώρα μας κυρώσει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1997 για την Ιθαγένεια του Συμβουλίου της Ευρώπης - την οποία έχει ήδη υπογράψει - θα πρέπει να μη γίνεται πλέον από τον έλληνα νομοθέτη καμία διάκριση μεταξύ ομογενών και αλλογενών, τόσο στα θέματα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, όσο και στο θέμα της μεταχείρισης των ημεδαπών σε αυτούς που έχουν την ελληνική ιθαγένεια από τη γέννηση τους και σε εκείνους που την έχουν αποκτήσει αργότερα με οποιονδήποτε τρόπο (βλ. άρθρο 5 της ως άνω Δ.Σ.). Τα ζητήματα αυτά στη σημερινή εποχή, όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα κυριαρχούν και

οι ανθρώπινες αξίες προέχουν, θα πρέπει να αντιμετωπισθούν από τον νομοθέτη μας κάτω από άλλο πρίσμα και με βάση την πολυπολιτισμική πλέον κοινωνία μας.

Διακριτική μεταχείριση για τους αλλογενείς ημεδαπούς γίνεται σε ορισμένες διατάξεις του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας . Αναλυτικότερα στο άρθρο 11 αυτού ορίζεται ότι τα τέκνα του πολιτογραφηθέντος αλλοδαπού αλλογενούς τα οποία, ως ανήλικα και άγαμα κατά το χρόνο πολιτογράφησης του γονέα τους είχαν αποκτήσει εκ του νόμου την ελληνική ιθαγένεια και σύμφωνα με το άρθρο 19 του ΚΕΙ μπορούν να την αποβάλουν με δήλωσή τους σε ρητή προθεσμία ενός έτους από την ενηλικίωσή τους.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Συγκρούσεις νόμων περί Ιθαγένειας

Σύγκρουση ιθαγενειών υπάρχει όταν ένα πρόσωπο έχει συγχρόνως δύο ή περισσότερες ιθαγένειες (είναι δηλ. πολυϊθαγενές) και γεννάται πρόβλημα ποιας ιθαγένειας το δίκαιο θα εφαρμοστεί στη συγκεκριμένη υπόθεση. Στην περίπτωση αυτή μιλάμε για *Θετική* σύγκρουση ιθαγενειών. Αντίθετα, *αρνητική* σύγκρουση ιθαγενειών έχουμε στην περίπτωση που ένα άτομο δεν συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις κτήσης της ιθαγένειας καμιάς χώρας. Πρόκειται επομένως για ανιθαγενές άτομο που αντιμετωπίζεται παντού ως αλλοδαπός.

Με τις συγκρούσεις ιθαγενειών όπως και με τις συγκρούσεις νόμων και τις συγκρούσεις δικαιοδοσιών ασχολείται το ΙδΔΔ εν ευρεία εννοία. Στα άρθρα 30 και 31 του Αστικού μας Κώδικα ρυθμίζονται ειδικότερα τα ζητήματα προσδιορισμού της ιθαγένειας ενός ανιθαγενούς και ενός πολυϊθαγενούς ατόμου.

I. Αρνητικές συγκρούσεις ιθαγενειών: Ανιθαγενείς

Το άτομο εκείνο το οποίο καμιά πολιτεία δεν αναγνωρίζει ως υπήκόο της - όπως ήδη αναφέρθηκε πιο πάνω- είναι ανιθαγενές.

Το άμεσο ζήτημα που ανακύπτει στην περίπτωση της ανιθαγένειας, ήτοι της αρνητικής σύγκρουσης των ιθαγενειών, είναι ποιο δίκαιο θα εφαρμόζεται στην προσωπική και στη νομική κατάσταση των ανιθαγενών προσώπων.

Στα πλαίσια του ελληνικού δικαίου των συγκρούσεων νόμων και υπό την ισχύ της Διεθνούς Σύμβασης του 1954 για το καθεστώς των ανιθαγενών (κυρωτικός νόμος 139/1975), επιλαμβάνεται η διάταξη του άρθρου 30 ΑΚ, όπως αυτή τροποποιήθηκε με το ν. 1329/1983, η οποία ορίζει ότι: *«εφόσον ο νόμος δεν καθιερώνει άλλη ρύθμιση, αν το πρόσωπο δεν έχει ιθαγένεια, εφαρμόζεται στη θέση του δικαίου της ιθαγένειας το δίκαιο της συνήθους διαμονής και, αν δεν έχει συνήθη διαμονή, το δίκαιο της απλής διαμονής».*

Επομένως, όταν ο Έλληνας δικαστής έχει ενώπιον του έναν ανιθαγενή, προκειμένου να προσδιορίσει ζητήματα προσωπικής αυτού κατάστασης (όπως π.χ. γάμο, διαζύγιο, κληρονομιά κ.ά.) θα καταφύγει στις διατάξεις του ελληνικού

ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και αντί του συνδέσμου της ιθαγένειας -όπου αυτός απαιτείται- ο δικάζων δικαστής θα εφαρμόζει το σύνδεσμο της συνήθους διαμονής και εν ελλείψει αυτού εκείνον της απλής διαμονής. Στα θέματα προσδιορισμού της νομικής κατάστασης του ανιθαγενούς, η προσφυγή θα γίνεται στις διατάξεις του ελληνικού δικαίου καταστάσεως αλλοδαπών, δηλαδή για θέματα άδειας παραμονής, άδειας εργασίας κλπ. όπου ο ανιθαγενής αντιμετωπίζεται μεν ως αλλοδαπός -αφού δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια- πλην όμως, το νομικό του καθεστώς είναι ευνοϊκότερο από εκείνο του εν γένει αλλοδαπού (και σαν τέτοιο εννοούμε τον αλλοδαπό που είναι υπήκοος τρίτης χώρας εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν είναι ομογενής), ιδίως στα θέματα της απέλασης του από τη χώρα, της εργασίας του, της εκπαίδευσης του, της απαλλαγής του από τον όρο της αμοιβαιότητας και της δυνατότητας που έχει για τη χορήγηση προς αυτόν ταξιδιωτικών εγγράφων.

Όπως παρατηρούμε, στα θέματα της προσωπικής του κατάστασης ο ανιθαγενής που διαμένει στην Ελλάδα θα διέπεται από το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο, ενώ στα θέματα της νομικής του κατάστασης θα υπάγεται στις διατάξεις περί αλλοδαπών κι αυτό γιατί σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 26 δις ΚΕΙ ορίζεται ότι *«όπου στην κείμενη νομοθεσία περί ελληνικής ιθαγενείας γίνεται χρήση του όρου «αλλοδαπός», ως αλλοδαπός θεωρείται και ο ανιθαγενής, εφόσον δεν προκύπτει διαφορετικά.*

II. Θετικές συγκρούσεις ιθαγενειών: Πολυϊθαγενείς και το πρόβλημα του προσδιορισμού της «ενεργού» ιθαγένειας

Το διεθνές δίκαιο δεν καταδίκασε και δεν απέρριψε ποτέ την περίπτωση των θετικών συγκρούσεων ιθαγενειών, όπως έκανε αντίθετα με την περίπτωση των αρνητικών συγκρούσεων ιθαγενειών.

Το πρόβλημα με τους πολυϊθαγενείς συνίσταται κυρίως στο επίπεδο του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου με τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου στην προσωπική τους κατάσταση, στο επίπεδο του δικαίου καταστάσεως αλλοδαπών με τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου στη νομική τους κατάσταση και στο επίπεδο του δημοσίου διεθνούς δικαίου με το θέμα ειδικότερα της διπλωματικής τους προστασίας, αλλά και στο επίπεδο του κοινοτικού δικαίου.

1. Πολλαπλή ιθαγένεια στο επίπεδο του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου

Στο επίπεδο του ΔΔΔ οι θετικές οι θετικές συγκρούσεις ιθαγενειών δύνανται να δημιουργήσουν προβλήματα στο ζήτημα της διπλωματικής προστασίας των πολυϊθαγενών, ιδίως όταν αυτή επιζητάται από το άλλο κράτος ή έναντι του άλλου κράτους, την ιθαγένεια του οποίου επίσης κατέχουν. Στην περίπτωση αυτή η διπλωματική προστασία δεν τίθεται καν σε συζήτηση λόγω της αρχής της ισότιμης κυριαρχίας των κρατών.

Στο πεδίο της διπλωματικής προστασίας σημαντική υπήρξε η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης της 6ης Απριλίου 1955 (υπόθεση Nottebohm) που αφορούσε την αναγνώριση διπλής ιθαγένειας (η μία εκ των οποίων αποκτήθηκε με πολιτογράφηση) και ιδίως το θέμα του εάν ο Nottebohm -γερμανός υπήκοος πολιτογραφηθείς το 1939 ως υπήκοος του Λιχτενστάιν και κατοικών στη Γουατεμάλα, όπου και απέκτησε μεγάλη περιουσία- εδικαιούτο να τύχει της διπλωματικής προστασίας του Λιχτενστάιν. Κι αυτό γιατί η Γουατεμάλα είχε λάβει μέτρα κατά της περιουσίας του, όπως και έναντι όλων των άλλων γερμανών υπηκόων, λόγω του πολέμου, απαλλοτριώνοντας ουσιαστικά την περιουσία του. Στην υπόθεση αυτή το Διεθνές Δικαστήριο έκρινε ως απαραίτητη την ύπαρξη γνήσιου θεσμού (genuine link) μεταξύ κράτους ιθαγένειας και πολίτη για την αναγνώριση ως διεθνώς παραδεκτής της απονομής ιθαγένειας. Ως τέτοια κριτήρια θεωρήθηκαν οι οικογενειακοί δεσμοί, η μακρόχρονη διαμονή σε ένα κράτος, ο στενός σύνδεσμος και η ύπαρξη του βιοτικού κέντρου των συμφερόντων του πολίτη με το κράτος αυτό.

Βέβαια τα ζητήματα που προκλήθηκαν με την εν λόγω υπόθεση ήταν πολλά, όπως -μεταξύ άλλων- το ζήτημα του εάν ήταν αντίθετες προς το διεθνές δίκαιο οι σχετικές διατάξεις του Λιχτενστάιν περί πολιτογραφήσεως, εάν τα της κτήσης της ιθαγένειας κάθε χώρας είναι θέμα της εσωτερικής και μόνον αρμοδιότητας του κάθε κράτους, εάν το Λιχτενστάιν εδικαιούτο ή όχι να ασκήσει τη διπλωματική προστασία υπέρ του Nottebohm, εάν ο Nottebohm προσπάθησε με πρόθεση καταδολίευσης να αποκτήσει την ιθαγένεια του Λιχτενστάιν ώστε να αποφύγει τις δυσμενείς συνέπειες που θα επέφερε σε αυτόν η γερμανική του ιθαγένεια λόγω του πολέμου κ.ά.

Εκείνο που θα ενδιέφερε να πούμε στο σημείο αυτό είναι ότι το Διεθνές Δικαστήριο, ενόψει της ως άνω υπόθεσης, απεφάνθη το πρώτον, σχετικά με την έννοια και το περιεχόμενο της «ενεργού ή αποτελεσματικής» ιθαγένειας. Παρόλο που στην εν λόγω υπόθεση ο πραγματικός δεσμός/γνήσιος δεσμός περιορίστηκε στο

ζήτημα της διπλωματικής προστασίας, εντούτοις, σήμερα το ζήτημα της «ενεργού» ιθαγένειας, συζητάται πολύ και έχει υιοθετηθεί από τα περισσότερα εθνικά νομικά συστήματα,, ειδικά όσον αφορά τις συγκρούσεις νόμων και περιορίζεται μόνον στους πολυϊθαγενείς.

Για τα άτομα που έχουν μία και μόνον ιθαγένεια, η θεώρησή της «ενεργού» ιθαγένειας δεν θα πρέπει σε καμμία περίπτωση να υφίσταται ή και να συζητείται ακόμα γιατί υπάρχει φόβος για ανασφάλεια ως προς την προσωπική τους κατάσταση, ιδίως στην εποχή μας με την εύκολη μετακίνηση των ατόμων από τη μία χώρα στην άλλη και την εύκολη αλλαγή τόπου κατοικίας, εργασίας ή διαμονής τους και γιατί υπάρχει επίσης φόβος να θεωρηθούν ανιθαγενείς(!).

2. Πολλαπλή ιθαγένεια στο επίπεδο του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου

Στο επίπεδο, εντούτοις, του ΙδΔΔ πολλές φορές γεννάται ζήτημα εφαρμοστέου δικαίου στα θέματα π.χ. ικανότητας δικαίου και δικαιοπραξίας του πολυϊθαγενούς, στα θέματα κληρονομικών του σχέσεων, όπως και στα θέματα προσωπικών και περιουσιακών σχέσεων μεταξύ συζύγων. Οξύτατο πρόβλημα εφαρμοστέου δικαίου παρουσιάζεται επίσης στο θέμα της γονικής μέριμνας ανηλίκων, όπως και στο θέμα της διεθνούς απαγωγής ανηλίκων και γενικά, σε θέματα που άπτονται της προσωπικής κατάστασης των παιδιών που γεννήθηκαν σε μικτούς γάμους, όταν φυσικά γεννάται πρόβλημα ποια από τις δύο ή περισσότερες ιθαγένειες αυτά έχουν (*iure sanguinis* ή και *iure soli* θα επικρατήσει, ώστε αυτής της χώρας το δίκαιο να εφαρμοστεί στην υπό κρίση κάθε φορά υπόθεση).

Οι θετικές συγκρούσεις ιθαγενειών στο πεδίο του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου εντοπίζονται, ως γνωστόν, τόσο στην περίπτωση που το πολυϊθαγενές άτομο έχει δύο ή περισσότερες ξένες ιθαγένειες όσο και στην περίπτωση που η μία από αυτές είναι η ιθαγένεια του κράτους του δικαίου του δικάζοντος δικαστή (ημεδαπή ιθαγένεια).

α) Πολλαπλή ξένη ιθαγένεια. Επικράτηση της έννοιας της «ενεργού»
ιθαγένειας

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 31 εδ. β' του ελληνικού ΑΚ «αν το πρόσωπο έχει πολλαπλή ξένη ιθαγένεια, εφαρμόζεται το δίκαιο της πολιτείας με την οποία συνδέεται στενότερα».

Ως προς το θέμα του προσδιορισμού του δικαίου της πολιτείας με την οποία το άτομο συνδέεται στενότερα, κρατούσα είναι η άποψη σύμφωνα με την οποία όλες οι βιοτικές και νομικές περιστάσεις που συνδέουν το πολυϊθαγενές άτομο στενότερα με μία πολιτεία από εκείνες την ιθαγένεια των οποίων αυτό έχει, αποτελεί την «βαρύνουσα» ιθαγένεια ή «ενεργό» ιθαγένεια. Το ζήτημα του τι συνιστά το στενότερο σύνδεσμο του ατόμου προς μία πολιτεία είναι ζήτημα που ανήκει στην κρίση του δικάζοντος δικαστή και λύνεται ελαστικά, ενόψει της συγκεκριμένης περίπτωσης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της.

Όπως παρατηρούμε, το ελληνικό σύστημα ΙδΔΔ ακολουθεί, όπως άλλωστε και η πλειοψηφία των αλλοδαπών συστημάτων ΙδΔΔ την έννοια της ενεργού ιθαγενείας για να προσδιορίζει ποια ιθαγένεια θα υπερισχύει στα πολυϊθαγενή άτομα, όταν καμία από τις ιθαγένειες που αυτά κατέχουν δεν είναι η ιθαγένεια του forum. Και «ενεργός» ιθαγένεια είναι αυτή, με την οποία το πολυϊθαγενές άτομο παρουσιάζει τους πιο στενούς δεσμούς, ήτοι εκείνη όπου το συγκεκριμένο άτομο έχει τη συνήθη διαμονή του, την οικογένεια του, το κέντρο κατά κάποιον τρόπο των βιοτικών του σχέσεων. Αυτά ως προς το ελληνικό ΙδΔΔ και ως προς τα περισσότερα αλλοδαπά ΙδΔΔ γιατί υπάρχουν και διαφορετικές θέσεις (πρβλ. λ.χ. ολλανδικό ΙδΔΔ), από αυτήν που μόλις παραθέσαμε.

β) Πολλαπλή ιθαγένεια, η μία εκ των οποίων η ιθαγένεια του forum

Στην περίπτωση που το πολυϊθαγενές άτομο έχει την μία από τις δύο ή περισσότερες ιθαγένειες που κατέχει αυτήν του δικαίου του δικάζοντος δικαστή, τότε –σύμφωνα με την κρατούσα διεθνώς άποψη- δεν γεννάται θέμα για «ενεργό ή αποτελεσματική» ιθαγένεια δηλ. για ιθαγένεια με την οποία το πολυϊθαγενές άτομο συνδέεται στενότερα. Στην περίπτωση αυτή ο δικάζων δικαστής και για το ελληνικό δίκαιο ο έλληνας δικαστής (και γενικά η ελληνική διοίκηση) εφαρμόζει τη lex fori

δηλ. το ελληνικό δίκαιο ακριβώς γιατί το άτομο αυτό έχει και την ελληνική ιθαγένεια. Θεωρείται ημεδαπός και, επομένως, η ιθαγένεια του forum υπερισχύει.

Η αλήθεια είναι ότι από πολλούς θεωρητικούς υποστηρίχτηκε η άποψη ότι η «ενεργός» ιθαγένεια, ήτοι το δίκαιο της ιθαγένειας της χώρας με την οποία το υπό κρίση πολυίθαγενές άτομο συνδέεται στενότερα, θα πρέπει να εφαρμόζεται και όταν η μία από τις πολλές ιθαγένειες του πολυίθαγενούς είναι η ιθαγένεια του forum. Η άποψη αυτή δύσκολα όμως θα υιοθετηθεί -παρόλο που είναι πολύ σωστή- σε δικαιικά συστήματα, όπως το ελληνικό σύστημα του ΙδΔΔ, τα οποία στηρίζονται στο σύνδεσμο της ιθαγένειας ως τον βασικότερο σύνδεσμο για να διέπει ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου στην προσωπική κατάσταση του ατόμου.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 31 εδ. 1 ΑΚ «αν το πρόσωπο έχει ελληνική και ξένη ιθαγένεια, ως δίκαιο της ιθαγένειας εφαρμόζεται το ελληνικό». Αυτό σημαίνει ότι ο έλληνας δικαστής θεωρώντας το υπό κρίση άτομο ως ημεδαπό (έλληνα) θα εφαρμόσει το ελληνικό δίκαιο στην συγκεκριμένη υπόθεση που κρίνει, άσχετα αν το υπό κρίση πολυίθαγενές άτομο δεν συνδέεται με την Ελλάδα, αν δηλ. η «ενεργός» του ιθαγένεια είναι η άλλη ιθαγένεια την οποία επίσης κατέχει. Για τον έλληνα δικαστή αυτός θεωρείται έλληνας και το ελληνικό δίκαιο επικρατεί.

Επομένως, στην περίπτωση αυτή δεν γεννάται θέμα εφαρμογής της αρχής της «ενεργού» ιθαγένειας.

Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω, το ζήτημα του προσδιορισμού της «ενεργού» ιθαγένειας εξαρτάται από το forum, ήτοι από το δίκαιο του δικάζοντος κάθε φορά δικαστή, που θα επιληφθεί της υπό κρίση υπόθεσης. Έτσι, για την ίδια υπόθεση, εάν το forum είναι το ελληνικό, τότε ελληνικό δίκαιο θα εφαρμοστεί, ενώ εάν το forum είναι εκείνο της άλλης ιθαγένειας του πολυίθαγενούς, τότε εκείνο το δίκαιο πιθανότατα θα εφαρμοσθεί, ανάλογα με το τί δέχεται το ΙδΔΔ εκείνης της πολιτείας. Και όπως προαναφέραμε, η πλειονότητα των αλλοδαπών ΙδΔΔ δέχεται αυτό ακριβώς που δέχεται και το ελληνικό ΙδΔΔ. Δηλαδή, την επικράτηση της ιθαγένειας του forum.

Υπάρχει, εντούτοις και η περίπτωση να μην συμβούν τα παραπάνω όταν στην υπό κρίση υπόθεση το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο απαιτεί την εφαρμογή του συνδέσμου της «κοινής ιθαγένειας» για να προσδιορισθεί το εφαρμοστέο δίκαιο κυρίως στις οικογενειακές έννομες σχέσεις. Τότε, στην Τότε, στην περίπτωση

πολυϊθαγενών ή έστω του ενός εκ των δύο όντος πολυϊθαγενούς (συζύγων ή γονέων και τέκνου), το ελληνικό ΙδΔΔ αρκείται στην εφαρμογή της πράγματι «κοινής» ιθαγένειας του ενός εκ των δύο. Έτσι, π.χ. στο ζήτημα του εφαρμοστέου δικαίου επί των προσωπικών σχέσεων των συζύγων, γαλλοπολωνού και ελληνοπολωνέζας, εφαρμογή θα έχει το πολωνικό δίκαιο που είναι «κοινό» δίκαιο αμφοτέρων. Γιατί το δίκαιο αυτό ανταποκρίνεται στο σύνδεσμο της «κοινής ιθαγένειας των συζύγων» του άρθρου 14 ΑΚ.

3. *Πολλαπλή ιθαγένεια στο επίπεδο του Δικαίου Καταστάσεως Αλλοδαπών*

Στο πεδίο του Δικαίου Καταστάσεως Αλλοδαπών ήτοι του δικαίου που διέπει τη νομική κατάσταση του αλλοδαπού η έννοια του πολυϊθαγενούς ατόμου λαμβάνει διαφορετικό περιεχόμενο. Κι αυτό γιατί εκείνο που ενδιαφέρει στην εν λόγω περίπτωση είναι ο χαρακτηρισμός του συγκεκριμένου πολυϊθαγενούς ατόμου ως αλλοδαπού ή ως ημεδαπού προκειμένου να υποπέσει ή όχι στη ρυθμιστική ενέργεια του ΔΚατΑλλ. Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 § 2 του νόμου 2910/2001 περί αλλοδαπών και περί πολιτογραφήσεως «*πρόσωπα που έχουν περισσότερες ιθαγένειες, από τις οποίες η μία είναι ελληνική, θεωρούνται ημεδαποί και έχουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των ελλήνων πολιτών. Πρόσωπα που έχουν περισσότερες ιθαγένειες, στις οποίες δεν συμπεριλαμβάνεται η ελληνική, είναι υποχρεωμένα να επιλέξουν με δήλωση τους στην υπηρεσία αλλοδαπών και μετανάστευσης ιθαγένεια, εφόσον είναι εφοδιασμένοι με διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο του οικείου κράτους*».

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στα πλαίσια του ΔΚατΑλλ δεν μιλάμε για «αποτελεσματική» ή «ενεργό» ιθαγένεια, αλλά για ξένη ιθαγένεια που το πολυϊθαγενές άτομο δηλώνει και συγχρόνως αποδεικνύει. Πρόκειται για ιθαγένεια που το ίδιο το άτομο ορίζει και όχι ο δικάζων δικαστής ή η αρμόδια υπηρεσία.

Η θεωρία της «ενεργού» ιθαγένειας δεν ισχύει συνεπώς στο πεδίο του Δικαίου Καταστάσεως Αλλοδαπών για τον πολυϊθαγενή που έχει πολλαπλή ξένη ιθαγένεια. Όταν έχει το άτομο αυτό ελληνική και αλλοδαπή ιθαγένεια τότε ισχύουν όσα προαναφέρθηκαν παραπάνω για τα θέματα του ΙδΔΔ. Θεωρείται ημεδαπός.

4. Πολλαπλή Ιθαγένεια στο επίπεδο του Κοινοτικού Δικαίου

Όσον αφορά τα πολυϊθαγενή άτομα στα πλαίσια του κοινοτικού δικαίου με την ευκαιρία της υπόθεσης *Micheletti* για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και των συνεπειών αυτού απέναντι στους «ευρωπαϊούς» πολίτες, αρκεί η μία από τις δύο ή περισσότερες ιθαγένειες που τα άτομα αυτά έχουν να είναι η ιθαγένεια κράτους-μέλους της Ε.Ε., χωρίς να έχει ιδιαίτερη σημασία εάν η ιθαγένεια αυτή είναι η «ενεργός» ιθαγένεια ή όχι.

Στην υπόθεση *Micheletti* το ΔΕΚ αποφάνθηκε ότι το δίκαιο ιθαγένειας των κρατών-μελών πρέπει να λαμβάνει υπόψη του το κοινοτικό δίκαιο και να το σέβεται και, επομένως, θα πρέπει κάθε κράτος-μέλος να αναγνωρίζει τον υπήκοο ενός άλλου κράτους-μέλους ως πολίτη της Ε.Ε., απονέμοντας σε αυτόν στο έδαφος του όλα τα δικαιώματα του «ευρωπαϊού» πολίτη, χωρίς να θέτει περιορισμούς με βάση πρόσθετα κριτήρια ιθαγένειας. Έτσι το ΔΕΚ, στην εν λόγω υπόθεση, απέρριψε τη θεωρία της «ενεργού» ιθαγένειας, αρνούμενο στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. το δικαίωμα να αμφισβητούν την ιθαγένεια ενός άλλου κράτους-μέλους και να την κρίνουν ως «μη ενεργό» ή ως «μη αποτελεσματική».

Αυτό που παρατηρεί κάποιος στην υπόθεση *Micheletti* είναι πως το ΔΕΚ δεν έδωσε καμία σημασία στην αρχή της «ενεργού» ιθαγένειας, που είναι η κρατούσα αρχή στα περισσότερα εσωτερικά δίκαια των κρατών μελών της Ένωσης, αλλά, αντίθετα, έριξε το βάρος του στη «μη ενεργό» ιθαγένεια του *Micheletti* επειδή ακριβώς αυτή έτυχε να είναι η «ευρωπαϊκή». Και όπως χαρακτηριστικά ελέχθη, με την ευκαιρία αυτής της απόφασης, όπως ακριβώς στην εσωτερική έννομη τάξη στην περίπτωση του πολυϊθαγενούς λαμβάνεται υπόψη μόνον η ημεδαπή ιθαγένεια - ανεξάρτητα αν αυτή είναι η «ενεργός» ή όχι- έτσι και στην περίπτωση της κοινοτικής έννομης τάξης λαμβάνεται υπόψη η «ευρωπαϊκή» ιθαγένεια, ανεξάρτητα του αν αυτή είναι η «ενεργός» ή όχι. Όπως δηλαδή ο εσωτερικός νομοθέτης θεωρεί ως ημεδαπό κάθε άτομο που ανάμεσα στις πολλές του ιθαγένειες έχει και την ημεδαπή, έτσι και ο κοινοτικός νομοθέτης θεωρεί ως «ευρωπαϊό» πολίτη και κάθε άτομο του οποίου η μία από τις πολλές ιθαγένειες που έχει τυχαίνει να είναι η ιθαγένεια κράτους μέλος της Ε.Ε.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ιστορία της ελληνικής νομοθεσίας περί Ιθαγένειας

Στις 15 Μαΐου 1835 δημοσιεύτηκε ο πρώτος αυτοτελής νόμος της ελληνικής ιθαγένειας που ίσχυσε ως τον Οκτώβριο του 1856, οπότε τα σχετικά με την ιθαγένεια θέματα περιλήφθηκαν στα άρθρα 14-28 του Αστικού νόμου Τ-Α' του 1856. Προηγουμένως όμως, και από της ιδρύσεως του ελληνικού κράτους, από τη Νομική Διάταξη της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος μέχρι και τα επακολουθήσαντα Επαναστατικά Συντάγματα της Επιδαύρου, του Άστρους, της Τροιζήνας και Αργούς διακηρύσσεται η αρχή της ιθαγένειας και τονίζεται η αυτοδίκαιη κτήση της ιδιότητας του έλληνα πολίτη. Από τα Συντάγματα του 1844 και επόμενα ορίζεται σχεδόν όμοια ότι πολίτες του κράτους είναι όσοι απέκτησαν ή θα αποκτήσουν τα προσόντα του έλληνα πολίτη σύμφωνα με τους νόμους του κράτους, αφήνοντας με τον τρόπο αυτό στο νόμο να καθορίζει ποια θα είναι αυτά τα προσόντα.

Οι διατάξεις του Α.Ν. του 1856 περί ιθαγένειας διατηρήθηκαν και μετά την έναρξη ισχύος του Α.Κ. του 1946. Οι τροποποιήσεις όμως που με διαφόρους νόμους είχαν γίνει όλο αυτό το διάστημα ήταν τόσες πολλές που ήταν ανέφικτη πλέον στην πράξη η ανεύρεση και εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων περί ιθαγένειας. Εξάλλου, η ανάγκη εκσυγχρονισμού των διατάξεων αυτών με βάση τις δημιουργηθείσες μεταπολεμικές καταστάσεις, κατέστησαν αναγκαία μια εκ νέου ρύθμιση των περί ιθαγένειας ζητημάτων. Έτσι, στις 23 Σεπτεμβρίου 1955 δημοσιεύτηκε το Ν.Δ. 3370/1955 περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας που ισχύει έκτοτε από τις 3 Οκτωβρίου του ίδιου έτους.

Ήδη ο Κώδικας του 1955 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τον Α.Ν. 481/1968 «περί τροποποίησης και συμπλήρωσης του Κ.Ε.Ι.». Επίσης, το άρθρο 27 αυτού αντικαταστάθηκε από τα άρθρα 17 και 18 § 4 του Ν.Δ. 4532/ 1966 περί υιοθεσίας των μέχρις ηλικίας δέκα οκτώ ετών ανηλίκων (άρθρα 19 και 23 § 4 αντίστοιχα του Ν.Δ. 610/1970).

Με το νόμο 1438/8.5.1984 «περί τροποποιήσεως διατάξεων του Κώδικα της ελληνικής ιθαγένειας και του νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων» επήλθαν βασικές αλλαγές και ουσιαστικές ρυθμίσεις στα θέματα ιθαγένειας.

Ο νόμος 1438/1984 υλοποίησε τη συνταγματική επιταγή (άρθρο 4 § 2) περί ισότητας των δύο φύλων αντικαθιστώντας, τροποποιώντας ή συμπληρώνοντας τις διατάξεις εκείνες του Ν.Δ. 3370/1955 που έπρεπε να εναρμονιστούν με το νόμο 1329/1983 που εκδόθηκε σε εκτέλεση της εν λόγω συνταγματικής επιταγής και το νόμο 1250/1982 που καθιέρωσε τον πολιτικό γάμο. Αργότερα, με το νόμο 1832/1989 για την τροποποίηση και συμπλήρωση της νομοθεσίας για την τοπική αυτοδιοίκηση, την αποκέντρωση κλπ. και ειδικότερα με το άρθρο 40 αυτού αντικαταστάθηκε η § 3 του άρθρου 7 του νόμου 1438/1984 και έγιναν συμπληρώσεις στη νομοθεσία για την ελληνική ιθαγένεια.

Με το νόμο 2130/1993 για την τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της περιφερειακής διοίκησης, του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας κλπ. αντικαταστάθηκαν προηγούμενες διατάξεις του ΚΕΙ με σκοπό, αφενός να εναρμονιστούν οι διατάξεις του για την πολιτογράφηση με τα διεθνώς κρατούντα ως προς το χρόνο παραμονής που απαιτείται για τους αλλογενείς αλλοδαπούς και αφετέρου να ικανοποιηθούν τα αιτήματα χιλιάδων ομογενών να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια που μέχρι τότε ήταν αδύνατον να την αποκτήσουν μια και η ελληνική νομοθεσία επέβαλε την παραμονή τους στην Ελλάδα.

Στη συνέχεια, με τους νόμους 2503/1997 και 2623/1998 επήλθαν κάποιες ουσιαστικές τροποποιήσεις ορισμένων διατάξεων της νομοθεσίας μας, όπου με τον πρώτο νόμο δόθηκε η δυνατότητα στους αλλοδαπούς συζύγους ελλήνων υπηκόων να πολιτογραφούνται πολύ ευκολότερα και ιδίως χωρίς χρονικούς περιορισμούς, εφόσον όμως υπάρχει τέκνο που γεννήθηκε από τον ως άνω μικτό γάμο, ενώ με το δεύτερο νόμο καταργήθηκε το πολυσυζητημένο άρθρο 19 του ΚΕΙ που αναφερόταν στην απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας αλλογενούς που εγκατέλειπε το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση παλιννόστησης.

Στη συνέχεια, με το νόμο 2790/2000 η ελληνική πολιτεία χορήγησε με ειδικές διαδικασίες την ελληνική ιθαγένεια στους ομογενείς εκείνους, οι οποίοι προέρχονται από τις Δημοκρατίες που προέκυψαν από τη διάσπαση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Πρόκειται για ένα πολύ βασικό νομοθέτημα με το οποίο χορηγήθηκε η

ελληνική ιθαγένεια στους ως άνω παλιννοστούντες ομογενείς μας με ιδιόμορφη πολιτογράφηση, ακριβώς γιατί υπήρχαν δυσκολίες να αποκτήσουν αυτοί την ελληνική ιθαγένεια με βάση τις Συνθήκες της Άγκυρας ή της Λωζάννης. Ο νόμος αυτός του 2000, όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 2910/2001 και 3013/2002, αποτελεί ειδικό νομοθέτημα - εκτός του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας - το οποίο εκτός των θεμάτων της χορήγησης ιθαγένειας αποβλέπει και στην αποκατάσταση και ένταξη των ως άνω ομογενών στην ελληνική κοινωνία.

Με τον πρόσφατο νόμο 2910/2001, όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 3013/2002 και το νόμο 3146/2003, η ελληνική πολιτεία ρύθμισε σε νέα βάση το θέμα της πολιτογράφησης, ήτοι την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας οικεία βουλήσει από αλλοδαπούς (ομογενείς και αλλογενείς), καταργώντας τα μέχρι τότε ισχύοντα και εντάσσοντας τον τρόπο αυτόν κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας στο νόμο περί αλλοδαπών. Επομένως, η πολιτογράφηση δεν ρυθμίζεται πλέον από τον Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας αλλά βρίσκεται εκτός των διατάξεων αυτών έχουσα ενσωματωθεί στην όλη νομοθετική ρύθμιση που αφορά τη νόμιμη παραμονή και εγκατάσταση αλλοδαπών στη χώρα μας.

Τέλος με το Ν. 3284/2004 κυρώθηκε ο Νέος Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας που φέρει απαλείψεις ή τροποποιήσεις ορισμένων διατάξεων καθώς και προσθήκη νέων προκειμένου να καλυφθούν νομικές ασάφειες και κενά που είχαν διαπιστωθεί κατά την αντιμετώπιση των αντίστοιχων θεμάτων και να προσαρμοστούν οι σχετικές ρυθμίσεις στις απαιτήσεις του σύγχρονου δημοκρατικού Κράτους Δικαίου.

Οι νέες ρυθμίσεις για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση είναι ουσιαστικές: (α) Δημιουργείται καταρχήν στο Υπουργείο Εσωτερικών (ΥΠΕΣ) Επιτροπή Πολιτογράφησης, η οποία γνωμοδοτεί σχετικά με τη χορήγηση ή μη της ελληνικής ιθαγένειας προς τον Υπουργό, (β) αποκεντρώνεται τμήμα της διαδικασίας πολιτογράφησης από το Υπουργείο προς τις Γενικές Περιφέρειες, (γ) καθιερώνεται για πρώτη φορά παράβολο για την εξέταση της αίτησης πολιτογράφησης του αλλογενούς αλλοδαπού, (δ) διευκολύνεται η διαδικασία αντιμετώπισης των αιτημάτων των ανιθαγενών και των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας σε μικρότερο χρονικό διάστημα (στο ήμισυ) από εκείνον που απαιτείται για τους υπόλοιπους αλλοδαπούς-αλλογενείς. (ε) Συγχρόνως, ο νέος νόμος 3284/2004 επιλύει θέματα διαπίστωσης της ελληνικής ιθαγένειας τα οποία είχαν προκληθεί με τις μεταβατικές διατάξεις του νόμου 1438/1984, ενώ (στ)

επεμβαίνει και στην επίλυση προβλημάτων διαπίστωσης της ελληνικής ιθαγένειας σε δυσλειτουργίες των οποίων είχε οδηγήσει ο νόμος 2790/2000.

Να σημειώσουμε επίσης ότι ο νόμος 3013/2002 δεν κάνει τίποτε περισσότερο από το να επιλύσει ορισμένα ζητήματα που προέκυψαν από την εφαρμογή του προηγούμενου νόμου 2910/2001 για την πολιτογράφηση αλλοδαπών και να συμπληρώσει επίσης ορισμένα κενά που διαπιστώθηκε ότι δεν ρυθμίζονταν με το νόμο 2910/2001 όπως επίσης και με το νόμο 2790/2000 για τους παλιννοστούντες. Συμπληρωματικής φύσης στο νόμο 2910/2001 είναι και οι διατάξεις του νόμου 3146/2003, ενώ ο νόμος 3207/2003 ρυθμίζει με ευνοϊκό τρόπο την πολιτογράφηση αθλητών που αγωνίζονται σε ολυμπιακά αθλήματα.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο έλληνας νομοθέτης παρόλο που τα τελευταία χρόνια -ιδίως μετά το νόμο 1438/1984 και εφεξής- έχει επέμβει αρκετές φορές νομοθετικά για να επιλύσει καίρια ζητήματα ιθαγένειας, εντούτοις οι επεμβάσεις του σχεδόν πάντα συμπληρώνονται ή τροποποιούνται σύντομα με επόμενους νόμους είτε γιατί τα ζητήματα που ήθελε να επιλύσει είναι επείγοντα είτε γιατί αυτά εντάσσονται στην αλλαγή κυβερνητική πολιτικής, είτε γιατί είχε παραλείψει να τα ρυθμίσει κατά τη γενόμενη κατάσταση.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Διαχρονικό δίκαιο ιθαγένειας

I. Γενικά περί του διαχρονικού δικαίου ιθαγένειας

Οι διατάξεις του ελληνικού δικαίου περί ιθαγένειας έχουν υποστεί αρκετές μεταρρυθμίσεις μέχρι σήμερα. Ο όχι ευκαταφρόνητος αριθμός τροποποιητικών και συμπληρωματικών διατάξεων ελληνικών νόμων περί ιθαγένειας που έχουν κατά καιρούς εκδοθεί, μαζί και με διάφορες διεθνείς και διμερείς Συμβάσεις με τις οποίες η χώρα μας ρύθμισε ορισμένα θέματα κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας, είναι επόμενο να δημιουργούν συγκρούσεις νόμων στο χρόνο στο πεδίο του δικαίου ιθαγένειας.

Σύγκρουση νόμων στο χρόνο δημιουργείται, ως γνωστόν, όταν υπάρχει πρόβλημα οριοθέτησης των πεδίων εφαρμογής του προϊσχύσαντος δικαίου σε σχέση με το ισχύον δίκαιο.

Είναι συχνό το ερώτημα και ο προβληματισμός στους δικαστικούς και νομικούς κύκλους, ιδίως μετά από μία αντικατάσταση ή και τροποποίηση ακόμα διατάξεων ενός παλιότερου νόμου ποιοι κανόνες θα ισχύουν σε μια έννομη σχέση η οποία γεννήθηκε κατά το χρόνο που ίσχυε ο παλιός νόμος: οι καινούργιοι ή οι παλιοί;

Συνήθως, το ζήτημα του αν επί ορισμένης έννομης σχέσης η οποία γεννήθηκε κατά το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς, θα τύχει εφαρμογής το παλιό ή το νέο δίκαιο, ρυθμίζεται από ειδικούς κανόνες, από τις λεγόμενες μεταβατικές διατάξεις που σχεδόν πάντα υπάρχουν στις ακροτελεύτειες διατάξεις του νέου νόμου.

Ο καθορισμός του πεδίου εφαρμογής στο χρόνο των διατάξεων που αφορούν κτήση ή απώλεια της ιθαγένειας ενός προσώπου είναι ιδιαίτερα σημαντικός για δύο βασικά λόγους: Από τη μια μεριά γιατί αποτελεί καθοριστικό στοιχείο το να προσδιορίζουμε με ευκρίνεια σε ποιες περιπτώσεις και σε ποια πρόσωπα έχουν εφαρμογή οι νέες διατάξεις του δικαίου ιθαγένειας και από την άλλη μεριά, συχνά είναι απαραίτητο προκειμένου να γνωρίσουμε ποιας ιθαγένειας είναι ένα πρόσωπο, να ερευνήσουμε προηγουμένως την ιθαγένεια των άμεσων ανιόντων αυτού, οπότε θα πρέπει να βρούμε ποιοι κανόνες ιθαγένειας ήταν εφαρμοστέοι επί των προσώπων αυτών.

Καταρχήν, θα πρέπει να πούμε ότι η γενική αρχή του διαχρονικού δικαίου ότι τα νομικά γεγονότα κρίνονται σύμφωνα με τα όσα ισχύουν κατά το χρόνο που αυτά δημιουργούνται, ισχύει και για τα θέματα του δικαίου ιθαγένειας. Γενική αρχή, επομένως, του διαχρονικού δικαίου ιθαγένειας είναι ότι ο νέος νόμος δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε κατάσταση που διαμορφώθηκε πλήρως σύμφωνα με τον παλιό νόμο.

Πολλές φορές όμως, ο ίδιος ο νομοθέτης ορίζει ότι ορισμένες διατάξεις του νέου νόμου ιθαγένειας θα καταλαμβάνουν και περιπτώσεις που δημιουργήθηκαν στο παρελθόν ή ακόμα ο νομοθέτης θέτει ειδικές μεταβατικές διατάξεις στο νέο νόμο ιθαγένειας (όπως οι μεταβατικές διατάξεις των άρθρων 7 §3 και 9 § 3 του νόμου 1438/1984, του άρθρου 69 §§ 4-7 του νόμου 2910/2001, του άρθρου 25 § 5 του νόμου 3013/2002) ή και σε άλλο νόμο (όπως οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 90 του νόμου 1329/1983, του άρθρου 4 § 7 του νόμου 1250/1982 και εκείνη του άρθρου 40 του νόμου 1832/1989) και οι μεταβατικές διατάξεις των άρθρων 29, 30,31,32,33 του Ν. 3284/2004 προκειμένου να ρυθμίσει ορισμένα χαρακτηριστικά ζητήματα ιθαγένειας των προσώπων των οποίων θέλει να ορίσει το προσωπικό τους θέσμιο.

Προβλήματα διαχρονικού δικαίου ιθαγένειας δημιουργούν όλες ανεξαιρέτως οι μεταβατικές διατάξεις των άρθρων που μόλις προαναφέρθηκαν και τις οποίες διατάξεις θα εξετάσουμε στα οικεία θέματα στα οποία αναφέρονται. Εκτός όμως των προβλημάτων αυτών δημιουργείται και ένα άλλο πρόβλημα διαχρονικής εφαρμογής που είναι αυτός ο ίδιος ο νόμος 1438/1984 με τον οποίο συντελέστηκε η μεγάλη τροποποίηση του ΚΕΙ με την εισαγωγή της αρχής της ισονομίας ανδρών-γυναικών και στο δίκαιο ιθαγένειας (II) καθώς επίσης και η με την διάταξη του άρθρου 23 § 1 του νόμου 2130/1993 κατάργηση παλαιότερων διατάξεων νόμου με τη ρητή αναφορά μάλιστα πως θα θεωρούνται ότι αυτές δεν ίσχυσαν ποτέ. Άμεση συνέπεια της τελευταίας ρήτρας είναι η αναδρομική κατάργηση περιορισμών που είχαν τεθεί και οι οποίες έρχονταν σε αντίθεση με διατάξεις της Σύμβασης της Λωζάνης και της Σύμβασης της Άγκυρας και κατά συνέπεια τη δυνατότητα, σήμερα πλέον, κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας από ομογενείς που emπίπτουν στις άνω Συμβάσεις, ανάμεσα στους οποίους είναι και οι «ελληνοπόντιοι» ή «νεοπρόσφυγες» (IV).

II. Προβλήματα διαχρονικής εφαρμογής του νόμου 1483/1984

Όπως ήδη αναφέρθηκε πιο πάνω ο νόμος 1438/1984 άρχισε να ισχύει από τις 8 Μαΐου του ίδιου έτους. Η αιτιολογική του έκθεση μάλιστα μας πληροφορεί ότι οι διατάξεις του νόμου 1438/1984 έρχονται να υλοποιήσουν τη συνταγματική επιταγή περί ισότητας των δύο φύλων, (άρθρο 4 § 2 Σ: «Οι έλληνες και οι ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις»). Η διάταξη εξάλλου του άρθρου 116 § 1 Σ ορίζει ότι «Διατάξεις υφιστάμενες που είναι αντίθετες προς το άρθρο 4 § 2 εξακολουθούν να ισχύουν ώσπου να καταργηθούν με νόμο, το αργότερο έως την 31 Δεκεμβρίου 1982».

Παρατηρούμε λοιπόν ότι ενώ αναγνωρίζεται η ανάγκη να εκσυγχρονιστούν οι διατάξεις του ΚΕΙ του 1955 προς την συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της ισότητας των δύο φύλων, η ανάγκη αυτή υλοποιείται με αρκετή καθυστέρηση, ήτοι μόλις από τις 8 Μαΐου 1984 και εφεξής.

Ο καθηγητής Μεταλληνός ήδη από τις πρώτες ημέρες ισχύος του Συντάγματος του 1975 είχε εντοπίσει στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο και στο δίκαιο ιθαγένειας τις διατάξεις εκείνες του ΑΚ και του ΚΕΙ οι οποίες έρχονταν σε αντίθεση προς τη συνταγματική αρχή του άρθρου 4 § 2. Και όσον αφορά το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο οι αντίθετες με την παραπάνω αρχή διατάξεις του ΑΚ εκσυγχρονίστηκαν σχετικά έγκαιρα με το νόμο 1329/1983 «για την εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών στον Αστικό Κώδικα, τον Εισαγωγικό του Νόμο την Εμπορική Νομοθεσία και τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, καθώς και μερικά εκσυγχρονισμό των διατάξεων του καθυστέρηση και αυτές (σε ισχύ από 18.2.1983). Ενώ, όσον αφορά τον ΚΕΙ, η καθυστέρηση ήταν 16 ολόκληροι μήνες, ήτοι από την 31.12.1982 (χρονολογία λήξης της μεταβατικής διάταξης του άρθρου 116 § 1 Σ) μέχρι την 8.5.1984 (χρονολογία έναρξης της ισχύος του νόμου 1438/1984).

Το κύριο και πρωταρχικό για μας θέμα είναι το αν τα ζητήματα ιθαγένειας περιλαμβάνονται και αυτά στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 4 § 2 του Συντάγματος ή όχι. Κι αυτό γιατί είναι δυνατόν να σκεφτεί κάποιος ότι επειδή η ιθαγένεια αποτελεί δεσμό δημοσίου δικαίου ενός ατόμου προς την πολιτεία εκείνη στο λαό της οποίας αυτός ανήκει και επειδή η κτήση και η απώλεια της ιθαγένειας αποτελούν ζητήματα που υπάγονται στο «*domaine reserve*» κάθε πολιτείας, ίσως θα έπρεπε τα ζητήματα αυτά να εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 4 § 2 Σ.

Η απάντηση όμως στο θέμα αυτό παρουσιάζεται να μην είναι τόσο δύσκολη, σε πρώτη τουλάχιστον φάση. Η διάταξη του άρθρου 4 § 3 Σ. ορίζει ότι «έλληνες πολίτες είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος». Επομένως, το ίδιο το Σύνταγμα καθορίζει ρητά ότι οι προϋποθέσεις κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας θα ρυθμίζονται από ειδικό νόμο. Και ο νόμος αυτός φυσικά, δεν θα πρέπει να έρχεται σε αντίθεση προς τις θεμελιώδεις αρχές του Συντάγματος, μία από τις οποίες είναι και η ισότητα των δύο φύλων. Εξάλλου, δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι ο νόμος 1438/1984 ήρθε ακριβώς για να καλύψει αυτή την ανισότητα που υπήρχε μεταξύ ανδρών και γυναικών στα θέματα της κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας, όπως αυτά ίσχυαν και ρυθμιζόνταν από το ν.δ. 3370 του 1955, εναρμονιζόμενος με το όλο πνεύμα της αρχής του άρθρου 4 § 2 Σ.

Και εδώ ακριβώς προκύπτει το εξής ερώτημα: Ποιο δίκαιο διείπε τα της κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας κατά το διάστημα από 1.1.1983 μέχρι 8.5.1984, εφόσον η ειδική εξαίρεση που έθετε η διάταξη του άρθρου 116 § 1 του Σ. στη γενική διάταξη του άρθρου 111 § 1 αυτού έπαυσε πλέον να υπάρχει; Να θυμίσουμε ότι η διάταξη του άρθρου 111 § 1 Σ. ορίζει ότι «Κάθε διάταξη νόμου ή διοικητικής πράξης με κανονιστικό χαρακτήρα που είναι αντίθετη προς το Σύνταγμα, καταργείται από την έναρξη της ισχύος του».

Το θέμα της αντισυνταγματικότητας των διατάξεων κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας για το διάστημα από 1.1.1983 έως 8.5.1984 τίθεται κυρίως για τους εξής λόγους:

Πρώτον, ο ίδιος ο νόμος 1438/1984 ορίζει ρητά στο τελευταίο του άρθρο ότι αρχίζει να ισχύει από την ίδια μέρα της δημοσίευσής του, δηλαδή από τις 8.5.1984.

Δεύτερον, με τον τρόπο αυτό θεωρεί ο εν λόγω νόμος ότι για το διάστημα από 1.1.1983 μέχρι 8.5.1984 εξακολουθεί να ισχύει ο ΚΕΙ του 1955, χωρίς να λαμβάνει καθόλου υπόψη του την αντίθεση πολλών από τις διατάξεις του ως άνω Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας προς την ισχύουσα πλέον από 1.1.1983 συνταγματική αρχή της ισότητας των δύο φύλων.

Τρίτον, σε ορισμένες περιπτώσεις ο ίδιος ο νόμος 1438/1984 αποκλείει ρητά την αναδρομική κτήση της ελληνικής ιθαγένειας (βλ. π.χ. τα άρθρα 7 § 3 και 9 § 3 αυτού).

Από τα παραπάνω είναι δυνατό να συναχθεί ότι: *βούληση του νομοθέτη είναι -οι νέες ρυθμίσεις του δικαίου της-ελληνικής ιθαγένειας που υλοποιούν την αρχή της*

ισότητας ανδρών και γυναικών, να ισχύσουν από τις 8.5.1984 και εφεξής. Η βούληση μάλιστα αυτή ενισχύθηκε και από την πρακτική που είχαν ακολουθήσει όλο αυτό το διάστημα οι κατά τόπους Νομαρχίες και κυρίως αυτό το ίδιο το Υπουργείο Εσωτερικών (Διεύθυνση Ιθαγένειας) με τις σχετικές οδηγίες και εγκυκλίους που κατά καιρούς είχε εκδόσει.

Σε αντίθεση με τα όσα είχαν κρατήσει στη Γερμανία - όσον αφορά το δίκαιο ιθαγένειας - το ελληνικό Υπουργείο Εσωτερικών δεν επέδειξε τον ίδιο ζήλο για την άμεση επικράτηση της αρχής της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στα θέματα κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας, αλλά αντίθετα είχε δείξει τη βούληση του τα θέματα της ισότητας των δύο φύλων να αρχίσουν να ισχύουν από το Μάιο του 1984 και όχι νωρίτερα. Η αρχή αυτή ως γνωστό, στα θέματα της ελληνικής ιθαγένειας υλοποιήθηκε με το νόμο 1438/1984 μόνον από τις 8.5.1984 κι' έπειτα. Για το ενδιάμεσο όμως διάστημα από 1.1.1983 μέχρι 8.5.1984 δεν εκφράστηκε καμία άποψη, ούτε δόθηκε καμία οδηγία προς τις αρμόδιες διοικητικές αρχές. Η εγκύκλιος υπ' αριθμ. 66400/ΚΔ της 5/20 Σεπτ. 1984 (Εθνικό Τυπογραφείο 1984) που εκδόθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών αφορά μόνο οδηγίες για τη σωστή και ενιαία εφαρμογή του νόμου 1438/1984, που - όπως τονίζεται - *ισχύει από την ημερομηνία της δημοσίευσής του*. Το μόνο που αναφέρεται στην ως άνω εγκύκλιο είναι ότι θεσπίζονται μεταβατικές διατάξεις αφενός μεν για να αμβλυνθούν τα αποτελέσματα της άνισης μεταχείρισης των δύο φύλων στο παρελθόν, αφετέρου δε για να ρυθμιστούν νομοθετικά οι συνέπειες των διατάξεων του άρθρου 7 του νόμου 1250/1982 που καθιέρωσε τον πολιτικό γάμο, σε ό,τι αφορά την ιθαγένεια.

Ως προς το ζήτημα του αν εφαρμόζεται ή όχι η αρχή της ισότητας των δύο φύλων από την 1.1.1983 στην ελληνική έννομη τάξη γενικά, δεν θα πρέπει να γεννάται περί αυτού καμία αμφισβήτηση μια και η συνταγματική επιταγή του άρθρου 4 § 2 αποτελεί θεμελιώδη αρχή του δημοκρατικού μας πολιτεύματος και προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να οδηγηθούν οι αποφάσεις του ΣτΕ όταν τυχόν τέτοιο ζήτημα έλθει ενώπιόν τους προς κρίση.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν γίνεται προσπάθεια να αναλυθούν οι διατάξεις του ΚΕΙ, όπως αυτός ισχύει σήμερα. Όσον αφορά το αμφισβητούμενο διάστημα από 1.1.1983 μέχρι 8.5.1984 εναπόκειται, κατά τη γνώμη μας, στα δικαστήρια και κυρίως στο ΣτΕ το δύσκολο έργο της σωστής εφαρμογής των επιταγών του Συντάγματος. Να μην ξεχάσουμε επίσης ότι στην Ελλάδα από τις 7.7.1983, ισχύει η Σύμβαση των Ηνω-

μένων Εθνών του 1979 για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, το περιεχόμενο της οποίας σαφώς έρχεται σε αντίθεση προς τις διατάξεις του ΚΕΙ του 1955 που ίσχυαν μέχρι τις 8.5.1984 (θέση σε ισχύ του νόμου 1438/1984), καθόσον η αρχή της ισότητας των δύο φύλων υιοθετείται από την εν λόγω διεθνή Σύμβαση. Οι διατάξεις της Σύμβασης αυτής ως διατάξεις εσωτερικού δικαίου με υπερνομοθετική ισχύ κατισχύουν των αντίθετων προς αυτές του ΚΕΙ, τουλάχιστον από το διάστημα 7.7.1983 και εφεξής.

III. Οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 69 του νόμου 2910/2001, όπως συμπληρώθηκαν με το νόμο 3013/2002

Ο νέος νόμος 2910/2001 περί αλλοδαπών και πολιτογράφησης στη διάταξη του άρθρου 69 αυτού περιλαμβάνει αρκετές μεταβατικές διατάξεις με τις οποίες ρυθμίζει θέματα κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας, τα οποία είχαν προκύψει κυρίως λόγω γάμων που είχαν τελεσθεί τόσο πριν το νόμο 1250/1982 όσο και πριν το νόμο 1438/1984, καθώς επίσης και λόγω γέννησης τέκνων από ανυπόστατους πολιτικούς γάμους πριν την έναρξη ισχύος του νόμου 1250/1982 ή πριν την έναρξη ισχύος του νόμου 1438/1984 (8.5.1984).

Ο πρόσφατος τέλος νόμος 3013/2002, ο οποίος κατά κύριο λόγο συμπληρώνει ορισμένες διατάξεις του νόμου 2910/2001, προσθέτει κι αυτός με τη σειρά του τις παραγράφους 10 και 11 στη μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 του νόμου 2910/2001, προσπαθώντας να διευθετήσει ειδικότερα θέματα διαχρονικού δικαίου ιθαγένειας.

IV. Η διάταξη του άρθρου 23 § του νόμου 2130/1993 και οι συνέπειες που επιφέρει με την αναδρομική κατάργηση διατάξεων νόμου

«Οι διατάξεις «Οι διατάξεις των άρθρων 11 και 12 του νόμου 2280/1940 καταργούνται από τότε που ίσχυσαν, θεωρούμενες ότι δεν ίσχυσαν ποτέ. Περιπτώσεις που ρυθμίστηκαν με βάση τις καταργούμενες αυτές διατάξεις επανεξετάζονται ύστερα από αίτηση των ενδιαφερομένων». Αυτά ορίζει η § 1 του άρθρου 23 του νόμου 2130/1993 «για την τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της περιφερειακής διοίκησης, του ΚΕΙ, του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα και άλλες διατάξεις».

Με την κατάργηση των παραπάνω διατάξεων του α.ν. 2280/1940 «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των περί ιθαγενείας διατάξεων», *αίρονται* - και μάλιστα *αναδρομικά* - οι περιορισμοί που είχαν τεθεί με τις διατάξεις των άρθρων 11 και 12 του ως άνω α.ν. και οι οποίες ήταν αντίθετες (όπως αναφέρει η εγκύκλιος υπ' αριθμ. 94/32089/10641/26.5.1993 του Υπουργείου Εσωτερικών) με το πνεύμα και το γράμμα του άρθρου 7 της Σύμβασης της Λωζάννης και του άρθρου 28 της Σύμβασης της Άγκυρας.

Άμεση συνέπεια της αναδρομικής αυτής κατάργησης των ως άνω διατάξεων του α.ν. 2280/1940 είναι να *παρέχεται πλέον σήμερα η δυνατότητα κτήσης* της ελληνικής ιθαγένειας με βάση τις παραπάνω Διεθνείς Συμβάσεις και από τους ομογενείς εκείνους των οποίων οι παππούδες είχαν εγκαταλείψει τα τουρκικά εδάφη και οι οποίοι δεν είχαν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια επειδή είχαν αποκτήσει την υπηκοότητα τρίτης χώρας, πριν από την υπογραφή των Διεθνών αυτών Συμβάσεων.

Ειδικότερα, η διάταξη του άρθρου 11 του α.ν. 2280/1940 όριζε ότι «Δεν θεωρούνται αποκτήσαντες την ελληνικήν ιθαγένειαν, είτε εγκατέλειψαν, είτε μη περιουσίαν εν Τουρκία, οι ομογενείς τούρκοι υπήκοοι οι υπαγόμενοι: α) εις το άρθρον 7 της Συμβάσεως της Λωζάννης της 30ής Ιανουαρίου 1923 περί ανταλλαγής πληθυσμών και β) εις το άρθρον 28 της Συμβάσεως της Αγκύρας της 10ης Ιουλίου 1930, οίτινες είχαν αποκτήσει, άνευ αδείας της τουρκικής κυβερνήσεως αλλοδαπήν ιθαγένειαν, οι μεν της πρώτης κατηγορίας προ της 30/1/1923, οιδε της δευτέρας προ της 23/7/1930».

Η δε διάταξη του άρθρου 12 του α.ν. 2280/1940 όριζε τα εξής: «Διά την κτήσιν της ελληνικής ιθαγενείας ως εκ Ρωσίας ομογενείς πρόσφυγες, περί ών προνοεί το Ψήφισμα της Δ' εν Αθήναις Συντακτικής Συνελεύσεως της 14/23 Απριλίου 1925, θεωρούνται οι μέχρι τέλους 1937 αφιχθέντες τοιούτοι».

Για όσο χρόνο ίσχυσαν οι παραπάνω δύο διατάξεις, δεν ήταν δυνατόν οι ομογενείς μας, μεταξύ των οποίων και οι γνωστοί μας «ελληνοπόντιοι» ή καλύτερα «παλινοστούντες» ή «νεοπρόσφυγες» των οποίων οι παππούδες ή γονείς ενέπιπταν στις ως άνω κατηγορίες ομογενών που όριζαν οι διατάξεις των άρθρων 7 της Σύμβασης της Λωζάννης και 28 της Σύμβασης της Άγκυρας, να θεωρηθούν ότι είχαν την ελληνική ιθαγένεια επειδή τα άρθρα 11 και 12 του α.ν. 2280/1940 το απαγόρευαν. Η ελληνική πολιτεία με το νόμο 2130/1993 και, κυρίως, μετά τα προβλήματα που

ανέκυψαν όσον αφορά την ιθαγένεια των παλιννοστούντων ομογενών μας, που συρρέουν μαζικά τα τελευταία χρόνια από τις περιοχές της πρώην ΕΣΣΔ, αναγκάστηκε να επέμβει νομοθετικά προκειμένου να δώσει λύση στο πρόβλημα της προσωπικής κατάστασης τόσο των απογόνων των παλαιών ομογενών μας όσο και των μελών των οικογενειών τους (σύζυγοι αλλογενείς, παιδιά από πολιτικούς γάμους κ.ά.). Έτσι, με τη διάταξη του άρθρου 23 § 1 του νόμου 2130/1993 *καταργούνται αναδρομικά* οι πιο πάνω διατάξεις του α.ν. 2280/1940 και θεωρούνται μάλιστα ότι *δεν ίσχυσαν ποτέ*. Περιπτώσεις δε που είχαν στο μεταξύ ρυθμιστεί σύμφωνα με τις καταργηθείσες αυτές διατάξεις επανεξετάζονται μετά από σχετική αίτηση των ενδιαφερομένων.

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι ο νομοθέτης όταν θέλει να ισχύσει κάποιο θέμα ιθαγένειας αναδρομικά, το ορίζει ρητά, μια και οι συνέπειες στα ζητήματα κτήσης και απώλειας της ιθαγένειας ενός προσώπου είναι πολύ σοβαρές, γιατί αφορούν αυτόν τον ίδιο το δεσμό του συγκεκριμένου προσώπου με την υπό κρίση πολιτεία, ενώ αντίθετα όταν δεν θέλει ένας νόμος να έχει αναδρομική ισχύ το ορίζει κι αυτό ρητά, όπως συνέβη με την περίπτωση της κατάργησης του άρθρου 19 ΚΕΙ, το οποίο «καταργείται εφεξής» - όπως ορίζει συγκεκριμένα η διάταξη του άρθρου 9 § 14 του νόμου 2623/1998.

Έτσι, σήμερα, η ιθαγένεια εκείνων μόνον των παλιννοστούντων ομογενών οι οποίοι εμπίπτουν στις ρυθμίσεις των ως άνω Δ.Σ. και οι οποίοι για οποιονδήποτε λόγο (απόκτηση υπηκοότητας τρίτης χώρας πριν από την υπογραφή των Δ.Σ., επικρατούσες ειδικές συνθήκες, διαβίωση σε απομακρυσμένες περιοχές, καταστροφή παλαιών προξενικών μητρώων), δεν είχαν εγγραφεί στα ελληνικά προξενικά μητρώα και οι οποίοι έρχονται στην Ελλάδα με διαβατήρια ξένης χώρας, με τη γνωστή διαδικασία της παλιννόστησης, πρέπει να καθορίζεται στο εξής με τις διατάξεις των Συμβάσεων αυτών.

Να σημειώσουμε ότι για τους υπόλοιπους παλιννοστούντες ομογενείς μας από τις Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, οι οποίοι δεν εμπίπτουν στις ρυθμίσεις των Συνθηκών Άγκυρας και Λωζάννης και οι οποίοι είτε είχαν έρθει και κατοικούσαν στην Ελλάδα μέχρι την 16.2.2000 (ημέρα δημοσίευσης του νόμου 2790/2000), είτε είχαν έρθει μέχρι την 2α Μαΐου 2001 (ημέρα δημοσίευσης του τροποποιητικού του νόμου 2910/2001), είτε διαμένουν στην Ελλάδα με ένδειξη θεώρησης «παλιννόστηση» ανεξαρτήτως του χρόνου έλευσης τους και του χρόνου

λήξης του διαβατηρίου τους ή της θεώρησης εισόδου (ν. 3013/2002), είτε κατοικούν στις ως άνω Δημοκρατίες της πρώην ΕΣΣΔ, επιλαμβάνονται οι διατάξεις του νόμου 2790/2000, όπως αυτός ισχύει σήμερα, για να ρυθμίσουν το θέμα της χορήγησης προς αυτούς της ελληνικής ιθαγένειας και όχι εκείνες του νόμου 2130/1993.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας κατά τον Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας

I. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με γέννηση

1. Γενικά

Η μεγαλύτερη αριθμητικά και κυριότερη κατηγορία ελλήνων αριθμητικά και κυριότερη κατηγορία ελλήνων υπηκόων είναι όσοι αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια από τη γέννηση τους. Στην περίπτωση αυτή έχουμε εφαρμογή της αρχής σύμφωνα με την οποία κάθε άνθρωπος πρέπει από τη στιγμή που θα γεννηθεί να έχει μία ιθαγένεια. Η θεωρητική αυτή αρχή, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, υπάρχει και δεσπόζει σήμερα, σε όλα σχεδόν τα δίκαια ιθαγένειας των χωρών του κόσμου.

Από άποψη χρόνου κτήσης, την ιθαγένεια που αποκτά το άτομο με τη γέννηση του την ονομάζουμε «αρχική», σε αντίθεση με την «επίκτητη», δηλαδή την ιθαγένεια που αποκτά το άτομο αργότερα (λ.χ. έπειτα από αναγνώριση, πολιτογράφηση κ.ά.).

2. Προϊσχύσαν δίκαιο

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 του Ν.Δ. 3370/1955 που, σήμερα, έχει καταργηθεί, έλληνας θεωρείτο:

- (α) Εκείνος που γεννήθηκε από έλληνα πατέρα. Δηλαδή, το γνήσιο τέκνο έλληνα υπηκόου. Η ιθαγένεια της μητέρας ήταν αδιάφορη στην περίπτωση αυτή.
- (β) Εκείνος που γεννήθηκε από ελληνίδα μητέρα και ο πατέρας του ήταν άπολις. Τα γνήσια τέκνα, επομένως, του ανιθαγενούς πατέρα, των οποίων όμως η μητέρα ήταν ελληνίδα, αποκτούσαν την ελληνική ιθαγένεια με τη γέννηση τους άσχετα από τη χώρα όπου γεννήθηκαν.
- (γ) Εκείνος που γεννήθηκε από ελληνίδα μητέρα και από πατέρα μη νόμιμο, δηλαδή ήταν εξώγαμο τέκνο. Και
- (δ) Εκείνος που γεννήθηκε στην Ελλάδα και που με τη γέννηση του δεν αποκτούσε κάποια αλλοδαπή ιθαγένεια. Στην περίπτωση αυτή το άτομο έπρεπε να γεννηθεί σε ελληνικό έδαφος και, συγχρόνως, να μην αποκτά με τη γέννηση του την ιθαγένεια καμιάς πολιτείας. Δικαιολογητικός λόγος της διάταξης αυτής ήταν η αποφυγή δημιουργίας ανιθαγενών προσώπων.

Οι δύο πρώτες περιπτώσεις κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας είχαν υπόψη τους τα γνήσια τέκνα, ενώ η τρίτη περίπτωση αναφερόταν στα εξώγαμα. Στην τέταρτη περίπτωση η γνησιότητα ή όχι του τέκνου ήταν τελείως αδιάφορη.

Όπως γίνεται φανερό, η αντικατάσταση της παραπάνω διάταξης του άρθρου 1 του ΚΕΙ ήταν επιβεβλημένο να γίνει προκειμένου να συμβαδίσει το άρθρο αυτό με το νόμο 1329/1983, έπειτα από τον εκσυγχρονισμό στον οποίο υποβλήθηκαν οι διατάξεις του οικογενειακού βασικά δικαίου σε εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής της ισότητας ανδρών και γυναικών.

3. *Ισχύον δίκαιο*

Το άρθρο 1 του Νέου Κώδικα (Ν. 3284/2004) επαναλαμβάνει ακριβώς το πρώτο άρθρο του παλαιότερου Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας, όπως είχε τροποποιηθεί από το άρθρο 1 του Ν.1438/84 με το οποίο η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας γενικεύεται σε εκείνους που γεννήθηκαν τόσο από έλληνα πατέρα όσο και από ελληνίδα μητέρα. Το γεγονός και μόνο ότι το τέκνο γεννήθηκε από μητέρα ελληνίδα ή από πατέρα έλληνα, οπουδήποτε και αν συνέβη αυτό, είναι αρκετό για να αποκτήσει το εν λόγω τέκνο την ελληνική ιθαγένεια. Έτσι, ελληνίδα μητέρα που κατοικεί π.χ. στην Ιταλία, εφόσον φέρει στον κόσμο ένα παιδί, το παιδί αυτό θα πάρει την ελληνική ιθαγένεια με τη γέννηση του, άσχετα αν γεννήθηκε σε ξένη χώρα και άσχετα αν προέρχεται από νόμιμο ή όχι γάμο των γονέων του.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 § 1 ΚΕΙ οδηγούμαστε στις εξής επί πλέον διαπιστώσεις. Το τέκνο έλληνα πατέρα αποκτά την ελληνική ιθαγένεια ακόμη και αν ο πατέρας του δεν ζει κατά τη στιγμή της γέννησης του. Επίσης, το ίδιο θα ισχύσει και στην περίπτωση που το τέκνο γεννήθηκε μετά την έκδοση διαζυγίου μεταξύ των γονέων του. Το διαζύγιο των γονέων δεν επιδρά επομένως στην ιθαγένεια του τέκνου.

Κρίσιμος λοιπόν χρόνος για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας του τέκνου είναι ο χρόνος γέννησης αυτού. Εξ αυτού συνάγεται ότι εφόσον ο πατέρας ή η μητέρα έχει την ελληνική ιθαγένεια κατά τη γέννηση του τέκνου, αυτό και μόνο το στοιχείο είναι αρκετό για να αποκτήσει το τέκνο την ελληνική ιθαγένεια. Κατά συνέπεια, ο χρόνος σύλληψης του τέκνου δεν έχει καμία σημασία. Αν, επομένως, ο γονέας έχει αλλάξει την ιθαγένεια του από το χρόνο σύλληψης του τέκνου ως το χρόνο γέννησης αυτού, κρίσιμος χρόνος για την πρόσδοση της ελληνικής ιθαγένειας στο τέκνο θα είναι εκείνος της γέννησης του.

Εκείνο που παρατηρεί κάποιος, μελετώντας τη διάταξη της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1 του ΚΕΙ, είναι ότι ο νομοθέτης θέλοντας να υλοποιήσει τη συνταγματική επιταγή της ισότητας των δύο φύλων, βρίσκεται να είναι αρκετά απόλυτος στη ρύθμιση που κάνει, καταλήγοντας με τον τρόπο αυτό στη δημιουργία πολυίθαγενών ατόμων. Η συγκεκριμένη διάταξη δεν αφήνει καμιά αμφιβολία επ' αυτού. Επομένως, σε όλες τις περιπτώσεις ελλήνων που συνάπτουν γάμο με αλλοδαπές ή ελληνίδων που παντρεύονται αλλοδαπούς, τα τέκνα που γεννιούνται από τους παραπάνω γάμους αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια. Η ελληνική ιθαγένεια είναι πολύ πιθανόν να συνυπάρχει σε αυτές τις περιπτώσεις και με μία ή περισσότερες αλλοδαπές ιθαγένειες (όπως λ.χ. την ιθαγένεια του άλλου γονέα, εφόσον το δίκαιο ιθαγένειας-αυτού θεσπίζει ανάλογη διάταξη με αυτήν του ελληνικού δικαίου ή ακόμη και την ιθαγένεια του *ius soli* αν γεννήθηκε στο έδαφος κράτους που προσδίδει σε όλα τα άτομα που γεννιούνται στο έδαφος του την ιθαγένεια της εν λόγω πολιτείας).

Η λύση που υιοθετείται με τη διάταξη του άρθρου 1 § 1 του ΚΕΙ είναι προφανές ότι συμφωνεί με τη συνταγματική επιταγή περί ισότητας των δύο φύλων κι αυτή ήταν άλλωστε η πρόθεση του νομοθέτη, παρόλο που - όπως νομίζουμε - στην πράξη θα ανακύψουν αρκετά προβλήματα. Η ανάγκη εξάλλου, της αποφυγής των πολλών δυσχερειών που στην πράξη προκύπτουν, όσον αφορά τα πολυίθαγενή άτομα, οδήγησε το Συμβούλιο της Ευρώπης να καταρτίσει το 1963 ειδική Σύμβαση για την αντιμετώπιση του περιορισμού των περιπτώσεων ατόμων πολλαπλής ιθαγένειας, καθώς και τα σχετικά με αυτά τα άτομα ζητήματα που σχετίζονται με τις στρατιωτικές υποχρεώσεις. Η Σύμβαση αυτή δεν έχει κυρωθεί από την Ελλάδα και κατά συνέπεια δεν ισχύει. Η χώρα μας δεν έχει επίσης κυρώσει και την πιο πρόσφατη Σύμβαση του ΣτΕ, αυτήν του 1997 για την Ιθαγένεια, διατάξεις της οποίας επιλαμβάνονται επίσης θεμάτων διευθέτησης της ιθαγένειας των πολυίθαγενών. Για την Ελλάδα είναι αδιάφορο, επομένως, αν ένα άτομο αποκτά από τη γέννηση του, εκτός από την ελληνική και κάποια άλλη ιθαγένεια.

Στη διάταξη της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1 του ΚΕΙ, όπως παρατηρεί κάποιος, η αρχή του αίματος (*ius sanguinis*) κυριαρχεί. Ο έλληνας νομοθέτης θέλησε να αποκτά την ελληνική ιθαγένεια κάθε άτομο που γεννιέται από έλληνα πατέρα ή από ελληνίδα μητέρα. Όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο απέκτησε ο γεννήτορας την ελληνική ιθαγένεια (δηλαδή *iure soli*, *iure sanguinis* ή με πολιτογράφηση) αυτό το ζήτημα καθόλου δεν ενδιαφέρει. Εκείνο που έχει τη μόνη σημασία είναι το ότι ο

πατέρας ή η μητέρα του τέκνου έχουν την ελληνική ιθαγένεια κατά το χρόνο της γέννησης αυτού.

Αντίθετα με την παραπάνω διάταξη όπου η αρχή του αίματος κυριαρχεί, στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 1 ΚΕΙ συναντάμε την αρχή του εδάφους *ius soli*). Η ρύθμιση που υιοθετείται με την εν λόγω διάταξη δεν είναι νέα. Αποτελεί επιτυχή ρύθμιση των περιπτώσεων εκείνων που ο έλληνας νομοθέτης θέλησε να καλύψει προκειμένου να μη δημιουργηθούν ανιθαγενή άτομα. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, έλληνας υπήκοος γίνεται από τη γέννηση του και όποιος γεννηθεί σε *ελληνικό έδαφος*, εφόσον δεν αποκτά αλλοδαπή ιθαγένεια ή είναι άδηλης ιθαγένειας.

Η έννοια της άδηλης ιθαγένειας καλύπτει τόσο την περίπτωση που οι γονείς του τέκνου είναι και οι δύο ανιθαγενείς, όσο και την περίπτωση του να είναι αυτοί άγνωστοι όπως όταν λ.χ. το τέκνο είναι έκθετο, οπότε η εύρεση του στην Ελλάδα «εξομοιούται προς την εν Ελλάδι γέννηση αυτού». Καλύπτει επίσης και την περίπτωση να γεννήθηκε μεν το τέκνο από γονείς ορισμένης αλλοδαπής ιθαγένειας πλην όμως, την ιθαγένεια αυτή να μη μπορεί το τέκνο να την αποκτήσει επειδή, σύμφωνα με το δίκαιο της ιθαγένειας των γονέων του, γεννήθηκε σε ξένο έδαφος και για το λόγο αυτό δεν αποκτά την ιθαγένεια της πολιτείας της οποίας υπήκοοι είναι οι γονείς του.

Όσον αφορά το ζήτημα του καθορισμού του ελληνικού εδάφους εντός του οποίου θα πρέπει να έχει γεννηθεί το άτομο για να του προσδοθεί η ελληνική ιθαγένεια, εφόσον δεν αποκτά με τη γέννηση του την ιθαγένεια κάποιας άλλης πολιτείας, αυτό ορίζεται από τους σχετικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου και τους σχετικούς ελληνικούς νόμους. Στη χώρα υπάγεται και η χωρική θάλασσα ή αιγιαλίτης ζώνη. Επίσης, τα ελληνικά εμπορικά πλοία και αεροσκάφη που βρίσκονται στην ανοικτή θάλασσα ή υπερίπτανται αυτής θεωρούνται ελληνικό έδαφος. Αντίθετα, πρόσωπα που γεννιούνται σε κτίριο πρεσβείας θεωρούνται ότι γεννήθηκαν στο κράτος όπου βρίσκεται η πρεσβεία και όχι στο κράτος που ανήκει η πρεσβεία. Το ίδιο και αν τα πρόσωπα αυτά γεννήθηκαν σε ελληνικά μεν πλοία ή αεροσκάφη πλην όμως η γέννηση τους έλαβε χώρα όταν αυτά βρίσκονταν σε ξένο λιμάνι ή αερολιμένα. Έχει νομολογηθεί ότι τα αλλοδαπά πλοία που βρίσκονται μέσα σε ελληνικό λιμάνι θεωρούνται ελληνικό έδαφος. Ομοίως, όπως έχει νομολογηθεί τα σε αλλοδαπές επικράτειες κτίρια των ελληνικών πρεσβειών θεωρούνται αλλοδαπό έδαφος και τα, στην ελληνική επικράτεια κτίρια ξένων πρεσβειών θεωρούνται ελληνικό έδαφος.

Όσον αφορά την περίπτωση του άρθρου 1 § 2 του ΚΕΙ έχουμε να παρατηρήσουμε και τα εξής: Όπως προαναφέραμε, η δυνατότητα που δίνεται από τον ΚΕΙ να αποκτά ένα άτομο την ελληνική ιθαγένεια, εφόσον δεν αποκτά με τη γέννηση του κάποια άλλη ιθαγένεια, είχε αναγνωρισθεί για πρώτη φορά με το Ν.Δ. 3370/1955. Είχε ανακύψει έκτοτε το ερώτημα αν η περίπτωση αυτή κάλυπτε και πρόσωπα που είχαν γεννηθεί πριν την έναρξη ισχύος του ΚΕΙ, δηλαδή πριν την 3η Οκτωβρίου 1955. Είχε υποστηριχθεί - σωστά άλλωστε -ότι εφόσον ο νόμος σιωπούσε στο σημείο αυτό δεν θα ήταν δυνατό να δοθεί αναδρομική εφαρμογή στην εν λόγω διάταξη. Για λόγους όμως πρακτικής που διαφάνηκαν εκ των υστέρων μέσα από διάφορες περιπτώσεις που προέκυψαν στην πράξη, αργότερα ο Α.Ν. 481/1968 όρισε στο άρθρο 1 αυτού ότι «αι διατάξεις των εδαφίων β' (επρόκειτο για την περίπτωση προσώπων που γεννήθηκαν από ελληνίδα μητέρα και πατέρα μη νόμιμο) και δ' (επρόκειτο για την περίπτωση που σήμερα ρυθμίζεται από τη διάταξη του άρθρου 1 §2 του ΚΕΙ) του άρθρου 1 του Ν.Δ. 3370/1955 εφαρμόζονται και ως προς τους προ της ενάρξεως της ισχύος του εν λόγω Ν.Δ. γεννηθέντας, οίτινες θεωρούνται αποκτήσαντες την ελληνικήν ιθαγένειαν από της γεννήσεως των». Επομένως, και τα άτομα που γεννήθηκαν πριν την 3/10/1955 θα θεωρούνται έλληνες υπήκοοι.

Σήμερα, η διάταξη αυτή καταργήθηκε, όπως ορίζεται ρητά στην εισηγητική έκθεση του ν. 1438/1984, γιατί με αυτήν δεν ρυθμίζονταν περιπτώσεις που θα ανέκυπταν στο μέλλον, αλλά περιπτώσεις που σχετίζονταν με περιστατικά που έλαβαν χώρα στο παρελθόν. Άλλωστε, η μη επανάληψη τέτοιων περιστατικών δεν σημαίνει ότι αποκλείεται η εφαρμογή τους στο μέλλον, αν ανακύψουν περιπτώσεις που ανάγονται στη χρονική περίοδο ισχύος τους.

4. Μεταβατικές διατάξεις

Όταν ο νομοθέτης μας εισήγαγε με το νόμο 1438/1984 την αρχή της ισότητας και στα θέματα του δικαίου ιθαγένειας, υπακούοντας στη συνταγματική αρχή του άρθρου 4 § 2, είχε θεσπίσει και μεταβατικές διατάξεις στα άρθρα 7, 8 και 9 του ως άνω νόμου προκειμένου να μεριμνήσει τόσο για τα τέκνα που είχαν γεννηθεί πριν την 8.5.1984, όσο και για τις έγγαμες γυναίκες (ελληνίδες και αλλοδαπές) που είχαν τελέσει γάμο πριν την ίδια ημερομηνία. Ημερομηνία κατά την οποία τέθηκε σε ισχύ ο ν. 1438/1984.

Στη μεταβατική λοιπόν διάταξη του άρθρου 8 § 1 του ν. 1438/1984 ορίζεται ότι «τέκνο που γεννήθηκε πριν την ισχύ του νόμου αυτού από μητέρα ελληνίδα κατά το χρόνο του τοκετού ή της τέλεσης του γάμου από τον οποίο γεννήθηκε το τέκνο, γίνεται έλληνας αν δηλώσει τη σχετική βούληση του μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1986 στον Υπουργό Εσωτερικών ή στο Νομόρχη ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου κατοικίας ή της διαμονής του». (Η διάταξη αυτή καταργήθηκε με το ν. 2910/2001, άρθρο 72 β').

Η προθεσμία που ετίθετο ήταν αποκλειστική. Γεγονός που προκάλεσε και τα περισσότερα προβλήματα στη Διοίκηση και στα ενδιαφερόμενα μέρη, γιατί οδήγησε στην άνιση μεταχείριση μεταξύ ατόμων που είχαν προλάβει τον χρονικό αυτό περιορισμό και μπόρεσαν έτσι να διευθετήσουν εμπρόθεσμα το θέμα της ιθαγένειας τους, αφήνοντας όμως την πλειοψηφία των ενδιαφερομένων απέξω. Οι περισσότεροι, μη έχοντας πληροφορηθεί έγκαιρα τη δυνατότητα που τους έδινε η μεταβατική διάταξη του νόμου 1438/1984, δεν είχαν μπορέσει να δηλώσουν τη σχετική βούληση τους για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας και παρέμειναν με την αλλοδαπή ιθαγένεια που είχαν.

Μετά από 17 ολόκληρα χρόνια έρχεται ο νομοθέτης με τον πρόσφατο νόμο 2910/2001 -όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε στη συνέχεια με το νόμο 3013/2002- και όπως κωδικοποιήθηκαν οι υφιστάμενες διατάξεις με το άρθρο 14 του Νέου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας και διευθετεί τις παραπάνω αβλεψίες, εξαλείφοντας στην ουσία με τη νέα μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 § 6 του νόμου 2910/2001 τον αποκλειστικό χρονικό περιορισμό που υπήρχε στην προγενέστερη -ομοίου κατά τα άλλα περιεχομένου- μεταβατική διάταξη του άρθρου 8 § 1 του νόμου 1438/1984.

Έτσι, σήμερα, σύμφωνα με την νυν ισχύουσα διάταξη του άρθρου 69 § 6 του ν. 2910/2001 *«τέκνο που γεννήθηκε πριν από την 8.5.1984 από μητέρα ελληνίδα κατά το χρόνο του τοκετού ή της τέλεσης του γάμου από τον οποίο γεννήθηκε το τέκνο, γίνεται Έλληνας, αν δηλώσει τη σχετική βούληση του στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην ελληνική προξενική αρχή του τόπου της κατοικίας του ή της διαμονής του».*

Σύμφωνα δε με την § 8 του ίδιου άρθρου 69 του νόμου 2910/2001 εάν το τέκνο είναι ανήλικο, τη δήλωση αυτή την υποβάλλει η μητέρα του. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ν. 2910/ 2001 άρχισε να ισχύει από 2.5.2001 και ότι αναφέρεται σε γεννήσεις που

έλαβαν χώρα πριν από 17 ολόκληρα χρόνια, θεωρούμε πως από εδώ και στο εξής, προφανώς, μόνο για ενήλικες θα μπορούμε να μιλάμε. Ενήλικες που θα μπορούν, συνεπώς, να δηλώσουν οποιαδήποτε στιγμή τη θέληση τους να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια.

Να σημειώσουμε ότι στη σχετική με το ν. 2910/2001 εγκύκλιο του ΥΠΕΣ υπ' αριθμ. 8/Φ.94345/14612/3.5.2001 προς τις αρμόδιες υπηρεσίες, επιστάται η προσοχή στο γεγονός ότι ο Γεν. Γραμματέας της Περιφέρειας *υποχρεούται*, εφόσον συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις, να προβεί στην έκδοση διαπιστωτικής πράξης για την κτήση της ιθαγένειας τέκνου ελληνίδας της ως άνω περίπτωσης, μη έχοντας την ευχέρεια να αρνηθεί την έκδοση αυτής. Η κτήση δε της ιθαγένειας επέρχεται από το χρόνο της υποβολής της δήλωσης εκ μέρους του ενδιαφερομένου.

Όσον αφορά το περιεχόμενο της μεταβατικής ρύθμισης του άρθρου 69 § 6 του ν. 2910/2001 θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι αναφέρεται σε παιδιά που είχαν γεννηθεί σε *νόμιμο γάμο* πριν την 8.5.1984 από μητέρα ελληνίδα. Γιατί αν ο γάμος της μητέρας τους ήταν ανυπόστατος πολιτικός γάμος, αυτά ως τέκνα ελληνίδας -σύμφωνα με το τότε ισχύον νομικό καθεστώς, δηλαδή πριν το ν. 1250/1982 με τον οποίο καθιερώθηκε στη χώρα μας ο πολιτικός γάμος- είχαν αποκτήσει με τη γέννηση τους την ιθαγένεια της ελληνίδας μητέρας τους επειδή εθεωρούντο εξώγαμα. Σήμερα όμως, δηλαδή μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 1250/1982 (άρθρο 7), τα παιδιά που γεννήθηκαν από ανυπόστατους πολιτικούς γάμους θεωρούνται γνήσια, επειδή οι γάμοι αυτοί θεωρούνται πλέον αναδρομικά υποστατοί.

Επειδή ο νόμος 1250/1982 για την καθιέρωση του πολιτικού γάμου αναγνώρισε την αναδρομική ισχυροποίηση όλων των ανυπόστατων γάμων που είχαν γίνει στο εξωτερικό πριν τη δημοσίευση του νόμου (18 Ιουνίου 1982) μεταξύ προσώπων που το ένα τουλάχιστον από αυτά ήταν έλληνας εφόσον ο γάμος τους είχε τελεστεί σύμφωνα με τον τύπο που προβλεπόταν από τη νομοθεσία του τόπου τέλεσης του γάμου, οι γάμοι αυτοί θεωρήθηκαν υποστατοί από τη στιγμή που έγιναν, εκτός αν ο ένας από τους συζύγους τέλεσε νέο έγκυρο γάμο (άρθρο 7 § 1). Σε κάθε περίπτωση όμως τα παιδιά από ένα τέτοιο γάμο θεωρούνται γνήσια (άρθρο 7 § 3). Κατά συνέπεια, τα εν λόγω τέκνα θα έπρεπε να λάβουν την ιθαγένεια του αλλοδαπού πατέρα τους — σύμφωνα με το νομοθετικό καθεστώς που ίσχυε με το ν.δ. 3370/1955 - χάνοντας την ελληνική ιθαγένεια της μητέρας τους, ιθαγένεια που διατηρούσαν όσο ο γάμος των γονέων τους θεωρείτο ανυπόστατος από την ελληνική πολιτεία .

Τί γίνεται όμως σήμερα αναφορικά με την ιθαγένεια των παιδιών αυτών που είχαν γεννηθεί από ανυπόστατο πολιτικό γάμο ελληνίδας με αλλοδαπό, ο οποίος γάμος ισχυροποιήθηκε αναδρομικά (ίσως όμως και όχι), πλην όμως, σε κάθε περίπτωση τα παιδιά αυτά θεωρούνται γνήσια; Εμπίπτουν και αυτά στη μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 § 6 του ν. 2910/2001; Μπορούν να υποβάλουν τη σχετική δήλωση που ορίζει η εν λόγω διάταξη ή μήπως έχουν πάρει την ελληνική ιθαγένεια με την ισχυροποίηση αναδρομικά του ανυπόστατου γάμου των γονέων τους;

Την απάντηση στο ερώτημα αυτό τη δίνει η διάταξη του άρθρου 9 §3 του ν. 1418/1984, η οποία εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα, δηλαδή και μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 2910/2001.

Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή η αναγνώριση ως γνήσιων των τέκνων που γεννήθηκαν από ελληνίδα, όπως προβλέπεται στο άρθρο 7 του ν. 1250/1982 δεν επιφέρει καμία μεταβολή στην ιθαγένεια των τέκνων. Τα παιδιά αυτά εξακολουθούν να έχουν, επομένως, την ελληνική ιθαγένεια, δηλαδή την ιθαγένεια που είχε η μητέρα τους κατά το χρόνο της γέννησης τους, άσχετα αν ο γάμος των γονέων τους ισχυροποιήθηκε αναδρομικά.

Επανερχόμενοι στα παιδιά των ελληνίδων μητέρων, τα οποία γεννήθηκαν σε νόμιμο γάμο από αλλοδαπούς πατέρες και στα οποία και μόνον αναφέρεται η μεταβατική διάταξη της §6 του άρθρου 69 του ν. 2910/2001, θα πρέπει να συμπληρώσουμε και το εξής: Επειδή -όπως ήδη μνημονεύσαμε πιο πάνω- τα παιδιά αυτά θα μπορούν να υποβάλουν τη σχετική δήλωση τους για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας οποτεδήποτε, οι περιπτώσεις που στο εξής θα παρουσιάζονται θα αφορούν ενήλικες (αφού θα έχουν γεννηθεί πριν την 8.5.1984). Πολλοί από αυτούς θα είναι παντρεμένοι και με δικά τους παιδιά. Τί θα ισχύσει όμως και για τους κατιόντες όσων αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια με βάση την §6 του άρθρου 69 του ν. 2910/2001; Διαπιστώνοντας προφανώς ο νομοθέτης ότι ο ν. 2910/2001 άφηνε αρρυθμιστες τις περιπτώσεις αυτές και προκειμένου να μην δημιουργήσει και πάλι φαινόμενα ύπαρξης ατόμων διαφορετικής ιθαγένειας σε μία και την αυτή οικογένεια, επενέβη νομοθετικά ένα χρόνο αργότερα και ρύθμισε και αυτό το θέμα.

Συγκεκριμένα, με το νόμο 3013/2002 προστέθηκε παράγραφος αριθμός 10 στη μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 του νόμου 2910/2001 ορίζοντας ότι τα παιδιά αυτών που αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στην § 6

του άρθρου 69 του εν λόγω νόμου, γίνονται έλληνες, αν κατά την ημερομηνία της δήλωσης είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας τους .

Η πρόοδος του νομοθέτη είναι σαφής. Η θέληση του είναι δεδομένη στο να τακτοποιηθούν όλες οι περιπτώσεις που θα υπάρχουν, και φυσικά, να μην ταλαιπωρηθούν και άλλα μέλη της κοινωνίας μας.

II. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με αναγνώριση

1. Γενικά

Τα άρθρα 2 και 3 του ΚΕΙ (Ν.Δ. 3370/1955) αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 2 του Ν. 1438/1984 και επαναλαμβάνονται στο άρθρο 2 του Νέου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας το οποίο αναφέρεται στην περίπτωση κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με αναγνώριση. Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση η αντικατάσταση του άρθρου 2 (κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με νομιμοποίηση) και του άρθρου 3 (κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με αναγνώριση) υπαγορεύτηκε από τις διατάξεις του άρθρου 1473 ΑΚ, όπως τροποποιήθηκαν με το Ν. 1329/1983. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νυν ισχύοντος άρθρου 1473 ΑΚ δεν αρκεί μόνον ο επιγενόμενος γάμος των γονέων του τέκνου για να θεωρηθεί αυτό ότι γεννήθηκε σε νόμιμο γάμο, αλλά απαιτείται και εκούσια ή δικαστική αναγνώριση πριν ή μετά την τέλεση του γάμου. Παρόμοια ρύθμιση δεν προβλεπόταν από τις καταργηθείσες διατάξεις του ΑΚ αφού η τέλεση και μόνο του γάμου καθιστούσε το εκτός νομίμου γάμου γεννημένο τέκνο, γνήσιο και για το λόγο αυτό ήταν, επομένως, αναγκαία η ύπαρξη τόσο του άρθρου 2 όσο και του άρθρου 3 του ΝΔ 3370/1955.

Σήμερα, όμως, έχουν επέλθει πολύ μεγάλες αλλαγές στο ουσιαστικό οικογενειακό μας δίκαιο. Οι αλλαγές αυτές είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικές όσον αφορά το δίκαιο των εξώγαμων τέκνων όπου οι μεταρρυθμίσεις που έγιναν υπήρξαν ευρείες και ριζοσπαστικές.

Σύμφωνα με τις μεταρρυθμίσεις αυτές έχει πλέον καταργηθεί ο θεσμός της νομιμοποίησης με δικαστική απόφαση (άρθρα 1560 επ.παλαιού ΑΚ), έχει τροποποιηθεί ο θεσμός της νομιμοποίησης με επιγενόμενο γάμο (άρθρο 1556 επ.παλαιού ΑΚ), δεν υπάρχει πια η διάκριση ανάμεσα σε «πλήρη» και σε «ατελή» δικαστική αναγνώριση (άρθρα 1540 επ. και 1555 του παλιού ΑΚ) και και επίσης, με

την «αναγνώριση» αποκαθίστανται οι σχέσεις μεταξύ τέκνου και φυσικού πατέρα, έτσι ώστε η εκούσια ή δικαστική αναγνώριση να επιφέρει την πλήρη εξομοίωση του εξώγαμου τέκνου με εκείνο που γεννήθηκε σε γάμο. Από τη στιγμή μάλιστα που έχουμε και «επιγενόμενο γάμο» των γονέων του τέκνου τα αποτελέσματα της συγγένειας του τέκνου προς τον φυσικό του πατέρα είναι απόλυτα και χωρίς εξαιρέσεις.

2. Προϊσχύσαν δίκαιο

Το άρθρο 2 του ν.δ. 3370/1955 όριζε ότι έλληνας γίνεται από τη νομιμοποίηση όποιος νομιμοποιήθηκε ως τέκνο έλληνα πριν τη συμπλήρωση του 21ου έτους της ηλικίας του. Στην περίπτωση επομένως αυτή η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας επερχόταν όχι από τη γέννηση αλλά από το χρονικό σημείο της νομιμοποίησης κι έπειτα, ο δε νομιμοποιών πατέρας έπρεπε να έχει την ελληνική ιθαγένεια κατά το χρόνο της νομιμοποίησης ή αν είχε πεθάνει πριν από αυτήν κατά το χρόνο του θανάτου του και όχι κατά το χρόνο της γέννησης του τέκνου.

Εξάλλου, το άρθρο 3 του ν.δ. 3370/1955 όριζε ότι έλληνας γίνεται από την αναγνώριση όποιος αναγνωρίστηκε με εκούσια ή πλήρη δικαστική αναγνώριση ως τέκνο έλληνα πριν τη συμπλήρωση του 21ου έτους αυτού. Τα με απλή δικαστική αναγνώριση από έλληνα πατέρα τέκνα δεν ήταν επομένως δυνατόν να θεωρηθούν έλληνες πολίτες. Η αναγνώριση ήταν το κρίσιμο χρονικό σημείο για την πρόσδοση της ελληνικής ιθαγένειας την οποία θα έπρεπε να έχει ο πατέρας κατά το χρόνο της αναγνώρισης.

3. Ισχύον δίκαιο

Το άρθρο 2 του Νέου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας επαναλαμβάνει τη ρύθμιση του άρθρου 2 του Ν. 1438/84 που είχε αντικαταστήσει τα άρθρα 2 και 3 του παλαιότερου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας και σύμφωνα με αυτό αλλοδαπός που γεννήθηκε χωρίς γάμο που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του και αναγνωρίστηκε νόμιμα ως τέκνο έλληνα ή ελληνίδας έτσι ώστε να εξομοιώνεται πλήρως με γνήσιο τέκνο του γονέα του γίνεται έλληνας από την αναγνώριση, αν κατά το χρόνο αυτό δεν είχε συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του.

Τέκνο γεννημένο χωρίς γάμο των γονέων του είναι σύμφωνα με το νέο οικογενειακό ουσιαστικό δίκαιο της Ελλάδας εκείνο που δεν καλύπτεται από το τεκμήριο καταγωγής ένεκα γάμου (1465 § 1 ΑΚ ή 1466 ΑΚ). Το παιδί αυτό για να δημιουργήσει συγγενικούς δεσμούς με τον πατέρα του (γιατί με τη μητέρα του έχει με τη γέννηση του τέτοιους δεσμούς), θα πρέπει να αναγνωριστεί είτε με εκούσια είτε με δικαστική αναγνώριση (1463 §2 εδ. Β Α.Κ.). Τα άρθρα 1475 επ. ΑΚ ρυθμίζουν τα της εκούσιας αναγνώρισης και τα άρθρα 1479 επ. ΑΚ τα της δικαστικής. Το δε άρθρο 1473 ΑΚ αναφέρεται στην περίπτωση που συντρέχει εκτός από την αναγνώριση και «επιγενόμενος γάμος» μεταξύ των φυσικών γονέων του τέκνου.

Με τη διάταξη του άρθρου 2 του νυν ισχύοντος ΚΕΙ ο νομοθέτης υιοθετεί και ασπάζεται την αρχή του αίματος (*ius sanguinis*) και συγχρόνως, τάσσεται υπέρ της ισότητας του άνδρα και της γυναίκας. Έτσι, θεωρεί και τα τέκνα τα γεννημένα εκτός γάμου του έλληνα ότι αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια *από την αναγνώριση*. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να κάνουμε μία επισήμανση.

Το άρθρο 2 ΚΕΙ μιλά για τέκνο που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του και αναγνωρίστηκε νόμιμα ως τέκνο *έλληνα ή ελληνίδα*ς...

Νομίζουμε ότι το άρθρο αυτό θα έπρεπε να αναφέρεται μόνο στον έλληνα πατέρα και όχι στην ελληνίδα μητέρα του εκτός γάμου γεννημένου τέκνου. Γιατί η *κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με αναγνώριση* - για την οποία μιλά το άρθρο αυτό - μόνον από τον έλληνα πατέρα του είναι δυνατόν να προσδοθεί στο τέκνο. Ενώ, αντίθετα, το εκτός γάμου γεννημένο τέκνο από ελληνίδα μητέρα αποκτά την ελληνική ιθαγένεια *από και με τη γέννηση του*, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 § Γ ΚΕΙ, όπου είδαμε παραπάνω στο σχετικό κεφάλαιο.

Εξάλλου, η διάταξη του άρθρου 1463 § 2 ΑΚ είναι πολύ ξεκάθαρη όταν ορίζει ότι η συγγένεια του προσώπου με τη μητέρα του και τους συγγενείς της ιδρύεται με μόνη τη γέννηση. Η συγγένεια με τον πατέρα και τους συγγενείς του συνάγεται από το γάμο της μητέρας με τον πατέρα ή ιδρύεται με την αναγνώριση, εκούσια ή δικαστική.

Να σημειώσουμε ακόμη ότι η εγκύκλιος 66400/ΚΔ-5/20 Σεπτ. 1984 του Υπουργείου Εσωτερικών για την εφαρμογή του ν. 1438/1984 αναφέρει σχετικά με το άρθρο 2 του ΚΕΙ ότι αφορά αλλοδαπό τέκνο που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του και αναγνωρίστηκε ως γνήσιο τέκνο έλληνα. Παραλείπεται το ελληνίδα.

Η αναγνώριση του εκτός γάμου γεννηθέντος τέκνου είναι πρόκριμα της κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, επομένως, η αναγνώριση θα πρέπει να είναι έγκυρη έναντι της Ελλάδος (20 ΑΚ). Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 20 ΑΚ οι *σχέσεις πατέρα και τέκνου* που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του ρυθμίζονται κατά σειρά α) από το δίκαιο της τελευταίας κοινής ιθαγένειας τους, β) από το δίκαιο της τελευταίας κοινής συνήθους διαμονής τους, γ) από το δίκαιο της ιθαγένειας του πατέρα. Οι σύνδεσμοι αυτοί θα εξεταστούν με τη σειρά να κριθεί το κύρος της γενόμενης αναγνώρισης προκειμένου να προσδοθεί η ελληνική ιθαγένεια στο εκτός γάμου γεννημένο τέκνο του έλληνα υπηκόου.

Κρίσιμος χρόνος για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας σύμφωνα με το άρθρο 2 του ΚΕΙ είναι η αναγνώριση - χρονικό σημείο που θα πρέπει ο πατέρας του τέκνου να έχει την ελληνική ιθαγένεια. Επομένως, *ο αναγνωρίζων πατέρας πρέπει και αρκεί να είναι έλληνας υπήκοος κατά το χρόνο της αναγνώρισης*. Είναι αδιάφορο αν αυτός είχε προηγουμένως διαφορετική ιθαγένεια. Το ίδιο θα λέγαμε - ότι δηλαδή μας είναι αδιάφορο - και στην περίπτωση που ο πατέρας μετά την αναγνώριση απέβαλε την ελληνική ιθαγένεια και απέκτησε κάποια άλλη. Η με την αναγνώριση κτηθείσα ελληνική ιθαγένεια του τέκνου δεν κλονίζεται από το γεγονός της μεταγενέστερης μεταβολής της ιθαγένειας του πατέρα του.

Κατά τη γνώμη μας, πάντως, είναι κάπως δύσκολο αν όχι αδύνατον να λειτουργήσει ο πρώτος σύνδεσμος του άρθρου 20 ΑΚ, όσον αφορά το κύρος της αναγνώρισης σε σχέση με την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από το εκτός γάμου γεννημένο τέκνο του έλληνα υπηκόου. Γιατί, όταν ο νόμος μιλά για *τελευταία κοινή ιθαγένεια* αναφέρεται προφανώς στην *τελευταία κατά το χρόνο της αναγνώρισης κοινή ιθαγένεια* του γεννήτορος και του τέκνου του. Κι επειδή η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται από το τέκνο μόνον όταν ο πατέρας του έχει την ιθαγένεια αυτή *κατά το χρόνο της αναγνώρισης*, για να λειτουργήσει ο εν λόγω σύνδεσμος του άρθρου 20 ΑΚ θα πρέπει η κοινή ιθαγένεια του πατέρα και του εκτός γάμου γεννηθέντος τέκνου του να είναι η ελληνική κατά το χρόνο της αναγνώρισης και μόνο κατά το χρόνο αυτόν.

Με ένα τέτοιο δεδομένο η μόνη ίσως περίπτωση που φανταζόμαστε πως θα μπορούσε να λειτουργήσει ο παραπάνω σύνδεσμος θα ήταν η περίπτωση να γεννήθηκε το τέκνο από μητέρα ανιθαγενή σε ελληνικό έδαφος, οπότε με τη γέννηση του το τέκνο απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια *iure soli*. Πράγματι, σε αυτή την περίπτωση υπάρχει κοινή ιθαγένεια του τέκνου με αυτήν του πατέρα του κατά το

χρόνο της αναγνώρισης. Μα τότε δε γεννάται λόγος για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με αναγνώριση (2 ΚΕΙ) γιατί αυτήν το τέκνο την έχει σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 § 2 ΚΕΙ. Δηλ. με τη γέννηση. Να σημειώσουμε ότι το άρθρο 2 του ΚΕΙ κάνει λόγο για *αλλοδαπό* που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του, πράγμα που αποκλείει την υπόθεση που μόλις πριν λίγο κάναμε. Για αυτόν το λόγο νομίζουμε ότι ο πρώτος σύνδεσμος του άρθρου 20 ΑΚ είναι σχεδόν αδύνατον να λειτουργήσει ενώ, αντίθετα, ο δεύτερος σύνδεσμος του ίδιου άρθρου είναι ενεργός μια και θα υπάρξουν αρκετές περιπτώσεις που τόσο το τέκνο όσο και ο πατέρας του διαμένουν στην αυτή αλλοδαπή χώρα. Σε αυτή την περίπτωση ο έλληνας πατέρας κατά το χρόνο της αναγνώρισης μπορεί να αναγνωρίσει το αλλοδαπής ιθαγένειας τέκνο του με βάση το δίκαιο της κατά το χρόνο αυτό συνήθους διαμονής και των δύο, ούτως ώστε η αναγνώριση να είναι έγκυρη για να αποκτήσει το παραπάνω τέκνο την ελληνική ιθαγένεια νόμιμα.

Ας υποθέσουμε ότι τόσο ο φυσικός πατέρας του τέκνου όσο και το εκτός γάμου τέκνο του διαμένουν μόνιμα στο Ρίο ντεζ Ιανείρο της Βραζιλίας. Το τέκνο ζει μαζί με τη βραζιλιανά μητέρα του. Προκειμένου να αποκτήσει το τέκνο αυτό την ελληνική ιθαγένεια θα πρέπει να το αναγνωρίσει ο έλληνας πατέρας του. Για το λόγο αυτό θα πρέπει ο πατέρας του να έχει την ελληνική ιθαγένεια κατά το χρόνο της αναγνώρισης, το δε *έγκυρο της αναγνώρισης* θα κριθεί από το δίκαιο της κοινής συνήθους διαμονής τόσο του πατέρα όσο και του τέκνου (δηλ. από το δίκαιο της Βραζιλίας).

Στην περίπτωση αυτή ανακύπτει και το εξής ειδικό ζήτημα. Εάν η αναγνώριση έχει γίνει με απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου κατ' εφαρμογή αλλοδαπού δικαίου το οποίο γνωρίζει διαφορετικούς τρόπους αναγνώρισης (π.χ. όπως όταν εμείς διακρίναμε με βάση το προϊσχύον δίκαιο την «πλήρη» και την «ατελή» αναγνώριση), ερωτάται αν θα είναι δυνατόν η εν λόγω «αναγνώριση» του αλλοδαπού δικαστηρίου να επιφέρει έννομα αποτελέσματα στην Ελλάδα, να οδηγήσει δηλαδή το εκτός γάμου γεννηθέν τέκνο του έλληνα πατέρα στην κτήση της ελληνικής ιθαγένειας.

Είναι γνωστό ότι οι συνδετές έννοιες του ελληνικού συστήματος ΙδΔΔ έχουν διατυπωθεί κατά τρόπο ώστε το περιεχόμενό τους να αποκτά ευρύτερες διαστάσεις από αυτό που οι ίδιοι όροι έχουν στο ουσιαστικό μας δίκαιο. Έτσι, ο όρος «αναγνώριση» του ουσιαστικού αλλοδαπού δικαίου με το θεσμό του *forum* είναι φυσικό να περιλαμβάνει στο πεδίο του ΙδΔΔ κάθε όμοιο ή ανάλογο θεσμό με αυτόν του *forum*. Νομίζουμε λοιπόν, ότι ο έλληνας δικαστής θα πρέπει να είναι πολύ

επιεικής ως προς την αποδοχή της απόφασης του αλλοδαπού δικαστηρίου σχετικά με την «αναγνώριση» εξώγαμου τέκνου από τον έλληνα φυσικό του πατέρα, εφόσον τηρούνται οι υπόλοιποι όροι του άρθρου 780 του ΚΠολΔικ.

Οι σύνδεσμοι του άρθρου 20 ΑΚ αφορούν το εφαρμοστέο δίκαιο σε σχέση με την εγκυρότητα της «αναγνώρισης» ως θεσμού. Στοιχεία που θα πρέπει να εξετάζονται προκειμένου να αποφανθούμε αν το εκτός γάμου γεννηθέν τέκνο έλληνα υπηκόου έχει αποκτήσει νόμιμα και έγκυρα την ελληνική ιθαγένεια με την συντελεσθείσα αναγνώριση από τον πατέρα του.

Εκτός όμως από τη διάταξη του άρθρου 20 ΑΚ έχουμε και τη διάταξη του άρθρου 22 ΑΚ που επίσης αναφέρεται στα εκτός γάμου γεννηθέντα τέκνα. Ειδικότερα, η διάταξη αυτή αφορά την περίπτωση της νομιμοποίησης η οποία ίσχυε με το προηγούμενο νομικό καθεστώς ενώ, σήμερα, έπειτα από το ν. 1329/1983, καταργήθηκε. Σήμερα στο ουσιαστικό μας δίκαιο ο μεταγενέστερος γάμος των γονέων του εκτός γάμου γεννημένου τέκνου δεν διαπλάσσει νέα νομική σχέση γονέα και τέκνου, αλλά χρειάζεται να γίνει παράλληλα και αναγνώριση αυτού. Σύμφωνα, όμως, με τη διάταξη του άρθρου 22 ΑΚ, η εξομοίωση του τέκνου που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του με επιγενόμενο μεταξύ τους γάμο, προς τέκνο γεννημένο σε γάμο, ρυθμίζεται από το δίκαιο που διέπει τις προσωπικές σχέσεις των συζύγων αμέσως μετά την τέλεση του γάμου (22 § 1 ΑΚ).

Το άρθρο αυτό αναφέρεται, όπως είναι φανερό, στη νομιμοποίηση όπως ήταν αυτή γνωστή ως θεσμός υπό το προϊσχύσαν καθεστώς του ουσιαστικού μας δικαίου. Προφανώς, ο νομοθέτης του ΙδΔΔ θέλησε να καλύψει με την παραπάνω διάταξη και αυτές τις περιπτώσεις συγκρούσεων νόμων οι οποίες αναγνωρίζονται από άλλα ξένα ουσιαστικά δίκαια. Όσον αφορά όμως την εγκυρότητα της αναγνώρισης ενός τέκνου με επιγενόμενο γάμο μεταξύ των γονέων του ειδικά για να αποφανθούμε αν το τέκνο αυτό *απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια* δεν θα πρέπει να εφαρμόσουμε το συγκεκριμένο άρθρο. Κι αυτό γιατί *κρίσιμος χρόνος*, σύμφωνα με το άρθρο 2 ΚΕΙ για την πρόσδοση της ελληνικής ιθαγένειας στο εν λόγω τέκνο είναι η *αναγνώριση και όχι ο επιγενόμενος γάμος* των γονέων του τέκνου. Επομένως, και στην περίπτωση του τέκνου του οποίου οι γονείς τέλεσαν το γάμο τους μετά τη γέννηση του θα πρέπει για να αποκτήσει το τέκνο αυτό την ελληνική ιθαγένεια να έχει αναγνωριστεί συγχρόνως από τον πατέρα του με εκούσια ή δικαστική αναγνώριση πριν ή μετά την τέλεση του

γάμου, σύμφωνα με το δίκαιο της ιθαγένειας του πατέρα, που, όπως είναι προφανές, θα είναι πάντα το ελληνικό δίκαιο.

Η αναγνώριση επιφέρει έντονα αποτελέσματα μόνον εάν έχει γίνει πριν τη συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας του τέκνου. Σκοπός του περιορισμού αυτού είναι να υπάρχει από την ενηλικίωση του τέκνου και εφεξής βεβαιότητα όσον αφορά την ιθαγένειά του μια και το τέκνο στην ηλικία αυτή αποκτά πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα.

Η ελληνική ιθαγένεια στην περίπτωση αυτή προσδίδεται αυτοδίκαια στο αναγνωριζόμενο τέκνο και δεν απαιτείται η έκδοση διαπιστωτικής απόφασης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.

4. Μεταβατικές διατάξεις

Όπως προαναφέρθηκε με την ευκαιρία της μεταβατικής διάταξης της § 6 του άρθρου 69 του ν. 2910/2001, παιδιά που είχαν γεννηθεί από ανυπόστατους πολιτικούς γάμους που είχαν τελεστεί στο εξωτερικό πριν την ισχύ του ν. 1250/1982 «περί καθιέρωσης του πολιτικού γάμου» θεωρούνται πλέον γνήσια σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 7 § 3 αυτού και όχι εξώγαμα όπως συνέβαινε μέχρι τότε.

Όταν ο Έλληνας νομοθέτης με το νόμο 1438/1984 εισήγαγε την αρχή της ισότητας των δύο φύλων και στα θέματα του δικαίου ιθαγένειας, ρύθμισε με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 9 § 1 του νόμου αυτού και την περίπτωση της ιθαγένειας των παιδιών που είχαν γεννηθεί από ανυπόστατο πολιτικό γάμο του Έλληνα πατέρα τους με την αλλοδαπή μητέρα τους. Πλην όμως, έθεσε αποκλειστική προθεσμία -όπως είχε κάνει και στην περίπτωση που αναφέραμε πιο πάνω για τα παιδιά της ελληνίδας μητέρας, μέχρι την οποία τα παιδιά αυτά έπρεπε να είχαν δηλώσει -τα ίδια αν ήταν ενήλικες ή ο πατέρας τους αν ήταν ανήλικα- τη σχετική βούληση τους για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας.

Να σημειώσουμε ότι η μεταβατική αυτή διάταξη που είχε τεθεί με το ν. 1438/1984, είχε τεθεί ακριβώς για να ρυθμίσει ερμηνευτικά προβλήματα που είχαν προκύψει από την αναδρομική ισχύ, που έδινε η διάταξη του άρθρου 7 του ν. 1250/1982 για την καθιέρωση του πολιτικού γάμου, στους ανυπόστατους πολιτικούς γάμους.

Θεωρήθηκε λοιπόν βασική αρχή ότι το άρθρο 7 του παραπάνω νόμου, που αναγνώριζε ως υποστατούς όλους τους γάμους ελλήνων που είχαν τελεστεί στο εξωτερικό, σύμφωνα με τον τύπο που προέβλεπε η νομοθεσία του τόπου τέλεσης, ρυθμίζει μόνον αστικές σχέσεις και δικαιώματα και *δεν ρυθμίζει θέματα ιθαγένειας*. Κατά συνέπεια, η αναδρομικότητα αυτής της διάταξης δεν μεταβάλλει την κατάσταση των παιδιών που γεννήθηκαν από τους γάμους αυτούς, όσον αφορά την ιθαγένεια τους. Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 9 § 3 του ν. 1438/1984, η οποία εξακολουθεί και σήμερα να παραμένει σε ισχύ, *τα τέκνα του έλληνα που γεννήθηκαν πριν από την ισχύ του ν. 1250/ 1982 από γάμο ανυπόστατο - κατά το τότε ισχύον ελληνικό δίκαιο - με αλλοδαπή, δεν απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια, παρόλο που ο γάμος αυτός θεωρείται πλέον υποστατός σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 7 του ν. 1250/ Μ 1982, αλλά παρέμειναν και μετά την ισχύ του παραπάνω νόμου με την ιθαγένεια της αλλοδαπής μητέρας τους.* (Όσον αφορά *τα τέκνα της ελληνίδας που γεννήθηκαν πριν από την ισχύ του ν. 1250/1982 από ανυπόστατο αυτής γάμο με αλλοδαπό και στα οποία αναφέρεται επίσης η διάταξη του άρθρου 9 § 3 του ν. 1438/1984, αυτά τα παιδιά (ως εξώγαμα τότε τέκνα ελληνίδας) είχαν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια και συνεπώς εξακολουθούν να τη διατηρούν, με την προϋπόθεση φυσικά, να μην είχαν στο μεταξύ αναγνωριστεί ως γνήσια τέκνα του αλλοδαπού φυσικού τους πατέρα, οπότε σύμφωνα με το προϊσχύον νομικό καθεστώς (άρθρο 18 ΚΕΙ) θα έχουν αποβάλει την ιθαγένεια της μητέρας τους και θα έχουν αποκτήσει την αλλοδαπή ιθαγένεια του πατέρα τους.*

Επομένως, επειδή η αναγνώριση ως γνήσιων τέκνων των παιδιών αυτών του έλληνα πατέρα δεν επιφέρει μεταβολή στην ιθαγένεια τους, κρίθηκε εθνικά σκόπιμο να δοθεί η ευχέρεια και σε αυτά, εάν το επιθυμούσαν, να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια, μια και σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 7 § 3 του ν. 1250/1982 θεωρούνται πλέον γνήσια τέκνα.

Με την αποκλειστική όμως ημερομηνία που είχε θέσει ο νομοθέτης μας για τη δυνατότητα υποβολής της σχετικής δήλωσης εκ μέρους της ανωτέρω κατηγορίας τέκνων (31.12.1986) για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας, καθώς επίσης και ότι με την αναδρομική ισχυροποίηση των πολιτικών γάμων με το ν. 1250/1982 (άρθρο 7 § 1) δεν επέρχετο και η αναδρομική κτήση της ελληνικής ιθαγένειας (άρθρο 7 § 3 ν. 1438/1984) δημιουργήθηκαν οξυμένα προβλήματα, άνιση μεταχείριση και περίεργες καταστάσεις σε πολλούς ενδιαφερομένους . Π.χ. πατέρας ελληνικής ιθαγένειας,

μητέρα αλλοδαπής ιθαγένειας να έχουν ένα τέκνο - το οποίο γεννήθηκε πριν από τη θέση σε ισχύ του ν. 1250/1982 με τον οποίο αναγνωρίστηκαν αναδρομικά ως ισχυροί οι ανυπόστατοι πολιτικοί γάμοι που είχαν τελεστεί στο εξωτερικό - το οποίο τέκνο να έχει την αλλοδαπή ιθαγένεια της μητέρας του, ενώ τα άλλα δύο τέκνα να έχουν αποκτήσει λόγω γέννησης την ελληνική ιθαγένεια επειδή γεννήθηκαν μετά το ν. 1438/1984. Τρία αδέρφια, συνεπώς, με διαφορετική ιθαγένεια, με αποτέλεσμα σε ορισμένες περιπτώσεις να μην θεωρείται η μητέρα ή ο πατέρας ως πολύτεκνος ώστε να παίρνει το σχετικό επίδομα. Και, φυσικά, το αλλοδαπό μέλος της αυτής οικογένειας να πρέπει να ανανεώνει την άδεια παραμονής του στην Ελλάδα και να υπάγεται στους περιορισμούς του Δικαίου Καταστάσεως Αλλοδαπών, αλλά και να μην υπηρετεί στο στρατό, όπως τα υπόλοιπα δύο αδέρφια του, αν είναι αγόρια(!).

Μετά από 17 ολόκληρα χρόνια οξύμορων καταστάσεων και προβληματικών συνεπειών και αποτελεσμάτων έρχεται ο νομοθέτης και με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 § 7 δίνει λύση στο πρόβλημα. Έτσι, σύμφωνα με την ενλόγω διάταξη, *«τέκνο που γεννήθηκε από Έλληνα πατέρα και αλλοδαπή μητέρα πριν από την ισχύ του ν. 1250/1982 εφόσον θεωρείται γνήσιο σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 7 παράγραφος 3 του παραπάνω νόμου, γίνεται Έλληνας, αν δηλώσει τη σχετική βούληση του στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην ελληνική προξενική αρχή του τόπου της κατοικίας του ή της διαμονής του».*

Εάν το τέκνο είναι ανήλικο, τη δήλωση αυτή την υποβάλλει ο πατέρας του (άρθρο 69 §8 του ν. 2910/2001).

Παρατηρούμε τελικά, ότι ο νομοθέτης μας κάνει μια θεαματική στροφή προκειμένου να τακτοποιήσει ζητήματα ιθαγένειας που ταλαιπωρούσαν για χρόνια τόσο τη Διοίκηση όσο και τα ίδια τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα. Έτσι τακτοποιούνται - εφόσον φυσικά οι ίδιοι το δηλώσουν- πρόσωπα που ουσιαστικά ήταν έλληνες από τη γέννηση τους (κρίνοντας με βάση το πνεύμα της ισότητας ανδρών-γυναικών και τον εκσυγχρονισμό που στο μεταξύ επήλθε στο θέμα του γάμου) που, τυπικά όμως δεν ήταν έλληνες, γιατί ακριβώς υπήρχαν νομοθετικά εμπόδια. Έστω όμως, και με αυτή τη μεγάλη καθυστέρηση, η λύση που δίνεται είναι ικανοποιητική και είναι θετικότερη η συνολική θέση του σύγχρονου νομοθέτη μας απέναντι στα παραπάνω προβλήματα.

Μάλιστα, για να μη μείνουν απέξω αρρυθμιστες περιπτώσεις που πιθανόν να προκύψουν στο μέλλον, ο νομοθέτης μας συμπληρώνοντας τη μεταβατική διάταξη

του άρθρου 69 του νόμου 2910/2001 με το νόμο 3013/2002 και όπως κωδικοποιήθηκαν οι ισχύουσες διατάξεις με το άρθρο 14 του Νέου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας προσέθεσε ακόμα μία παράγραφο, την υπ' αριθμ. 10, σύμφωνα με την οποία «τα τέκνα αυτών που αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 6 και 7 γίνονται Έλληνες, αν κατά την ημερομηνία της δήλωσης είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας τους».

Επομένως -όπως αναφέρθηκε και με την ευκαιρία της § 6 του άρθρου 69 του ν. 2910/2001 - και τα ανήλικα άγαμα τέκνα εκείνων των παιδιών που είχαν γεννηθεί πριν το ν. 1250/1982 από έλληνες πατέρες, μπορούν και αυτά να γίνουν έλληνες από τη στιγμή που υποβληθεί η σχετική περί κτήση της ελληνικής ιθαγένειας δήλωση της § 7 του άρθρου 69 του ν. 2910/2001. Πρόκειται στην πραγματικότητα για τα εγγόνια εκείνων που είχαν τελέσει ανυπόστατους πολιτικούς γάμους πριν την αναδρομική ισχυροποίησή τους με το ν. 1250/1982.

5. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας και αναγνώριση

Με το άρθρο 11 του νόμου 1438/1984 για την τροποποίηση διατάξεων του ΚΕΙ και του νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων, καταργούνται ορισμένα άρθρα του ν.δ. 3370/1955 «περί κυρώσεως του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας», μεταξύ των οποίων και το άρθρο 18 το οποίο αναφερόταν στην περίπτωση απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αναγνώρισης ή νομιμοποίησης ως τέκνο αλλοδαπού. Κατόπιν αυτού, σήμερα, η περίπτωση αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας με αναγνώριση δεν υπάρχει. Το άρθρο 18 καταργήθηκε γιατί ήταν αντίθετο προς τις διατάξεις του πρώτου άρθρου του ΚΕΙ όπως αυτό τροποποιήθηκε και ισχύει πλέον σήμερα, μετά τη θέση σε ισχύ του νόμου 1438/1984.

α. Προϊσχύσαν δίκαιο. Σύμφωνα με το άρθρο 18 του Ν.Δ. 3370/1955, που όπως ήδη σημειώσαμε, σήμερα δεν ισχύει γιατί καταργήθηκε, εκείνος που δεν είχε συμπληρώσει το 21 ο έτος της ηλικίας του και νομιμοποιήθηκε ή αναγνωρίστηκε ως τέκνο αλλοδαπού πατέρα, αποβάλλει την ελληνική ιθαγένεια εάν είχε αποκτήσει λόγω της νομιμοποίησης ή της αναγνώρισης την ιθαγένεια του πατέρα του.

Οι προϋποθέσεις επομένως για να απωλέσει κάποιος την ελληνική ιθαγένεια σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 18 ΚΕΙ ήταν (α) να υπήρχε έγκυρη νομιμοποίηση

ή αναγνώριση. Εγκυρότητα που θα κρίνεται σύμφωνα με τις αντίστοιχες διατάξεις του ΙδΔΔ, όπως αυτές ίσχυσαν διαχρονικά, (β) η νομιμοποίηση ή η αναγνώριση να συντελέστηκε πριν από τη συμπλήρωση του 21ου έτους της ηλικίας του έχοντος την ελληνική ιθαγένεια τέκνου και (γ) το νομιμοποιούμενο ή αναγνωριζόμενο τέκνο να αποκτούσε την αλλοδαπή ιθαγένεια του νομιμοποιούντος ή αναγνωρίζοντος αυτό πατέρα. Εάν απέκτησε ή όχι το ως άνω τέκνο την αλλοδαπή ιθαγένεια θα κριθεί από το δίκαιο της ιθαγένειας του αλλοδαπού πατέρα του (άρθρο 29 ΑΚ). Σε περίπτωση, επομένως, που το αλλοδαπό δίκαιο ιθαγένειας δεν προέβλεπε κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας με αναγνώριση ή νομιμοποίηση, δεν θα ήταν δυνατόν να εφαρμοστεί η διάταξη του άρθρου 18.

β. Ισχύον δίκαιο. Με το σημερινό καθεστώς του Ν. 1438/1984, όπως είδαμε ήδη κατά την εξέταση του νυν ισχύοντος άρθρου 1 ΚΕΙ, το τέκνο του έλληνα ή της ελληνίδας αποκτά από τη γέννησή του την ελληνική ιθαγένεια. Κατά συνέπεια, τυχόν μεταγενέστερη αναγνώριση του ως άνω τέκνου της ελληνίδας από τον αλλοδαπό φυσικό του πατέρα με ή χωρίς επιγενόμενο γάμο των γονέων του δεν έχει καμιά απολύτως επίδραση στην ιθαγένεια αυτού.

Δεν μπορεί, επομένως, να γίνει πλέον λόγος για αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας ένεκα αναγνώρισης του τέκνου του έχοντος με τη γέννηση του την ελληνική ιθαγένεια της μητέρας του, επειδή αναγνωρίστηκε αυτό ως τέκνο αλλοδαπού πατέρα. Το αν αποκτά συγχρόνως το εν λόγω τέκνο και την αλλοδαπή ιθαγένεια του πατέρα του ή όχι αυτό θα μας το πει η αλλοδαπή νομοθεσία περί ιθαγένειας, το περιεχόμενο της οποίας όμως, σε καμιά περίπτωση (καταφατική ή αρνητική) δεν επηρεάζει την ήδη με την γέννηση αυτού κτηθείσα ελληνική ιθαγένεια. Απλώς, σε καταφατική περίπτωση, το περί ού ο λόγος τέκνο θα καταστεί πολυϊθαγενές άτομο.

β. Διαχρονικό δίκαιο. Η μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 § 11 ν.2910/2001, όπως συμπληρώθηκε με το ν. 3010/2002.

Ο νομοθέτης μας μετά από δύο σχεδόν δεκαετίες (ν.1483/1984-ν.3010/2002) επενέβη και ρύθμισε νομοθετικά τη δυνατότητα να επαναποκτήσουν (γιατί περί επαναπόκτησης πρόκειται) την ελληνική ιθαγένεια και τα παιδιά που είχαν γεννηθεί από μητέρα ελληνίδα και πατέρα αλλοδαπό και την είχαν στο μεταξύ απολέσει είτε

επειδή είχαν αναγνωρισθεί από τον αλλοδαπό τους πατέρα ως νόμιμα τέκνα αυτού είτε επειδή νομιμοποιήθηκαν λόγω του επιγενόμενου γάμου των γονέων τους. Τα παιδιά αυτά —σύμφωνα με τα προϊσχύοντα- είχαν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια κατά τη γέννηση τους από την ελληνίδα μητέρα τους, ως εκτός γάμου γεννηθέντα. Την έχασαν όμως στη συνέχεια, επειδή τόσο η αναγνώριση της πατρότητας όσο και ο επιγενόμενος γάμος των γονέων τους είχαν λάβει χώρα πριν τη θέση σε ισχύ του ν. 1438/1984, με αποτέλεσμα να αποκτήσουν την αλλοδαπή ιθαγένεια του αλλοδαπού τους πατέρα μεταγενέστερα, χάνοντας συγχρόνως την ελληνική.

Σήμερα λοιπόν ο νομοθέτης μας με την ουσιαστική επέμβαση που κάνει με την προσθήκη νέας παραγράφου αριθμός 11 στη διάταξη του άρθρου 69 του ν. 2910/2001 με τη διάταξη του άρθρου 25 § 5 του ν. 3013/2002, δίνει τη δυνατότητα σε όσα παιδιά από τις παραπάνω κατηγορίες το επιθυμούν να δηλώσουν ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας ή ενώπιον της Ελληνικής Προξενικής Αρχής του τόπου κατοικίας ή διαμονής τους τη θέληση τους για να επαναποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια.

Πρόκειται για ουσιαστικότερη επέμβαση του νομοθέτη που θα δώσει -έστω και μετά τόσα χρόνια- λύση σε αρκετές περιπτώσεις συνανθρώπων μας, που ενώ είχαν την ελληνική ιθαγένεια την απώλεσαν στη συνέχεια χωρίς τη θέληση τους, όταν μάλιστα έβλεπαν ότι αρκετές φορές ο έλληνας νομοθέτης χορηγούσε την ελληνική ιθαγένεια πολύ εύκολα σε άλλες ομάδες ατόμων (βλ. παλινοστούντες από την πρώην ΕΣΣΔ).

Για όσους δεν εκφράσουν τη σχετική θέληση τους θα εξακολουθούν να παραμένουν αλλοδαποί, κρινόμενων συνεπώς των περιπτώσεων κτήσης ή απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας τους σύμφωνα με τα ισχύοντα κατά τον κρίσιμο κάθε φορά χρόνο.

Η ιθαγένεια κτάται από την ημερομηνία της δήλωσης και διαπιστώνεται με πράξη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας

III. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με υιοθεσία

I. Γενικά

Η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με υιοθεσία ρυθμίζεται από το άρθρο 3 του ΚΕΙ, «περί υιοθεσίας των μέχρις ηλικίας δέκα οκτώ ετών ανηλίκων» και όπως αυτό επαναλήφθηκε ακριβώς ως είχε από το άρθρο 19 του ν.δ. 610/1970 «περί υιοθεσίας

των μέχρις ηλικίας δέκα οκτώ ετών ανηλίκων». Το άρθρο 3 του νέου ΚΕΙ, επαναλαμβάνει το άρθρο 27 του ΚΕΙ έτσι όπως έχει διαμορφωθεί έπειτα και από την τελευταία τροποποίηση του 1970 εξακολουθεί και σήμερα να ισχύει χωρίς να έχει υποστεί έκτοτε καμιά απολύτως μεταβολή, ιδίως μετά το Νόμο 1438/1984 σχετικά με την τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας και του νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων». Το άρθρο αυτό βρίσκεται ενσωματωμένο στις μεταβατικές διατάξεις του ν.δ. 3370/1955 χωρίς να είχε ποτέ τέτοιο χαρακτήρα, ενώ θα έπρεπε να έπεται των άρθρων 1 και 2 του ΚΕΙ τα οποία αναφέρονται σε θέματα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας.

Η αρχική διάταξη του άρθρου 27 (ν.δ. 3370/1955) όριζε ότι «η υιοθεσία ουδόλως επιδρά εις την ιθαγένειαν του θετού τέκνου». Αυτό σήμαινε ότι αλλοδαπός που υιοθετείτο από έλληνα υπήκοο δεν αποκτούσε την ελληνική ιθαγένεια, όπως και το αντίστροφο, έλληνας που υιοθετείτο από αλλοδαπό δεν απέβαλε την ελληνική ιθαγένεια έστω και αν αποκτούσε λόγω της υιοθεσίας την ιθαγένεια των θετών γονέων του. Η ρύθμιση αυτή δεν οδηγούσε σε σωστά αποτελέσματα κυρίως γιατί δεν επέτρεπε την προσαρμογή των ελληνοπαίδων όχι μόνο στην οικογένεια των θετών τους γονέων αλλά και στη χώρα στην οποία και θα έμεναν .

Η αντικατάσταση της διάταξης του άρθρου 27 του ν.δ. 3370/1955 με αυτήν του άρθρου 17 του ν.δ. 4532/1966 και κατόπιν με εκείνην του άρθρου 19 του ν.δ. 610/1970 θεωρήθηκε και επιβεβλημένη και σκόπιμη. Έτσι, σήμερα, αλλοδαπός που υιοθετείται από έλληνα και δεν έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του αποκτά την ελληνική ιθαγένεια. Μάλιστα, με το άρθρο 18 § 4 του ν.δ. 4532/1966 δόθηκε αναδρομική ισχύς στη διάταξη του άρθρου 17, θεωρούμενοι ως έχοντες αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια και οι αλλοδαποί που δεν είχαν συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας τους όταν είχαν υιοθετηθεί πριν την έναρξη ισχύος του ν.δ. 4532/1966).

2. *Ισχύον δίκαιο*

Η διάταξη του άρθρου 3 επαναλαμβάνει τη ρύθμιση της πρώτης παραγράφου του άρθρου 27 του παλαιότερου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, όπως είχε τροποποιηθεί μεταγενέστερα, ορίζοντας όμως για πρώτη φορά ότι η Ελληνική Ιθαγένεια αποκτάται από αλλοδαπό που δεν έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του, εφόσον υιοθετηθεί όχι μόνο από Έλληνα αλλά και από Ελληνίδα.

Επισημαίνεται ότι η Ελληνική Ιθαγένεια, κατά τη παρούσα διάταξη προσδίδεται, αυτοδίκαια στον υιοθετούμενο αλλοδαπό από την ημερομηνία κατά την οποία έχει καταστεί τελεσίδικος η περί υιοθεσίας σχετική δικαστική απόφαση, όπως αυτό προκύπτει από τη προσκόμιση του σχετικού πιστοποιητικού χωρίς να απαιτείται η έδκοση διαπιστωτικής απόφασης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.

Εξάλλου, μετά τον πρόσφατο ν. 2447/1996 που κύρωσε ως Κώδικα το σχέδιο νόμου για την υιοθεσία, την επιτροπεία κλπ., η υιοθεσία ενήλικα, ήτοι ατόμου άνω των 18 ετών απαγορεύεται ρητά, εκτός και αν ο ενήλικας που υιοθετείται είναι συγγενής εξ αίματος ως και τον τέταρτο βαθμό ή συγγενής εξ αγχιστείας αυτού που υιοθετεί (άρθρο 1579 ΑΚ όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 25 § 5 του ν. 2015/2001).

Από άποψη κύρους της υιοθεσίας, αυτή θα πρέπει να γίνει σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 23 § 1 ΑΚ, όπως ισχύει σήμερα μετά το ν. 2447/1996, για να μπορέσει το θετό τέκνο του έλληνα ή της ελληνίδας να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό οι ουσιαστικές προϋποθέσεις της υιοθεσίας ρυθμίζονται από το δίκαιο της ιθαγένειας του κάθε μέρους. Δηλαδή επιμεριστικά. Έτσι, το δίκαιο ιθαγένειας του θετού γονέα θα εφαρμοστεί για να ρυθμίσει τις προϋποθέσεις και τους όρους που απαιτούνται προκειμένου να τελεστεί έγκυρα η υιοθεσία όσον αφορά το πρόσωπο αυτού και το δίκαιο ιθαγένειας του θετού τέκνου για να ρυθμίσει τις αντίστοιχες προϋποθέσεις και όρους που καλύπτουν το πρόσωπο του τέκνου.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να μνημονεύσουμε και τη διάταξη του άρθρου 11 § 1 του νόμου 1049 της 6/9.5.1980 «περί κυρώσεως της υπογραφείσης στο Στρασβούργο την 24η Απριλίου 1967 από τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης Διεθνούς Σύμβασης «περί υιοθεσίας ανηλίκων», σύμφωνα με την οποία εάν ο υιοθετούμενος, στην περίπτωση υιοθεσίας από ένα πρόσωπο, δεν κατέχει την εθνικότητα του υιοθετούντος, ή στην περίπτωση υιοθεσίας και από τους δύο συζύγους την κοινή τους εθνικότητα, τότε θα πρέπει το Συμβαλλόμενο Μέρος, του οποίου την εθνικότητα έχουν ο υιοθετών ή οι υιοθετούντες να διευκολύνει την απόκτηση της εθνικότητας αυτού από τον υιοθετούμενο. (Με τον όρο «εθνικότητα» υπονοείται προφανώς ο όρος «υπηκοότητα»).

Με την παραπάνω διάταξη δίνεται επομένως η ευχέρεια στην Ελλάδα, ως Συμβαλλόμενο στη Διεθνή αυτή Σύμβαση μέρος, να διευκολύνει την περίπτωση απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας από το αλλοδαπό ανήλικο τέκνο που υιοθετείται από έλληνα ή έλληνες υπηκόους. Το ανήλικο τέκνο θα πρέπει να είναι υπήκοος Συμβαλλόμενης χώρας στην εν λόγω Διεθνή Σύμβαση που θα αποκτά με την υιοθεσία του από έλληνες την ελληνική ιθαγένεια και που θα αποβάλει την μέχρι την τελεσιδικία της υιοθεσίας του την αλλοδαπή ιθαγένεια μια και η διάταξη του άρθρου 11 § 2 της Διεθνούς αυτής Σύμβασης ορίζει ότι: «η απώλεια εθνικότητας απορρέουσα εκ της υιοθεσίας έσεται υπό τον όρο κατοχής ή αποκτήσεως ετέρας εθνικότητας» Απόκτηση που σύμφωνα με τον Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας πραγματοποιείται. (Και εδώ ο όρος «εθνικότητα» υπονοεί αυτόν της «υπηκοότητας ή ιθαγένειας»).

IV. Αναγνώριση της ιθαγένειας ομογενών στην αλλοδαπή

Το άρθρο 5 του ΚΕΙ (Ν.Δ. 3370/1955) όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 2 του Α.Ν. 481/1968 καταργήθηκε με τη διάταξη του άρθρου 72β του ν. 2910/2001 και δεν ισχύει πλέον.

Επειδή η διάταξη του άρθρου 5 ΚΕΙ, παρόλο που καταργήθηκε είναι δυνατόν εντούτοις, να ενεργοποιηθεί για λόγους διαχρονικής κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας από κάποιο άτομο που ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της, θα την αναφέρουμε πολύ γενικά, μνημονεύοντας απλώς το περιεχόμενό της.

Σκοπός της ως άνω διάταξης ήταν να αναγνωρισθεί πως άτομα που ήταν εγκατεστημένα στην αλλοδαπή, που συμπεριφέρονταν και αισθάνονταν ως έλληνες και, συγχρόνως, στερούνταν κάποιας ιθαγένειας -ήταν δηλαδή ανι-θαγενείς- έχουν την ελληνική ιθαγένεια. Η περίπτωση αυτή αφορούσε μία ορισμένη κατηγορία, κυρίως ελλήνων της Αιγύπτου. Επρόκειτο για μια περίπτωση *sui generis* πολιτογράφησης.

Προκειμένου ο ενδιαφερόμενος ανιθαγενής ομογενής του εξωτερικού να αναγνωριζόταν ως έλληνας έπρεπε να είχε υποβάλει αίτηση προς την ελληνική προξενική αρχή του τόπου της κατοικίας του και αφού συντασσόταν σχετική έκθεση από την αρμόδια προξενική αρχή, να είχε αποδεχτεί την αίτηση ο Υπουργός των Εσωτερικών. Η αίτηση υποβάλλετο μόνον από τα έχοντα συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους άτομα. Ο Υπουργός των Εσωτερικών δεν υποχρεούτο να αποδεχτεί

οπωσδήποτε την αίτηση, ακόμη και αν η συνοδεύουσα αυτήν έκθεση της προξενικής αρχής του τόπου της κατοικίας του ενδιαφερομένου ήταν ευνοϊκή για αυτόν. Η έγκριση της αίτησης υπόκειται στη *διακριτική ευχέρεια* του Υπουργού των Εσωτερικών η οποία ελάμβανε χώρα με απόφαση του, βάσει της οποίας και προσδίδετο πλέον η ελληνική ιθαγένεια στον αιτούντα. Για να ολοκληρωθεί όμως η αναγνώριση της ελληνικής ιθαγένειας από τον ομογενή ανιθαγενή του εξωτερικού θα έπρεπε αυτός να δώσει τον όρκο του έλληνα πολίτη ενώπιον της προξενικής αρχής στην οποία είχε υποβάλει την αίτηση του ή ενώπιον νομάρχου που ορίζετο από τον Υπουργό των Εσωτερικών ειδικά για κάθε ατομική περίπτωση. Από την ορκωμοσία και έπειτα άρχιζαν τα αποτελέσματα της αναγνώρισης στο πρόσωπο του ομογενή αυτού. Κρίσιμος χρόνος επομένως για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας ήταν η δόση του όρκου.

Το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 5 § 1 ΚΕΙ όριζε ότι «Τα αυτά ισχύουν και διά τας συζύγους τούτων και αν έτι αύται δεν είναι ομογενείς». Αυτό σημαίνει ότι και η σύζυγος του ανιθαγενούς ομογενούς κατοίκου του εξωτερικού μπορούσε να υποβάλει χωριστή αίτηση και να ζητήσει να αναγνωριστεί ελληνίδα υπήκοος, εφόσον ο σύζυγος της πληρούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 5 ΚΕΙ.

Η § 3 του άρθρου 5 ΚΕΙ, όριζε ότι από την ημέρα της ορκωμοσίας του ομογενούς αυτού ως έλληνα πολίτη, αποκτούσαν την ελληνική ιθαγένεια και τα άγαμα τέκνα του που δεν είχαν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους. Τα τέκνα αυτά αποκτούσαν, επομένως, την ελληνική ιθαγένεια *αυτοδίκαια*, από τη στιγμή της δόσης του όρκου του πατέρα τους.

Σήμερα, μετά την κατάργηση της ως άνω διάταξης του άρθρου 5 ΚΕΙ όπως αυτή ίσχυε, οι υπό κρίση ομογενείς ανιθαγενείς του εξωτερικού μπορούν πλέον να υπαχθούν στο ίδιο καθεστώς με τους άλλους ομογενείς μας, οι οποίοι ζητούν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφιση (.

V. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφιση αλλοδαπού και από τα τέκνα του πολιτογραφουμένου

Στις διατάξεις του Νέου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας παραμένουν οι διατάξεις του άρθρου 5 (προϋποθέσεις πολιτογράφισης) του άρθρου 6 (δικαιολογητικά), του άρθρου 7 (διαδικασία πολιτογράφισης), των άρθρων 8 και 9 (απόφαση

πολιτογράφησης και ορκωμοσία), του άρθρου 10 (πολιτογράφηση ομογενών αλλοδαπών που διαμένουν στο εξωτερικό), του άρθρου 11 (Κτήση Ελληνικής Ιθαγένειας από τέκνα πολιτογραφούμενου), του άρθρου 12 (επιτροπή πολιτογράφησης και του άρθρου 13 (τιμητική πολιτογράφηση).

Για λόγους ενότητας στην εξέταση του τρόπου κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση θα αναπτύξουμε τις παραπάνω διατάξεις του ΚΕΙ μαζί και με τις υπόλοιπες διατάξεις του νέου νόμου 2910/2001 σε ειδικό ξεχωριστό κεφάλαιο λόγω και της ιδιαίτερης σημασίας που έχει σήμερα η πολιτογράφηση στο δίκαιό μας.

VI. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κατάταξης στις ένοπλες δυνάμεις

Η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας είναι δυνατόν να επέλθει έπειτα από κατάταξη στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας. Ο τρόπος αυτός κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας προβλεπόταν άλλοτε με ειδικούς νόμους που αναφέρονταν ξεχωριστά για το κάθε όπλο. Μετά τη θέση όμως σε ισχύ του ΚΕΙ (Ν.Δ. 3370/ 1955) η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με κατάταξη στις ένοπλες δυνάμεις προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 4 του ΚΕΙ, οι οποίες κωδικοποιούν τις μέχρι σήμερα υφιστάμενες διατάξεις των άρθρων 12 και 13 του παλαιότερου Κώδικα εισάγοντας νέα ρύθμιση με τη διάταξη της παραγρ. 5 σχετικά με τη δυνατότητα απόκτησης της Ελληνικής Ιθαγένειας από τα τέκνα των ομογενών αλλοδαπών που αποκτούν την Ελληνική Ιθαγένεια με τις διατάξεις της παραγρ. 1,2 και 3 του παρόντος άρθρου.

Υπενθυμίζεται ότι με τη διάταξη της παραγραφ. 1 που αναφέρεται στους ομογενείς αλλοδαπούς που εισάγονται στις στρατιωτικές σχολές, καθώς και σ' αυτούς που κατατάσσονται στις Ένοπλες Δυνάμεις ως εθελοντές σε καιρό ειρήνης η απόκτηση της Ελληνικής Ιθαγένειας επέρχεται από την ημερομηνία δόσης του στρατιωτικού όρκου που ισοδυναμεί με τον όρκο του Έλληνα πολίτη.

Σύμφωνα δε με τη διάταξη της παραγρ. 2 οι ομογενείς αλλοδαποί που κατατάσσονται στις Ένοπλες Δυνάμεις ως εθελοντές σε καιρό επιστράτευσης ή πολέμου δύνανται να αποκτήσουν την Ελληνική Ιθαγένεια εφόσον υποβάλλουν σχετική δήλωση ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας και δώσουν τον σχετικό στρατιωτικό όρκο.

Ο δυνητικός χαρακτήρας της ανωτέρω διάταξης αναιρείται στη περίπτωση που άτομα της προαναφερόμενης κατηγορίας αποκτήσουν το βαθμό αξιωματικού μονίμου

ή εφέδρου. Στη περίπτωση αυτή όπως προβλέπεται από τη διάταξη της παραγρ. 3 του παρόντος άρθρου, τα άτομα αυτά αποκτούν αυτοδίκαια την Ελληνική Ιθαγένεια από την ημερομηνία κτήσης αυτού του βαθμού.

Η αρχή της ενότητας της ιθαγένειας γονέων και τέκνων υπαγόρευε την ανάγκη θέσπισης της δυνητικής διάταξης της παραγρ. 5 σύμφωνα με την οποία τα τέκνα των ατόμων των προαναφερόμενων κατηγοριών μπορούν να αποκτήσουν την Ελληνική Ιθαγένεια εάν εκδηλωθεί εκ μέρους του γονέα το σχετικό ενδιαφέρον υποβάλλοντας προς τούτο αίτηση ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας εφόσον κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης αυτής είναι ανήλικα και άγαμα. Η κτήση της Ελληνικής της Ιθαγένειας διαπιστώνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας και επέρχεται από την ίδια ημερομηνία που απέκτησε την Ελληνική Ιθαγένεια και ο γονέας τους.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Κτήση/αναγνώριση ελληνικής ιθαγένειας δια διατάξεων που βρίσκονται εκτός του Κώδικα Ιθαγένειας

Εκτός από το κύριο σώμα των κανόνων του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας ανευρίσκουμε αρκετές διατάξεις εγκατεσπαρμένες σε ειδικούς νόμους με τις οποίες η ελληνική πολιτεία χορηγεί ή αναγνωρίζει την ελληνική ιθαγένεια σε ορισμένα άτομα, τα οποία αποκτούν έτσι την ελληνική ιθαγένεια υπό τις προϋποθέσεις που οι ειδικοί αυτοί νόμοι ορίζουν σχετικά.

Μάλιστα μετά την κατάργηση των οικείων διατάξεων για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση που μέχρι πρότινος περιήρχοντο στον ΚΕΙ και την περιέλευση αυτών σε ξεχωριστό πλέον νομοθέτημα, στο ν. 2910/2001, θα λέγαμε πως σήμερα, ένας πολύ σημαντικός αριθμός διατάξεων που ρυθμίζουν τρόπους κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας βρίσκονται εκτός του κύριου σώματος του ΚΕΙ.

Σημαντικές επίσης διατάξεις περί ιθαγένειας υπάρχουν σε ειδικούς νόμους, εκτός του ΚΕΙ, οι οποίες αναφέρονται στη διαπίστωση/αναγνώριση αλλά και κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από ειδικές κατηγορίες ατόμων.

Σκοπός αυτών των διατάξεων είναι κατά κύριο λόγο να διευκολυνθούν οι ομογενείς μας που ζουν στην αλλοδαπή ή που διαμένουν στην Ελλάδα να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια με ειδικό και ευκολότερο τρόπο ή έστω να τους αναγνωρισθεί/διαπιστωθεί η ελληνική ιθαγένεια από τη γέννηση τους, που με τον κλασικό τρόπο δεν θα ήταν δυνατόν να θεωρούνται πως την κατέχουν.

Εκτός όμως από τη διευκόλυνση απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας από τους ομογενείς μας υπάρχουν και ορισμένες χαρακτηριστικές περιπτώσεις -οι οποίες βρίσκονται εκτός των διατάξεων του ΚΕΙ κτήσης της Ελληνικής Ιθαγένειας.

I. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από τους μοναχούς του Αγίου Όρους

1. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας

Ως γνωστόν, το Σύνταγμα της Ελλάδας αναφέρεται στη διάταξη του άρθρου 105 αυτού στο Καθεστώς του Αγίου Όρους αναγνωρίζοντας ότι η χερσόνησος του Άθω

είναι αυτοδιοίκητο τμήμα του ελληνικού κράτους, που τελεί υπό την άμεση δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και διοικείται από την Ιερή Κοινότητα των αντιπροσώπων των Ιερών Μονών του. Ο τρόπος λειτουργίας των αγιορείτικων καθεστώτων γίνεται από τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους, όπου το πνευματικό του μέρος τελεί υπό την εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και το διοικητικό του μέρος τελεί υπό την εποπτεία του Κράτους στο οποίο ανήκει αποκλειστικά και η διαφύλαξη της δημόσιας τάξης και ασφάλειας.

Στο Άγιο Όρος εγκαταβιώνουν μόνον ορθόδοξοι και σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 εδ. γ' του άρθρου 105 Σ. όλοι οι μονάζοντες στο Άγιο Όρος αποκτούν *χωρίς καμιά άλλη διατύπωση* την ελληνική ιθαγένεια από τη στιγμή που θα προσληφθούν ως δόκιμοι ή μοναχοί. Η αυτή διάταξη υπήρχε και στα Συντάγματα του 1927 (άρθρο 109) και του 1952 (άρθρο 103).

Ο εισερχόμενος στο Άγιο Όρος υποψήφιος μοναχός δεν κήρεται αμέσως μοναχός αλλά αφού περάσουν ένα μέχρι τρία δοκιμαστικά χρόνια. Η απόκτηση επομένως της ελληνικής ιθαγένειας από τους αλλοδαπούς μπορεί να γίνει είτε κατά την πρόσληψη τους ως δοκίμων είτε μετά την κουρά αυτών ως μοναχών. Για τους αλλοδαπούς δοκίμους υποστηρίχθηκε η άποψη ότι επειδή αυτοί μπορούν να αποχωρήσουν οποτεδήποτε ελεύθερα από το Άγιο Όρος, ως δόκιμοι που είναι, και επειδή η Ιερά Μονή μπορεί τελικά να μην εγκρίνει -μετά την περίοδο δοκιμασίας- την κουρά τους, δεν θα πρέπει να προσδίδεται σε αυτούς η ελληνική ιθαγένεια.

Από τη στιγμή όμως, που το Σύνταγμα μας εκφράζεται ρητά και ξεκάθαρα και για τους δόκιμους, όπως και για τους ήδη μοναχούς («... μόλις προσληφθούν ως δόκιμοι ή μοναχοί, χωρίς άλλη διατύπωση»), δεν υπάρχει λόγος για περαιτέρω συζήτηση/αμφισβήτηση. Κατά τον καθηγητή *Παπαστάθη* «... ο συνταγματικός νομοθέτης προσέδωσε την ελληνική ιθαγένεια και στους δοκίμους, οι οποίοι πράγματι χωρίς περιορισμούς μπορούν να εγκαταλείψουν το Άγιο Όρος, ακριβώς για να εξασφαλίσει πλήρως τα συμφέροντα του Κράτους, του Αγίου Όρους και όλων των εγκαταβιούντων», αποτρέποντας με αυτόν τον τρόπο επεμβάσεις άλλων κρατών υπέρ των υπηκόων τους στην ευαίσθητη περιοχή του Άθωνα και εξασφαλίζοντας έτσι, για τους αλλογενείς ειδικά αγιορείτες, την μη υπαγωγή αυτών στο Δίκαιο Καταστάσεως Αλλοδαπών και στους περιορισμούς που αυτό επιτάσσει (π.χ. άδεια παραμονής κ.ά). Εάν ο αλλογενής δόκιμος (όπως και ο μοναχός) εγκαταλείψει τον Άθωνα, τότε -κατά

τον καθηγητή Παπαστάθη- θα κληθούν σε εφαρμογή οι διατάξεις της κοινής νομοθεσίας περί απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας.

Για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας, σύμφωνα με το άρθρο 105 § 1 εδ. γ' του Σ. θα πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις: (α) είσοδος στο Άγιο Όρος και (β) εγγραφή στο μοναχολόγιο ή δοκιμολόγιο αντίστοιχα σε ένα από τα αγιορείτικα καθιδρύματα. Η είσοδος στο Άγιο Όρος συνελπώς, και η εισδοχή σε καθίδρυμα συνιστούν την νόμιμη και την κανονική προϋπόθεση αντίστοιχα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας από έναν αλλοδαπό που εγκαταβιοί στο Άγιο Όρος. Εντούτοις, αρκετές φορές στο παρελθόν υπήρξε διάσταση απόψεων μεταξύ αγιορείτικων και κρατικών αρχών . Κι αυτό γιατί οι τελευταίες απαιτούσαν την συνδρομή πρόσθετων προϋποθέσεων από εκείνες που ορίζει το Σύνταγμα. Υπ' αυτό το πνεύμα, και η υπ' αριθμ. 2101/1991 απόφαση του ΣτΕ. ΤοΣ 1991.631 επ., σύμφωνα με την οποία η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από αλλοδαπό μοναχό δεν επέρχεται μόνο με την εγγραφή αυτού στα μοναχολόγια της Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους και της κουράς αυτού, αλλά συγχρόνως απαιτείται άδεια εισόδου από τον Διοικητή του Αγίου Όρους και έγκριση του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Δικαιολογητικός λόγος της άδειας εισόδου θεωρήθηκε η διαφύλαξη της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, θέμα που ανήκει αποκλειστικά στο κράτος - 105 § 4 Σ. Από τη στιγμή που ο υπό κρίση αλλοδαπός δόκιμος ή μοναχός πληροί τις παραπάνω προϋποθέσεις θα αποκτά την ελληνική ιθαγένεια.

Οι αποκτώντες επομένως κατ' αυτόν τον τρόπο την ελληνική ιθαγένεια δόκιμοι ή μοναχοί είναι εγγεγραμμένοι στα Μοναχολόγια της Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους και *θεωρούνται έλληνες πολίτες από την εγγραφή τους.*

Μετά και τη δημοσίευση πάντως, με το Π.Δ. 227/1998 του Οργανισμού της Πολιτικής Διοικήσεως του Αγίου Όρους, δεν θα πρέπει πλέον να υπάρξουν διαφορετικές απόψεις στο μέλλον αλλά να γίνονται σεβαστές οι προϋποθέσεις που θέτει το Σύνταγμα και μόνον. Αυτό συνάγεται τόσο από το Σ. όσο και από τις διατάξεις του ως άνω Οργανισμού μεταξύ των οποίων ανευρίσκουμε αυτήν του άρθρου 3 § 1 α' που ορίζει ότι ο Διοικητής εντέλλεται την έκδοση αστυνομικής ταυτότητας και διαβατηρίου μετά την πρόσληψη κατά τον Καταστατικό Χάρτη, ενός αλλοδαπού ως μοναχού ή δοκίμου. Εφόσον δε με τον εν λόγω Οργανισμό δεν ισχύει πια η διαδικασία χορήγησης άδειας από τον Διοικητή για εκείνους που επιθυμούν να εγκαταβιώσουν στο Άγιο Όρος και από τη στιγμή που η εγγραφή στο μοναχολόγιο ή

δοκιμολόγιο μιας αγιορείτικης Μονής επέχει θέση πιστοποιητικού δημοτικής κατάστασης, εύκολα συνάγουμε το συμπέρασμα ότι η χορήγηση του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας, του διαβατηρίου, όπως και του πιστοποιητικού δημοτικής κατάστασης είναι οι άμεσες συνέπειες του γεγονότος ότι ο υπό κρίση μοναχός ή δόκιμος έχει την ελληνική ιθαγένεια.

2. Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας

Όσον αφορά το ζήτημα της απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας των αλλοδαπών μοναχών οι οποίοι την είχαν αποκτήσει σύμφωνα με τα παραπάνω, δύνανται να την απωλέσουν με βάση τα όσα ορίζουν οι σχετικές διατάξεις του ΚΕΙ, που ισχύουν και για τους υπόλοιπους αλλογενείς έλληνες υπηκόους. Η πιο συνηθισμένη περίπτωση μέχρι πρότινος απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας ήταν να εγκαταλείψει ο μοναχός αυτός το ελληνικό έδαφος χωρίς να έχει την πρόθεση να επανέλθει στο Άγιο Όρος. Το θέμα αυτό, ως πραγματικό γεγονός εξεταζόταν αντικειμενικά από τη Διοίκηση του Αγίου Όρους, στην ανεξέλεγκτη κρίση της οποίας και υπήγετο. Μετά όμως την κατάργηση, με τη διάταξη του άρθρου 9 § 14 του νόμου 2623/1998 του άρθρου 19 ΚΕΙ, ο τρόπος αυτός απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας έχει απαλειφθεί για τους μοναχούς και δοκίμους του Αγίου Όρους, όπως και για όλους τους υπόλοιπους έλληνες, καθώς έχει κριθεί ότι ήταν αντίθετος προς το Σύνταγμα (βλ. άρθρο 111 § 6 Σ).

Εκείνο που θα πρέπει από την αρχή να αναφέρουμε είναι ότι αφού το Σύνταγμα μας στη διάταξη του άρθρου 105 αυτού δεν μνημονεύει το θέμα της απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας από τους εγκαταλείποντες το Άγιο Όρος μοναχούς ή δοκίμους, τότε εφαρμοστέες θα είναι οι σχετικές περί απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας διατάξεις του ΚΕΙ. Τυχόν αντίθετη άποψη δεν έχει ισχυρό νομικό έρεισμα. Αυτό το αναφέρουμε ακριβώς γιατί έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι η απώλεια της ιδιότητας του αγιορείτη, δηλ. η εγκατάλειψη της χερσονήσου του Άθω από τον μέχρι τότε εκεί εγκαταβιούντα μοναχό ή δόκιμο με σκοπό την εγκατάσταση του είτε στο εξωτερικό είτε στην υπόλοιπη ελληνική επικράτεια, συνεπάγεται αυτόματα και την απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας.

Αυτόματη όμως απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας πουθενά δεν προβλέπεται. Αντίθετα προβλέπεται αφαίρεση αυτής μονομερώς από τη Διοίκηση σε δύο μόνο

περιπτώσεις που ορίζονται περιοριστικά στη διάταξη του άρθρου 4 § 3 εδ. β Σ. Άλλη περίπτωση δεν αναγνωρίζεται. Μάλιστα, όταν ο κοινός νομοθέτης θέλησε, κατόπιν της συνταγματικής επιταγής του άρθρου 4 § 3 εδ. α' που ορίζει ότι «έλληνες πολίτες είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος», να περιλάβει στον ειδικό περί της ελληνικής ιθαγένειας νόμο —αυτόν του ΚΕΙ— και τρίτη περίπτωση σύμφωνα με την οποία δύναται να αφαιρεθεί μονομερώς η ελληνική ιθαγένεια (με τη διάταξη του άρθρου 20 περιπτ. γ'), ολόκληρη σχεδόν η θεωρία καταδίκασε την ενέργεια αυτή ως αντίθετη προς το Σύνταγμα.

Επομένως, και στην περίπτωση που ο δόκιμος ή ο μοναχός που εγκαταλείπει το Άγιο Όρος και εγκαθίσταται στην υπόλοιπη ελληνική επικράτεια -ως έλλην πολίτης— θα εξακολουθήσει και τότε να έχει την ελληνική ιθαγένεια. Μπορεί να την απωλέσει μόνον με έναν από τους λόγους των άρθρων 16 και 17 ΚΕΙ. Αν αυτός εγκατασταθεί στην αλλοδαπή μπορεί επίσης να απωλέσει την ελληνική ιθαγένεια με έναν από τους λόγους των ως άνω διατάξεων ή ακόμα και στηριζόμενος πιθανόν και στη νέα διάταξη του άρθρου 69 § 9 του ν. 2910/2001.

II. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από ομογενείς της πρώην Σοβιετικής Ένωσης

1. Εισαγωγικά

Επειδή τα τελευταία χρόνια, μετά από τη διάλυση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης παρατηρήθηκε μία μεγάλη έξοδος ομογενών μας που ζούσαν στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και, αντίστοιχα, μία μεγάλη έλευση αυτών προς τη χώρα μας, η ελληνική πολιτεία αναγκάστηκε να λάβει ουσιαστικότερα μέτρα, από τα αποσπασματικά που κατά καιρούς είχε πάρει, χαράσσοντας μια συστηματικότερη πολιτική για τον καθορισμό της προσωπικής και νομικής κατάστασης των ομογενών μας με την πρόσδοση ή αναγνώριση σε αυτούς της ελληνικής ιθαγένειας με παράλληλη προσπάθεια για την αποκατάσταση τους και την ένταξη τους στον κοινωνικό ιστό της χώρας.

Η πρώτη σημαντική νομοθετική προσπάθεια για την αντιμετώπιση του ζητήματος των παλιννοστούντων-«νεοπροσφύγων» είχε γίνει με το ν. 2130/ 1993 όταν με τη διάταξη του άρθρου 23 § 1 αυτού «καταργήθηκαν από τότε που ίσχυσαν» οι διατάξεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 2280/1940 . Η αναδρομική κατάργηση των ως άνω διατάξεων του 1940 είχε ως αποτέλεσμα να διαπιστώνεται η ελληνική

ιθαγένεια και μάλιστα από τη γέννηση, στους ομογενείς εκείνους των οποίων οι ανιόντες ενέπιπταν στις Διεθνείς Συμβάσεις της Λωζάννης της 30ης Ιανουαρίου 1923 (άρθρο 7) και της Άγκυρας της 10ης Ιουλίου 1930 (άρθρο 28) .

Με βάση τη δημιουργηθείσα νέα κατάσταση ρυθμίσθηκαν αρκετές περιπτώσεις παλιννοστούντων ομογενών από την πρώην ΕΣΣΔ, πλην όμως αρκετές περιπτώσεις παρέμεναν αρρυθμιστες δημιουργώντας, κατά συνέπεια, πολλά προβλήματα στην τακτοποίηση αυτών.

Έτσι, επενέβη αργότερα ο νομοθέτης μας με το νόμο 2790/2000 και ρύθμισε θέματα ιθαγένειας και αποκατάστασης εκείνων των παλιννοστούντων, οι οποίοι δεν ενέπιπταν στη ρυθμιστική ενέργεια των Διεθνών Συνθηκών της Λωζάννης και της Άγκυρας και οι οποίοι είτε είχαν έρθει και κατοικούσαν ήδη στην Ελλάδα είτε κατοικούσαν στις Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης μέχρι τη δημοσίευση του νόμου, δηλαδή μέχρι τις 16 Φεβρουαρίου 2000.

Ο ως άνω νόμος αποσκοπούσε στο να ξεπεραστούν τα προβλήματα που είχαν εντοπισθεί να υπάρχουν κατά την προηγούμενη δεκαετία στα θέματα αποκατάστασης των «παλιννοστούντων» ομογενών από τις πρώην χώρες της Σ.Ε. και πάνω απ' όλα αποσκοπούσε στο να ενσωματωθούν ομαλά οι ομογενείς αυτοί στον εθνικό κορμό της ελληνικής κοινωνίας.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ο όρος «παλιννοστούντες» - που συνήθως χρησιμοποιούμε όταν αναφερόμαστε στους εν λόγω ομογενείς μας - δεν είναι ακριβής. Κι αυτό γιατί τα άτομα αυτά δεν είχαν ζήσει ποτέ στον ελλαδικό χώρο, ώστε να θεωρείται πως τώρα επιστρέφουν σε αυτόν. Πρόκειται για πόντιους, δηλαδή έλληνες το γένος που κατοικούσαν στον Πόντο, στην περιοχή γύρω από τη Μαύρη Θάλασσα και οι οποίοι μεταναστεύουν στην Ελλάδα. Προτιμότερος είναι ο όρος «νεοπρόσφυγες» .

Στη συνέχεια, ο νομοθέτης μας με το νόμο 2910/2001 και ειδικότερα με τη διάταξη του άρθρου 76 αυτού τροποποίησε το νόμο 2790/2000, ιδίως ως προς το θέμα της διερεύνησης της ελληνικής καταγωγής του αιτούντος ομογενούς από τις ειδικές επιτροπές που είχαν συσταθεί στις Περιφέρειες, ώστε να μη διερευνάται μόνον η ελληνική του καταγωγή αλλά αντίθετα να εξετάζεται εάν συντρέχει στο πρόσωπο του *η ιδιότητα του ως ομογενούς*. Του στοιχείου συνεπώς της ελληνικής συνείδησης λαμβανομένου πλέον ιδιαίτερος υπόψη. Ο νόμος 2910/2001 μετέθεσε

συγχρόνως και την ημερομηνία κατά την οποία έπρεπε οι ενδιαφερόμενοι να είχαν έρθει και να κατοικούσαν στην Ελλάδα με θεώρηση εισόδου ή με θεώρηση «παλιννόστησης» και των οποίων δεν είχε διαπιστωθεί ακόμα η ιθαγένεια, ώστε να υποπέσουν στη ρυθμιστική ενέργεια του νόμου και όσοι είχαν έρθει μέχρι τη δημοσίευση του νόμου 2910/2001, ήτοι μέχρι την 2α Μαΐου 2001. Τελικά, σήμερα, μετά και τον πρόσφατο νόμο 3013/2002 με τον οποίο συμπληρώθηκαν ή τροποποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις του ν. 2790/2000, η ημερομηνία έλευσης και κατοικίας αυτών στην Ελλάδα παρατάθηκε μέχρι την 15η Μαΐου 2002, ημέρα δημοσίευσης του τελευταίου νόμου.

Κύριο νομοθέτημα λοιπόν για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από τους παλιννοστούντες ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση είναι αυτή τη στιγμή ο νόμος 2790/2000, όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 2910/ 2001 και 3013/2002.

Βασικές αρχές του νόμου 2790/2000 είναι: (α) η χορήγηση της ελληνικής ιθαγένειας, μετά από απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας με ειδικές διαδικασίες κατά τις οποίες η εξακρίβωση της ιδιότητας ως ομογενούς διαπιστώνεται από ειδική επιτροπή μετά από συνέντευξη του ενδιαφερομένου και της συνεκτίμησης οποιωνδήποτε στοιχείων προσκομίσει αυτός, από τα οποία να τεκμαίρεται η ιδιότητα του αυτή, (β) η ενσωμάτωση στην ελληνική κοινωνία των ομογενών εκείνων οι οποίοι - για ειδικούς λόγους που ανάγονται στο εσωτερικό δίκαιο της χώρας από την οποία προέρχονται - έχουν δυσκολίες στο να αποκτήσουν άλλως την ελληνική ιθαγένεια, (γ) η χορήγηση Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς για όσους από τους ομογενείς χωρών της πρώην ΕΣΣΔ δεν επιθυμούν προς το παρόν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια ή για όσους αποκτώντας την ελληνική ιθαγένεια χάνουν την ιθαγένεια του κράτους προέλευσης τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου της χώρας αυτής, (δ) η προσπάθεια υλοποίησης της κυβερνητικής πολιτικής σχετικά με την υποδοχή, τη φιλοξενία, την αρωγή και την κοινωνική των «παλιννοστούντων» ομογενών, όπως μεταξύ άλλων, η δημιουργία συνθηκών για την επαγγελματική τους αποκατάσταση και την προετοιμασία ένταξης των παιδιών τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, (ε) η στεγαστική τους αποκατάσταση μέσω επιδοτήσεων για την ιδιοκατοίκηση τους ή μέσω ενισχύσεων για την κατασκευή ή βελτίωση της κατοικίας τους ή με τη δωρεάν παραχώρηση οικοπέδων κλπ.

Θεμελιώδης αρχή του νόμου 2790/2000 είναι η με βάση εθνικά και κοινωνικά κριτήρια γεωγραφική κατανομή των ομογενών αυτών σε περιοχές ειδικής

δημογραφικής σημασίας, όπου ανάλογα με τη ζώνη εγκατάστασης τους κλιμακώνονται και τα από τον εν λόγω νόμο προβλεπόμενα ευεργετήματα (άρθρα 4 επόμενα). Επίσης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 12 § 3 αυτού προβλέπεται η εκ μέρους του Υπουργείου Εσωτερικών (ΥΠΕΣ) από κοινού με το Υπουργείο Εξωτερικών (ΥΠΕΞ) κατάρτιση και υποβολή κατ' έτος προς τη Βουλή των Ελλήνων, μέσω της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Απόδημου Ελληνισμού της Βουλής, ειδικής έκθεσης για την πορεία υλοποίησης των διατάξεων του παρόντος νόμου. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τη θέληση της ελληνικής πολιτείας να ελέγχει τη σωστή και συνετή ενσωμάτωση και αποκατάσταση των «νεοπροσφύγων» ομογενών μας στον εθνικό κορμό της ελληνικής κοινωνίας.

2. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας

Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του νόμου 2790/2000, όπως ισχύει σήμερα, *ομογενείς που κατοικούν σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης* μπορούν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια μετά από σχετική αίτηση που θα υποβάλουν προς την ελληνική προξενική αρχή του τόπου της κατοικίας τους, εφόσον: (α) έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους και (β) δεν μπορεί να διαπιστωθεί η ελληνική τους ιθαγένεια βάσει των Συνθηκών Άγκυρας και Λωζάνης. Σύμφωνα δε με τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 25 του ν. 3013/2002 που αντικατέστησε την § 9 του άρθρου 1 του ν. 2910/2001, *«ομογενείς, οι οποίοι διαμένουν στην Ελλάδα με ένδειξη θεώρησης «παλιννόστηση» ανεξαρτήτως του χρόνου έλευσης τους και του χρόνου λήξης του διαβατηρίου τους ή της θεώρησης εισόδου, εφόσον δεν έχει διαπιστωθεί η ελληνική ιθαγένεια»,* μπορούν να την αποκτήσουν σύμφωνα με τις διατάξεις της § 6 του άρθρου 76 του ν. 2910/2001.

Σύμφωνα δε με τη διάταξη του άρθρου 76 § 6 του ν. 2910/2001, *ομογενείς που είχαν έρθει στην Ελλάδα μέχρι τις 2.5.2001 με θεώρηση εισόδου και διαμένουν στη χώρα ανεξαρτήτως από το χρόνο λήξης του διαβατηρίου ή της θεώρησης εισόδου,* μπορούν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια κατά τα οριζόμενα στις υπόλοιπες παραγράφους του άρθρου 1 του νόμου 2790/2000, όπως αυτές τροποποιήθηκαν αργότερα. Η ημερομηνία που ισχύει τελικά, σήμερα, είναι η 15.5.2002 και όχι η 2.5.2001 μετά και τη δημοσίευση του τελευταίου τροποποιητικού νόμου υπ' αριθμ. 3013/2002.

Σύμφωνα δε με την εγκύκλιο του ΥΠΕΣ (ΑΠΦ 79174/10913/18 της 17ης Μαρτίου 2000), οι διατάξεις του νόμου 2790/2000 εκτός από τους ομογενείς που εμπίπτουν στις ρυθμίσεις των Συνθηκών Άγκυρας και Λωζάννης, τους οποίους δεν αφορά, δεν αφορά επίσης ο ως άνω νόμος και τους πολιτικούς πρόσφυγες καθώς και τους κατιόντες αυτών που βρέθηκαν στις Δημοκρατίες της πρώην Σ.Ε., όπως και τους ομογενείς που έχουν εγκατασταθεί σε τρίτες χώρες.

Προϋπόθεση κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας βάσει των διατάξεων των παραγράφων του άρθρου 1 του νόμου 2790/2000 για τον ομογενή είναι: (α) να έχει αυτός συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του, (β) να διαπιστωθεί η ιδιότητα του ως ομογενούς, όπως η έννοια αυτή ορίζεται από τη νομική θεωρία και τη νομολογία και όχι μόνον η ελληνική του καταγωγή και (γ) να υπάρχει αδυναμία διαπίστωσης της ελληνικής ιθαγένειας βάσει των διατάξεων των Συνθηκών Άγκυρας και Λωζάννης λόγω έλλειψης των απαιτούμενων δικαιολογητικών γι' αυτή τη διαπίστωση.

Στην περίπτωση που ο ομογενής εμπίπτει στη ρυθμιστική ενέργεια των Συνθηκών Άγκυρας και Λωζάννης, η ελληνική ιθαγένεια θα αποκτηθεί από αυτόν σύμφωνα με τις εν λόγω Διεθνείς Συνθήκες. Μάλιστα σε αυτή την περίπτωση θεωρείται πως ο ομογενής αυτός έχει την ελληνική ιθαγένεια από και με τη γέννηση του). Κάτι που διαπιστώνεται μέσω διαπιστωτικής πράξης του αρμόδιου οργάνου της Διοίκησης. Αν όμως δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί η ελληνική ιθαγένεια του ομογενούς με βάσει τις διατάξεις των ως άνω Δ.Σ., τότε αυτός μπορεί να την αποκτήσει με βάση τις διατάξεις του νόμου 2790/2000 και των επόμενων νόμων 2910/2001, 3013/2002. Στην περίπτωση αυτή η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται από της δόσεως του όρκου του Έλληνα πολίτη, αφού ο τρόπος κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας κατά το άρθρο 1 του εν λόγω νόμου, αποτελεί ιδιόμορφη (*sui generis*) πολιτογράφηση.

Όπως γίνεται αντιληπτό, είναι άλλο το θέμα να διαπιστώνεται από τη Διοίκηση ότι ένας ομογενής από τις πρώην Δημοκρατίες της Σ.Ε. έχει ήδη από τη γέννηση του την ελληνική ιθαγένεια και άλλο το θέμα να την αποκτά αυτός με *sui generis* πολιτογράφηση. Στην τελευταία περίπτωση πρόκειται για αλλοδαπό (έστω ομογενή) που η πολιτεία του χορηγεί κατόπιν αιτήσεως του την ελληνική ιθαγένεια, την οποία αυτός αποκτά μόνο μετά την ορκωμοσία του, για την οποία συντάσσεται ειδικό Πρωτόκολλο Ορκωμοσίας που υπογράφεται από τον αποκτώντα την ελληνική ιθαγένεια και τον οικείο Έλληνα Πρόξενο ή τον εκπρόσωπο του Γεν. Γραμματέα της Περιφέρειας.

Την ελληνική ιθαγένεια αποκτά ο ομογενής μετά από απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΕτΚ), έπειτα από γνώμη της οικείας Προξενικής Αρχής περί της ιδιότητας του ως ομογενούς. Την ιδιότητα αυτή διερευνά τριμελής επιτροπή, η οποία αποτελείται από τον έλληνα πρόξενο και δύο μέλη. Η ιδιότητα του ενδιαφερομένου ότι είναι ομογενής διαπιστώνεται ύστερα από συνέντευξη του ενώπιον της παραπάνω τριμελούς επιτροπής «κατά την οποία διερευνάται εάν ο αιτών αισθάνεται ότι ανήκει στο τμήμα του ελληνισμού της πρώην ΕΣΣΔ, έχει επαφή με τα ελληνικά ήθη κι έθιμα, τις παραδόσεις και τον τρόπο ζωής, όπως αυτά διαμορφώθηκαν στον τόπο διαμονής των Ελλήνων στις χώρες αυτές, γνωρίζει την ελληνική γλώσσα ή την ποντιακή διάλεκτο κλπ.».

Η αίτηση με τα υποβληθέντα δικαιολογητικά και τη γνώμη της οικείας Προξενικής Αρχής για την ιδιότητα ως ομογενούς του αιτούντος διαβιβάζονται στην οικεία Περιφέρεια, προκειμένου να εκδοθεί η απόφαση του Γεν. Γραμματέα της Περιφέρειας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την έκδοση της απόφασης από τον Γεν. Γραμματέα της Περιφέρειας είναι να μην έχει καταδικασθεί ο ενδιαφερόμενος για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας ομογενής για τα αδικήματα που προβλέπονται στη διάταξη του άρθρου 58 § 1 γ' του ν. 2910/ 2001 και τα οποία αφορούν την περίπτωση της ακολουθητέας διαδικασίας για την πολιτογράφηση γενικά των αλλοδαπών. Όπως δε αναφέρεται στην εγκύκλιο υπ' αριθμ. 10/Φ.79174/ 16211/ 15.5.2002 του ΥΠΕΣ, η μη καταδίκη για τα συγκεκριμένα αδικήματα του άρθρου 58 § 1 γ' ν. 2910/2001 προβλέπεται μόνο για την περίπτωση κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας και όχι και για την χορήγηση του Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς (ΕΔΤΟ) σε αυτούς.

Πριν από κάθε απόφαση του Γεν. Γραμματέα της Περιφέρειας για τη χορήγηση της ελληνικής ιθαγένειας γνωμοδοτούν ειδικές επιτροπές (άρθρο 1 § 4), οι οποίες συγκροτούνται με κοινή απόφαση των Υπουργών ΥΠΕΣ, ΥΠΕΞ, Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης. Περίληψη της απόφασης του Γεν. Γραμματέα της Περιφέρειας δημοσιεύεται στην ΕτΚ και, στη συνέχεια, γίνεται ανακοίνωση στην αρμόδια Προξενική Αρχή - εφόσον ο αιτών βρίσκεται εγκατεστημένος στη χώρα της πρώην Σ.Ε. - προκειμένου να δώσει ο ενδιαφερόμενος, ενώπιον αυτής, τον όρκο του έλληνα πολίτη. Στην περίπτωση του ομογενούς που κατοικεί στην Ελλάδα, ο όρκος του έλληνα πολίτη δίνεται ενώπιον του εκπροσώπου του Γεν. Γραμματέα της αρμόδιας Περιφέρειας.

Με την ίδια ως άνω διαδικασία αποκτούν ελληνική ιθαγένεια ή ΕΔΤΟ γονείς ή τέκνα ομογενών που έχουν ήδη αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια, ή τους έχει ήδη χορηγηθεί ΕΔΤΟ που έρχονται στην Ελλάδα, όπως ορίζει ειδικότερα η διάταξη του άρθρου 76 § 6 εδ. β' του ν. 2910/2001.

Τα ανήλικα τέκνα του ομογενούς, ο οποίος αποκτά την ελληνική ιθαγένεια σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στη διάταξη του άρθρου 1 του νόμου 2790/2000, γίνονται έλληνες από το χρόνο ορκωμοσίας του γονέα τους και εγγράφονται, όπως και ο ίδιος ο αιτών, στα μητρώα αρρένων και στα δημοτολόγια με απόφαση του Γεν. Γραμματέα της Περιφέρειας.

Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 9 του άρθρου 1 του νόμου 2790/2000, όπως τροποποιήθηκε με τη διάταξη της § 4 του άρθρου 76 του νόμου 3013/2002, «*οι ομογενείς οι οποίοι διαμένουν στην Ελλάδα με ένδειξη θεώρησης «παλιννόστηση» ανεξαρτήτως του χρόνου έλευσης τους και του χρόνου λήξης του διαβατηρίου τους ή της θεώρησης εισόδου, εφόσον δεν έχει διαπιστωθεί η ελληνική ιθαγένεια μέχρι της ισχύος του παρόντος νόμου σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 § 9 του ν. 2790/2000, μπορούν να αποκτήσουν ελληνική ιθαγένεια ή ΕΔΤΟ, σύμφωνα με τις διατάξεις της § 6 του άρθρου 76 του ν.2910/2001*». Δηλαδή, με βάση τη διαδικασία που προαναφέρθηκε πλην εκείνης της διατύπωσης γνώμης εκ μέρους της ελληνικής προξενικής αρχής.

Με βάση τα παραπάνω τρεις συνεπώς, οι κατηγορίες ομογενών από την τέως Σ.Ε. που αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια: (1) όσοι εμπίπτουν στις *Συνθήκες Αγκυρας και Λωζάνης* για τους οποίους διαπιστώνεται η ελληνική ιθαγένεια και με βάση τα διάφορα δικαιολογητικά που απαιτεί ο νόμος, απλώς εγγράφονται σε δημοτολόγια, Μητρώα Αρρένων, Ληξιαρχεία, (2) όσοι μέχρι τη δημοσίευση του τελευταίου νόμου 3013/2002 διαμένουν στην Ελλάδα με ένδειξη «παλιννόστηση», ανεξάρτητα πότε λήγει το διαβατήριό τους ή η θεώρηση εισόδου τους και δεν έχει διαπιστωθεί η ελληνική τους ιθαγένεια και (3) όσοι κατοικούν σε χώρες της πρώην Σ.Ε. και δεν μπορεί να διαπιστωθεί η ιθαγένειά τους με βάση τις Συνθήκες της Λωζάννης και της Άγκυρας και, φυσικά, εφόσον το επιθυμούν.

Για τις τελευταίες δύο κατηγορίες ακολουθείται η διαδικασία που ορίζεται στον ν. 2790/2000, όπως αυτός ισχύει σήμερα, καθώς και στις διατάξεις του άρθρου 76 §6 του ν.2910/2001.

3. Αποτελέσματα της κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας

Μετά τη δόση του όρκου, ο ομογενής που αποκτά την ελληνική ιθαγένεια καθώς και τα ανήλικα τέκνα του εγγράφονται στα Μητρώα αρρένων και στα Δημοτολόγια του δήμου ή της κοινότητας που ο ίδιος επιθυμεί με βάση τα στοιχεία που αναφέρονται στην απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας. Τα παραπάνω αναφέρονται στη διάταξη του άρθρου 1 § 5 εδ. γ' του ν. 2790/2000 μετά την προσθήκη με τη διάταξη του άρθρου 76 §7 του ν. 2910/ 2001 ειδικού εδαφίου. Η διάταξη όμως αναφέρει ότι η εγγραφή γίνεται στα Μητρώα Αρρένων, Δημοτολόγια δήμου ή κοινότητας του κράτους που ο υπό κρίση ομογενής επιθυμεί. Μας προβληματίζει αρκετά αυτή η αναφορά, που μάλλον παρερσήφησε κατά λάθος.

Σύμφωνα δε με τη διάταξη του άρθρου 1 § 7 του ν. 2790/2000, όπως συμπληρώθηκε με τη διάταξη του άρθρου 76 § 8 του ν. 2910/2001, ο ενδιαφερόμενος μπορεί με την αίτηση για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας να ζητήσει και τον εξελληνισμό του ονόματος και του επωνύμου του, αν αυτά είχαν μεταβληθεί ή αλλοιωθεί στη χώρα από την οποία προέρχεται. Εφόσον ο Γεν. Γραμματέας της Περιφέρειας συμφωνεί με τον ενδιαφερόμενο ως προς την απόδοση στην ελληνική γλώσσα του ονόματος και του επωνύμου του, τότε μαζί με την απόφαση για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας διατάσσει και την εγγραφή στο Δημοτολόγιο του εξελληνισμένου ονοματεπωνύμου αυτού.

Για όσους ομογενείς διαπιστώνεται ή έχει διαπιστωθεί η ελληνική τους ιθαγένεια και έχουν εγγραφεί ήδη στα Μητρώα Αρρένων και στα Δημοτολόγια είναι δυνατόν να ζητηθεί και από αυτούς ο εξελληνισμός του ονοματεπωνύμου τους. Σχετική περί αυτού απόφαση εκδίδει ο Γεν. Γραμματέας της Περιφέρειας ή ο οικείος Νομάρχης, οπότε διατάσσεται και η διόρθωση των στοιχείων, ανάλογα με την περίπτωση.

4. Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 § 11 εδ. α' του ν. 2790/2000, όπως ισχύει σήμερα, «ομογενείς για τους οποίους η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας συνεπάγεται, κατά τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου της χώρας προέλευσης τους, την απώλεια της ιθαγένειας τους, μπορούν, εφόσον έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους, να αποκτήσουν μετά από αίτηση τους είτε την ελληνική ιθαγένεια, κατά τα

ανωτέρω, είτε Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας με την προσκόμιση των στοιχείων της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου, ύστερα από ειδικώς αιτιολογημένη γνώμη της Προξενικής Αρχής του τόπου διαμονής τους, η οποία διατυπώνεται κατά τις διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του παρόντος άρθρου και απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, που εκδίδεται κατά τη διαδικασία της παραγράφου 4, αν αυτοί κατοικούν σε χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. ή εάν διαμένουν στην ελληνική επικράτεια κατά την ίδια διαδικασία της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου χωρίς να απαιτείται η γνώμη της Προξενικής Αρχής. Η απόφαση κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την έκδοσή της. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Εξωτερικών, Δημόσιας Τάξης και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων καθορίζεται το περιεχόμενο του Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας και οι λεπτομέρειες για τη διαδικασία χορήγησης του. Επίσης, το Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας μπορεί να παρέχεται κατά τα ως άνω στους ομογενείς μέχρι την έκδοσή της αποφάσεως του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας για τη χορήγηση της ελληνικής ιθαγένειας, καθώς και σε εκείνους που δεν επιθυμούν την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας, εφόσον τηρηθούν οι διαδικασίες των παραγράφων 2, 3 και 4 του παρόντος άρθρου, εάν αυτοί κατοικούν σε χώρα της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. ή της παραγράφου 4, εάν διαμένουν στην ελληνική επικράτεια χωρίς να απαιτείται η γνώμη της Προξενικής Αρχής».

Έτσι όπως είναι διατυπωμένη η παραπάνω διάταξη του εδ. α' της § 11 του άρθρου 1 (που θα μπορούσε πάντως να αποτελέσει ξεχωριστό άρθρο λόγω της έκτασης του) προβληματίζει. Προβληματίζει επειδή ακριβώς δεν γίνεται ξεκάθαρα αντιληπτή η πρώτη περίπτωση στην οποία αναφέρεται. Οι επόμενες δύο περιπτώσεις γίνονται εύκολα αντιληπτές, δηλαδή ότι το Ε.Δ.Τ.Ο. μπορεί να παρέχεται στους ενδιαφερόμενους ομογενείς μέχρι να εκδοθεί η απόφαση του Γεν.Γραμματέα της Περιφέρειας για τη χορήγηση σε αυτούς της ελληνικής ιθαγένειας, όπως και σε όσους ομογενείς δεν επιθυμούν να την αποκτήσουν. Η πρώτη όμως περίπτωση, δηλ. να χορηγείται το Ε.Δ.Τ.Ο. σε όσους ομογενείς θέλουν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια, αλλά όμως, επειδή η κτήση αυτής συνεπάγεται την απώλεια της ήδη υφιστάμενης από αυτούς ιθαγένειας της χώρας προέλευσής τους να μπορούν να δηλώνουν ότι θέλουν να αποκτήσουν *είτε την ελληνική ιθαγένεια είτε το Ε.Δ. Τ. Ο.*, δεν γίνεται εύκολα αντιληπτή. Πράγματι, από το γράμμα της εν λόγω διάταξης φαίνεται ωσάν οι ως άνω ομογενείς μας να δύνανται να επιλέγουν είτε την απόκτηση

της ελληνικής ιθαγένειας είτε τη λήψη του Ε.Δ.Τ.Ο. ενώ έχουν ήδη απωλέσει την ιθαγένεια την οποία ως τότε κατείχαν (δηλ. της χώρας καταγωγής τους) με βάση το εσωτερικό δίκαιο της χώρας αυτής. Όντας δηλαδή ανιθαγενείς μπορούν να επιλέξουν; Η απώλεια όμως της αρχικής τους ιθαγένειας, που είναι αυτή της χώρας καταγωγής τους, έγινε ακριβώς επειδή αυτοί μπήκαν στη διαδικασία κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας! Άρα, εμπίπτουν ως εκτούτου στη δεύτερη περίπτωση για τη χορήγηση του Ε.Δ.Τ.Ο., μέχρι δηλαδή να εκδοθεί η σχετική απόφαση του Γεν. Γραμματέα της Περιφέρειας για την απόκτηση από αυτούς της ελληνικής ιθαγένειας.

Σύμφωνα με το β' εδάφιο της § 11 του άρθρου 1 του ως άνω νόμου, Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς δύναται να χορηγείται και σε ομογενείς που διαμένουν σε άλλες χώρες. [Υπονούνται πάντα ομογενείς προερχόμενοι από τις χώρες της πρώην Σ.Ε. και όχι π.χ. από την Βόρειο Ήπειρο, στους οποίες επίσης χορηγείται Ε.Δ.Τ.Ο. ,το οποίο δίνει απλά στους τελευταίους δικαίωμα παραμονής και εργασίας στην Ελλάδα]. Η διαδικασία και οι προϋποθέσεις χορήγησης του Ε.Δ.Τ.Ο. προς τους ομογενείς ενώ στις χώρες της τέως Ε.Σ.Δ.Δ. περιλαμβάνονται στην υπ' αριθμ. Φ 7914/6330 κοινή Υπ. Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης της 8ης Μαρτίου 2000, ενώ με βάση την εν λόγω διάταξη εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 4000/1/13α72002 Κοινή Υπ. Απόφαση με την οποία ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία χορήγησης ΕΔΤΟ σε ομογενείς που προέρχονται από την τέως Σ.Ε. και οι οποίοι αφέχθησαν και διαμένουν στην Κύπρο πριν από την 30η Σεπτεμβρίου 2001. Το πλεονέκτημα κατοχής αυτού του Ε.Δ.Τ.Ο. από τους ομογενείς παλιννοστούντες που διαμένουν στην Κύπρο είναι ότι αυτό ισχύει επ' αόριστον και οι κάτοχοι του δεν απαιτείται να εφοδιάζονται με προξενική θεώρηση για την είσοδο τους στη χώρα μας.

Όσοι εξάλλου είναι κάτοχοι Ε.Δ.Τ.Ο. με βάση την Υπ. Απ. Φ.7914/6330/ 2000, τη διάταξη του άρθρου 1 §11 του ν. 2790/2000, εκείνην της § 6 του άρθρου 76 του ν. 2910/2001 και αυτήν της § 4 του άρθρου 25 του ν. 3013/2002, σύμφωνα με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά τα αναπτυχθέντα παραπάνω αναφορικά με την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από τους ομογενείς-παλιννοστούντες πλην: (α) της υποχρέωσης προσκόμισης πιστοποιητικού μη καταδίκης για τα αδικήματα που προβλέπονται για την πολιτογράφηση του , άρθρου 58 § 1 εδ. γ' του ν. 2910/2001 και (β) της διατύπωσης γνώμης εκ μέρους της οικείας Προξενικής Αρχής του άρθρου 1 § 2 του ν. 2790/2000, μπορούν να παραμένουν στην Ελλάδα και να εργάζονται.

Το Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς επέχει θέση άδειας παραμονής και εργασίας για τον κάτοχο του στην ελληνική επικράτεια (άρθρο 1 §12 ν. 2790/2000).

Το Ε.Δ.Τ.Ο. - όπως ορίζει η § 13 του ως άνω άρθρου - χορηγείται με σχετική διαπιστωτική πράξη του Υπ. Δημόσιας Τάξης και στα ανήλικα τέκνα των ομογενών, ενώ σύμφωνα με την επόμενη παράγραφο 14 του ίδιου άρθρου και νόμου «οι αλλογενείς σύζυγοι ομογενών, στους οποίους χορηγήθηκε κατά την παράγραφο 11 του παρόντος άρθρου το Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας αποκτούν αυτοδικαίως άδεια παραμονής και εργασίας για όσο χρονικό διάστημα διατηρείται ο γάμος με τον ή την ομογενή ή έχουν αποκτήσει τέκνα».

Δηλαδή, το Ε.Δ.Τ.Ο. επέχοντας θέση ειδικής άδειας παραμονής και εργασίας βοηθά τον ομογενή να παραμένει ως αλλοδαπός στην Ελλάδα, χορηγώντας συγχρόνως σε αυτόν όλα σχεδόν τα πλεονεκτήματα του ομογενούς που πολιτογραφείται έλληνας.

Να σημειώσουμε επίσης, ότι επέχει άδεια παραμονής και εργασίας στην Ελλάδα και η βεβαίωση που χορηγείται στον αιτούντα για τη χορήγηση Ε.Δ.Τ.Ο. ή της ελληνικής ιθαγένειας κατά το διάστημα από τον χρόνο υποβολής της αίτησης μέχρι την έκδοση της σχετικής απόφασης. Η εν λόγω βεβαίωση είναι εξάμηνης διάρκειας και ανανεώνεται μέχρι της τελικής απόφασης για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από τον αιτούντα ή για χορήγηση σε αυτόν του Ε.Δ.Τ.Ο.

III. Λοιπές περιπτώσεις κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας που βρίσκονται εκτός του κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας

1. Εγγεγραμμένοι στα μητρώα αρρένων προξενικών αρχών (ν. 1524/1918)

Μία περίπτωση κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας που βρίσκεται νομοθετημένη σε διάταξη εκτός του ΚΕΙ είναι αυτή που αναφέρεται στο άρθρο 33 περίπτ. (ε) ΚΕΙ, σύμφωνα με την οποία διατηρείται σε ισχύ ο νόμος 1524/ 1918 περί αναγνώρισεως ως ελλήνων υπηκόων των εγγεγραμμένων στα μητρώα των προξενικών αρχών της Τουρκίας και της Αιγύπτου και που αναγνωρίζονται ως έλληνες από τις εγχώριες αρχές.

Με βάση το νόμο αυτό δεν προσδίδεται η ελληνική ιθαγένεια σε όσους είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα των παραπάνω προξενείων, αλλά απλώς αναγνωρίζεται η

ήδη υπάρχουσα ελληνική ιθαγένεια των προσώπων αυτών. Η κτήση, επομένως, της ελληνικής ιθαγένειας των εν λόγω προσώπων αποδεικνύεται από την εγγραφή τους στα μητρώα των ελληνικών προξενείων της Τουρκίας και της Αιγύπτου.

Ο παραπάνω νόμος σκοπό είχε να ρυθμίσει τα προβλήματα ιθαγένειας που είχαν ανακύψει για τους έλληνες που κατοικούσαν στις χώρες αυτές. Μετά όμως από τη θέσπιση υπό του άρθρου 3 του ν. 2280/1940 ειδικής διάταξης, αυτής του άρθρου 15α στον Α.Ν. 1856 που έδωσε στους έλληνες του εξωτερικού τη δυνατότητα μιας εύκολου τύπου πολιτογράφησης, ο νόμος αυτός έχασε την πρακτική σημασία που είχε. Εντούτοις, ο ΚΕΙ (Ν.Δ. 3370/1955) διατήρησε το νόμο 1524/1918, με ρητή διάταξη ότι είναι σε ισχύ, για λόγους προστασίας και διευκόλυνσης ενός σημαντικού αριθμού ελλήνων εκ Τουρκίας και Αιγύπτου. Μάλιστα, με το άρθρο 32 δις του ΚΕΙ που τέθηκε σε ισχύ με τον Α.Ν. 481/1968, ο νομοθέτης όρισε ότι και οι εγγεγραμμένοι μέχρι τέλους του 1947 ως πολίτες έλληνες στα μητρώα των προξενικών αρχών της Τουρκίας και της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας και οι οποίοι δεν εμπίπτουν στο ν. 1524/1918, καθώς και οι κατιόντες αυτών, *αναγνωρίζονται ως έλληνες* ανεξάρτητα από την εγγραφή τους ή όχι στα μητρώα αρρένων και στα δημοτολόγια. Η αναγνώριση αυτή γίνεται αυτοδικαίως και χωρίς άλλη διατύπωση, εφόσον διαπιστωθεί βέβαια ότι υφίστανται όλες οι αναφερόμενες στο άρθρο αυτό προϋποθέσεις.

2.Ο Νόμος 517/1948 για τη ρύθμιση θεμάτων ιθαγένειας των κατοίκων της Δωδεκανήσου και όσων κατάγονταν από τα νησιά αυτά

Σύμφωνα με το νόμο 517/1948, ο οποίος εκδόθηκε σε εκτέλεση της «εν Παρισίοις Συνθήκης της 10.2.1947 περί ειρήνης μεταξύ Συμμάχων και συνασπισμένων Δυνάμεων αφενός και της Ιταλίας αφετέρου», οι ιταλοί υπήκοοι που κατοικούσαν την 10η Ιουνίου 1940 στα Δωδεκάνησα, καθώς και τα παιδιά τους που γεννήθηκαν μετά την ως άνω ημερομηνία γίνονται έλληνες πολίτες (άρθρο 1). Κρίσιμος χρόνος επομένως, για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας των παραπάνω προσώπων αποτελούσε η 10.6.1940, γεγονός που επιτυγχάνετο με την προσκόμιση πιστοποιητικού γέννησης του ενδιαφερομένου.

Επίσης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 του ίδιου νόμου δόθηκε η δυνατότητα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας και σε όσους έλληνες και ορθόδοξους ιταλούς είχαν γεννηθεί στα Δωδεκάνησα, οι ίδιοι ή οι πατέρες τους και διέμεναν στο εξωτερικό, εφόσον το είχαν ζητήσει από την ελληνική προξενική αρχή του τόπου της κατοικίας τους μέσα σε προθεσμία ενός έτους από την έναρξη ισχύος του ως άνω νόμου. Προκειμένου να διευκολυνθούν οι ενδιαφερόμενοι αυτής της κατηγορίας, ιδίως όσοι έμεναν μακριά από την έδρα ελληνικών προξενικών αρχών, με το άρθρο 2 § 2 του νόμου 1885/1951 - που προστέθηκε ως παράγραφος 2 στο άρθρο 4 του νόμου 517/1948 - τους δόθηκε η δυνατότητα να στείλουν την αίτηση τους για κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με συστημένη επιστολή και ο όρκος του έλληνα πολίτη να δοθεί ενώπιον του εφημερίου της ελληνικής παροικίας ή του προέδρου της εκεί ελληνικής κοινότητας ή ενώπιον δύο ελλήνων μαρτύρων.

Με τη διάταξη του άρθρου 34 § 1 του ΚΕΙ διατηρήθηκε σε ισχύ η διάταξη του άρθρου 4 του νόμου 517/1948, όπως αυτό συμπληρώθηκε με το νόμο 1885/1951, ενώ βάση της διάταξης της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 34 ΚΕΙ, η προθεσμία υποβολής αιτήσεων πολιτογράφησης των δικαιουμένων -σύμφωνα με το άρθρο 4 § 1 του νόμου 517/1948 προσώπων - παρατάθηκε μέχρι το τέλος του 1958.

3. Λοιπές διατάξεις νόμων

Από της ιδρύσεως του ελληνικού κράτους είχαν υπάρξει διατάξεις, εγκατεσπαρμένες σε διάφορους ειδικούς νόμους, σύμφωνα με τις οποίες η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται από εκείνους τους αλλοδαπής ιθαγένειας ομογενείς μας, οι οποίοι προσελαμβάνοντο σε θέσεις του Δημοσίου, άμα τη δόσει του όρκου της Υπηρεσίας τους.

Τέτοια διάταξη ήταν π.χ. αυτή του άρθρου 50 § 2 του κωδικοποιημένου νόμου 1242α/1919 «περί Μέσης Εκπαιδεύσεως», εκείνη του άρθρου 8 του ίδιου νόμου «περί Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», όπως και εκείνες του άρθρου 2 § 3 του ν.δ. της 20/22 Αυγούστου 1935 «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των περί διορισμών και μεταθέσεων των εκπαιδευτικών λειτουργών κειμένων διατάξεων» και του άρθρου 6 § 1 του α.ν. 692 της 19/24 Μαΐου 1937 «περί τρόπου διορισμού λειτουργών στοιχειώδους εκπαιδεύσεως και τροποποιήσεως διατάξεων εκπαιδευτικών νόμων» όπως αντικαστάθηκε με την παράγραφο 4 του αν.2029 της 12/19 Οκτωβρίου 1939,

σύμφωνα με τις οποίες διατάξεις, αλλοδαποί υπήκοοι ομογενείς που διορίζονται ως λειτουργοί μέσης και δημοτικής εκπαίδευσης αποκτούν αυτοδικαίως από της ορκωμοσίας τους την ελληνική ιθαγένεια.

Οι παραπάνω διατάξεις διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 33 περίπτ. δ' του ΚΕΙ.

Θεωρούμε, πάντως, πως μετά από ειδικούς νόμους, οι οποίοι στη συνέχεια εκδόθηκαν και οι οποίοι αντικατέστησαν και αργότερα κατήργησαν ολόκληρους τους ως άνω νόμους, οι εν λόγω διατάξεις δεν έχουν πλέον καμία ισχύ μετά και την ψήφιση του Υπαλληλικού Κώδικα, και πως θα πρέπει κάποια στιγμή να γίνει αναθεώρηση όλου του άρθρου 33 ΚΕΙ για τις υπό διατήρηση διατάξεις νόμων, με τις οποίες είναι δυνατόν να αποκτάται από ορισμένους αλλοδαπούς (ομογενείς) η ελληνική ιθαγένεια, ακριβώς γιατί δεν ισχύουν.

Παρουσιάζει ενδιαφέρον να μνημονεύσουμε στο σημείο αυτό τη διάταξη του άρθρου 18 § 1 περίπτωση δ' του νόμου 590/1977 «περί του Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος», ως μία διάταξη ευρισκόμενη εκτός του ΚΕΙ με την οποία αποκτάται η ελληνική ιθαγένεια από έλληνα το γένος ιερομένο. Ορίζει ειδικότερα η ως άνω διάταξη τα εξής: *«Τνα εγγραφεί τις εις τον κατάλογον των προς Αρχιερατείαν εκλόγιμων δέον να έχει τα εξής προσόντα:... (δ) να έχει την ελληνικήν ιθαγένειαν ή να είναι έλλην το γένος, όστις εκλεγόμενος αποκτά αυτοδικαίως από και δια της εκδόσεως του κατά το άρθρο 29 του παρόντος περί αναγνωρίσεως αυτού Διατάγματος την ελληνικήν ιθαγένειαν».*

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Πολιτογράφηση αλλοδαπού

I. Γενικά

Τα άρθρα 6 και 7 του ΚΕΙ του 1955 που διαπραγματεύονταν τα της κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση αντικαταστάθηκαν αρχικά με το άρθρο 3 του νόμου 1438/1984 και αποτέλεσαν αμφότερα το κοινό άρθρο 6 του ΚΕΙ το οποίο ίσχυσε μέχρι τη δημοσίευση του νόμου 2130/1993, ήτοι μέχρι τις 23 Απριλίου 1993, οπότε και τροποποιήθηκε εκ νέου. Σήμερα, η πολιτογράφηση αλλοδαπού ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 58-64 του ν. 2910/2001, όπως συμπληρώθηκαν με το ν. 3013/2002, καταργηθέντων πλέον των παλαιών διατάξεων 6 και 9 του ΚΕΙ όπως αυτές ίσχυαν, με τη διάταξη του άρθρου 72 β' του ν. 2910/2001 και από τα άρθρα 5-13 του Νέου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας.

Με την πρώτη τροποποίηση που είχε γίνει στα άρθρα 6 και 7 του ΚΕΙ με το νόμο 1438/1984 δεν επήλθε καμιά ιδιαίτερη και βασική αλλαγή στους όρους και προϋποθέσεις της πολιτογράφησης με την αντικατάσταση των εν- λόγω άρθρων, απλώς απαλείφθηκε το σχετικό εδάφιο που αναφερόταν σε θέματα ιθαγένειας που αφορούσαν την αλλοδαπή σύζυγο του πολιτογραφουμένου για λόγους ισονομίας ανδρών-γυναικών και ανακατατάχτηκε η όλη διάταξη που αφορούσε την κτήση της ιθαγένειας με πολιτογράφηση.

Με την επόμενη τροποποίηση που έγινε το 1993 επήλθαν όμως και αλλαγές στους όρους και στις προϋποθέσεις που αναφέρονται στην πολιτογράφηση αλλοδαπού, ενώ επαναδιατυπώθηκε η «τιμής ένεκεν» πολιτογράφηση καταργούμενης της διάταξης του άρθρου 8 ΚΕΙ που υπήρχε μέχρι τη θέση σε ισχύ του νόμου 2130/1993. Η *suí generis* αυτή πολιτογράφηση, όπως είδαμε πιο πάνω, αποτελεί και αυτή διάταξη ιθαγένειας που περιέχεται εκτός του ΚΕΙ.

Ο νέος νόμος 2910/2001 επέφερε σαρωτικές αλλαγές στον τρόπο κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση. Το γεγονός και μόνον ότι ο σύγχρονος νομοθέτης μας ενέταξε το θεσμό της πολιτογράφησης στο ν. 2910/ 2001, ο οποίος αποτελεί αυτή τη στιγμή το κύριο νομοθέτημα με το οποίο ρυθμίζονται βασικά ζητήματα εισόδου, παραμονής, εγκατάστασης, εργασίας αλλοδαπών, όπως και ζητήματα απέλασης αυτών αλλά και ζητήματα που αφορούν τη νομιμοποίηση

αρκετών λαθρομεταναστών, δείχνει μια ριζική μεταβολή στην μέχρι τώρα κρατούσα θέση της Πολιτείας. Η παράλληλη με τα θέματα μετανάστευσης ρύθμιση και του θεσμού της πολιτογράφησης αλλοδαπών, επιφέροντας μάλιστα ριζικές αλλαγές στον τρόπο αυτόν κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, επιβεβαιώνει τη θέληση της ελληνικής πολιτείας να αντιμετωπίσει πάνω σε νέα βάση τη μεταναστευτική της πολιτική και την πρόσδοση της ελληνικής ιθαγένειας σε όσους αλλοδαπούς μένουν για πολλά χρόνια στην ελληνική επικράτεια και επιθυμούν να την αποκτήσουν εφόσον έχουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

Με τις νέες διατάξεις του ν. 2910/2001 για την πολιτογράφηση επιδιώκεται αφενός μεν η αποκέντρωση σημαντικού τμήματος της διαδικασίας της πολιτογράφησης, αφετέρου δε η διαμόρφωση άποψης με άμεσο τρόπο σχετικά με την προσωπικότητα του αλλοδαπού που επιθυμεί να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια. Για τους λόγους αυτούς: (α) δημιουργείται στο ΥΠΕΣ Επιτροπή Πολιτογράφησης η οποία θα αξιολογεί την προσωπικότητα του ενδιαφερομένου και την ύπαρξη ή μη πραγματικής βούλησης για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας, γνωμοδοτώντας σχετικά προς τον Υπουργό ως προς τη χορήγηση ή μη της ελληνικής ιθαγένειας, (β) αποκεντρώνεται τμήμα της διαδικασίας πολιτογράφησης από το ΥΠΕΣ προς τις Περιφέρειες, (γ) καθιερώνεται παράβολο για την εξέταση της αίτησης πολιτογράφησης του αλλοδαπού αλλογενούς και (δ) δημιουργούνται ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από τους ανιθαγενείς και τους πολιτικούς πρόσφυγες.

Όταν ο νόμος ομιλεί για «αλλοδαπό» υπονοεί *«αλλοδαπό ή αλλοδαπή»*, γιατί είναι πολύ πιθανόν αίτηση για πολιτογράφηση να υποβάλει είτε μόνον ο άνδρας/σύζυγος είτε μόνον η γυναίκα. Επίσης με την έννοια του όρου «αλλοδαπός» περιλαμβάνεται και εκείνη του όρου *«ανιθαγενής ή άπολις»*.

Θα πρέπει πάντως, από την αρχή να πούμε ότι η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση γίνεται ανεξάρτητα για τον αλλοδαπό σύζυγο και για την αλλοδαπή σύζυγο του, με χωριστή δηλαδή αίτηση και χωριστή διαδικασία για τον καθένα, όπως επίσης και για τα ενήλικα τέκνα τους.

Πολιτογράφηση είναι η πρόσδοση της ιθαγένειας, έπειτα από αίτηση του ενδιαφερομένου, από μία πολιτεία με ατομική κρατική πράξη.

Κύριο στοιχείο της πολιτογράφησης είναι η βούληση του ατόμου αφού πρωταρχική προϋπόθεση για την ύπαρξη της έννοιας της πολιτογράφησης είναι η αίτηση του ενδιαφερομένου. Παράλληλα, όμως, απαιτείται και η βούληση της πολιτείας η οποία, κυριαρχικά, δύναται να προσδώσει την ιθαγένεια στον αιτούντα.

Η πολιτογράφηση διαφέρει από την πολιτοποίηση που είναι η αθρόα/ συλλογική απονομή της ιθαγένειας μιας πολιτείας μετά από ομαδικές μεταναστεύσεις, προσαρτήσεις νέων εδαφών, ανταλλαγή πληθυσμών προς τους πολίτες των εν λόγω ομάδων. Η πολιτοποίηση επέρχεται με την έκδοση του σχετικού νόμου για κτήση της ιθαγένειας της υπό κρίση πολιτείας και δεν προϋποθέτει αίτηση ή συναίνεση των πολιτοποιουμένων πολιτών.

Η πολιτογράφηση αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους θεσμούς του δικαίου της ιθαγένειας και σε αυτήν στηρίζεται η αρχή της ατομικής βούλησης ως βάση της ιθαγένειας. Επίσης, ο θεσμός της πολιτογράφησης βασίζεται και στο ότι πολλές φορές επιβάλλεται να δοθεί η αιτούμενη ιθαγένεια σε ορισμένα πρόσωπα που τη ζητούν. Έπειτα από τις τροποποιήσεις που υπέστη ο ΚΕΙ του 1955 ιδίως με το νόμο 1438/1984 και τον εκσυγχρονισμό των διατάξεων του σύμφωνα με το πνεύμα της ισότητας των δύο φύλων, η πολιτογράφηση έχει αποκτήσει πολύ μεγαλύτερη σημασία από εκείνη που είχε στο παρελθόν, μια και η αλλοδαπή σύζυγος του έλληνα πολίτη δεν αποκτά πλέον με το γάμο της την ελληνική ιθαγένεια, παρά μόνο με πολιτογράφηση. Το ίδιο ισχύει και για τον αλλοδαπό σύζυγο της ελληνίδας.

II. Προϊσχύσαν δίκαιο

Μέχρι τη θέση σε ισχύ του νόμου 1438/1984 η αλλοδαπή που παντρευόταν έλληνα υπήκοο αποκτούσε αυτοδίκαια την ελληνική ιθαγένεια. Το ίδιο δεν συνέβαινε όμως και προκειμένου για τη σύζυγο του πολιτογραφουμένου έλληνα.

Σύμφωνα με το προϊσχύσαν άρθρο 11 ΚΕΙ, που σήμερα δεν ισχύει πλέον μετά το ν. 1438/1984, η σύζυγος του πολιτογραφουμένου ως έλληνα πολίτη δεν αποκτούσε αυτοδίκαια, δηλαδή με την πολιτογράφηση του συζύγου της, την ελληνική ιθαγένεια, αλλά μπορούσε να την αποκτήσει εάν δήλωνε μέσα σε ένα χρόνο από την πολιτογράφηση αυτού, την περί τούτου επιθυμία της στον δήμαρχο ή στον πρόεδρο της κοινότητας ή στην προξενική αρχή του τόπου της κατοικίας της και αφού έδινε τον όρκο του έλληνα. Η προθεσμία αυτή ήταν αποκλειστική. Μετά την πάροδο του

έτους η σύζυγος του πολιτογραφουμένου έλληνα, είτε ήταν ομογενής είτε ήταν αλλογενής, μπορούσε να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια μόνο με κανονική πολιτογράφηση.

Μετά τη θέση σε ισχύ του νόμου 1438/1984 και μέχρι τη δημοσίευση του νόμου 2130/1993 στις 23.4.1993, οπότε και άρχισε να ισχύει ο τελευταίος, για την πολιτογράφηση απαιτείτο τριετής διαμονή του αιτούντος αλλοδαπού αλλογενούς στην Ελλάδα μετά την υποβολή της δήλωσης του ότι επιθυμούσε να πολιτογραφηθεί έλληνας ή οκταετής διαμονή αυτού στην Ελλάδα κατά τα δέκα προηγούμενα χρόνια από την υποβολή της αίτησης του.

Η δήλωση του αλλοδαπού υπεβάλετο στο δήμαρχο ή πρόεδρο της κοινότητας όπου θα είχε αυτός την κατοικία του. Παραμονή στην Ελλάδα απαιτείτο και για τον αλλοδαπό ομογενή που επιθυμούσε να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια - παρόλο που δεν απαιτείτο γι αυτόν η τριετία ή η οκταετία που απαιτείτο για τον αλλογενή - και για το λόγο αυτό τα αιτήματα χιλιάδων ομογενών να πολιτογραφηθούν έλληνες ήταν αδύνατον να ικανοποιηθούν επειδή η χώρα μας απαιτούσε την υποχρεωτική παραμονή τους στην ελληνική επικράτεια. Το γεγονός αυτό μεταβλήθηκε με το ν. 2130/1993 έτσι ώστε και οι ομογενείς αλλοδαποί που κατοικούσαν στο εξωτερικό-εφόσον το επιθυμούσαν- μπορούσαν να αποκτήσουν με πολιτογράφηση την ελληνική ιθαγένεια δηλώνοντας απλώς τη σχετική βούληση τους στις ελληνικές προξενικές αρχές του τόπου κατοικίας τους.

Η επόμενη ριζική αλλαγή που επέφερε ο ν. 2130/1993 στο θέμα της πολιτογράφησης αλλογενούς αλλοδαπού ήταν η χρονική περίοδος που έπρεπε να διανυθεί μετά την επιβολή της σχετικής περί κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας δήλωσης του ενδιαφερομένου, η οποία αυξήθηκε σε πενταετία από τριετία που ήταν και σε δεκαετία κατά τα δώδεκα προηγούμενα της υποβολής της δήλωσης χρόνια από οκταετία και δεκαετία αντίστοιχα που ήταν. Παράλληλα, με διάφορες διατάξεις κατοπινών νόμων ελήφθη πρόνοια και για ορισμένα ειδικά θέματα πολιτογράφησης εκ μέρους κυρίως των αλλοδαπών συζύγων ελλήνων και ελληνίδων.

III. Ισχύον δίκαιο

A. Προϋποθέσεις Πολιτογράφησης

Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 5 έχουν ληφθεί από το άρθρο 58 του Ν. 2910/2001. Η δε παράγραφος 3 λήφθηκε από το άρθρο 8 παράγραφος 13 του Ν. 3207/2003.

Με το άρθρο 5 παρ. 1 καθορίζονται οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας και αφορούν τόσο τους ομογενείς (Κύπριους, ομογενείς από την Αλβανία, ομογενείς από την Κωνσταντινούπολη, την Ιμβρο και την Τένεδο, άλλους Έλληνες της διασποράς κλπ), όσο και τους αλλογενείς αλλοδαπούς. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι:

- 1.ο αλλοδαπός να έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης πολιτογράφησης
- 2.να μην έχει καταδικασθεί για κάποιο από τα αδικήματα τα οποία περιγράφονται στην παρ. 1 εδαφ. β του άρθρου 5.
- 3.να μην έχει διαταχθεί η απέλασή του από τη χώρα.

Στην παρ. 2 του άρθρου 5, καθορίζονται επιπλέον προϋποθέσεις που αφορούν τους αλλογενείς αλλοδαπούς. Αυτές είναι οι ακόλουθες:

Ο αλλογενής αλλοδαπός, πρέπει να πληροί απαραίτητα και τις χρονικές προϋποθέσεις που προβλέπονται από την παρ. 2 εδαφ. Α του ίδιου άρθρου, δηλαδή να διαμένει νόμιμα στην Ελλάδα (κατοχή από μέρους του άδειας παραμονής ή άλλου ισοδύναμου εγγράφου) δέκα συνολικά έτη κατά την τελευταία δωδεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης.

Με το νέο νόμο αλλάζουν οι προϋποθέσεις για τον αλλοδαπό που είναι σύζυγος Έλληνα ή Ελληνίδας και έχει αποκτήσει μαζί του τέκνο.

Εάν ο αλλοδαπός είναι σύζυγος Έλληνα ή Ελληνίδας και έχει αποκτήσει μαζί του/της τέκνο, πρέπει να διαμένει στην Ελλάδα τουλάχιστον επί μία τριετία.

Εάν ο αλλοδαπός είναι αναγνωρισμένος πρόσφυγας ή ανιθαγενής αρκεί πενταετής διαμονή του στην Ελλάδα κατά την τελευταία δωδεκαετία πριν την υποβολή της αίτησης. Καίτοι δεν αναφέρεται στο νόμο ρητώς, η διαμονή αυτή πρέπει να είναι νόμιμη κατ'αντιστοιχία με ότι ισχύει για τους υπόλοιπους αλλοδαπούς.

Σημειώνεται ότι η νόμιμη τριετής αυτή διαμονή προσμετράται από την ημερομηνία τέλεσης του γάμου με Έλληνα ή Ελληνίδα από τον οποίο γάμο έχει αποκτηθεί τέκνο.

Επισημαίνεται ότι: α) Έλληνας πολίτης είναι και αυτός που δεν έχει την Ελληνική ιθαγένεια από γεννήσεως, αλλά την απέκτησε είτε με πολιτογράφηση, είτε με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας και β) στην ανωτέρω περίπτωση, τέκνο θεωρείται και το από κοινού υιοθετημένο τέκνο, καθώς και το υιοθετημένο από τον Έλληνα σύζυγο τέκνο του αλλοδαπού από προηγούμενο γάμο του, και αυτό που έχει αναγνωρισθεί.

Στον ανωτέρω κατά περίπτωση απαιτούμενο χρόνο (δεκαετία, πενταετία ή τριετία) δεν προσμετράται ο χρόνος που διήνυσε ο αλλοδαπός στην Ελλάδα ως διπλωματικός ή διοικητικός υπάλληλος ξένης χώρας. Αυτό διαπιστώνεται με ερώτηση για την ιδιότητά του στη Διεθνή Εθιμοτυπία του Υπουργείου Εξωτερικών..

Η χρονική προϋπόθεση δεν απαιτείται για τον αλλοδαπό που γεννήθηκε και κατοικεί συνεχώς στην Ελλάδα .

Για το σύζυγο Έλληνα διπλωματικού υπαλλήλου που υπηρετεί στο εξωτερικό, προσμετράται για τη συμπλήρωση του απαιτούμενου χρόνου και ο χρόνος παραμονής του στο εξωτερικό λόγω της υπηρεσίας του Έλληνα συζύγου του, αρκεί να έχει κατοικήσει οποτεδήποτε για χρονικό διάστημα ενός έτους στην Ελλάδα (για το προαναφερθέν χρονικό διάστημα, θα πρέπει να είναι απαραίτητα και κάτοχος νόμιμου τίτλου διαμονής).

Τέλος, οι αλλογενείς αλλοδαποί θα πρέπει να έχουν επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής ιστορίας και γενικά του ελληνικού πολιτισμού. Η πλήρωση της προϋπόθεσης αυτής ελέγχεται από την Επιτροπή Πολιτογράφησης.

Επίσης στην παρούσα κωδικοποίηση συμπεριλήφθηκε και το άρθρο 8 παρ. 13 του Ν. 3207/2003 ως έχει. Σύμφωνα με αυτό, απαραίτητη χρονική προϋπόθεση για τους αθλητές Ολυμπιακών αθλημάτων, είναι να διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα, πέντε συνολικά έτη κατά την τελευταία δωδεκαετία πριν την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης.

B. Δικαιολογητικά

Το άρθρο 6 έχει ληφθεί από το άρθρο 59 του Ν. 2910/2001 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 21 του Ν. 3013/ 2003 και το άρθρο 8 του Ν. 3146/2003.

Στο άρθρο 6 περιγράφονται λεπτομερώς τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την πολιτογράφηση ομογενών και αλλοδαπών. Ιδιαίτερα τονίζεται ότι κάθε δήλωση ή αίτηση πολιτογράφησης, ανεξάρτητα από το εάν οι αιτούντες πληρούν τις προϋποθέσεις για την πολιτογράφηση τους είναι αποδεκτή. Ταυτόχρονα όμως θα πρέπει να ενημερώνονται απαραίτητως οι ενδιαφερόμενοι, πριν υποβάλλουν αίτημα πολιτογράφησης, για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν ώστε να εξετασθεί το αίτημά τους.

Σύμφωνα με το άρθρο 6, ο αλλοδαπός (ομογενής ή αλλογενής) που επιθυμεί να πολιτογραφηθεί ως Έλληνας, υποβάλλει στο Δήμο ή την Κοινότητα του τόπου διαμονής του αίτηση πολιτογράφησης που απευθύνεται στον Υπουργό ΕΣ.

Η αίτηση πρέπει να συμπληρώνεται από τον ίδιο τον αιτούντα, να είναι πλήρης, έτσι ώστε να παρέχει όσο το δυνατό περισσότερες πληροφορίες, να υπογράφεται από τον ίδιο και να αναφέρεται η χρονολογία σύνταξής της. Η αίτηση θα πρέπει να πρωτοκολλείται από το Δήμο ή την Κοινότητα.

Η αίτηση θα συνοδεύεται από :

1. Τη δήλωση πολιτογράφησης:

- Η δήλωση πολιτογράφησης πρέπει να γίνεται ενώπιον του Δημάρχου ή εξουσιοδοτημένου από αυτόν υπάλληλο, παρουσία δύο Ελλήνων πολιτών ως μαρτύρων
- Στη δήλωση πρέπει να αναφέρονται οι αριθμοί των δελτίων αστυνομικής ταυτότητας των δύο μαρτύρων
- Πρέπει να σφραγίζεται κατάλληλα (στρογγυλή σφραγίδα)
- Πρέπει να κρατείται πάντα ένα αντίγραφο στο δήμο, καθώς και να πρωτοκολλείται κατάλληλα
- Πρέπει υποχρεωτικά να φέρει ημερομηνία, χρονολογία και αριθμό πρωτοκόλλου του βιβλίου δηλώσεων.

2. Παράβολο:

Παράβολο ύψους 1.467,35 Ευρώ. Το παράβολο θα προμηθεύονται οι αιτούντες από το δημόσιο Ταμείο.

Διατηρείται σε ισχύ το άρθρο 8, παρ. 5 του Ν. 3146/2003, σύμφωνα με το οποίο το παράβολο που συνοδεύει νέες αιτήσεις για πολιτογράφηση, οι οποίες υποβάλλονται ύστερα από την απόρριψη προηγούμενης αίτησης από το Υπουργό ΥΠΕΣ, η οποία έχει κριθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου, ή του Ν. 2901/01, μειώνεται στο ήμισυ του αρχικού παραβόλου, και ανέρχεται σε 733,67 ευρώ.

Σημειώνεται ότι οι ομογενείς δεν υποχρεούνται στην καταβολή παραβόλου.

3. Αντίγραφο διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου

4. Επικυρωμένο αντίγραφο ισχύουσας άδειας διαμονής ή άλλου αποδεικτικού εγγράφου νόμιμης παραμονής στην Ελλάδα (ειδικό δελτίο ταυτότητα ομογενούς, δελτίο ταυτότητας ανιθαγενούς, δελτίο πολιτικού πρόσφυγα).

Και στις δύο περιπτώσεις εάν τα πιστοποιητικά είναι επικυρωμένα κατά την διαδικασία που προαναφέρθηκε γίνεται δεκτό νόμιμα επικυρωμένο.

5. Πιστοποιητικό γέννησης του ενδιαφερόμενου:

Επειδή είναι το σημαντικότερο έγγραφο από το οποίο αντλούμε στοιχεία για τον ενδιαφερόμενο, πρέπει τα πιστοποιητικά γέννησης που εκδίδονται από αλλοδαπές αρχές να είναι επικυρωμένα ως εξής.

Τα πιστοποιητικά που εκδίδονται στις χώρες που δεν έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση της Χάγης, θα πρέπει να είναι επικυρωμένα από τις ελληνικές προξενικές αρχές στην αλλοδαπή ή από το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών. Η επικύρωση και σε αυτή την περίπτωση γίνεται στο πρωτότυπο και όχι σε φωτοτυπία.

Τα πιστοποιητικά γέννησης θα πρέπει να είναι επίσημα μεταφρασμένα από τη μεταφραστική υπηρεσία του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, ή την αντίστοιχη ελληνική προξενική αρχή της χώρας έκδοσης του πιστοποιητικού, ή από Έλληνα δικηγόρο, ή από πτυχιούχο μεταφραστή του τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου πανεπιστημίου. Πάντως σε καμιά περίπτωση από μεταφραστικά γραφεία.

Σε περίπτωση που αποδεδειγμένα δεν υπάρχει δυνατότητα έκδοσης Πιστοποιητικού γεννήσεως από την αρμόδια αρχή, ο αλλοδαπός μπορεί να προσκομίσει πιστοποιητικό βαπτίσεώς του.

Εάν ο αλλοδαπός είναι πρόσφυγας και αδυνατεί να προσκομίσει πιστοποιητικό γέννησης ή βάπτισης, αρκεί η προσκόμιση της απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης με την οποία αναγνωρίζεται ως πολιτικός πρόσφυγας.

6. Επικυρωμένο αντίγραφο εκκαθαριστικού σημειώματος ή αντίγραφο δήλωσης Φορολογίας Εισοδήματος του τελευταίου οικονομικού έτους.

Στην περίπτωση που ο αιτών δεν υποβάλλει δήλωση φορολογίας εισοδήματος θα πρέπει να καταθέσει δήλωση φορολογίας του συζύγου του ή του γονέα του. Εάν δεν υπάρχουν ούτε τέτοιες δηλώσεις τότε θα πρέπει να υποβάλλει υπεύθυνη Δήλωση του Ν. 1599/86, στην οποία θα αναγράφει ότι δεν υποβάλλει δήλωση στην Εφορία.

Στα απαραίτητα δικαιολογητικά, δεν συμπεριλαμβάνεται το σημείωμα δακτυλοσκόπησης.

Γ. Διαδικασία Πολιτογράφησης

Η διαδικασία της πολιτογράφησης διαρθρώνεται σε στάδια. Το πρώτο, που έχει χαρακτήρα προελέγχου, γίνεται από τον οικείο Ο.Τ.Α.

Ο Ο.Τ.Α. λοιπόν, αφού εξετάσει την πληρότητα των δικαιολογητικών, τα διαβιβάζει υπηρεσιακώς μαζί με την αίτηση και τη δήλωση στην αρμόδια διεύθυνση της οικείας Περιφέρειας.

Στο δεύτερο στάδιο η αρμόδια διεύθυνση της Περιφέρειας, εξετάζει εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις των παρ. 1 εδαφ. Α, και παρ.2 εδαφ. Α, ή παρ. 3 του άρθρου 5, δηλ. εάν ο αιτών αλλοδαπός είναι ενήλικος και εάν συμπληρώνει τον απαιτούμενο χρόνο διαμονής στην Ελλάδα.

- Εάν προκύπτει ότι ο αιτών-αλλογενής αλλοδαπός γεννήθηκε στην Ελλάδα, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν κατοικεί στη χώρα, θα πρέπει να ζητηθούν:

Βεβαιώσεις φοίτησής του στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τυχόν τίτλος/οι σπουδών του, βεβαίωση εργοδότη και ασφαλιστικού φορέα στην περίπτωση που εργάζεται.

- Εάν προκύπτει ότι ο αιτών είναι σύζυγος Ελληνα ή Ελληνίδας και έχει αποκτήσει τέκνο, θα πρέπει να ζητηθούν επιπλέον:
 1. Ληξιαρχική πράξη γάμου
 2. Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, πρόσφατης έκδοσης
 3. Σε περίπτωση που το τέκνο έχει γεννηθεί πριν το γάμο, και ληξιαρχική πράξη αναγνώρισης του τέκνου.

Εάν προκύπτει ότι ο αιτών είναι σύζυγος Ελληνα διπλωματικού υπαλλήλου, θα πρέπει να ζητηθεί εκτός από τα ανωτέρω και έγγραφα του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, από το οποίο θα προκύπτει η διπλωματική ιδιότητα του συζύγου, καθώς και ο χρόνος που αυτός υπηρετεί ως διπλωματικός υπάλληλος στο εξωτερικό.

Εάν ο αιτών επιθυμεί να υπαχθεί στις διατάξεις που αφορούν αθλητές Ολυμπιακών αθλημάτων, θα πρέπει επιπρόσθετα να προσκομίσει:

- Βεβαίωση της Εθνικής ομοσπονδίας του οικείου αθλήματος ότι έχει το δικαίωμα να αγωνιστεί στην αντίστοιχη εθνική ομάδα, σύμφωνα με τους διεθνείς κανονισμούς.
- Εισήγηση της οικείας εθνικής ομοσπονδίας
- Σύμφωνη γνώμη της ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής.

Η πλήρωση των χρονικών προϋποθέσεων σε όλες τις περιπτώσεις (δεκαετία, πενταετία, τριετία ή ένα έτος) ελέγχεται με την προσκόμιση των διαβατηρίων. Εάν ο αλλοδαπός δεν μπορεί να προσκομίσει διαβατήρια, τότε θα ζητηθούν από αυτόν πρόσθετα στοιχεία όπως βιβλιάρια ενσήμων ή βεβαίωση του ασφαλιστικού του φορέα, από τα οποία θα προκύπτει ο χρόνος απασχόλησης – εργασίας του για το διάστημα που μας αφορά. Προκειμένου δε για αλλοδαπό που φοίτησε στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά το διάστημα που ερευνάται, οι βεβαιώσεις φοίτησής του αποτελούν αποδεικτικό για τον υπολογισμό του χρόνου παραμονής του στην Ελλάδα, για όσο διάστημα διαρκεί η φοίτηση.

Εάν ο αλλοδαπός είναι πολίτης κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου τα διαβατήριά του για ταξίδια εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν σφραγίζονται για να ελεγχθεί η παραμονή του στη χώρα, στην περίπτωση που αυτός εργάζεται, θα ζητηθεί Υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/86 στην οποία θα αναγράφονται τα διαστήματα των τυχόν απουσιών του από την Ελλάδα. Η συνδρομή της ανωτέρω προϋπόθεσης εξετάζεται από την αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας και αναφέρεται στο διαβιβαστικό έγγραφο της προς το ΥΠΕΣ.

Η νομιμότητα της παραμονής αποδεικνύεται με την κατοχή από τον αλλοδαπό ή εφόσον αυτός για κάποιο από το ελεγχόμενο διάστημα είναι ανήλικος από αυτόν που ασκεί τη γονική μέριμνα, της άδειας παραμονής, ή όποιου άλλου εγγράφου έχει ισοδύναμη με αυτή ισχύ (ειδικό δελτίο ταυτότητας ομογενούς, δελτίο ταυτότητας ανιθαγενούς, δελτίο πολιτικού πρόσφυγα).

Εάν αυτές οι προϋποθέσεις δεν πληρούνται ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας απορρίπτει την αίτηση.

Από το νόμο δεν προβλέπεται επιστροφή του παραβόλου. Στις περιπτώσεις που οι αιτήσεις απορριφθούν από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας λόγω έλλειψης των παραπάνω τυπικών προϋποθέσεων, δεν απαιτείται η εκ νέου καταβολή του παραβόλου όταν ο αιτών επανέλθει με νέα αίτησή του.

Εάν ο αλλοδαπός δεν επιθυμεί τη συνέχιση της διαδικασίας πολιτογράφησης του, είναι απαραίτητο να υποβάλει στην αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας υπεύθυνη δήλωση του Ν.1599/86 που θα δηλώνει ότι δεν επιθυμεί να πολιτογραφηθεί. Επίσης μπορεί με αίτησή του να ζητήσει να του επιστραφούν τα δικαιολογητικά που έχει καταθέσει, εκτός του παραβόλου, το οποίο δεν επιστρέφεται. Η παραίτησή του αλλοδαπού από το αίτημα πολιτογράφησης δεν συνεπάγεται την επιστροφή του παραβόλου, εφόσον η σχετική διαδικασία δεν ολοκληρώνεται, με υπαιτιότητα του αιτούντος. Το δε παράβολο αποτελεί αναγκαία τυπική προϋπόθεση για την υποβολή της σχετικής αίτησης.

Εάν από τον έλεγχο που θα διενεργηθεί κατά τον τρόπο που προαναφέρθηκε προκύψει ότι ο αλλοδαπός συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις των παρ. 1 εδαφ. Α και παρ.2 εδαφ. α ή της παρ. 3 του άρθρου 5, τότε η υπηρεσία της Περιφέρειας απευθύνει ερώτημα στην αστυνομική αρχή του τόπου διαμονής του αλλοδαπού, προκειμένου

αυτή να γνωμοδοτήσει για τυχόν στοιχεία που αφορούν στη δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας.

Μόλις περιέλθει στην αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας η απάντηση της αστυνομικής αρχής και ανεξάρτητα από το περιεχόμενό της (θετικό ή αρνητικό για τον αλλοδαπό), ζητούνται από τον αλλοδαπό τα ακόλουθα δικαιολογητικά:

1. **Πιστοποιητικό Ποινικού Μητρώου για δικαστική χρήση**, που εκδίδεται από την Εισαγγελία Πρωτοδικών του τόπου γέννησης του αλλοδαπού εφόσον γεννήθηκε στην Ελλάδα, ή από το Υπουργείο Δικαιοσύνης-Υπηρεσία Ποινικού Μητρώου (Μεσογείων 96, Αθήνα) – εάν γεννήθηκε στο εξωτερικό.
2. **Πιστοποιητικό ότι δεν έχει εκδοθεί απόφαση για την απέλασή του** που εκδίδεται από την υπηρεσία αλλοδαπών του τόπου κατοικίας του.
3. Όσα ενδεχομένως, κατά περίπτωση, στοιχεία κρίνονται απαραίτητα, ή κρίνει ο αιτών χρήματα, για το σχηματισμό άποψης ως προς τη γνώση της γλώσσας, της ελληνικής ιστορίας και την προσωπικότητά του (αυτά μπορεί να είναι επί παραδείγματι πιστοποιητικό παρακολούθησης μαθημάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, ή πιστοποιητικά φοίτησης σε ελληνικό σχολείο οποιασδήποτε βαθμίδας).

Στη συνέχεια ολόκληρος ο φάκελος, σε πρωτότυπη μορφή, διαβιβάζεται μαζί με τη γνώμη της αστυνομικής αρχής στη Διεύθυνση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης/τμήμα Ιθαγένειας Β' του ΥΠ.ΕΣ (Σταδίου 31) για την περαιτέρω εξέταση της υπόθεσης.

Σημειώνεται ότι η παραπάνω ενέργεια πρέπει να γίνει το συντομότερο δυνατό, έτσι ώστε τα πιστοποιητικά ποινικού μητρώου και μη απέλασης, τα οποία ως γνωστό είναι πιστοποιητικά που έχουν ορισμένη διάρκεια ισχύος, να μην έχουν εκδοθεί δύο ή και περισσότερους μήνες προγενέστερα, από τότε που θα περιέλθει ο φάκελος στο ΥΠΕΣ.

Επιπρόσθετα είναι απαραίτητο να αναγράφεται στο διαβιβαστικό έγγραφο της αρμόδιας Περιφέρειας, εάν για τον ενδιαφερόμενο αλλοδαπό πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται από το νόμο ήτοι: α) η νόμιμη παραμονή, όπως τεκμαίρεται από τις άδειες διαμονής του και β) η συνολική παραμονή, όπως αποδεικνύεται από τον έλεγχο των σφραγίσεων επί των διαβατηρίων του ή από άλλα επίσημα στοιχεία, όπως αυτά αναφέρονται στην παρούσα.

Δ. Απόφαση πολιτογράφησης και ορκωμοσία

Τα άρθρα 8 και 9 έχουν ληφθεί από τα άρθρα 61 και 62 του Ν. 2910/2001. Η διοικητική διαδικασία της πολιτογράφησης τερματίζεται με την έκδοση σχετικής απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης και την ορκωμοσία του πολιτογραφούμενου.

Μετά τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Υπουργικής Απόφασης για την αποδοχή του αιτήματος πολιτογράφησης, η αρμόδια υπηρεσία της οικείας Περιφέρειας, που ενημερώνεται από το Υπουργείο για την ολοκλήρωση της διαδικασίας της πολιτογράφησης, καλεί τον αλλοδαπό να δώσει τον όρκο του Έλληνα πολίτη μέσα σε αποκλειστική προθεσμία ενός έτους από τη δημοσίευση της απόφασης στο ΦΕΚ.

Ο τύπος του όρκου περιγράφεται στο άρθρο 9 και δίδεται ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας. Για την ορκωμοσία συντάσσεται σχετικό πρωτόκολλο.

Μετά την ορκωμοσία του αλλοδαπού η αρμόδια διεύθυνση της Περιφέρειας αποστέλλει στο Υπουργείο αντίγραφο του πρακτικού ορκωμοσίας.

Τονίζεται ότι εάν δεν δοθεί ο όρκος εντός της ετήσιας αυτής προθεσμίας, η πολιτογράφηση δεν θεωρείται ότι έχει ολοκληρωθεί και ο αλλοδαπός δεν αποκτά την ελληνική ιθαγένεια. Το ίδιο συμβαίνει και εάν ο όρκος δοθεί μετά την παρέλευση του έτους, διότι η προθεσμία αυτή είναι αποκλειστική. Σε περίπτωση μη έγκαιρης ή εκπρόθεσμης ορκωμοσίας, η αρμόδια υπηρεσία της οικείας Περιφέρειας ενημερώνει αμέσως το ΥΠΕΣ, ώστε να ανακληθεί η πράξη της πολιτογράφησης.

Επισημαίνεται ότι επειδή τίθεται στον ενδιαφερόμενο αποκλειστική προθεσμία για να δώσει τον όρκο του Έλληνα πολίτη, η πρόσκληση για ορκωμοσία θα πρέπει να επιδίδεται στον ενδιαφερόμενο «επί αποδείξει», το δε αποδεικτικό επίδοσης να τίθεται στον οικείο φάκελλο.

Ε. Πολιτογράφηση ομογενών αλλοδαπών που διαμένουν στο εξωτερικό

Με το άρθρο 10 με το οποίο επαναλαμβάνονται κατά περιεχόμενο οι ρυθμίσεις του άρθρου 63 του ν.2910/2001 προβλέπεται η διαδικασία πολιτογράφησης ομογενών που διαμένουν στο εξωτερικό.

Η αίτηση πολιτογράφησης ομογενών αλλοδαπών που διαμένουν στο εξωτερικό, υποβάλλεται στον Έλληνα Πρόξενο του τόπου κατοικίας τους.

Ο Πρόξενος συντάσσει σχετική έκθεση, η οποία αποτελεί το σημαντικότερο στοιχείο στο οποίο θα βασιστεί η κρίση επί του αιτήματος του ενδιαφερόμενου.

Στην εν λόγω έκθεση, πρέπει να περιλαμβάνονται απαραίτητως αναλυτικά στοιχεία τα οποία θα τεκμηριώσουν την ιδιότητα του αιτούντος ως ομογενούς.

Ως προς τεκμηρίωση στοιχεία ομογενειακής ιδιότητας του αιτούντος αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Η ελληνική εθνική συνείδηση η οποία αποτελεί και το κύριο κριτήριο
- Η εγγραφή του αιτούντος ή προγόνων του σε Προξενικά Μητρώα.
- Η συμμετοχή του σε εθνικές εκδηλώσεις στην αλλοδαπή υπέρ της Ελλάδος ή σε γενικότερου εθνικού ενδιαφέροντος θέματα.
- Ο βαθμός γνώσης της Ελληνικής γλώσσας
- Η επαφή του με την Ελλάδα (επισκέψεις, ταξίδια)
- Η εγγραφή προγόνων σε Δήμο/κοινότητα του Ελληνικού κράτους

Εφόσον ο αιτών κρίνεται ως ομογενής με βάση τα όσα προαναφέρθηκαν, θα πρέπει να αναγράφεται στο κείμενο της εκθέσεως ο χαρακτηρισμός «Ομογενής».

Μαζί με την αίτηση και την έκθεση, θα πρέπει να υποβάλλονται τα εξής:

1. Δήλωση πολιτογράφησης

Η Δήλωση, συντάσσεται ενώπιον του Προξένου, παρουσία δύο Ελλήνων πολιτών ως μαρτύρων, των οποίων τα ονοματεπωνυμικά στοιχεία καθώς και ο αριθμός του Δελτίου Αστυνομικής ταυτότητας ή του ελληνικού διαβατηρίου τους, πρέπει να αναγράφονται στη Δήλωση.

Ως μάρτυρες μπορούν να παραστούν στη δήλωση και Έλληνες υπάλληλοι της Προξενικής Αρχής.

2. Αντίγραφο διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου

3. Πιστοποιητικό γέννησης ή σε περίπτωση ανυπαρξίας τούτου πιστοποιητικό βάπτισης.

4. Πιστοποιητικό ποινικού μητρώου των αλλοδαπών αρχών

Σχετικά με την επικύρωση των πιστοποιητικών που εκδίδονται από αλλοδαπές αρχές, θα πρέπει να εφαρμόζονται όσα αναφέρθηκαν ..

Επισημαίνεται ότι αλλογενείς, σύζυγοι ομογενών ή Ελλήνων πολιτών, δεν έχουν δικαίωμα υποβολής αιτήματος πολιτογράφησης ως κάτοικο εξωτερικού. Προκειμένου να εξετασθεί και να κριθεί αίτημα πολιτογράφησης τους, θα πρέπει να έχουν την κατοικία τους στην Ελλάδα.

Z. Κτήση ελληνικής ιθαγένειας από τέκνα πολιτογραφημένου

Το άρθρο 11 έχει ληφθεί από το άρθρο 5 του Ν. 1438/1984.

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό τα τέκνα του αλλοδαπού ή της αλλοδαπής που πολιτογραφείται γίνονται Έλληνες, χωρίς άλλη διατύπωση, αν κατά την πολιτογράφηση είναι ενήλικα και άγαμα. Η απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας γίνεται από την ορκωμοσία του πατέρα ή της μητέρας, ανεξάρτητα αν τα τέκνα είναι ομογενή ή αλλογενή.

H. Επιτροπή Πολιτογράφησης

Με το άρθρο αυτό επαναλαμβάνονται, κατά βάση, οι ρυθμίσεις του άρθρου 64 του Ν. 2910/2001.

Ειδικότερα η σύσταση πενταμελούς επιτροπής αποβλέπει στη διακρίβωση της συνδρομής στο πρόσωπο του αιτούμενου την πολιτογράφηση, των στοιχείων που απαιτούνται κατά το άρθρο 7 παρ. 3, ήτοι της επαρκούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού, κατόπιν συνέντευξης που πραγματοποιείται με τον αλλοδαπό.

Θ. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας «τιμής ένεκεν»

Η πολιτογράφηση «τιμής ένεκεν» είναι χαρακτηριστική της ελληνικής νομοθεσίας περί ιθαγένειας, συνδέθηκε με τον αγώνα του 1821 έπειτα από την σε εθελοντική βάση προσφερθείσα βοήθεια από διάφορους φιλέλληνες προς την αγωνιζόμενη Ελλάδα, και κυρίως από τον ακραιφνή ελληνικό θεσμό των εθνικών ευεργετών.

1. Προϊσχύσαν δίκαιο

Η πολιτογράφηση «τιμής ένεκεν», όπως θα δούμε στη συνέχεια, ευρίσκεται διατυπωμένη στη διάταξη του άρθρου 8 του ΚΕΙ το οποίο καταργήθηκε με το άρθρο 23 § 2 γ' του νόμου 2130/1993. Αυτό δεν σημαίνει ότι απαλείφθηκε τελείως η *sui generis* αυτή πολιτογράφηση, αλλά απλά αναδιατυπώθηκε στη διάταξη του άρθρου 8 § 2 του ως άνω νόμου, αναπροσαρμοζόμενη στα σημερινά δεδομένα, όπως αναφέρεται στην εισηγητική έκθεση του νόμου 2130/1993 και στη σχετική εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών (αριθ. 24 της 26ης Μάιου 1993). Κι αυτό γιατί απαιτούσε την έκδοση Βασιλικού Διατάγματος και αναφερόταν σε διατάξεις του άρθρου 7 του ΚΕΙ το οποίο όμως άρθρο είχε πλέον - μετά την ισχύ του νόμου 1438/1984 - ενσωματωθεί και αποτελέσει ένα κοινό άρθρο με το άρθρο 6 του ΚΕΙ, που και αυτό σήμερα καταργήθηκε με το ν. 2910/2001.

2. Ισχύον Δίκαιο

Η πολιτογράφηση «τιμής ένεκεν» βρίσκεται σήμερα διατυπωμένη στο άρθρο 13 του Νέου Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, στο άρθρο 8 § 2 του Ν. 2130/1993 που φέρει τον τίτλο «αλλαγή ονόματος και επωνύμου» καθώς και στο άρθρο 1 § 1 του Ν. 2412/1996.

Το άρθρο 8 του ν. 2130/1993 αναφέρεται στην κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με τιμητική πολιτογράφηση. Πρόκειται για μια *sui generis* πολιτογράφηση γιατί δεν καλύπτεται απόλυτα από τη βασική έννοια της πολιτογράφησης η οποία απαιτεί και αίτηση από μέρους του ενδιαφερομένου, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται κάτι τέτοιο. Μπορεί να γίνει είτε για ομογενή είτε για αλλογενή χωρίς να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις των άρθρων 58 επ. του ν. 2910/2001 για την πολιτογράφηση αλλοδαπού, ακριβώς γιατί πρόκειται για τιμή που η ελληνική πολιτεία προσφέρει στον με τιμητική πολιτογράφηση πολιτογραφούμενο αλλοδαπό. Για το λόγο αυτό και η «τιμής ένεκεν» πολιτογράφηση δεν λαμβάνει χώρα με απλή απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, αλλά με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και έκδοση σχετικού Προεδρικού Διατάγματος. Αυτό φυσικά γίνεται και για να υπάρχουν μεγαλύτερες εγγυήσεις ότι ο τρόπος αυτός πολιτογράφησης θα ακολουθείται σε *εξαιρετικές και μόνον περιπτώσεις*, έπειτα από σοβαρή έρευνα γύρω από το συγκεκριμένο πρόσωπο που πολιτογραφείται.

Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 8 του ν. 2130/1993 δύναται να πολιτογραφηθεί ως έλληνας, αλλοδαπός ο οποίος πρόσφερε στην Ελλάδα εξαιρετικές υπηρεσίες ή του οποίου η πολιτογράφηση δύναται να εξυπηρετήσει εξαιρετικό συμφέρον της Ελλάδος.

Φυσικά, και για τα πρόσωπα αυτά η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας θα επέλθει από την ορκωμοσία τους κι έπειτα, αφού συνταχθεί το σχετικό πρωτόκολλο.

Για την ανωτέρω πολιτογράφηση δεν απαιτείται να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της προηγούμενης για ορισμένο χρόνο διαμονής στη χώρα (άρθρο 5 παρ.2), ούτε εφαρμόζονται οι διατάξεις οι σχετικές με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και την ακολουθητέα για την πολιτογράφηση διαδικασία (άρθρα 6 και 7).

Με ειδικούς νόμους είχαν πολιτογραφηθεί σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 8 του ΚΕΙ, δηλαδή «τιμής ένεκεν» οι Δημήτριος Βερναδάκης, Απόστολος Αρσάκης, Σίμων Σίνας, ο πρίγκηπας Ιωάννης του Σλέσβικ Ολστάϊν, η Ελένη Μασάλσκη, ο Κωνσταντίνος Ζάππας , ενώ σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 8 του ν. 2130/1983 πολιτογραφήθηκε έλληνας ο Δρ. Κρίστιαν Μπάρναρντ, γνωστός φιλέλληνας και καρδιολόγος παγκόσμιας φήμης, καθώς επίσης η ελληνίστρια Ζακλίν ντε Ρομινγύ κ.ά.

I. Αποτελέσματα της πολιτογράφησης

1. Ως προς τον ίδιο τον πολιτογραφούμενο

Η ελληνική νομοθεσία δεν επιβάλλει τον όρο –όπως άλλες νομοθεσίες περί ιθαγένειας- να αποβάλλει ο πολιτογραφούμενος ως έλληνας την ιθαγένεια που είχε μέχρι την πολιτογράφησή του ώστε να αποκτήσει την ημεδαπή ιθαγένεια. Έτσι, ο αλλοδαπός που πολιτογραφείται έλληνας μπορεί να έχει περισσότερες ιθαγένειες, να καθίσταται δηλαδή πολυϊθαγενής.

Στις περισσότερες επίσης χώρες, όσοι αποκτούν έπειτα από πολιτογράφηση την ιθαγένεια της ενλόγω χώρας, δεν απολαμβάνουν αμέσως όλα τα δικαιώματα που έχουν οι υπήκοοι της από τη γέννηση τους, αλλά απαιτείται να παρέλθει κάποιο χρονικό διάστημα για να αποκτήσουν και αυτοί τα ίδια δικαιώματα με τους ιθαγενείς. Στην Ελλάδα, ο γενικός κανόνας είναι τα πρόσωπα που πολιτογραφούνται έλληνες να εξομοιώνονται πλήρως με τους έλληνες υπηκόους. Υπάρχουν όμως ορισμένες

περιπτώσεις όπου και στην Ελλάδα γίνεται εξαιρετικά αυτή η διάκριση. Τέτοιες εξαιρετικές περιπτώσεις είναι, μεταξύ των άλλων, λ.χ. η διάταξη του άρθρου 3 του Κώδικα Δικηγόρων (ν.δ. 3026/1954) όπως ισχύει σήμερα, όπου ορίζεται πως ο αλλογενής που απέκτησε την ελληνική υπηκοότητα με πολιτογράφηση δεν δύναται να διοριστεί δικηγόρος πριν παρέλθει πενταετία από αυτήν. Με το ίδιο σχεδόν περιεχόμενο είναι και η σχετική διάταξη του άρθρου 30 § 3 του ν. 3086/2002 του Οργανισμού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους που απαιτεί να έχουν παρέλθει πέντε χρόνια από το χρόνο της πολιτογράφησης του αλλογενούς για να μπορέσει αυτός να διοριστεί νομικός σύμβουλος του κράτους.

Θα υποστήριζε ίσως κάποιος ότι οι παραπάνω διακρίσεις - οι οποίες άλλωστε αφορούν μόνον τους αλλογενείς και όχι τους ομογενείς - είναι αντίθετες προς τη συνταγματική επιταγή της ισότητας των ελλήνων πολιτών. Όμως, το ίδιο το Σύνταγμα του 1975/1986/2001 στο άρθρο 31 αυτού αναφέρει ότι ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να εκλεγεί *όποιος είναι Έλληνας πολίτης πριν από πέντε τουλάχιστον έτη...* Διάταξη που δεν μπορεί φυσικά να χαρακτηριστεί αντισυνταγματική για τη διάκριση που θέτει. Παρόλα αυτά, θεωρείται αρκετά μακρύς ο χρόνος της πενταετίας από την πολιτογράφηση, όταν ήδη τις πιο πολλές φορές, ο πολιτογραφηθείς είχε διανύσει χρονικό διάστημα ακόμα μεγαλύτερο αναμένοντας να πολιτογραφηθεί. Η δοκιμαστική περίοδος προσαρμογής του γίνεται έτσι διπλή. Ίσως να είναι αυτός ο λόγος, ίσως να είναι η υποψία αντισυνταγματικότητας που πλανάται, ίσως και τα δύο αυτά μαζί, που οδήγησαν τελευταία τον έλληνα νομοθέτη να αρχίσει να περιορίζει το ως άνω χρονικό διάστημα άλλοτε σε τρία χρόνια (ν. 2594/1998 για την πρόσληψη υπαλλήλων στο Υπουργείο Εξωτερικών, ν. 2812/2000 για την κύρωση του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων) και άλλοτε σε ένα χρόνο, όπως ο πρόσφατος Υπαλληλικός Κώδικας (ν. 3528/2007) που ορίζει ότι *«όσοι αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση, δεν μπορούν να διοριστούν ως υπάλληλοι πριν από την συμπλήρωση ενός έτους από την απόκτησή της»*.

Ένα άλλο αποτέλεσμα που επιφέρει η πολιτογράφηση και αφορά μόνο τους άνδρες είναι η υποχρέωση αυτών να υπηρετήσουν στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις, εφόσον φυσικά συντρέχουν και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις που απαιτούν οι ελληνικοί νόμοι.

Είτε πρόκειται, συνεπώς, για αλλοδαπούς που πολιτογραφήθηκαν έλληνες και οι οποίοι απώλεσαν την αρχική τους ιθαγένεια είτε που εξακολουθούν να τη διατηρούν -

έχοντας καταστεί έτσι πολυϊθαγενείς- έχουν όλοι τους την υποχρέωση να υπηρετήσουν στον ελληνικό στρατό, σε μειωμένη ή όχι θητεία, ανάλογα με την περίπτωση. Το ίδιο γίνεται και όσον αφορά τη στράτευση ομογενών που προέρχονται από χώρες του άλλοτε ανατολικού συνασπισμού ή την Τουρκία.

Στην περίπτωση που κάποιος αλλοδαπός που πολιτογραφείται έλληνας έχει ήδη υπηρετήσει στο στρατό της αρχικής του ιθαγένειας, αυτός δεν είναι λόγος να μην υπηρετήσει και στον ελληνικό στρατό. Ειδικότερα από το Π.Δ. 292/2003 φαίνεται (α) τη διάταξη του άρθρου 13 για την αναβολή κατάταξης όσων υπηρετούν σε ένοπλες δυνάμεις ξένου κράτους, (β) τη διάταξη του άρθρου 15 για την αναβολή κατάταξης πολιτογραφηθέντων, (γ) τη διάταξη του άρθρου 16 για την αναβολή κατάταξης όσων προέρχονται από χώρα του τέως ανατολικού συνασπισμού ή την Τουρκία, και (δ) τη διάταξη του άρθρου 24 για την αναβολή κατάταξης όσων κατέχουν πλην της ελληνικής και τη γερμανική ιθαγένεια. Η τελευταία περίπτωση είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική μια και εξαιρεί τους ελληνογερμανούς από στρατιωτικές υποχρεώσεις απέναντι στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος όταν αυτοί έχουν εκπληρώσει τη στρατιωτική τους θητεία στο άλλο συμβαλλόμενο κράτος όπου και έχουν τη μόνιμη διαμονή τους.

2. Ως προς τα τέκνα του πολιτογραφουμένου

Σύμφωνα με τη διάταξη του νυν ισχύοντος άρθρου 11 του ΚΕΙ τα τέκνα του αλλοδαπού ή της αλλοδαπής που πολιτογραφείται γίνονται έλληνες αν κατά τη συντέλεση της πολιτογράφησης είναι *άγαμα* και *δεν έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος* της ηλικίας τους. Η απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας γίνεται από την πολιτογράφηση του πατέρα ή της μητέρας, ανεξάρτητα αν τα τέκνα είναι ομογενή ή αλλογενή.

Το άρθρο αυτό (11 ΚΕΙ) αντικατέστησε από την 8.5.1984 με τη θέση σε ισχύ του άρθρου 5 του ν. 1438/1984 τα προηγούμενα άρθρα 10 και 11 δις του Ν.Δ. 3370/1955. Έτσι, σήμερα, εφόσον ένα τέκνο (α) είναι *άγαμο* και (β) *δεν έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του*, *πολιτογραφείται αυτόματα έλληνας* εάν αποκτή με πολιτογράφηση είτε μόνον ο πατέρας του είτε μόνον η μητέρα του την ελληνική ιθαγένεια. Η πολιτογράφηση, επομένως, ενός από τους γονείς ως έλληνα πολίτη

συμπαράσχει σε αυτήν και το ανήλικο και άγαμο τέκνο του. Επειδή δε η πολιτογράφηση γίνεται ξεχωριστά και ανεξάρτητα για τον κάθε σύζυγο, από τη στιγμή που ο ένας από τους δύο γονείς αποκτήσει πρώτος την ελληνική ιθαγένεια, το γεγονός αυτό αρκεί για να προσδοθεί και στο εν λόγω τέκνο ή τέκνα η ελληνική ιθαγένεια.

Στην περίπτωση που τα τέκνα είναι *αλλογενή* θα μπορέσουν να αποβάλουν την ελληνική ιθαγένεια αν *διατηρούν* την ιθαγένεια που είχαν κατά την πολιτογράφηση του γονέα τους και *δηλώσουν* τη θέληση τους για την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας στο δήμαρχο ή στον πρόεδρο της κοινότητας ή στην ελληνική προξενική αρχή του τόπου της κατοικίας τους ή της διαμονής τους, μέσα σε ένα χρόνο από την ημέρα που θα συμπληρώσουν το 18ο έτος της ηλικίας τους.

Η δήλωση αυτή δεν μπορεί να γίνει ούτε πριν ούτε μετά την προθεσμία του έτους, γιατί είναι ανατρεπτική. Πριν τη συμπλήρωση του 18ου έτους ο νομοθέτης δεν το επιτρέπει γιατί αυτά είναι ακόμα ανήλικα. Μετά την παρέλευση του έτους θα μπορούν να αποβάλουν την ελληνική ιθαγένεια όπως και κάθε άλλος έλληνας πολίτης. Η προθεσμία αυτή δεν ισχύει για τα τέκνα του ομογενούς. Τα τέκνα αυτά δύνανται να αποβάλουν την ελληνική ιθαγένεια μόνον όπως και οποιοσδήποτε έλληνας υπήκοος. Μόνον προκειμένου για τα αλλογενή τέκνα δίνει ο έλληνας νομοθέτης την δυνατότητα της ετήσιας μετά την ενηλικίωση τους προθεσμίας, να δηλώσουν, εφόσον το επιθυμούν να αποβάλουν την ελληνική ιθαγένεια. Κι αυτό, με την προϋπόθεση ότι διατηρούν την ιθαγένεια που είχαν κατά την πολιτογράφηση του γονέα τους.

Αντίγραφο της δήλωσης πρέπει να υποβληθεί αμέσως στο Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο αποτελεί και την κεντρική υπηρεσία επί των θεμάτων γενικά ιθαγένειας.

II. *Μεταβατικές διατάξεις*

Καθαρά μεταβατικού περιεχομένου διάταξη, η οποία τέθηκε για να ρυθμίσει τις εκκρεμείς δηλώσεις για πολιτογράφηση που είχαν υποβληθεί νομίμως μέχρι τις 15 Νοεμβρίου 2000, ημέρα που κατατέθηκε στη Βουλή των Ελλήνων προς ψήφιση το νομοσχέδιο και μετέπειτα ο νόμος 2910/2001 – όπως ορίζει η § 1 του άρθρου 69

αυτού - θα εξετάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις που ίσχυαν πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου (2.5.2001).

Πρόκειται για μία μεταβατική διάταξη που εκπλήσσει, για το λόγο ότι ενώ ο νέος νόμος αρχίζει να ισχύει από 2 Μαΐου 2001, ημέρα που δημοσιεύθηκε, εντούτοις, θεωρούνται ως εκκρεμείς οι αιτήσεις πολιτογράφησης που είχαν υποβληθεί έξι σχεδόν μήνες νωρίτερα. Προφανώς, γιατί αντελήφθη ο νομοθέτης ότι από τη στιγμή που για πρώτη φορά με το νέο νόμο, μεταξύ των λοιπών προϋποθέσεων, απαιτείται και καταβολή παραβόλου, πιθανότατα αρκετοί ενδιαφερόμενοι να προσέτρεξαν και να υπέβαλαν σχετικές δηλώσεις πολιτογράφησης έχοντας πληροφορηθεί κατά το επίμαχο εξάμηνο (από την κατάθεση του νομοσχεδίου στη Βουλή 15.11.2000 μέχρι την ψήφιση του 2.5.2001) την υποχρέωση καταβολής παραβόλου, επωφελούμενοι έτσι των διατάξεων του παλαιού νόμου που ακόμα ίσχυε.

Εκκρεμείς αιτήσεις πολιτογράφησης που δεν συνοδεύονται από αντίστοιχες δηλώσεις πολιτογράφησης και που έχουν υποβληθεί πριν από την 15.11.2000 δεν εξετάζονται επίσης (69 §1 εδ. γ').

Νέες αιτήσεις για πολιτογράφηση που θα υποβληθούν ύστερα από την απόρριψη προηγούμενης αίτησης πολιτογράφησης σύμφωνα με το προϊσχύον καθεστώς, εξετάζονται με βάση το νέο νόμο 2910/2001 (άρθρο 69 § 2) και τα άρθρα 5-13 του ΚΕΙ.

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας

I. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας

1. Γενικά

Η από παλιά κρατούσα αρχή «ο άπαξ πολίτης εσαεί πολίτης» (semel civis semper) έχει πλέον εγκαταλειφθεί. Σήμερα, κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να αποβάλει την ιθαγένεια του είτε για να αποκτήσει νέα ιθαγένεια είτε για να παύσει να είναι άτομο διπλής ιθαγένειας.

Παρόλη όμως τη δυνατότητα που έχει το άτομο να αλλάξει την ιθαγένεια του, τίθενται, εντούτοις, αρκετοί περιορισμοί που θέτουν σοβαρές απαιτήσεις από μέρους τόσο του δικαίου της αρχικής ιθαγένειας του εν λόγω ατόμου, όσο και από μέρους του δικαίου της πολιτείας την ιθαγένεια της οποίας θέλει τούτο να αποκτήσει. Με αυτό έπεται ότι δεν αρκεί απλά και μόνο η βούληση του ενδιαφερόμενου προσώπου για να αλλάξει την ιθαγένεια του αλλά απαιτούνται να συντρέχουν και κάποιες προϋποθέσεις για να συμβεί αυτό. Απλή, επομένως, παραίτηση από την ιθαγένεια δεν μπορεί να αναγνωριστεί ως δυνατή, σύμφωνα με το ελληνικό τουλάχιστο δίκαιο ιθαγένειας, καθώς επίσης και με τα περισσότερα γνωστά και προσιτά σε εμάς συστήματα ιθαγένειας. Κατά συνέπεια, η ελευθερία βούλησης ενός ατόμου προκειμένου να μεταβάλει την ιθαγένεια του συνδυάζεται σε όλες σχεδόν τις νομοθεσίες του κόσμου προς την εύλογη αξίωση της πολιτείας να έχει η ίδια τον κυρίαρχο λόγο επί του ζητήματος της αποβολής της ιθαγένειας των υπηκόων της.

Έτσι, η απώλεια της ιθαγένειας είναι δυνατόν να επέρχεται με πράξη της πολιτείας που εκδίδεται είτε αυτεπάγγελα είτε έπειτα από αίτηση του ενδιαφερομένου και σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις, με μονομερή πράξη του ατόμου, δηλαδή με παραίτηση. Τις περισσότερες μάλιστα φορές, ως προϋπόθεση για την απώλεια της ιθαγένειας ενός ατόμου τίθεται από το δίκαιο της ιθαγένειας του η προϋπόθεση κτήσης ή έστω διατήρησης της υπάρχουσας ήδη στο πρόσωπο του ιθαγένειας άλλου κράτους. Η μη δημιουργία ανιθαγενών ατόμων είναι βασική αρχή

των περισσότερων συστημάτων ιθαγένειας του κόσμου που προσπαθούν, όσο είναι δυνατόν, να την κάνουν σεβαστή στην πράξη.

Αυτή τη βασική αρχή υιοθετεί και η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ιθαγένεια του 1997 .

2. Ισχύον δίκαιον

Το άρθρο 16 του νέου ΚΕΙ έχει ληφθεί εξ' ολοκλήρου από το άρθρο 14 του παλαιού ΚΕΙ (ΝΔ 3370/1955), ρυθμίζει τις περιπτώσεις εκείνες απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας οι οποίες επέρχονται έπειτα από κτήση της ιθαγένειας ενός άλλου κράτους.

α. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας μετά από εκφρασθείσα βούληση

Η πρώτη περίπτωση απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας στην οποία αναφέρεται η διάταξη του άρθρου 16 ΚΕΙ είναι εκείνη σύμφωνα με την οποία ένα άτομο, κατόπιν αδείας, είναι δυνατόν να αποκτήσει αλλοδαπή ιθαγένεια.

Προϋποθέσεις:

(α) Δεν αρκεί να έχει υποβληθεί απλά και μόνον η αίτηση για πολιτογράφηση σε ξένη χώρα ή να έχει κατά οποιονδήποτε άλλο τρόπο υποβληθεί από μέρους του ενδιαφερομένου προσώπου αίτημα σχετικό με κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας, αλλά απαιτείται επί πλέον να έχει πραγματοποιηθεί η πολιτογράφηση του ημεδαπού στην ξένη αυτή χώρα, έτσι ώστε αυτός να αποτελέσει μέλος του λαού της.

Η έννοια της ιθαγένειας στην προκειμένη περίπτωση πρέπει να είναι ανάλογη προς την ιθαγένεια όπως την αντιλαμβάνεται το ημεδαπό δίκαιο ιθαγένειας. Επομένως, τυχόν επιτρεπτή ατελής πολιτογράφηση κατά το αλλοδαπό δίκαιο, μη συνδέουσα το άτομο πλήρως με την αλλοδαπή πολιτεία δεν είναι αρκετή για να πληρωθεί η προϋπόθεση της πρώτης περίπτωσης της παραγράφου 1 του άρθρου 16 ΚΕΙ.

(β) Η κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας γίνεται έπειτα από εκφρασθείσα σχετική βούληση εκ μέρους του αποβάλλοντος την ελληνική ιθαγένεια προσώπου - τις περισσότερες φορές με πολιτογράφηση ή όπως αλλιώς ορίζει το δίκαιο ιθαγένειας της αλλοδαπής πολιτείας.

(γ) Τέλος, η κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας και χορήγηση άδειας αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας γίνεται έπειτα από *άδεια* του έλληνα Υπουργού των Εσωτερικών. Αρκετές φορές, μάλιστα, το αλλοδαπό δίκαιο ιθαγένειας για να προσδώσει την ιθαγένεια στο ενδιαφερόμενο άτομο απαιτεί να έχει δοθεί προηγουμένως σχετική άδεια από την πολιτεία την ιθαγένεια της οποίας αποβάλλει ο ενδιαφερόμενος.

Σύμφωνα με το μέχρι το 1914 ισχύον δίκαιο ιθαγένειας στο *άρθρο 23 του Α.Ν. του 1856* οριζόταν ότι αποβάλλει την ιδιότητα του έλληνα πολίτη εκείνος ο οποίος πολιτογραφείτο αλλοδαπός, *χωρίς να απαιτείται άδεια* της ελληνικής Κυβέρνησης για την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας. Κατά συνέπεια, όσοι έλληνες μετανάστες είχαν αποκτήσει στο εξωτερικό π.χ. στις Η.Π.Α. την αλλοδαπή ιθαγένεια *πριν από τις 2.1.1914* απέβαλαν την ελληνική ιθαγένεια από τη στιγμή που πολιτογραφήθηκαν αμερικανοί στην ξένη αυτή χώρα. Αντίθετα, από το 1914 και εντεύθεν, με βάση το *νόμο 120/1914* που τροποποίησε το άρθρο 23 του Α.Ν. 1856 ορίστηκε ότι για να αποβάλλει την ελληνική ιθαγένεια ο πολιτογραφούμενος στην αλλοδαπή *προαπαιτείται άδεια της ελληνικής Κυβέρνησης*. Επομένως, οι έλληνες μετανάστες που απέκτησαν ξένη ιθαγένεια στην αλλοδαπή μετά το 1914, επειδή ως επί το πλείστον δεν έχουν ζητήσει άδεια από την ελληνική Κυβέρνηση, δεν έχουν αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια. Δηλαδή, αυτοί και τα παιδιά τους (*iure snγιuiniis*) - ως τέκνα ελλήνων υπηκόων (εκ πατρός) που στο μεταξύ δεν έχουν χάσει την ελληνική τους ιθαγένεια - διατηρούν δύο ιθαγένειες, την ελληνική ιθαγένεια και την αλλοδαπή ιθαγένεια.

Σήμερα, σύμφωνα με το άρθρο 16 § 1 εδ. 1 περίπτ. α' του ΚΕΙ και των όσων αναπτύξαμε πιο πάνω, για να αποβάλει ο ημεδαπός την ελληνική ιθαγένεια θα πρέπει να εκδηλώσει την περί τούτου επιθυμία του και να του δοθεί η σχετική άδεια από την ελληνική πολιτεία. Απόκτηση ξένης ιθαγένειας λόγω αθρόας πολιτογράφησης και όχι κατόπιν εκδηλωθείσης σχετικής βούλησης δεν λαμβάνεται υπόψη. Να έχει *πράγματι* αποκτήσει την αλλοδαπή ιθαγένεια και να έχει λάβει προηγουμένως την άδεια του Υπουργού των Εσωτερικών, έπειτα από αίτηση που θα έχει υποβάλει προς αυτόν.

Αρκετά δίκαια, προκειμένου να χορηγήσουν με πολιτογράφηση την ιθαγένεια του κράτους τους σε έναν αλλοδαπό, απαιτούν να απωλέσει αυτός προηγουμένως την ιθαγένεια που έχει. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος είχε δημιουργηθεί οξυμένο πρόβλημα σε αρκετούς έλληνες μετανάστες, οι οποίοι διέμεναν π.χ. πριν την

τροποποίηση που έγινε στο γερμανικό δίκαιο ιθαγένειας από το 2000 κι εφεξής μόνιμα στη Γερμανία και οι οποίοι ήθελαν να αποκτήσουν για διάφορους λόγους ο καθένας τη γερμανική ιθαγένεια.

Αποτέλεσμα ήταν να δημιουργείται φαύλος κύκλος γιατί η μεν ελληνική πολιτεία δεν χορηγούσε άδεια για απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας προτού το ενδιαφερόμενο άτομο *δεν αποκτούσε πράγματι* τη γερμανική ιθαγένεια, το δε γερμανικό κράτος, αντίστοιχα, δεν χορηγούσε τη γερμανική ιθαγένεια πριν το εν λόγω άτομο *δεν απέβαλε προηγουμένως* την ελληνική του ιθαγένεια.

Ένας από τους λόγους που η ελληνική πολιτεία, μέχρι πρόσφατα τουλάχιστον, δεν χορηγούσε την άδεια για την απόκτηση αλλοδαπής ιθαγένειας ήταν ότι μια τέτοια άδεια θα συνεπάγετο την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας και ότι το εθνικό συμφέρον επέβαλε τη συγκράτηση του δεσμού των πολιτών με την πατρίδα. Τόνιζε δε το Υπουργείο Εσωτερικών ότι η διατήρηση της ελληνικής ιθαγένειας από τα ενδιαφερόμενα να πολιτογραφηθούν στην αλλοδαπή άτομα, δεν τα παρακώλυε ουσιαστικά στη σταδιοδρομία τους και στη διαβίωση τους γενικά στο εξωτερικό.

Με τον πρόσφατο όμως νόμο 2910/2001 ότι ο σύγχρονος νομοθέτης μετέβαλε την μέχρι τότε άκαμπτη στάση του και φαίνεται να αποδέχεται πλέον τη δυνατότητα αποποίησης/απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας από έλληνες που διαμένουν στο εξωτερικό, μετά από σχετική δήλωση τους ότι δεν υφίστανται πλέον στενοί δεσμοί με την Ελλάδα.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει επίσης να πούμε ότι τα τελευταία χρόνια, αρκετά κράτη - μεταξύ των οποίων και η Γερμανία - μετέβαλαν τελείως την μέχρι πρόσφατα ακολουθούμενη αυστηρή πολιτική τους σε θέματα ιθαγένειας, επιδεικνύοντας ελαστικότερη πολιτική και, κυρίως, αποδεχόμενα τη δυνατότητα κτήσης διπλής ιθαγένειας από τους υπηκόους τους:

β. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αναδοχής δημόσιας υπηρεσίας σε αλλοδαπή πολιτεία

Η περίπτωση αυτή προβλέπεται από τη διάταξη του άρθρου 16 § 1 περίπτ. β' του ΚΕΙ και συνδυάζεται με την προϋπόθεση ότι το περί ού πρόκειται άτομο απέκτησε με την αναδοχή αυτή την ιθαγένεια της αλλοδαπής πολιτείας.

Προϋποθέσεις:

(α) Κατ' αρχάς απαιτείται ο έλληνας πολίτης να έχει αναδεχθεί υπηρεσία δημόσια σε αλλοδαπή πολιτεία. Η αναδοχή υπηρεσίας επομένως, σε διεθνή Οργανισμό δεν λαμβάνεται υπόψη.

(β) Η υπηρεσία στην αλλοδαπή πολιτεία πρέπει να είναι δημόσια. Ο χαρακτηρισμός της συγκεκριμένης υπηρεσίας ως δημόσιας ή μη, γίνεται με βάση το δίκαιο της ξένης πολιτείας.

(γ) Η αποδοχή της κατά τα ανωτέρω δημόσιας υπηρεσίας πρέπει να έχει ως συνέπεια την κτήση της ιθαγένειας της εν λόγω πολιτείας η οποία να επέρχεται αυτοδίκαια με την πρόσληψη ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο από μέρους της ξένης πολιτείας, όχι όμως έπειτα από εκδηλωθείσα βούληση του αναδεχθέντος την δημόσια αυτή υπηρεσία προσώπου. Γιατί αν η αναδοχή αλλοδαπής δημόσιας υπηρεσίας συνεπάγεται την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας έπειτα από σχετική δήλωση βούλησης του αναδεχθέντος αυτήν προσώπου, τότε θα πρέπει η περίπτωση α' του πρώτου εδαφίου της πρώτης παραγράφου του άρθρου 16 ΚΕΙ να τύχει εφαρμογής και όχι η περίπτωση β' της ίδιας διάταξης.

(δ) Τέλος, και στην περίπτωση αναδοχής δημόσιας υπηρεσίας σε αλλοδαπή πολιτεία θα πρέπει να δοθεί άδεια από τον Υπουργό των Εσωτερικών προκειμένου να αποβάλει το συγκεκριμένο πρόσωπο την ελληνική ιθαγένεια. Έτσι, σύμφωνα με την ΑΠ 1779/1998 Τμ. Α', ΕΕΝ 2000.313, αν η ελληνική κυβέρνηση δεν είχε απευθύνει διαταγή αποχής από την ξένη στρατιωτική υπηρεσία, ο Έλληνας που αποδέχτηκε την υπηρεσία αυτή χωρίς άδεια δεν χάνει την ελληνική ιθαγένεια.

Και στις δύο περιπτώσεις του άρθρου 16 § 1 ο χορηγών την άδεια Υπουργός των Εσωτερικών οφείλει να ελέγξει την ύπαρξη των προϋποθέσεων που τίθενται από την παραπάνω διάταξη προκειμένου να αποβάλει ένας ημεδαπός την ελληνική ιθαγένεια. Η αποβολή όμως της ελληνικής ιθαγένειας επέρχεται όχι από τη χορήγηση της άδειας αλλά από την πραγματική κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας. Η εν λόγω άδεια δύναται πάντως, για εξαιρετικούς λόγους, σύμφωνα με το εδάφιο 2 της πρώτης παραγράφου του άρθρου 16 ΚΕΙ, να χορηγηθεί και μετά την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας, οπότε στην περίπτωση αυτή - της άδειας και όχι από την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας. Κατά το διάστημα που μεσολαβεί της κτήσης της αλλοδαπής ιθαγένειας μέχρι της επιγενόμενης χορήγησης της άδειας εκ μέρους του Υπουργού

των Εσωτερικών το περί ου πρόκειται άτομο θα είναι προφανώς άτομο διπλής ιθαγένειας.

Η αποβολή κατά τα ανωτέρω της ελληνικής ιθαγένειας έχει *προσωπικό χαρακτήρα* και δεν επιφέρει καμιά συνέπεια στην ιθαγένεια των τέκνων. Παρόλα αυτά, τίποτε δεν εμποδίζει και τα ενήλικα τέκνα του απωλέσαντος την ελληνική ιθαγένεια προσώπου να υποβάλουν και αυτά τα ίδια παρόμοια αίτηση με εκείνην του γονέα τους που θα εξεταστεί χωριστά, καθώς και τυχόν αίτηση του άλλου συζύγου. Τα ανήλικα τέκνα αυτού μόνον μετά την ενηλικίωση τους θα μπορέσουν να υποβάλουν παρόμοια αίτηση .

γ. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας εκ μέρους του κερκτημένου και αλλοδαπής ιθαγένειας προσώπου

Η περίπτωση αυτή ρυθμίζεται από τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 16 του ΚΕΙ. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη αποβάλλει επίσης την ελληνική ιθαγένεια όποιος έχει και αλλοδαπή ιθαγένεια, εφόσον ήθελε γίνει δεκτή η αίτησή του για αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας. Πρόκειται επομένως για πρόσωπο διπλής ιθαγένειας που απέκτησε την αλλοδαπή ιθαγένεια όχι με τη θέληση του αλλά με τη γέννηση του ή και αργότερα ακόμη. Αυτό συμβαίνει συνήθως όταν συγκρούονται οι αρχές του *ius sanguinis* και του *ius soli* σε πρόσωπα που αποκτούν την ιθαγένεια του γονέα τους (*iure sanguinis*) και την ιθαγένεια της πολιτείας όπου γεννήθηκαν ή κατόπιν πολιτογραφήσεως του γονέα τους στην αλλοδαπή (*iure soli*).

Η αποβολή όμως της ελληνικής ιθαγένειας για τα παραπάνω πρόσωπα επέρχεται από την *αποδοχή της αίτησης* (άρθρο 16 § 2 εδ. 2).

Στις δύο περιπτώσεις αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας της § 1 η άδεια παρέχεται και στην περίπτωση της § 2 η αποδοχή της αίτησης γίνεται έπειτα από απόφαση του Υπουργού των Εσωτερικών *μετά από γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας*. Η γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας, εφόσον πρόκειται για απλή γνώμη και όχι για σύμφωνη γνώμη δεν είναι δεσμευτική για τον Υπουργό. Λόγω της εμπειρίας που διαθέτουν τα μέλη του Συμβουλίου Ιθαγένειας, ο Υπουργός θα πρέπει με μεγάλη επιφύλαξη να μη συμφωνήσει με τη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας και θα πρέπει, επομένως, να κρίνει διαφορετικά από το Συμβούλιο Ιθαγένειας, μόνο στην περίπτωση που έπειτα από κρίση των γενικότερων συμφερόντων της χώρας θεωρήσει πως πρέπει

να διαφωνήσει με την εκφρασθείσα από το Συμβούλιο Ιθαγένειας γνώμη. Για το λόγο αυτό ο αιτών θα πρέπει να αναφέρει τα περιστατικά που τον οδήγησαν στην απόφαση του να ζητήσει την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας και το αρμόδιο προξενείο να διατυπώνει τις απόψεις του σχετικά με το βάσιμο των επικαλούμενων ισχυρισμών από μέρους του αιτούντος.

Θα πρέπει να προσθέσουμε ότι τόσο στην περίπτωση χορήγησης άδειας όσο και στην περίπτωση αποδοχής της αίτησης για αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας δεν είναι δυνατόν να παρασχεθεί η άδεια ή να γίνει δεκτή η αίτηση όταν ο αιτών υπέχει ή καθυστερεί στρατιωτική υποχρέωση ή καταδιώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα (άρθρο 16 § 3). Κατά συνέπεια, στις περιπτώσεις αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας βάσει του άρθρου 16 ΚΕΙ ο αιτών θα πρέπει συγχρόνως με την αίτηση του να υποβάλει και πιστοποιητικό ότι δεν υπέχει ή ότι δεν καθυστερεί τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις, εάν πρόκειται για άρρενα, καθώς επίσης και πιστοποιητικό ότι δεν καταδιώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα.

II. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω υιοθεσίας ως τέκνο αλλοδαπού

Το άρθρο 20 του Νέου Κώδικα Ε.Ι. έχει ληφθεί από το άρθρο 27 § 2 του ΚΕΙ όπως αντικαταστάθηκε με αυτήν του άρθρου 17 § 2 του Ν.Δ. 4532/1966 και όπως ακριβώς επαναλήφθηκε με εκείνη του άρθρου 19 § 2 του Ν.Δ. 610/1970 «περί υιοθεσίας των μέχρις ηλικίας δέκα οκτώ ετών ανηλίκων», έλληνας που υιοθετείται πριν από την συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας του ως τέκνο αλλοδαπού, δύναται έπειτα από αίτηση του υιοθετήσαντος εφόσον απέκτησε με την υιοθεσία την ιθαγένεια αυτού, να αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια μετά από απόφαση του Υπουργού των Εσωτερικών ο οποίος θα εκτιμήσει τις ειδικές συνθήκες που υπάρχουν, έπειτα από γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας. Η αίτηση δεν μπορεί να γίνει δεκτή εάν ο υιοθετηθείς υπέχει ή καθυστερεί τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ή καταδιώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα.

Η υιοθεσία επομένως ελληνόπουλου από αλλοδαπό υπήκοο δύναται να οδηγήσει στην αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας του υιοθετηθέντος. Για την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας απαιτείται πάντως, *απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών* μετά γνώμη (και όχι σύμφωνη γνώμη) του Συμβουλίου Ιθαγένειας. Ο Υπουργός Εσωτερικών είναι, επομένως, ελεύθερος να εκτιμήσει τόσο τη γνώμη του

Συμβουλίου Ιθαγένειας όσο και τις «ειδικές συνθήκες» για να αποφασίσει περί της αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας από μέρους του υιοθετηθέντος-έλληνας.

Οι προϋποθέσεις συνεπώς για την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω υιοθεσίας ως τέκνο αλλοδαπού είναι:

(1) Ο υιοθετήσας αλλοδαπός να υποβάλει σχετική δήλωση βούλησης που περικλείεται στην αίτηση του προς τον Υπ. Εσωτερικών, (2) η υιοθεσία να έγινε πριν να συμπληρώσει ο υιοθετηθείς το 18ο έτος της ηλικίας του, (3) να έχει αποκτήσει ο υιοθετηθείς ήδη την αλλοδαπή ιθαγένεια του θετού γονέα του, (4) εφόσον πρόκειται για άρρενα, να μην υπέχει στρατιωτική υποχρέωση ή έστω να καθυστερεί τοιαύτη και (5) να μην καταδιώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα από τις ελληνικές αρχές.

Φαίνεται πως η τέταρτη προϋπόθεση για την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω υιοθεσίας από αλλοδαπό γονέα έμεινε στον ΚΕΙ ως κατάλοιπο της προγενέστερης ρύθμισης του ουσιαστικού μας δικαίου πριν την τροποποίηση που επήλθε στα θέματα υιοθεσίας, η οποία επέτρεπε την υιοθεσία ενήλικα. Υπάρχει εντούτοις μία περίπτωση που επειδή επιτρέπεται η υιοθεσία ενήλικα μόνον αυτός είναι συγγενής ως τον τέταρτο βαθμό εξ αίματος ή εξ αγχιστείας αυτού που υιοθετεί (άρθρο 1579 ΑΚ), ίσως σε αυτήν την περίπτωση να μπορεί να εφαρμοστεί η συγκεκριμένη προϋπόθεση του άρθρου 20 του ΚΕΙ.

Κατά τη γνώμη μας θα πρέπει να ανασυνταχθεί η όλη ρύθμιση.

Προϋπόθεση φυσικά για τα ανωτέρω είναι να υπάρχει *έγκυρη υιοθεσία* η οποία θα κρίνεται με βάση τα ουσιαστικά δίκαια που θα καθορίζονται ως εφαρμοστέα από τη διάταξη του άρθρου 23 ΑΚ, όπως αυτό ισχύει σήμερα. Ήτοι από το ελληνικό δίκαιο ως δίκαιο της ιθαγένειας του τέκνου που υιοθετείται από αλλοδαπό και από το αλλοδαπό δίκαιο που εκάστοτε θα ορίζεται ως εφαρμοστέο ως το δίκαιο ιθαγένειας του υιοθετούντος ή των υιοθετούντων.

III. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εγκατάλειψης του ελληνικού εδάφους

Η περίπτωση αυτή της ελληνικής ιθαγένειας δεν υφίσταται πλέον στο δίκαιό μας μετά την κατάργηση του άρθρου 19 του παλαιού ΚΕΙ με τη διάταξη του άρθρου 9 § 14 του νόμου 2623/1998, η οποία ορίζει επακριβώς τα εξής: «*Καταργείται εφεξής το άρθρο 19 του ν.δ 3370/1955 περί κυρώσεως του Κώδικος Ελληνικής Ιθαγένειας*».

Επειδή όμως, η κατάργηση του άρθρου 19 ΚΕΙ ορίζει, «καταργείται» εφεξής, ήτοι στο μέλλον, αναγκάζομαστε να την μνημονεύσουμε ως έναν τρόπο απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας που ίσχυσε μέχρι πρόσφατα και που κάλυψε περιπτώσεις προγενέστερες του καταργητικού ως άνω νόμου.

Σύμφωνα με το άρθρο 19 εδ. 1 του ΚΕΙ (ΝΔ 3370/1955) αλλογενής που εγκατέλειπε το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση επανόδου σε αυτό ήταν δυνατόν να κηρυχθεί ως έχων απωλέσει την ελληνική ιθαγένεια.

Οι προϋποθέσεις που απαιτούντο για την εφαρμογή της εν λόγω διάταξης ήταν:

(α) να επρόκειτο για *αλλογενή*. Δηλαδή για έλληνα υπήκοο που δεν είχε όμως την ελληνική εθνικότητα. Η έννοια του όρου «αλλογενής» αντιπαρατίθεται με εκείνη του όρου «ομογενής» που είδαμε στο πρώτο μέρος των ανά χειράς παραδόσεων.

Αλλογενής είναι, επομένως, εκείνος που δεν κατάγεται από Έλληνες, δεν έχει ελληνική εθνική συνείδηση και δεν συμπεριφέρεται ως Έλληνας. Το πρόσωπο αυτό έχει μεν την ελληνική ιθαγένεια, αλλά επειδή δεν είναι Έλληνας στην εθνικότητα τεκμαίρεται ότι ο δεσμός του με το ελληνικό έθνος, είναι εντελώς χαλαρός και εύθραυστος.

(β) να εγκατέλειπε το ελληνικό έδαφος·

(γ) να μην υπήρχε πρόθεση επανόδου. Το γεγονός αυτό ήταν θέμα πραγματικό που προέκυπτε από την έρευνα την οποία διενεργούσε ο Υπουργός Εσωτερικών είτε μέσω της Υπηρεσίας Αλλοδαπών είτε μέσω των ελληνικών προξενικών αρχών, καθήκον των οποίων ήταν να ενημερώνουν τον αρμόδιο Υπουργό για τις περιπτώσεις εκείνες όπου διαπιστώνετο εγκατάλειψη της χώρας χωρίς πρόθεση επανόδου σε αυτήν από αλλογενείς Έλληνες υπηκόους.

Κατά συνέπεια, ο Υπουργός Εσωτερικών θα έπρεπε να ήλεγχε την εκάστοτε παρουσιαζόμενη περίπτωση, εμπεριστατωμένα και ειδικά, για να διαπιστώσει εάν συνέτρεχαν πράγματι οι προϋποθέσεις του άρθρου 19 ΚΕΙ, ελέγχοντας κυρίως την εγκατάλειψη του ελληνικού εδάφους «άνευ προθέσεως παλιννοστήσεως», δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην τελευταία αυτή προϋπόθεση που συνήθως εκδηλώνετο από μέρους του αλλογενούς με το να είχε εγκαταλείψει την Ελλάδα με ολόκληρη την οικογένεια του, εκποιώντας την ακίνητη περιουσία του, διακόπτοντας τις εργασίες του στην Ελλάδα και κυρίως, το ότι ενώ ευρίσκετο σε άλλη χώρα δεν ερχόταν σε επαφή με την εκεί ελληνική προξενική αρχή, αδιαφορώντας τελείως για τα ελληνικά

πράγματα. Γεγονός που αποδείκνυε κατά κάποιο τρόπο το μικρό ενδιαφέρον που είχε αυτός για τη διατήρηση του δεσμού του με την ελληνική πολιτεία.

Αντίθετα, εάν ο εγκαταλείψας το ελληνικό έδαφος αλλογενής συμπεριφερόταν στο εξωτερικό ως γνήσιος Έλληνας, εκδηλώνοντας σαφώς την εθνικότητα του και διατηρώντας τακτική επαφή με το ελληνικό προξενείο (εγγραφή του στα προξενικά μητρώα, τακτοποίηση του διαβατηρίου του, συμμετοχή στις εθνικές γιορτές κλπ.) τότε δεν ήταν δυνατόν να συναχθεί το τεκμήριο της έλλειψης πρόθεσης επανόδου αυτού στην Ελλάδα. Επομένως, η εθνική του συνείδηση ήταν εκείνη που κυρίως θα έπρεπε να ελεγχόταν σε συνδυασμό με το γεγονός της εγκατάλειψης του ελληνικού εδάφους.

Τα ίδια ίσχυαν και για τον Έλληνα αλλογενή ο οποίος γεννήθηκε και κατοικούσε στην αλλοδαπή και δεν είχε προφανώς πρόθεση να εγκατασταθεί στην Ελλάδα (άρθρο 19 εδ. 2 ΚΕΙ).

Η κήρυξη της απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας για τον αλλογενή τον εγκαταλείψαντα το ελληνικό έδαφος και για τον αλλογενή τον γεννηθέντα και κατοικούντα στην αλλοδαπή, οι οποίοι δεν είχαν την πρόθεση να επανέλθουν στην Ελλάδα γινόταν με απόφαση του Υπουργού των Εσωτερικών μετά από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας. Η ελληνική ιθαγένεια συνεπώς δεν απεβάλετο αυτοδίκαια εκ μέρους του ως άνω αλλογενούς - όπως συνέβαινε πριν την ισχύ του Ν.Δ. 3370/1955 περί κυρώσεως του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας - αλλά κατόπιν σχετικής απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών, έπειτα και με τη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας, που πιθανότατα να μην κήρυσσε αλλογενή που εγκατέλειψε το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση να επανέλθει σε αυτό ως έχοντα απωλέσει την ελληνική του ιθαγένεια, εάν έτσι κρίθηκε.

Η απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών μπορούσε να ανακληθεί όταν δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη όσον αφορά τις προϋποθέσεις του άρθρου 19 ΚΕΙ .

Σύμφωνα με τη διάταξη του τρίτου εδαφίου του άρθρου 19 του παλαιού ΚΕΙ τα ανήλικα τέκνα του αλλογενούς τα οποία ήταν εγκατεστημένα στην αλλοδαπή μπορούσαν να κηρυχθούν ως έχοντα απωλέσει την ελληνική ιθαγένεια εάν και οι δύο γονείς τους ή ο επιζών την είχαν αποβάλει.

Η αφαίρεση επομένως της ελληνικής ιθαγένειας ήταν δυνατόν να επεκταθεί και στα τέκνα, εφόσον:

(α) επρόκειτο για ανήλικα τέκνα αλλογενούς που εγκατέλειψε το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση επανόδου σε αυτό ή για τέκνα αλλογενούς ο οποίος γεννήθηκε και κατοικούσε στην αλλοδαπή-

(β) να ήταν τέκνα που βρίσκονταν εγκατεστημένα στην αλλοδαπή. Ο νόμος μιλούσε για «εγκατεστημένα» και όχι κατοικούντα στην αλλοδαπή τέκνα. Εξ αυτού συνάγονταν κατά ότι τα ανήλικα τέκνα τα εγκαταλειφθέντα από τον αλλογενή στην Ελλάδα λογίζονταν ως εγκατεστημένα στην Ελλάδα, αδιάφορα το ότι είχαν τη νόμιμη κατοικία του γονέα τους στην αλλοδαπή, ώστε να μην εφαρμοζόταν επί των τέκνων αυτών η εν-λόγω διάταξη.

(γ) να απέβαλαν την ελληνική ιθαγένεια και οι δύο γονείς τους ή έστω μόνον ο επιζών γονέας.

Για την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας εκ μέρους των ανήλικων τέκνων θα έπρεπε να είχε εκδοθεί *ιδιαίτερη απόφαση* του Υπουργού Εσωτερικών από εκείνην που αναφερόταν στον γονέα τους, που ήταν όμως δυνατόν να συνενωθεί στην ίδια Υπουργική πράξη.

Υποστηρίχθηκε από τους συνταγματολόγους - και είναι πράγματι έτσι -ότι η διάταξη του άρθρου 19 του παλαιού ΚΕΙ αντίκειται προς το άρθρο 4 § 3 εδ. 2 του Σ. Η αντισυνταγματικότητα της αυτή καλυπτόταν μόνον εκ του λόγου ότι η εν λόγω διάταξη του ΚΕΙ διατηρήθηκε σε ισχύ δυνάμει της μεταβατικής διάταξης του άρθρου 111 § 6 του Σ. «μέχρι της διά νόμου καταργήσεως της». Αυτός ήταν και ο λόγος που τελικά το ως άνω άρθρο 19 του ΚΕΙ καταργήθηκε πρόσφατα με τη διάταξη του άρθρου 9 § 14 του νόμου 2623/1998.

IV. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω έκπτωσης

Το άρθρο 17 του Νέου ΚΕΙ έχει ληφθεί από το άρθρο 20 του Ν.Δ. 3370/55 .

Έκπτωση είναι η εκ μέρους της πολιτείας αφαίρεση της ιθαγένειας ορισμένου προσώπου λόγω σοβαρού παραπτώματος.

Η έκπτωση από την ιθαγένεια αποτελεί, κατά την κρατούσα άποψη, διοικητικό μέτρο και όχι ποινή, παρόλο που ενέχει σοβαρή μομφή κατά του προσώπου κατά του οποίου αυτή κηρύσσεται.

Το άρθρο 17 ΚΕΙ περιλαμβάνει δύο περιπτώσεις έκπτωσης α) την περίπτωση του να έχει αναδεχτεί κάποιος δημόσια υπηρεσία αλλοδαπής πολιτείας και παρόλο που ειδοποιήθηκε από τον Υπουργό των Εσωτερικών να απόσχει αυτής μέσα σε ορισμένη προθεσμία, εξακολουθεί να υπηρετεί στην δημόσια αυτή υπηρεσία και β) την περίπτωση του να ενεργεί κάποιος προς όφελος αλλοδαπής πολιτείας, διαμένων στην αλλοδαπή, πράξεις που είναι ασυμβίβαστες με την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη και αντίθετες προς τα συμφέροντα της Ελλάδος.

1. Έκπτωση λόγω αναδοχής αλλοδαπής δημόσιας υπηρεσίας

Σύμφωνα με την περίπτ. α του άρθρου 17 του νέου ΚΕΙ έκπτωτος μπορεί να κηρυχθεί εκείνος που ανεδέχθη δημόσια υπηρεσία αλλοδαπής πολιτείας και παρόλο που του απευθύνθηκε από τον Υπουργό Εσωτερικών επιταγή να απόσχει αυτής μέσα σε ορισμένη προθεσμία, δεν το έκανε, εμμένοντας στην απόφαση του να υπηρετεί στην αλλοδαπή αυτή δημόσια υπηρεσία.

Για να εφαρμοστεί η παραπάνω διάταξη θα πρέπει:

(α) να πρόκειται για πρόσωπο που ανεδέχθη δημόσια υπηρεσία στην αλλοδαπή με τη θέληση του.

(β) η υπηρεσία να είναι δημόσια. Αυτό θα κρίνεται προφανώς, κατά το αλλοδαπό δίκαιο.

(γ) η υπηρεσία να παρέχεται προς αλλοδαπή πολιτεία και όχι προς διεθνή Οργανισμό

(δ) να έχει απευθυνθεί εκ μέρους του Υπουργού Εσωτερικών προς το εν-λόγω άτομο επιταγή για να απόσχει της αλλοδαπής υπηρεσίας μέσα σε ορισμένη προθεσμία και αυτός να εμμένει στην απόφαση του. Η προϋπόθεση αυτή απαιτείται γιατί ενδέχεται η αλλοδαπή δημόσια υπηρεσία να είναι συμφέρουσα για την Ελλάδα, όπως π.χ. να ανέλαβε κάποιος την διδασκαλία της ελληνικής φιλολογίας σε σχολή αλλοδαπής πολιτείας, ενώ αντίθετα, αν ανέλαβε κάποιος στρατιωτική υπηρεσία σε πολιτεία με την οποία μάλιστα η Ελλάδα δεν έχει φιλικές σχέσεις, τότε είναι δυνατόν, εφόσον συντρέχουν όλες οι παραπάνω προϋποθέσεις, να κηρυχθεί το συγκεκριμένο άτομο έκπτωτο της ελληνικής του ιθαγένειας.

2. Έκπτωση λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς προς την ελληνική ιθαγένεια

Σύμφωνα με την περίπτ. β' του άρθρου 17 § 1 ΚΕΙ, έκπτωτος είναι δυνατόν να κηρυχθεί εκείνος που ενώ διέμενε στο εξωτερικό, ενήργησε πράξεις ασυμβίβαστες και αντίθετες προς την ιδιότητα του ως έλληνα πολίτη, προς όφελος αλλοδαπής πολιτείας.

Η ύπαρξη των προϋποθέσεων που απαιτούνται για την εφαρμογή της τρίτης περίπτωσης του άρθρου 20 § 1 ΚΕΙ θα πρέπει να ελέγχεται με μεγάλη προσοχή. Κατά κύριο λόγο απαιτείται όπως το συγκεκριμένο άτομο να ενήργησε πράξεις οι οποίες να είναι *ασυμβίβαστες* προς την ιδιότητα του ως έλληνα. Να έχει λησμονήσει δηλαδή το εν λόγω άτομο το δεσμό του προς το ελληνικό κράτος και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το δεσμό του αυτόν λόγω των πράξεων του. Οι πράξεις αυτές θα πρέπει να *αντιβαίνουν προς τα συμφέροντα της Ελλάδας* και να ενεργούνται *προς όφελος αλλοδαπής πολιτείας*. Πράξεις, επομένως, ασυμβίβαστες μεν προς την ιδιότητα του έλληνα, που δεν αντίκεινται όμως προς τα συμφέροντα της Ελλάδας, δεν συνιστούν επαρκή λόγο για να κηρυχθεί το συγκεκριμένο άτομο έκπτωτο της ελληνικής ιθαγένειας. Η ανάρμοστη συμπεριφορά του έλληνα θα πρέπει, πάντως, να κρίνεται με μεγάλη προσοχή, ακριβώς γιατί η έκπτωση λόγω αυτής της ανάρμοστης συμπεριφοράς, αποτελεί βαρύτερη μομφή για το άτομο στο οποίο προσδίδεται. Κατά την απόφαση του ΣτΕ 1680/1993 (Τμ. Δ'), ΕλλΔνη 1994.800, «για να κηρυχθεί ένας Έλληνας πολίτης έκπτωτος της ελληνικής ιθαγένειας θα πρέπει να υπάρχουν κατ' αυτού βάσιμες υπόνοιες ότι κινείται και δρα υπέρ ξένης χώρας σε βάρος των εθνικών συμφερόντων».

Για την εφαρμογή της β' περίπτ. του άρθρου 17 § 1 ΚΕΙ, απαιτείται επιπλέον, το περί ού ο λόγος άτομο να *διαμένει στο εξωτερικό* κατά το χρόνο που ενήργησε τις ασυμβίβαστες αυτές πράξεις, γιατί αν διαμένει στην Ελλάδα, ενδείκνυται περισσότερο η τιμωρία αυτού κατά τους ποινικούς νόμους του ουσιαστικού μας δικαίου, παρά η έκπτωση αυτού από την ελληνική του ιθαγένεια.

Η εν λόγω διάταξη της περίπτωσης β' του άρθρου 17 ΚΕΙ είναι αντισυνταγματική για το ότι διακρίνει αυθαίρετα τους έλληνες σε εκείνους που διαμένουν στην Ελλάδα και σε εκείνους που διαμένουν στο εξωτερικό και γιατί θεσπίζει λόγο αφαίρεσης της ελληνικής ιθαγένειας ο οποίος δεν αναφέρεται στο Σύνταγμα μας.

V. Αποβολή Ελληνικής Ιθαγένειας λόγω δήλωσης αποποίησης

Το άρθρο 18 του Ν. 3284/10-11-2004 έχει ληφθεί εξ ολοκλήρου από το άρθρο 69 παρ. 9 του Ν. 2910/2001.

Με τη μεταβατική διάταξη της § 9 του άρθρου 69 του ν. 2910/2001 ο νομοθέτης μας δείχνει να διακατέχεται από ένα νέο πνεύμα αντιμετώπισης του θέματος απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας από έναν έλληνα πολίτη. Η στροφή που κάνει υπέρ της αποδοχής της αρχής της ατομικής βούλησης ως βάση της ιθαγένειας του ατόμου είναι θεαματική. Κι αυτό γιατί μέχρι πρόσφατα ο νομοθέτης μας τηρούσε, αλλά και η Διοίκηση, άκαμπτη θα λέγαμε στάση στο να δύναται να αποβάλει ένας έλληνας οικειοθελώς την ιθαγένεια του για να αποκτήσει μία αλλοδαπή ιθαγένεια. Η συγκράτηση του δεσμού των πολιτών με την πατρίδα εθεωρείτο ως εθνικό συμφέρον για να διατηρηθεί η ελληνική ιθαγένεια που τα άτομα αυτά είχαν κυρίως *iure sanguinis*. Και ο Υπ. Εσωτερικών δεν έδινε μέχρι πρόσφατα εύκολα την έγκριση του για να αποβάλει ο ενδιαφερόμενος πολίτης την ελληνική του ιθαγένεια.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 69 §9 εδ. α' του ν. 2910/2001 *«Επιτρέπεται η αποποίηση της ελληνικής ιθαγένειας, εφόσον ο ενδιαφερόμενος είναι ενήλικας, δηλώνει ότι έχει πάψει να υφίσταται πλέον γνήσιος δεσμός του με τη χώρα και διαμένει στην αλλοδαπή»*.

Οι προϋποθέσεις συνεπώς, που τίθενται για να απωλεσθεί η ελληνική ιθαγένεια από ένα άτομο είναι: (α) το άτομο αυτό να είναι ενήλικας, (β.) να δηλώσει ότι έχει πάψει να υφίσταται πλέον γνήσιος δεσμός με την Ελλάδα και (γ) να διαμένει στο εξωτερικό.

Η δεύτερη προϋπόθεση είναι κυρίως αυτή η οποία θα δημιουργήσει προβλήματα. Αρκεί άραγε η απλή δήλωση και μόνον εκ μέρους του ενδιαφερομένου προσώπου ότι δεν υφίσταται «γνήσιος δεσμός» με την Ελλάδα ή μήπως θα πρέπει και να αποδεικνύεται αυτό; Κατά τη γνώμη μας προφανώς και θα πρέπει να αποδεικνύεται. Και, κυρίως, να αποδειχτεί πως το συμφέρον του ενδιαφερομένου είναι να αποκτήσει την αλλοδαπή ιθαγένεια, αφού οι δεσμοί του με την Ελλάδα περιορίζονταν στο γεγονός ίσως και μόνον ότι είχε γεννηθεί από έλληνες γονείς ή γονέα ή ότι είχε αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με άλλο τρόπο, που όμως πια δεν εξακολουθεί να τον «δένει» με την Ελλάδα. Τέτοιες περιπτώσεις θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως θα ήταν η περίπτωση του πολίτη που είχε αποκτήσει την ελληνική

ιθαγένεια ως ανήλικο τότε τέκνο αλλοδαπού γονέα που πολιτογραφήθηκε έλληνας και δεν δήλωσε μέσα σε ένα χρόνο από την ενηλικίωση του ότι θέλει να απωλέσει την ελληνική ιθαγένεια.

Θεωρούμε πως στην περίπτωση αποποίησης/απόλειας της ελληνικής ιθαγένειας σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη (69 § 9 ν. 2910/2001) θα πρέπει να εμπίπτουν και εκείνες οι περιπτώσεις, οι οποίες δεν μπορούν να καλυφθούν από τις διατάξεις των άρθρων 16 και 17 ΚΕΙ. Όπως π.χ. οι περιπτώσεις κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας από παιδιά που είχαν γεννηθεί πριν την 8.5.1984 από μητέρες ελληνίδες ή πριν την ισχύ του νόμου 1250/1982 από πατέρες έλληνες και είχαν θεωρηθεί γνήσια, μετά την ισχυροποίηση του ανυπόστατου πολιτικού γάμου των γονέων τους και τα οποία είχαν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια μετά την υποβολή σχετικής δήλωσης εκ μέρους του έλληνα γονέα τους μέσα στην αποκλειστική ημερομηνία της 31.12.1986. Οι μεταβατικές διατάξεις των άρθρων 8 και 9 §§ 1 και 2 του νόμου 1438/1984, που καταργήθηκαν πρόσφατα από τις διατάξεις των §§ 6 και 7 αντίστοιχα του άρθρου 69 του ν. 2910/2001, περιελάμβαναν και την εξής ρύθμιση, η οποία σήμερα, στις νέες διατάξεις δεν υφίσταται: Το τέκνο αυτό μέσα σε ένα χρόνο από την ενηλικίωση του μπορούσε να αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια με δήλωση του προς μία από τις αρμόδιες τότε αρχές.

Θα υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας που συντελέστηκαν με αυτόν τον τρόπο και που τα ενδιαφερόμενα μέρη -ενήλικες πια σήμερα- να μην μπορούν να απωλέσουν την ελληνική τους ιθαγένεια με άλλο τρόπο. Ο νομοθέτης μας λοιπόν τους δίνει αυτή τη δυνατότητα αρκεί να δηλώσουν ότι δεν υφίσταται πλέον «γνήσιος δεσμός» (στενός δεσμός) με την Ελλάδα. Περιμένουμε πάντως να διαπιστώσουμε στην πράξη πώς θα ερμηνευθεί από τη Διοίκηση η έννοια αυτή του γνήσιου δεσμού της § 9 του άρθρου 69 του ν. 2910/2001. Εφόσον αποδειχθεί αυτό, μαζί και με την προϋπόθεση της διαμονής τους στο εξωτερικό, μπορούν να απωλέσουν τα άτομα αυτά την ελληνική ιθαγένεια. Να επισημάνουμε πάντως, ότι τυχόν απόλεια της ελληνικής ιθαγένειας με βάση την εν λόγω διάταξη δεν θα πρέπει να καθιστά τα εν-λόγω άτομα ανιθαγενή.

Για να συντελεσθεί η απόλεια της ελληνικής ιθαγένειας θα πρέπει ο ενδιαφερόμενος -σύμφωνα με το επόμενο εδάφιο της § 9 του άρθρου 69— να υποβάλει σχετική δήλωση αποποίησης ενώπιον του Έλληνα προξένου του τόπου διαμονής του και συγχρόνως, να υποβάλει σχετική αίτηση προς τον Υπουργό των Εσωτερικών. Η

αποδοχή της αίτησης του γίνεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη (και όχι απλή γνώμη) του Συμβουλίου Ιθαγένειας, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο χρόνος απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας ανατρέχει στο χρόνο υποβολής της αίτησης. Εκείνο που θα θέλαμε να παρατηρήσουμε στο σημείο αυτό είναι και το γεγονός ότι ο νομοθέτης μας δεν κάνει λόγο και για την εκπλήρωση προηγουμένως των στρατιωτικών υποχρεώσεων του ενδιαφερομένου, ώστε να αποποιηθεί την ελληνική του ιθαγένεια με βάση τη διάταξη αυτή του 69 §9 του ν. 2910/2001. Προφανώς, αντιλαμβανόμαστε ότι από τη στιγμή που αποδειχθεί «γνήσιος δεσμός» του ενδιαφερομένου με την αλλοδαπή χώρα δεν μπορούμε να απαιτούμε από αυτόν και την προηγούμενη εκπλήρωση των στρατιωτικών του υποχρεώσεων. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, θεωρούμε ότι κάποιοι έλληνες ανυπότακτοι κάτοικοι του εξωτερικού που απέκτησαν γνήσιους (στενούς;) δεσμούς με την αλλοδαπή, πιθανόν να υποπέσουν στη ρυθμιστική ενέργεια αυτής της διάταξης και ότι ο νομοθέτης μας σε κάθε περίπτωση έχει πράγματι κάνει θεαματικά βήματα μπροστά.

VI. Απώλεια ελληνικής ιθαγένειας με δήλωση λόγω γάμου με Έλληνα

Το άρθρο αυτό έχει ληφθεί από το άρθρο 69 παρ.5 του Ν. 2910/2001 και αποτελεί κατά βάσει επαναφορά του άρθρου 7§ 1 του Ν. 1438/84 χωρίς να τίθεται χρονικός περιορισμός στην ημερομηνία υποβολής της σχετικής δήλωσης περί αποβολής της Ε.Ι.

Σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 § 5 του νόμου 2910/ 2001 *«αλλοδαπή που απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου της με Έλληνα και διατηρεί την ιθαγένεια που είχε πριν από την τέλεση του γάμου, αποβάλλει την ελληνική ιθαγένεια, αν δηλώσει τη σχετική βούληση της στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή τον τόπου της κατοικίας της ή της διαμονής της»* και με μοναδική προϋπόθεση να διατηρεί κάποια άλλη ιθαγένεια και όχι κατ' ανάγκη όπως όριζε η προϊσχύουσα διάταξη την ιθαγένεια που είχε πριν της τελέσεως του γάμου τους.

Τη δυνατότητα αυτή της αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας εκ μέρους της αλλοδαπής γυναίκας -η οποία λόγω του γάμου της με Έλληνα πριν την έναρξη ισχύος του ν. 1438/1984 με τον οποίο εισήχθη στον ΚΕΙ η αρχή της ανεξαρτησίας της

ιθαγένειας, την είχε αποκτήσει- ο νομοθέτης μας την είχε παραχωρήσει στην αλλοδαπή σύζυγο του έλληνα και με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 7 § 1 του ν. 1438/1984. Με τη διάταξη αυτή είχε ορισθεί αποκλειστική προθεσμία μέσα στην οποία η αλλοδαπή σύζυγος του έλληνα μπορούσε να ζητήσει να αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια αν δήλωνε αρμοδίως τη σχετική βούληση της μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1986.

Φαίνεται πως ο σύγχρονος νομοθέτης μας διαπιστώνοντας ότι τόσο για λόγους ίσης μεταχείρισης με τις υπόλοιπες περιπτώσεις που περιλαμβάνονται και ρυθμίζονται στη μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 του ν. 2910/2001, όσο και γιατί προέκυψαν πιθανότατα συγκεκριμένες περιπτώσεις για αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας εκ μέρους εγγάμων αλλοδαπών γυναικών, περιλαμβάνει και την περίπτωση αυτή απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας στον πρόσφατο νόμο.

Ο χρόνος αποβολής της ιθαγένειας ανατρέχει στο χρόνο υποβολής της απαιτούμενης δήλωσης. Είναι σημαντικό να λεχθεί ότι ο νομοθέτης προνοεί ρητά για την περίπτωση που τυχόν με την αποβολή της ιθαγένειας της η έγγαμη γυναίκα γίνει ανιθαγενής. Για το λόγο αυτό εγκρίνεται η αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας μόνον εφόσον η γυναίκα αυτή διατηρούσε κατά τη διάρκεια του γάμου της και την ιθαγένεια που είχε πριν παντρευτεί τον έλληνα σύζυγο της.

VII. Απώλεια της Ελληνικής Ιθαγένειας τέκνων πολιτογραφηθέντων Ελλήνων

Το άρθρο 19 του νέου κώδικα έχει ληφθεί από το άρθρο 5 του Ν. 1438/84, και προβλέπει τη δυνατότητα αποβολής της Ελληνικής Ιθαγένειας με το άρθρο 11 επειδή κατά την ημερομηνία ορκωμοσίας του πολιτογραφηθέντος γονέα τους ήταν ανήλικα.

Με την παρ. 2 ορίζεται ρητά ότι αρμόδιο όργανο για την έκδοση της απόφασης για την αποβολή της Ελληνικής Ιθαγένειας είναι ο Υπουργός Εσωτερικών.

Πρόκειται για διακεκριμένη κατηγορία πολιτών και για λόγους σεβασμού στην προσωπικότητά τους, θεσπίστηκε η δέσμια υποχρέωση του Υπουργού Εσωτερικών να αποδειχθεί την αίτησή τους.

Οι προϋποθέσεις εφαρμογής του συγκεκριμένου άρθρου είναι οι εξής:

- Ο αιτών να είναι αλλογενής
- Να διατηρεί την Ιθαγένεια που είχε κατά την πολιτογράφηση του γονέα του.

- Υποβολή της σχετικής δήλωσης στον Δήμαρχο ή στον Πρόεδρο της Κοινότητας ή στην Ελληνική Προξενική αρχή του τόπου κατοικίας ή διαμονής τους μέσα σε ρητή προθεσμία ενός έτους από την ενηλικίωσή τους.

Για την αποβολή της Ελληνικής ιθαγένειας εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η επίδραση του γάμου στην ιθαγένεια της έγγαμης γυναίκας

I. Εισαγωγικά

Ο νόμος 1438/1984 τροποποιεί ορισμένες διατάξεις του Κώδικα της ελληνικής ιθαγένειας και του νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων, έχοντας ως κύριο και βασικό μέλημα του να υλοποιήσει τη συνταγματική επιταγή (άρθρο 4 § 2) περί ισότητας των δύο φύλων μέσα στην ισχύουσα σήμερα νομοθεσία που σχετίζεται με την ελληνική ιθαγένεια.

Για να πραγματοποιηθεί η συνταγματική αυτή επιταγή του έλληνα νομοθέτη λήφθηκαν υπόψη - σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του εν λόγω νόμου - οι σύγχρονες εξελίξεις της κοινωνίας μας, όπως και οι νέες αντιλήψεις που επικρατούν τόσο στη διεθνή επιστήμη όσο και στις ξένες νομοθεσίες περί ιθαγένειας.

Ανάμεσα στις άλλες μεταβολές που επήλθαν στο σύγχρονο ελληνικό δίκαιο ιθαγένειας, ξεχωριστή θέση βρίσκει η καθιέρωση της αρχής της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας των συζύγων. Η αρχή αυτή είναι συνέπεια της επικράτησης της αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών που καθιερώνει σήμερα το ουσιαστικό μας δίκαιο, αντικαθιστώντας την δεσπόζουσα μέχρι προ τίνος αρχή της κυριαρχίας του άνδρα στην ιθαγένεια των μελών της αυτής οικογένειας.

Ο σεβασμός της προσωπικότητας της γυναίκας στα σύγχρονα νομοθετήματα, διεθνή και ελληνικά, οδήγησε στην εγκατάλειψη της αρχής της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας υπέρ της υιοθέτησης της αντίθετης με αυτήν αρχής που είναι η αρχή της ατομικότητας της ιθαγένειας. Σύμφωνα με την τελευταία, κάθε μέλος της οικογένειας έχει την ιθαγένεια που επιθυμεί. Κατά συνέπεια, ο γάμος δεν θα πρέπει να επηρεάζει την ιθαγένεια των συζύγων και, επομένως, κάθε σύζυγος θα διατηρεί την ιθαγένεια που έχει.

Με γνώμονα τις παραπάνω σκέψεις, η αρχή της ατομικότητας ή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας καθιερώνεται σήμερα, στα περισσότερα από τα πιο σύγχρονα διεθνή νομοθετήματα περί ιθαγένειας είτε στην απόλυτη μορφή της είτε με κάποιες ελαφρές αποκλίσεις.

Στην Ελλάδα, η θεωρία διέκειτο ανέκαθεν ευνοϊκά υπέρ αυτής χωρίς όμως να την ασπάζεται ως την βασική της αρχή, αλλά μόνον ως εξαιρετικά εφαρμοζόμενη.

Με το νόμο 1438/1984 αναμορφώθηκε τελείως το μέχρι την άνοιξη του 1984 ισχύον νομοθετικό καθεστώς. Έτσι, σήμερα, δε θα πρέπει να γίνεται πλέον λόγος για κτήση ή για απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας με γάμο, γιατί ο γάμος σύμφωνα με το άρθρο 6 του ως άνω νόμου δεν έχει σαν συνέπεια την κτήση ή την απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας από την έγγαμη γυναίκα.

Προτού αναφερθούμε στις ρυθμίσεις που με το νόμο 1438/1984 επήλθαν στον Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας (ΚΕΙ), όπως και σε εκείνες που επήλθαν αργότερα κρίνουμε σκόπιμο να αναφερθούμε σύντομα στο προϊσχύσαν του πρώτου νόμου νομοθετικό καθεστώς. Καθεστώς που κάλυψε μια μεγάλη χρονική περίοδο της ιστορίας της ελληνικής νομοθεσίας περί ιθαγένειας η οποία βρίσκει τις ρίζες της στο νόμο περί ιθαγένειας του 1835. Θα πρέπει επίσης να ξαναθυμίσουμε εδώ ότι η αρχή της ισότητας των δύο φύλων τυπικά άρχισε να ισχύει από τις 1.1.1983 σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 4 § 2, 111 § 1 και 116 § 1 Σ, του 1975 και να τονίσουμε ξανά τα σοβαρά προβλήματα που μπορούν να δημιουργηθούν για το διάστημα από 1.1.1983 μέχρι 8.5.1984 στα θέματα της κτήσης και της απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας.

II. Προϊσχύσαν δίκαιο

Ο πρώτος αυτοτελής νόμος της ελληνικής ιθαγένειας ήταν ο νόμος της 15/18 Μαΐου 1835 που στα άρθρα 4 και 12 αυτού υιοθετούσε την αρχή της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας. Ο νόμος αυτός ίσχυσε μέχρι τον Οκτώβριο του 1856, οπότε στα άρθρα 4-28 του Αστικού νόμου του 1856 περιελήφθηκε τα σχετικά με την ιθαγένεια θέματα. Οι διατάξεις του νόμου *Ta-A* της 29ης Οκτωβρίου 1856 περί ιθαγένειας διατηρήθηκαν και μετά την έναρξη ισχύος του ΑΚ του 1946 και ειδικότερα οι διατάξεις των άρθρων 21 και 25 αυτού που αφορούσαν τα της κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας από την έγγαμη γυναίκα.

Οι τροποποιήσεις όμως που με διάφορους νόμους είχαν γίνει όλο αυτό το διάστημα, ήταν τόσες πολλές που ήταν ανέφικτη πλέον στην πράξη η ανεύρεση και εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων περί ιθαγένειας. Εξάλλου, η ανάγκη εκσυγχρονισμού των διατάξεων αυτών με βάση τις δημιουργηθείσες μεταπολεμικές καταστάσεις, κατέστησαν αναγκαία μια εκ νέου ρύθμιση των περί ιθαγένειας ζητημάτων. Έτσι, στις 23 Σεπτεμβρίου 1955 δημοσιεύτηκε το Ν.Δ. 3370/1955 περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας που ίσχυσε από τις 3 Οκτωβρίου του ίδιου έτους.

Ο κώδικας αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τον Α.Ν. 481/ 1968 χωρίς, εντούτοις, να θιγεί η αρχή της οικογενειακής ενότητας της ιθαγένειας, πράγμα το οποίο έγινε τελικά με τον νόμο 1438/1984, ο οποίος και επέφερε τις βασικές και ριζικές αλλαγές στο θέμα της ιθαγένειας της έγγαμης γυναίκας, αλλά και με το νόμο 1342/1983 περί κυρώσεως της Σύμβασης των Η.Ε. του 1979 για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών.

1. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με γάμο

Σύμφωνα με το προϊσχύσαν άρθρο 4 του παλαιού ΚΕΙ, αλλοδαπή που τελούσε γάμο με έλληνα υπήκοο *αποκτούσε αυτοδίκαια* την ελληνική ιθαγένεια από το γάμο της, εκτός αν δήλωνε πριν την τέλεση αυτού ότι δεν ήθελε να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια, με την προϋπόθεση όμως ότι διατηρούσε την ιθαγένεια που είχε μέχρι την τέλεση του γάμου της. Επίσης, σύμφωνα με τη διάταξη του προϊσχύσαντος άρθρου 15 ΚΕΙ, αλλοδαπή που είχε αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια έπειτα από γάμο που είχε τελέσει με έλληνα υπήκοο, μπορούσε να την αποβάλει, αν μέσα σε ένα χρόνο από το γάμο της υπέβαλε σχετική δήλωση περί αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας, εφόσον όμως διατηρούσε την ιθαγένεια που είχε πριν από την τέλεση του γάμου της με τον έλληνα υπήκοο.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η αλλοδαπή που παντρευόταν έλληνα υπήκοο αποκτούσε *αυτοδίκαια την ελληνική ιθαγένεια από το γάμο της*. Στο γενικό αυτόν κανόνα ο νομοθέτης είχε εισάγει για πρώτη φορά το 1955 (άρθρα 4 § 1 και 15) την αρχή της ανεξαρτησίας της έγγαμης γυναίκας σε πολύ περιορισμένη όμως έκταση. Τούτο συνίστατο στο ότι μπορούσε η αλλοδαπή σύζυγος να δηλώσει πριν από το γάμο της (4 § 1) ή μέσα σε ένα χρόνο από την τέλεση αυτού (15) ότι δεν επιθυμούσε να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια. Στην τελευταία όμως περίπτωση, δεν επρόκειτο για μη κτήση αλλά για απώλεια της ήδη κτηθείσης με τον γάμο ελληνικής ιθαγένειας.

Εκτός από τις παραπάνω αποκλίσεις του έλληνας νομοθέτη υπέρ της αρχής της ανεξαρτησίας της έγγαμης γυναίκας, με τη διάταξη του προϊσχύσαντος άρθρου 4 § 2 του ΚΕΙ ο νομοθέτης έθετε δύο εξαιρέσεις. Σύμφωνα με τις εξαιρέσεις αυτές, αλλοδαπή δεν γινόταν με το γάμο της ελληνίδα (α) αν είχε εκδοθεί εναντίον αυτής απόφαση για απέλαση και (β) αν ήταν υπήκοος κράτους εμπόλεμου προς την Ελλάδα.

Το γεγονός ότι η αλλοδαπή που παντρευόταν έλληνα αποκτούσε από το γάμο της την ελληνική ιθαγένεια, προϋπέθετε βέβαια ότι ο γάμος αυτός ήταν έγκυρος.

Επομένως, ο γάμος αποτελούσε πρόκριμα της κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας. Η εγκυρότητα του γάμου κρινόταν βάσει του άρθρου 11 ΑΚ και του προϊσχύσαντος άρθρου 13 ΑΚ.

Η σύζυγος αποκτούσε την ελληνική ιθαγένεια ανεξάρτητα από το αν και πόσες ιθαγένειες είχε κατά την τέλεση του γάμου της και ανεξάρτητα από την επίδραση που ενδεχομένως ο γάμος της θα επέφερε στην ιθαγένεια της.

Η αλλοδαπή σύζυγος αποκτούσε επομένως την ελληνική ιθαγένεια από τη στιγμή που τελούσε *έγκυρο γάμο με έλληνα υπήκοο*. Η ελληνική ιθαγένεια του συζύγου έπρεπε να υφίσταται κατά το χρόνο της τέλεσης του γάμου. Ήταν λοιπόν, τελείως αδιάφορο το πώς είχε ο σύζυγος αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια ή ακόμη αν την είχε απωλέσει μετά την τέλεση του γάμου τους. Επίσης, η λύση του γάμου με θάνατο ή με διαζύγιο δεν ανέτρεπε την ήδη κτηθείσα από την αλλοδαπή σύζυγο του έλληνας ελληνική ιθαγένεια.

2.Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας με γάμο

Σύμφωνα με το άρθρο 16 § 1 του ΚΕΙ (Ν.Δ. 3370/1955) το οποίο σήμερα αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 του ΚΕΙ, ελληνίδα που τελούσε γάμο με αλλοδαπό απέβαλε την ελληνική ιθαγένεια εφόσον αποκτούσε λόγω του γάμου της την ιθαγένεια του συζύγου της, εκτός αν δήλωνε πριν από το γάμο ότι ήθελε να διατηρήσει την ελληνική ιθαγένεια.

Για την εφαρμογή επομένως της διάταξης αυτής προϋποτίθετο *έγκυρος γάμος* που κρινόταν σύμφωνα με τα εφαρμοστέα ουσιαστικά δίκαια όπως αυτά προσδιορίζονταν από το ελληνικό ΙδΔΔ διά του κανόνα συνδέσεως του προϊσχύσαντος άρθρου 13 ΑΚ. («Αι ουσιαστικάί προϋποθέσεις του γάμου διέπονται υπό του δικαίου της ιθαγενείας εκατέρου των εις γάμον συνερχομένων»).

Εφόσον ο γάμος δεν ήταν έγκυρος, τότε δεν εφαρμοζόταν το άρθρο 16 του ΚΕΙ. Ο γάμος αυτός έπρεπε πάντως, να ήταν έγκυρος και κατά το αλλοδαπό ΙδΔΔ για να αποκτήσει η ελληνίδα την ιθαγένεια του αλλοδαπού συζύγου της προκειμένου να χάσει την ελληνική της ιθαγένεια. Γιατί, προϋπόθεση για την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω γάμου με αλλοδαπό αποτελούσε και το ότι η ελληνίδα *θα αποκτούσε με το γάμο της την αλλοδαπή ιθαγένεια*.

Καθίσταται προφανής εν προκειμένω η προσπάθεια του νομοθέτη να αποτρέψει την περίπτωση δημιουργίας ανιθαγενών προσώπων με το να θέσει ως απαραίτητη

προϋπόθεση για την απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας την κτήση αλλοδαπής τοιαύτης από μέρος της ελληνίδος. Το αν αποκτούσε ή όχι η ελληνίδα που παντρευόταν αλλοδαπό την ιθαγένεια του συζύγου της, αυτό κρινόταν από το δίκαιο της δικής του ιθαγένειας. Γιατί, ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα, της κτήσης δηλαδή εκ μέρους της «αλλοδαπής» συζύγου, της ιθαγένειας του περί ού επρόκειτο κράτους - υπήκοο του οποίου παντρευόταν η γυναίκα αυτή - άλλες πολιτείες ορίζουν *αυτοδίκαιη* κτήση της εν λόγω ιθαγένειας, άλλες πολιτείες θέτουν *ορισμένες προϋποθέσεις* όπως λ.χ. να αποβάλει η σύζυγος την προηγούμενη ιθαγένεια της, ενώ άλλες πολιτείες παρέχουν απλώς το δικαίωμα στην αλλοδαπή σύζυγο να αποκτήσει την ιθαγένεια του συζύγου της *έπειτα από αίτηση* που θα υποβάλει. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις πάντως, ελληνίδα που παντρευόταν αλλοδαπό με έγκυρο γάμο, αποκτούσε την ιθαγένεια του συζύγου της και, επομένως, απέβαλε σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 16 § 1 ΚΕΙ την ελληνική ιθαγένεια.

Στην περίπτωση, αντίθετα, που η ελληνίδα αποκτούσε την ιθαγένεια του συζύγου της όχι αυτοδίκαια ούτε έπειτα από αίτηση της λόγω του γάμου της με τον αλλοδαπό υπήκοο, αλλά με πολιτογράφηση κατά τους ορισμούς του δικαίου ιθαγένειας της αλλοδαπής πολιτείας, τότε η διάταξη του άρθρου 16 ΚΕΙ δεν είχε πεδίο εφαρμογής, γιατί δεν επρόκειτο για κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας λόγω γάμου.

Η αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας εκ μέρους της ελληνίδος που παντρευόταν αλλοδαπό υπήκοο επερχόταν από τη στιγμή της κτήσης της αλλοδαπής ιθαγένειας, η οποία συνήθως συνέπιπτε με αυτήν της τέλεσης του γάμου. Εν πάσει περιπτώσει από τη στιγμή που αποκτούσε την αλλοδαπή ιθαγένεια.

Το άρθρο 16 § 1 ΚΕΙ υιοθετούσε, εντούτοις, μία *εξαίρεση* στο γενικό κανόνα της αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας ένεκα γάμου. Ήταν η περίπτωση που η ελληνίδα η οποία τελούσε γάμο με αλλοδαπό, δήλωνε *πριν από το γάμο της* ότι ήθελε να διατηρήσει την ελληνική ιθαγένεια. Η δήλωση αυτή είχε ως αποτέλεσμα το να διατηρήσει η περί ού ο λόγος ελληνίδα την ελληνική της ιθαγένεια, έστω και αν αποκτούσε, λόγω του γάμου της, την ιθαγένεια του αλλοδαπού συζύγου της. Η δήλωση αυτή εντούτοις, ήταν περιττή, όπως είδαμε πιο πάνω, στην περίπτωση που η πολιτεία την υπηκοότητα της οποίας είχε ο σύζυγος της δεν απένειμε στη σύζυγο την ιθαγένεια της παρά μόνο με πολιτογράφηση, καθώς επίσης και στην περίπτωση που η πολιτεία αυτή απένειμε μεν την ιθαγένεια της ένεκα γάμου στη σύζυγο του υπηκόου της, πλην όμως ο συγκεκριμένος γάμος θεωρείτο ότι ήταν ανυπόστατος κατά το

ελληνικό δίκαιο (άρθρο 16 § 2 ΚΕΙ). Στην τελευταία αυτή περίπτωση η ελληνίδα δεν απέβαλε την ελληνική της ιθαγένεια μια και ο γάμος της ήταν ανυπόστατος. Αποβολή επήρχετο μόνο από τη στιγμή που η περί ού ο λόγος ελληνίδα τελούσε έγκυρο και έναντι της Ελλάδας γάμο, χωρίς να ενδιαφέρει το ότι αυτή είχε στο μεταξύ αποκτήσει πιθανότατα με τον γάμο της και την ιθαγένεια του συζύγου της.

Εάν η ελληνίδα απέβαλε την ελληνική ιθαγένεια επειδή δεν είχε δηλώσει πριν από το γάμο της ότι επιθυμούσε να διατηρήσει την ελληνική ιθαγένεια της και μετανοούσε μετά το γάμο της για την παράλειψη αυτή, ο νομοθέτης της έδινε το δικαίωμα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 22 § 1 ΚΕΙ - διάταξη που αντικαταστάθηκε επίσης με το άρθρο 4 του ΚΕΙ - να ανακτήσει την ελληνική ιθαγένεια εάν δήλωνε μέσα σε ένα χρόνο από το γάμο της την περί τούτου βούληση της. Στο ενδιάμεσο διάστημα, από της αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας μέχρι της κατά το άρθρο 22 § 1 του ΚΕΙ ανάκτησής της, η περί ού ο λόγος ελληνίδα που απώλεσε την ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου της με τον αλλοδαπό υπήκοο ήταν αλλοδαπή.

Η ανάκτηση της ελληνικής ιθαγένειας στην περίπτωση αυτή αποτελούσε μια διευκόλυνση εκ μέρους της ελληνικής πολιτείας προς τις ελληνίδες εκείνες που είχαν αποβάλει την ιθαγένεια τους λόγω του γάμου τους με αλλοδαπούς, υπό την προϋπόθεση ότι θα υπέβαλαν σχετική περί τούτου δήλωση μέσα σε αποκλειστική προθεσμία ενός έτους από την τέλεση του γάμου τους. Ανάκτηση της ελληνικής ιθαγένειας περιελάμβανε και η παράγραφος 2 του άρθρου 22 ΚΕΙ σύμφωνα με την οποία η έχουσα αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια κατά το άρθρο 16 ΚΕΙ ελληνίδα ήταν δυνατόν να ανακτήσει την ιθαγένεια της σε περίπτωση που είχε λυθεί ο γάμος της (λόγω θανάτου ή διαζυγίου) υποβάλλουσα προς το σκοπό αυτό σχετική δήλωση προς τον Υπουργό των Εσωτερικών.

Στο προϊσχύσαν δίκαιο θα πρέπει να περιλάβουμε και τη διάταξη του άρθρου 90 του νόμου 1329/1983 για την εφαρμογή της συνταγματικής αρχής-της ισότητας ανδρών και γυναικών που αναφέρεται στις μεταβατικές του ως άνω νόμου διατάξεις. Διάταξη που κατά τη γνώμη μας καταργήθηκε ήδη με τη θέση σε ισχύ του άρθρου 6 του νόμου 1438/1984.

III. Ισχύον δίκαιο

Από τις 8 Μαΐου τέθηκε σε ισχύ ο νόμος 1438/1984 που τροποποιεί ορισμένες διατάξεις του ΚΕΙ (Ν.Δ. 3370/1955) έχοντας επιφέρει ριζικές και ουσιαστικές μεταβολές στα περισσότερα θέματα ιθαγένειας, αλλά κυρίως σε ό,τι αφορά το θέμα του γάμου. Ο νόμος αυτός υλοποίησε τη συνταγματική επιταγή περί ισότητας των δύο φύλων τροποποιώντας, αντικαθιστώντας ή συμπληρώνοντας τις διατάξεις εκείνες του Ν.Δ. 3370/1955 (ΚΕΙ) που έπρεπε να εναρμονιστούν με το νόμο 1329/1983 που εκδόθηκε σε εκτέλεση της εν λόγω συνταγματικής επιταγής και το νόμο 1250/1982 που καθιέρωσε τον πολιτικό γάμο. Η ισότητα των δύο φύλων υλοποιήθηκε όμως και με το Νόμο 1342/1983 (σε ισχύ από 7.7.1983) για την κύρωση της Σύμβασης των Η.Ε. για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, το άρθρο 9 § 1 του οποίου ορίζει ότι τα κράτη-μέλη παρέχουν στις γυναίκες ίσα δικαιώματα με εκείνα των ανδρών όσον αφορά την απόκτηση, την αλλαγή και τη διατήρηση της υπηκοότητας τους. Εγγυώνται μάλιστα πως ούτε ο γάμος με αλλοδαπό ούτε η αλλαγή της υπηκοότητας του συζύγου κατά το γάμο δε θα μπορεί αυτόματα να αλλάξει την υπηκοότητα της γυναίκας, ούτε να την καταστήσει άπατρι ή τέλος να την υποχρεώνει να πάρει την ιθαγένεια του συζύγου της.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του νόμου 1438/1984, τα άρθρα 4, 15, 16 και 22 του ΚΕΙ αντικαταστάθηκαν με το εξής άρθρο που πήρε στον Κώδικα τον αριθμό 4: *«Ο γάμος δεν έχει ως συνέπεια κτήση ή απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας».*

Έπειτα από την απόλυτη αυτή διάταξη του ελληνικού δικαίου ιθαγένειας η αλλοδαπή σύζυγος του έλληνα υπηκόου δεν αποκτά πλέον με το γάμο της την ελληνική ιθαγένεια. Για να την αποκτήσει θα πρέπει να ακολουθήσει την κανονική οδό της πολιτογράφησης, όπως και κάθε αλλοδαπός αλλογενής υπήκοος.

Το αυτό ισχύει και για όλες τις ελληνίδες που τελούν γάμο με αλλοδαπό είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό οι οποίες δεν αποβάλλουν πλέον την ιθαγένεια τους από το γεγονός της τέλεσης γάμου. Εξακολουθούν να έχουν την ελληνική τους ιθαγένεια και πολύ πιθανόν να καθίστανται άτομα διπλής ιθαγένειας αποκτώντας και την ιθαγένεια του αλλοδαπού συζύγου τους, εφόσον το δίκαιο της πολιτείας της οποίας υπήκοος είναι ο σύζυγος τους προσδίδει σε αυτές την ιθαγένεια του περί ου πρόκειται κράτους.

Με μια λακωνική θα λέγαμε διάταξη ο έλληνας νομοθέτης υιοθέτησε την αρχή της ανεξαρτησίας της έγγαμης γυναίκας στην απόλυτη μορφή της.

Συνεπώς, σήμερα, τόσο η *αλλοδαπή σύζυγος του έλληνας* υπηκόου θα εξακολουθήσει και μετά το γάμο της να έχει την ιθαγένεια που είχε κατά την τέλεση του γάμου της, όσο και η *ελληνίδα σύζυγος του αλλοδαπού* υπηκόου, αντίστοιχα, θα συνεχίσει να έχει την ελληνική ιθαγένεια και μετά το γάμο της, άσχετα αν με το γάμο της αυτόν αποκτά πιθανόν και την ιθαγένεια του συζύγου της, οπότε θα καθίσταται πολυίθαγενές άτομο.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι μετά το νόμο 1438/1984 ο έλληνας νομοθέτης βρέθηκε να υιοθετεί μια τελείως αντίθετη αρχή από εκείνη που ως τότε υιοθετούσε. Έτσι, η Ελλάδα ασπάζεται πλέον την αρχή της ανεξαρτησίας ή της ατομικότητας της ιθαγένειας της έγγαμης γυναίκας και μάλιστα στην απόλυτη μορφή της, χωρίς να δέχεται καμιά απολύτως εξαίρεση ή απόκλιση από την αρχή αυτή, όπως δέχονται για παράδειγμα οι νομοθεσίες των ΗΠΑ, του Βελγίου, της Πορτογαλίας, της Γαλλίας και άλλες.

Με τον τρόπο αυτό, όμως, δημιουργούνται είτε πολυίθαγενή άτομα είτε ανιθαγενή. Το πρόβλημα εντοπίζεται ιδίως στη δεύτερη περίπτωση όταν η αλλοδαπή σύζυγος του έλληνας *χάνει αυτοδίκαια* τη δική της ιθαγένεια - σύμφωνα με το δίκαιο της δικής της πολιτείας - επειδή συνάπτει γάμο με υπήκοο αλλοδαπής πολιτείας. Σε μια τέτοια περίπτωση η ως άνω αλλοδαπή *καθίσταται ανιθαγενής*. Στο σημείο αυτό, ακριβώς, νομίζουμε ότι το ελληνικό δίκαιο ιθαγένειας επισύρει κριτική. Κάποια απόκλιση θα ήταν σωστό να γίνεται αποδεκτή από τον έλληνα νομοθέτη για τη ρύθμιση του παραπάνω προβλήματος που είναι η μη δημιουργία ανιθαγενών ατόμων, έστω και αν οι περιπτώσεις οι οποίες είναι δυνατόν να παρουσιαστούν στην πράξη θα είναι πιθανότατα, ελάχιστες.

Για να αποκτήσει, επομένως, μια αλλοδαπή γυναίκα που παντρεύεται έλληνα την ελληνική ιθαγένεια θα πρέπει να κάνει *δήλωση για πολιτογράφηση*, υπαγόμενη κατά συνέπεια στις προϋποθέσεις των άρθρων 58-64 του νόμου 2910/2001 και των άρθρων 5-10 του Ν. 3284/2004. Το ίδιο θα συμβεί και στην περίπτωση του αλλοδαπού συζύγου που παντρεύεται ελληνίδα. Και αυτός για να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια θα πρέπει να πολιτογραφηθεί έλληνας. Γεγονός που προϋποθέτει μεταξύ των άλλων και μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα επί μία δεκαετία κατά τα δώδεκα έτη πριν την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης. (Είναι προφανές ότι μιλάμε για αλλογενείς αλλοδαπούς και όχι για ομογενείς ως προς τον απαιτούμενο χρόνο πολιτογράφησης).

Ο έλληνας νομοθέτης αποσυνδέοντας τελείως την ιθαγένεια από το γάμο, πίστεψε ότι με αυτό τον τρόπο θα εκπλήρωνε καλύτερα τη θέληση του συνταγματικού νομοθέτη περί ισονομίας ανδρών-γυναικών. Έτσι, όμως, κατέληξε σε ανεπιεικείς λύσεις μία από τις οποίες ήταν — εκτός από τη δημιουργία ανιθαγενών γυναικών - και η αδυναμία κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση, αλλοδαπής συζύγου έλληνα υπηκόου, η οποία κατοικεί μόνιμα στο εξωτερικό μαζί με τον άντρα της, λόγω της φύσης της δουλειάς του. Είναι όμως γνωστό ότι για να πολιτογραφηθεί ελληνίδα η ως άνω αλλοδαπή σύζυγος του έλληνα θα πρέπει, εκτός των άλλων προϋποθέσεων, να είχε δια-μείνει επί δεκαετία στην ημεδαπή, γεγονός που καθιστά αδύνατη από αυτήν την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας. Το μειονέκτημα αυτό το είχαμε επισημάνει από παλιά .

Με τον τροποποιητικό νόμο 2130/1993 για θέματα ιθαγένειας, ο έλληνας νομοθέτης φαίνεται να έλαβε υπόψη του —ως ένα μόνο σημείο- το παραπάνω εμπόδιο. Έτσι, με το άρθρο 32 του ως άνω νόμου είχε προστεθεί εδάφιο στην παράγραφο 3 του άρθρου 6 ΚΕΙ που αναφερόταν στην πολιτογράφηση αλλοδαπού και το οποίο εδάφιο όριζε ότι «... προκειμένου περί συζύγων ελλήνων διπλωματικών υπαλλήλων, που υπηρετούν στο εξωτερικό, προσμετράται, για τη συμπλήρωση του χρόνου της προηγούμενης παραγράφου και ο χρόνος παραμονής τους στο εξωτερικό λόγω της υπηρεσίας των ελλήνων συζύγων τους...». Σήμερα, ήτοι μετά την κατάργηση του άρθρου 6 ΚΕΙ με το νόμο 2910/2001, το παραπάνω εδάφιο περιλαμβάνεται σχεδόν επί λέξει στη νέα ρύθμιση του άρθρου 58 του ως άνω νόμου.

Επομένως, μόνο για τις ή τους συζύγους ελλήνων διπλωματικών υπαλλήλων θεωρείται η διαμονή στο εξωτερικό μετά τη δήλωση για πολιτογράφηση από μέρους τους ως διαμονή στην Ελλάδα και προσμετράται αυτή για τη συμπλήρωση της δεκαετίας και όχι και για τις ή τους αλλοδαπούς συζύγους ελλήνων που έχουν άλλη ιδιότητα και οι οποίοι διαμένουν στο εξωτερικό λόγω της φύσης της δουλειάς τους. Έτσι, π.χ. αλλοδαπή σύζυγος έλληνα καθηγητή σε ξένο Πανεπιστήμιο, για να πολιτογραφηθεί ελληνίδα, δεν θα προσμετρηθεί ο χρόνος που παρέμεινε αυτή με το σύζυγο της στην αλλοδαπή, αλλά θα πρέπει να είχε διαμείνει επί δεκαετία στη χώρα μας πριν την υποβολή της αίτησης για πολιτογράφηση.

Τελικά, ενώ ο έλληνας νομοθέτης είχε δείξει πράγματι μια διάθεση για ελαστικότητα κατά την πολιτογράφηση του αλλοδαπού συζύγου έλληνα υπηκόου ορίζοντας στην πρώτη φράση του άρθρου 32 του νόμου 2130/1993 ότι «Ο γάμος με έλληνα ή με ελληνίδα συνεκτιμάται...». Φράση που σήμαινε ότι ήταν διατεθειμένη η

πολιτεία να προχωρήσει ευκολότερα στην πολιτογράφηση αλλοδαπού ο οποίος ήταν σύζυγος έλληνα υπηκόου, χωρίς όμως να αγγίζει και τις υπόλοιπες προϋποθέσεις που πρέπει να υπάρχουν για να γίνει η πολιτογράφηση του συγκεκριμένου αλλοδαπού, παρατηρούμε ότι με τη σημερινή διάταξη του άρθρου 58 του νόμου 2910/2001, η φράση αυτή εγκαταλείφθηκε, ενώ ισχύει η επέμβαση που είχε γίνει προηγουμένως με το άρθρο 14 § 2 του νόμου 2503/1997, όταν ο έλληνας νομοθέτης είχε δώσει τη δυνατότητα πολιτογράφησης στους αλλοδαπούς συζύγους ελλήνων υπηκόων (άνδρες ή γυναίκες) χωρίς την προϋπόθεση κάποιου χρονικού ορίου, στην περίπτωση που θα είχε γεννηθεί ένα τέκνο από τον μεταξύ τους γάμο. Για τους αλλοδαπούς συζύγους ελλήνων υπηκόων που δεν έχουν αποκτήσει από το γάμο τους κάποιο τέκνο, δεν γίνεται λόγος για «άμεση» πολιτογράφηση, αλλά θα ακολουθηθεί γι' αυτούς η κανονική διαδικασία που προαναφέρθηκε. Έστω και τμηματικά, ο σύγχρονος νομοθέτης μας έδειξε να αντιλαμβάνεται το πρόβλημα και προχώρησε σε σταδιακή βελτίωση των όρων πολιτογράφησης των αλλοδαπών συζύγων ελλήνων υπηκόων.

IV. Μεταβατικές διατάξεις

1. Οι μεταβατικές διατάξεις των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 69 του νόμου 2910/2001

Όταν ο έλληνας νομοθέτης είχε με το νόμο 1438/1984 εισάγει την αρχή της ισότητας και στα θέματα του δικαίου ιθαγένειας και, κυρίως όταν είχε εισάγει την αρχή της ατομικότητας ή ανεξαρτησίας της ιθαγένειας με την τροποποίηση που επέφερε στη διάταξη του άρθρου 4 ΚΕΙ, είχε θέσει στις μεταβατικές διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 7 του νόμου 1438/ 1984 τη δυνατότητα: γυναίκες που λόγω του γάμου τους είχαν αποκτήσει ή αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια να την αποβάλουν ή να την ανακτήσουν. Για το σκοπό αυτό έπρεπε να δηλώσουν τη σχετική βούληση τους μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1986 στον Υπουργό Εσωτερικών ή στο Νομάρχη ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας τους ή της διαμονής τους.

Επειδή όμως η προθεσμία που είχε τεθεί τότε ήταν εξαιρετικά σύντομη (τέλη του 1986), ήτοι δυόμιση περίπου χρόνια από τη θέση σε ισχύ του νόμου 1438/1984 και επειδή πολλές γυναίκες (ελληνίδες και αλλοδαπές) δεν την είχαν λάβει υπόψη τους, αλλά δεν είχαν λάβει υπόψη τους και αυτή την ίδια τη δυνατότητα που είχαν,

επενέβη ο σημερινός νομοθέτης, έπειτα από 17 ολόκληρα χρόνια και αίρει ουσιαστικά τον χρονικό περιορισμό που είχε θέσει τότε με το νόμο 1438/1984.

Πράγματι, με βάση τις μεταβατικές διατάξεις των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 69 του νόμου 2910/2001 ελληνίδα που λόγω του γάμου της με αλλοδαπό είχε αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια μπορεί πλέον να την ανακτήσει αν δηλώσει τη σχετική βούληση της στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας ή της διαμονής της. Η ίδια δυνατότητα δίνεται και στην αλλοδαπή που λόγω του γάμου της με έλληνα είχε αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια. Μπορεί να την αποβάλει εφόσον διατηρεί και την ιθαγένεια που είχε πριν την τέλεση του γάμου της αν υποβάλει τη σχετική δήλωση ενώπιον των ίδιων προσώπων ή αρχών.

Όπως γίνεται σαφές, για την εφαρμογή των διατάξεων των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 69 του νόμου 2910/2001, φυσική προϋπόθεση είναι η *εγκυρότητα* του τελεσθέντος γάμου, σύμφωνα με την οποία είχε πραγματοποιηθεί η κτήση ή η απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας από την έγγαμη γυναίκα.

2. *Η διάταξη του άρθρου 7 § 3 του ν. 1438/1984, όπως αντικαταστάθηκε από τη διάταξη του άρθρου 40 § 1 του ν. 1832/1989*

Πολλοί γάμοι ελλήνων υπηκόων με αλλοδαπές, όπως και ελληνίδων με αλλοδαπούς, που είχαν τελεστεί στο εξωτερικό με πολιτικό γάμο θεωρούνταν, ως γνωστόν, *ανυπόστατοι*, γεγονός που ανατράπηκε με τη θέση σε ισχύ του άρθρου 7 του νόμου 1250/1982 «περί καθιέρωσης του πολιτικού γάμου», σύμφωνα με το οποίο οι περισσότεροι από αυτούς τους γάμους *ισχυροποιήθηκαν αναδρομικά*.

Η αναδρομική ισχυροποίηση όμως των εν λόγω γάμων δημιούργησε αρκετά ζητήματα, όπως και εκείνο του *αν η αλλοδαπή σύζυγος με την αναδρομική εγκυρότητα του γάμου της αποκτούσε και την ελληνική υπηκοότητα*. Κι αυτό γιατί, από τη στιγμή που άρχισε να ισχύει ο Ν. 1250/1982, και για δύο περίπου χρόνια, ίσχυε το Ν.Δ. 3370/1955 «περί Κωδικός της Ελληνικής Ιθαγένειας», σύμφωνα με το οποίο - όπως προαναφέραμε - ο έγκυρος γάμος επέφερε στην αλλοδαπή σύζυγο και την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας, ενώ στην ελληνίδα την απώλεια αυτής.

Για να καλύψει αυτό το νομοθετικό κενό, ο νομοθέτης μας περιέλαβε ειδική ρύθμιση αργότερα στη μεταβατική διάταξη της τρίτης παραγράφου του άρθρου 7 του ν. 1438/1984, η οποία διατηρείται και σήμερα σε ισχύ, μετά τη δημοσίευση του νέου

ν. 2910/2001. Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτήν ορίστηκε ότι «η αναγνώριση ως υποστατών των γάμων, που προβλέπει η § 1 του άρθρου 7 του Ν. 1250/1982 για την καθιέρωση του πολιτικού γάμου δεν έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας από την αλλοδαπή σύζυγό του έλληνα».

Η διάταξη του άρθρου 40 § 1 του ν. 1832/1989 «για την τροποποίηση και συμπλήρωση της νομοθεσίας για την τοπική αυτοδιοίκηση, την αποκέντρωση και άλλες διατάξεις», η οποία αντικατέστησε, πέντε χρόνια αργότερα, τη διάταξη του άρθρου 7 § 3 του ν. 1438/1984, δεν επέφερε καμία ουσιαστική αλ-λαγή στην αρχική διάταξη παρά επέκτεινε το αρνητικό αποτέλεσμα ως προς το θέμα της κτήσης/απώλειας λόγω γάμου της ελληνικής ιθαγένειας - καθεστώσ που ίσχυε με το Ν.Δ. 3370/1955 — και στην ελληνίδα σύζυγο του αλλοδαπού. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή: «Η κατά την § 1 του άρθρου 7 του Ν. 1250/1982 αναγνώριση γάμων ως υποστατών δεν έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας από αλλοδαπή σύζυγο του έλληνα ούτε την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας από ελληνίδα σύζυγο αλλοδαπού».

Επομένως, η αλλοδαπή σύζυγος του έλληнос πολίτη της οποίας ο γάμος θεωρείται σήμερα έγκυρος και ο οποίος είχε τελεστεί πριν από την ισχύ του ν. 1250/1982, δεν αποκτά την ελληνική ιθαγένεια, αλλά εξακολουθεί να έχει την ιθαγένεια που είχε κατά την τέλεση του πολιτικού της γάμου.

Σε περίπτωση όμως, που τυχόν κατά το μεσολαβήσαν διάστημα των δύο περίπου ετών μεταξύ των δύο νόμων, αρμόδιες διοικητικές ή δικαστικές αρχές είχαν επιληφθεί με θέματα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας αλλοδαπών συζύγων ελλήνων υπηκόων των οποίων ο ανυπόστατος πολιτικός γάμος είχε ισχυροποιηθεί αναδρομικά, ερωτάται τί θα συμβεί;

Ακριβώς για να διορθώσει ο νομοθέτης μας το νομικό αυτό πρόβλημα επενέβη διορθωτικά πέντε χρόνια αργότερα με τη διάταξη του άρθρου 40 § 2 του ν. 1832/1989 όπου όρισε επί λέξει τα εξής: «Αλλοδαπή σύζυγος έλληνα πολίτη, της οποίας ο γάμος αναγνωρίστηκε ως υποστατός, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 § 1 του ν. 1250/1982, εφόσον έχει εγγραφεί σε δημοτολόγιο του δήμου ή κοινότητας μετά την ισχύ του ν. 1250/1982 και έως την έναρξη της ισχύος του ν. 1438/1984, θεωρείται ότι απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια από την παραπάνω εγγραφή της. Μπορεί όμως, μέσα σε προθεσμία τριών ετών από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού, με δήλωση της, που δεν υπόκειται σε ανάκληση, προς τον οικείο δήμαρχο ή πρόεδρο κοινότητας, να αποποιηθεί την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας. Στην περίπτωση αυτή θεωρείται ότι

ποτέ δεν απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια και η εγγραφή της στα δημοτολόγια διαγράφεται. Η παραπάνω δήλωση είναι απαράδεκτη, αν η αιτούσα με την αποποίηση της ελληνικής ιθαγένειας γίνεται ανιθαγενής».

διορθωτική αυτή επέμβαση του νομοθέτη αφορά προφανώς εκείνες τις περιπτώσεις που δημιούργησαν πρόβλημα στη διοίκηση και κυρίως αφορά μόνον όσες εγγραφές αλλοδαπών γυναικών συζύγων ελλήνων υπηκόων είχαν γίνει και καταχωρηθεί ως ελληνίδων λόγω γάμου κατά το ως άνω διάστημα από τις αρμόδιες κοινοτικές/δημοτικές αρχές. Δηλαδή κατά το διάστημα που ενώ ίσχυε ο ν. 1250/1982, εξακολουθούσε να ισχύει παράλληλα στα θέματα κτήσης/απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας το Ν.Δ. 3370/1955 με τις παλιές του διατάξεις.

Όπως διαπιστώνουμε λοιπόν, αφενός η διορθωτική επέμβαση του νομοθέτη με την ισχυροποίηση των ανυπόστατων πολιτικών γάμων αναδρομικά και με την εκ νέου διορθωτική αυτού επέμβαση προς συμπλήρωση του δημι-ουρηθέντος κενού ως προς το θέμα της ελληνικής ιθαγένειας των αλλοδαπών συζύγων ελλήνων υπηκόων με την μη αναδρομική κτήση αυτής, δημιούργησε περίπλοκες καταστάσεις, τουλάχιστον για το μεσοδιάστημα από την έναρξη ισχύος του ν. 1250/1982 (18.7.1982) σωστότερα από τη δημοσίευση αυτού.

3. *Η διάταξη του άρθρου 90 του ν. 1329/1983 και εκείνη του άρθρου 40 § 1 του ν. 1832/1989*

Με θέμα καθαρά δικαίου ιθαγένειας ασχολείται η μεταβατική διάταξη του άρθρου 90 του ν. 1329/1983 που εκδόθηκε για την εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της ισονομίας ανδρών/γυναικών στο ουσιαστικό μας δίκαιο.

Σύμφωνα με αυτήν: *Στις διατάξεις του άρθρου 16 του Ν.Α. 3370/1955» περί κυρώσεως του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγενείας προστίθεται τρίτη παράγραφος με το ακόλουθο περιεχόμενο: «... 3. Ελληνίδες που είχαν τελέσει πολιτικό γάμο με αλλοδαπό στο εξωτερικό πριν από την έναρξη της ισχύος του Ν. 1250/ 1982 'για την καθιέρωση του πολιτικού γάμου', θεωρούνται ότι δεν έχασαν ποτέ την ελληνική τους ιθαγένεια, παρά την αναδρομική κύρωση του γάμου τους με τις διατάξεις του παραπάνω νόμου, ακόμη και αν με την κύρωση αυτή απέκτησαν, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο, την ιθαγένεια του συζύγου τους, εκτός αν δηλώσουν, μέσα σε ένα έτος από την έναρξη ισχύος της παρούσας διάταξης, στον δήμαρχο ή τον πρόεδρο της κοινότητας ή την*

ελληνική προξενική αρχή του τόπου της κατοικίας τους, ότι επιθυμούν να έχουν την ιθαγένεια του συζύγου τους».

Όπως γίνεται φανερό, η εν λόγω διάταξη τέθηκε για να ρυθμίσει ειδικά το θέμα της ιθαγένειας των ελληνίδων, ενώ για τις αλλοδαπές γυναίκες ελλήνων υπηκόων επελήφθη αργότερα ο ν. 1438/1984, άρθρο 7 § 3 - όπως είδαμε ήδη πιο πάνω. Διάταξη που αντικαταστάθηκε αργότερα από εκείνην του άρθρου 40 § 1 του ν. 1832/1989.

Η διάταξη του άρθρου 90 του ν. 1329/1983 τέθηκε ακριβώς επειδή η αναδρομική ισχυροποίηση των ανυπόστατων πολιτικών γάμων του άρθρου 7 του ν. 1250/1982 θα είχε ως συνέπεια οι ελληνίδες αυτές να αποβάλουν την ελληνική τους ιθαγένεια μια και αυτές θα αποκτούσαν πλέον, ένεκα του έγκυρου γάμου τους, την ιθαγένεια του αλλοδαπού συζύγου τους. Για να αποφεύγεται αυτό το γεγονός, τέθηκε η εν λόγω μεταβατική διάταξη ορίζοντας ότι οι γυναίκες αυτές θα εξακολουθούν να διατηρούν την ελληνική ιθαγένεια τους, ακόμη και αν με την αναδρομική κύρωση του γάμου τους απέκτησαν σύμφωνα με το άρθρο 16 § 1 του ΚΕΙ (Ν.Δ. 3370/1955) – που ήταν ακόμη σε ισχύ- την ιθαγένεια του συζύγου της.

Παρόλα αυτά, οι ως άνω ελληνίδες θα μπορούσαν να παραμείνουν με την 1 αποκτηθείσα ιθαγένεια του συζύγου τους εάν δήλωναν μέχρι τις 18.2.1984 [^] (δηλ. μέσα σε ένα χρόνο από την έναρξη ισχύος του ν. 1329/1983 που άρχισε 1 να ισχύει από τις 18.2.1983) ότι αυτό επιθυμούσαν. Διαφορετικά, θα εξακολουθήσουν να έχουν οπωσδήποτε την ελληνική ιθαγένεια, πιθανόν και εκείνην του συζύγου τους.

Αυτό έρχεται να το επικυρώσει αργότερα και η διάταξη του άρθρου 40 § 1 του ν. 1832/1989 η οποία αντικατέστησε τη διάταξη του άρθρου 7 § 3 του ν. 1438/1984 και η οποία ορίζει ειδικότερα τα εξής: *«Η κατά την § 1 του άρθρου 7 του ν. 1250/1982 αναγνώριση γάμων ως υποστατών δεν έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας από αλλοδαπή σύζυγο του έλληνα ούτε την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας από ελληνίδα σύζυγο αλλοδαπού».* Με την εν λόγω διάταξη ρυθμίζεται πλέον ενιαία το θέμα της κτήσης/απώλειας λόγω γάμου της ελληνικής ιθαγένειας.

Πρόκειται για μια διάταξη η οποία στην πραγματικότητα εφαρμόζει αναδρομικά την υιοθετηθείσα από το σύγχρονο ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας αρχή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας της έγγαμης γυναίκας. Συγκεκριμένα, το άρθρο 4 του ΚΕΙ - όπως αυτό ισχύει σήμερα μετά την τροποποίηση που έγινε από το ν. 1438/1984 - ορίζει ότι «ο γάμος δεν έχει ως συνέπεια κτήση ή απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας». Η αρχή αυτή άρχισε να ισχύει από τη δημοσίευση του ως άνω

τροποποιητικού νόμου, ήτοι από τις 8.5.1984 κι εφεξής. Όμως με τις διατάξεις των άρθρων 90 του ν. 1329/1983, 7 § 3 του ν. 1438/1984 και 40 § 1 του ν. 1832/1989 διαπιστώνουμε ότι η αρχή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας της έγγαμης γυναίκας που καθιερώθηκε με τη διάταξη του άρθρου 4 του ΚΕΙ ισχύει αναδρομικά από τις 7.4.1982 ημερομηνία κατά την οποία οι ανυπόστατοι γάμοι του ν. 1250/1982 ισχυροποιήθηκαν αναδρομικά από τη στιγμή που τελέστηκαν.

Στην πράξη, οι μεταβατικές διατάξεις των άρθρων 7 § 3 όπως και οι υπόλοιπές του νόμου 1438/1984, επέφεραν προβλήματα στη διοίκηση, όπως και στους ενδιαφερόμενους πολίτες, σε συνδυασμό με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 7 του νόμου 1250/1982 που προβλέπει την αναδρομική ισχυροποίηση των πολιτικών γάμων που είχαν τελεσθεί στο εξωτερικό, με συνέπεια να θεωρούνται ότι προσκρούουν στη συνταγματική αρχή του άρθρου 4 § 2 του Συντάγματος.

V. Τελικές παρατηρήσεις

Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι ο σύγχρονος έλληνας νομοθέτης υιοθετεί την αρχή της ανεξαρτησίας ή ατομικότητας της ιθαγένειας της έγγαμης γυναίκας και καταργεί την μέχρι πρότινος κρατούσα αρχή της ενότητας της ιθαγένειας μεταξύ των μελών της αυτής οικογένειας.

Η υιοθέτηση της αρχής αυτής από τον έλληνα νομοθέτη υπήρξε το αποτέλεσμα των σημερινών κοινωνικών συνθηκών και των σύγχρονων αντιλήψεων που θέλουν τη γυναίκα ίση με τον άντρα. Έτσι, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς, όλες οι ελληνίδες που παντρεύονται αλλοδαπούς, διατηρούν την ελληνική τους ιθαγένεια, χωρίς να ενδιαφέρει διόλου το γεγονός ότι πιθανότατα να αποκτούν αυτές λόγω του γάμου τους και την ιθαγένεια του αλλοδαπού συζύγου τους. Η δημιουργία πολυϊθαγενών ατόμων καθίσταται με αυτόν τον τρόπο αναπόφευκτη συνέπεια.

Η δημιουργία γυναικών και γενικά ατόμων διπλής ιθαγένειας είναι ένα φαινόμενο ιδιαίτερα έντονο στα σύγχρονα δίκαια περί ιθαγένειας που αναγνωρίζουν νομοθετικά και κατοχυρώνουν ως συνταγματική αρχή την ισότητα των δύο φύλων. Το φαινόμενο της πολυϊθαγένειας δημιουργεί αρκετά προβλήματα, κατά την ομολογία των θεωρητικών, γι' αυτό από πολλές χώρες καταβάλλεται προσπάθεια να αποφεύγεται. Τα προβλήματα αυτά προσπάθησε να περιορίσει, ως ένα τουλάχιστο σημείο, η υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης υπογραφείσα στο Στρασβούργο στις 6 Μαΐου 1963 Διεθνής Σύμβαση περί περιορισμού των περιπτώσεων πολλαπλής ιθαγένειας, η οποία έχει ήδη τροποποιηθεί το 1993 με ένα

Δεύτερο Πρωτόκολλο και εκσυγχρονιστεί, έπειτα από τις ποικίλες μεταβολές που στο μεταξύ έχουν επέλθει στις νομοθεσίες περί ιθαγένειας πολλών στη Σύμβαση αυτή κρατών. Με το ίδιο πνεύμα και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1997 για την ιθαγένεια.

Όσον αφορά την αλλοδαπή η οποία παντρεύεται έλληνα υπήκοο, το φαινόμενο της πολυϊθαγένειας δεν τίθεται μια και ο γάμος δεν έχει ως συνέπεια την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από αυτήν. Δημιουργείται αντίθετα πρόβλημα ανιθαγένειας στην περίπτωση που η αλλοδαπή σύζυγος του έλληνα *χάνει αυτοδίκαια* τη δική της ιθαγένεια - σύμφωνα με το δίκαιο της δικής της πολιτείας — όταν συνάπτει γάμο με υπήκοο αλλοδαπής πολιτείας. Σε μια τέτοια περίπτωση η ως άνω αλλοδαπή καθίσταται *ανιθαγενής*. Για την ελληνική πολιτεία η αλλοδαπή γυναίκα θεωρείται ότι δεν έχει αποκτήσει ποτέ την ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου της με τον έλληνα υπήκοο.

Το φαινόμενο όμως της ανιθαγένειας είναι ένα φαινόμενο το οποίο θα πρέπει να αποφεύγεται πάση θυσία από όλα σχεδόν τα κράτη. Στο σημείο αυτό θα τύχει οπωσδήποτε εφαρμογής η διεθνής Σύμβαση των Η.Ε. του 1979 που προαναφέραμε και η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 1342/ 1983.

Από την όλη εξέταση του θέματος της επίδρασης του γάμου στην ιθαγένεια της έγγαμης γυναίκας και από το όλο πνεύμα που διακατέχει το σημερινό δίκαιο ιθαγένειας διαπιστώνει κανείς για άλλη μια φορά ότι η αρχή του αίματος (*ius sanguinis*) κυριαρχεί και στον νυν ισχύοντα Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας. Πρόκειται για μια αρχή που έχει βαθιές τις ρίζες της στην ελληνική νομοθεσία και που συνεχίζει να διαποτίζει και το σημερινό καθεστώς περί ιθαγένειας μέσα από διαφορετική όμως οπτική γωνία, από ό,τι παλαιότε-

Η υιοθέτηση της αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών στο ελληνικό ουσιαστικό μας δίκαιο υλοποιείται στο δίκαιο της ελληνικής ιθαγένειας κατά κύριο λόγο με την *αρχή της ανεξαρτησίας ή της ατομικότητας της ιθαγένειας της έγγαμης γυναίκας* και, κατά δεύτερο λόγο, με την *αρχή του αίματος* ιδίως ως προς τα τέκνα της ελληνίδας. Θα λέγαμε μάλιστα ότι σήμερα, η αρχή του αίματος εμπεδώνεται περισσότερο, μετά την υιοθέτηση της αρχής της ισότητας των δύο φύλων, εφόσον όλα τα τέκνα ελλήνων υπηκόων, είτε ανδρών είτε γυναικών, με αλλοδαπούς υπηκόους αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια από τη γέννηση τους (άρθρο 1 ΚΕΙ).

Τέλος, σαν μια γενική παρατήρηση σχετικά με τη νέα ρύθμιση του ΚΕΙ ως προς το γάμο είναι ότι τα προβλήματα ΙδΔΔ θα αυξηθούν υπερβολικά μια και το «*στοιχείο αλλοδαπότητας*» θα υπεισέρχεται πάντα σε ένα «*διεθνή γάμο*». Επομένως, στα θέματα

κυρίως της προσωπικής κατάστασης, των κληρονομικών σχέσεων αλλά και του ενοχικού ακόμα δικαίου, εφόσον ο ένας από τους συζύγους παραμένει αλλοδαπός, το ελληνικό ΙδΔΔ θα είναι εκείνο που θα προσπαθεί να δίνει λύση στη συγκεκριμένη έννομη σχέση, μέσα από τους κανόνες συνδέσεως ή συγκρούσεως αυτού. Για το λόγο αυτό, ίσως συντελέστηκε και η τροποποίηση του ΚΕΙ με τη διάταξη του άρθρου 14 § 12 του ν. 2503/1997, η οποία πλέον ενσωματώνεται στη διάταξη της παραγράφου 2 α' του άρθρου 58 του νόμου 2910/2001, ώστε οι αλλοδαποί σύζυγοι ελλήνων υπηκόων, όταν έχουν γεννηθεί τέκνα από το γάμο τους να δύνανται - εφόσον το θέλουν - να αποκτήσουν με πολιτογράφηση την ελληνική ιθαγένεια χωρίς χρονικά όρια και περιορισμούς.

ΟΓΛΟΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ανάκτηση και απόδοση της ελληνικής ιθαγένειας

I. Ανάκτηση της ελληνικής ιθαγένειας κατά το άρθρο 69 § 4 του ν. 2910/2001

Το άρθρο 22 του νέου ΚΕΙ έχει ληφθεί εξ' ολοκλήρου από την §4 του άρθρου 69 του ν. 2910/2001 το οποίο επαναλάμβανε τη διάταξη του άρθρου 7 § 2 του Ν. 1438/84 *«ελληνίδα που απέβαλε την ελληνική ιθαγένεια λόγω γάμου της με αλλοδαπό την ανακτά., αν δηλώσει τη σχετική βούληση της στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην ελληνική προξενική αρχή του τόπου της κατοικίας της ή της διαμονής της».*

Η θέσπιση της εν λόγω διάταξης κρίθηκε αναγκαία για λόγους ίσης μεταχείρισης και της ελληνίδας που είχε αποβάλει την ελληνική της ιθαγένεια εξαιτίας του γάμου που είχε τελέσει νόμιμα πριν το ν. 1250/1982 και για οποιοδήποτε λόγο δεν κατέστη δυνατόν να κάνει χρήση της αντίστοιχης μεταβατικής διάταξης του άρθρου 7 του ν. 1438/1984. Προφανώς λόγω της αποκλειστικής προθεσμίας που ετίθετο στην τελευταία διάταξη.

Η ελληνίδα αυτή που είχε απωλέσει λόγω γάμου την ελληνική ιθαγένεια και είτε δεν γνώριζε είτε δεν είχε προλάβει την αποκλειστική προθεσμία της 31.12.1986, μόνο με πολιτογράφηση μπορούσε να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια μέχρι πρόσφατα.

Από την ισχύ όμως του ν. 2910/2001 και εφεξής μπορεί λοιπόν να την ανακτήσει αρκεί να δηλώσει απλά τη βούληση της περί αυτού στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στον Έλληνα Πρόξενο του τόπου κατοικίας ή διαμονής της.

Η ελληνική ιθαγένεια ανακτάται από τον χρόνο υποβολής της δήλωσης. Βάσει της δήλωσης αυτής, η οποία συνοδεύεται από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, εκδίδεται διαπιστωτική πράξη από τον οικείο Γεν. Γραμ. Περιφέ-: ρειας και κοινοποιείται στην αρμόδια Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στον οικείο Δήμο ή Κοινότητα, ώστε να ακολουθήσει η μεταβολή/εγγραφή στο σχετικό Δημοτολόγιο.

II. Απόδοση της ελληνικής ιθαγένειας στους πολιτικούς πρόσφυγες

Τέλη της δεκαετίας του '70 και καθόλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 αλλά και σήμερα ακόμη πολλοί Έλληνες ή παιδιά Ελλήνων που είχαν καταφύγει στα κράτη

της Ανατολικής Ευρώπης για να αποφύγουν τις διώξεις του εμφυλίου πολέμου ως πολιτικοί πρόσφυγες και οι οποίοι είχαν απωλέσει την ελληνική ιθαγένεια κυρίως λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων, επιστρέφουν στην Ελλάδα είτε οι ίδιοι, είτε μόνο μέλη των οικογενειών τους, είτε όλοι μαζί οικογενειακώς.

Με βάση την πολιτική των τελευταίων κυβερνήσεων και στα πλαίσια της εθνικής συμφιλίωσης αποδίδεται σήμερα η ελληνική ιθαγένεια στους έλληνες το γένος πολιτικούς πρόσφυγες οι οποίοι υποβάλλουν σχετική αίτηση προς τις αρμόδιες ελληνικές προξενικές αρχές και οι οποίοι «κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου 1945-1949 και λόγω αυτού κατέφυγαν στην αλλοδαπή ως πολιτικοί πρόσφυγες», όπως ορίζει η Υπ. Απόφαση 106841/1982 των Υπουργών Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης, όπως τροποποιήθηκε με την Υπ.Απ. των αυτών Υπουργών υπ' αριθμ. 28594/1988 .

Με τη συμπλήρωση ενός Δελτίου Ατομικών Στοιχείων κινείται η διαδικασία απόδοσης της ελληνικής ιθαγένειας, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις περί ανακλήσεως διοικητικών πράξεων, από τον Υπουργό Εσωτερικών για όσους την έχουν αποστερηθεί και ανεξάρτητα από το χρόνο του επαναπατρισμού τους. Στην ίδια ρύθμιση περιλαμβάνονται οι σύζυγοι και τα παιδιά των παραπάνω πολιτικών προσφύγων που αποκτούν και αυτοί την ελληνική ιθαγένεια σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΕΙ. Για την υλοποίηση αυτής της απόφασης εκδόθηκαν ειδικές εγκύκλιοι και οδηγίες από τις αρμόδιες αρχές.

Τα αιτήματα για τον καθορισμό της ιθαγένειας θα υποβάλλονται από τους ενδιαφερομένους με τα σχετικά δικαιολογητικά είτε στις αρμόδιες υπηρεσίες της Περιφέρειας εφόσον είναι ήδη εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, είτε στις οικείες προξενικές αρχές οι οποίες θα τα διαβιβάζουν αρμοδίως .

III. Ανάκτηση Ελληνικής Ιθαγένειας σε τέκνα ελληνίδας που απώλεσαν λόγω νομιμοποίησης ή αναγνώρισης από τον αλλοδαπό πατέρα τους

Το άρθρο 23 αποτελεί επανάληψη του άρθρου 69 παρ. 11 του Ν. 2910/2001, όπως προστέθηκε με την παρ. 5 του άρθρου 25 του Ν. 3010/2002.

Αφορά τα τέκνα Ελληνίδας που απέκτησαν από την γέννησή τους την Ελληνική Ιθαγένεια την οποία εν συνεχεία απώλεσαν λόγω νομιμοποίησης ή αναγνώρισης από τον αλλοδαπό πατέρα τους.

Η διάταξη αυτή κρίθηκε αναγκαία για λόγους ίσης μεταχείρισης όλων των τέκνων που γεννήθηκαν πριν την ισχύ του Ν. 1483/84 με τον οποίο καταργήθηκε το άρθρο 18 του Ν.Δ. 3370/55 βάσει του οποίου τα ανωτέρω τέκνα έχαναν την Ελληνική Ιθαγένεια.

Με το εδ.β του άρθρου αυτού, ο νομοθέτης μεριμνά για τα ανήλικα και άγαμα τέκνα που ανακτούν την Ελληνική Ιθαγένεια σύμφωνα με το άρθρο αυτό, τα οποία με τη σειρά τους αποκτούν την Ελληνική Ιθαγένεια από την ημερομηνία της υποβολής του γονέα τους, στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας.

Με τη διάταξη του προαναφερόμενου εδαφίου ευθυγραμμίζεται η ρύθμιση του άρθρου αυτού με εκείνες των άρθρων 11 και 14 παρ. 4 του παρόντος Κώδικα και τα ανήλικα τέκνα αυτών που αποκτούν την Ελληνική Ιθαγένεια με οποιοδήποτε τρόπο αντιμετωπίζονται ισότιμα.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ
ΛΟΙΠΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Αρμοδιότητα σε θέματα ιθαγένειας, απόδειξη της ελληνικής ιθαγένειας και καθορισμός αυτής σε παλιννοστούντες ομογενείς

I. Αρμοδιότητα σε θέματα ιθαγένειας

Το άρθρο 25 του νέου ΚΕΙ έχει ληφθεί από το άρθρο 24 του ΚΕΙ και την παράγραφο 3 του άρθρου 69 του Ν. 2910/2001.

«Πάντα τα θέματα της ιθαγένειας υπάγονται εις την αρμοδιότητα του Υπουργείου των Εσωτερικών». Αυτά ορίζει η διάταξη του άρθρου 25 του ΚΕΙ. Πράγματι, το Υπουργείο Εσωτερικών είναι η αρμόδια αρχή για την επίλυση κάθε ζητήματος που προκύπτει γύρω από την ιθαγένεια ενός προσώπου επειδή σε αυτό υπάγεται και η εποπτεία στους Δήμους και στις Κοινότητες οι οποίοι είναι αρμόδιοι για τη λήψη δηλώσεων σχετικών με την ιθαγένεια. Ένας επί πλέον λόγος είναι ότι στα Δημοτολόγια και στα Μητρώα Αρρένων εγγράφονται μόνον έλληνες πολίτες και εκ του λόγου αυτού τα θέματα της ιθαγένειας συμπλέκονται γενικά με τις αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων.

Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 17 του Π.Δ. 410/1995 και τη διάταξη του ίδιου άρθρου του Π.Δ. 323/1989 για την κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο, με τίτλο «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας» (ΔΚΚ) των ισχυουσών διατάξεων του ΔΚΚ, *«Κάθε έλληνας υπήκοος είναι δημότης ενός δήμου ή μιας κοινότητας».* Με το νόμο δε 2119/1993 για την κύρωση Κώδικα διατάξεων *«περί Μητρώων αρρένων»* ορίζεται στη διάταξη του άρθρου 1 § 1 αυτού ότι *«Σε κάθε Δήμο ή Κοινότητα του Κράτους τηρείται ειδικό βιβλίο, που ονομάζεται "Μητρώο Αρρένων" και στο οποίο είναι γραμμένοι οι άρρενες έλληνες υπήκοοι».*

Σε κάθε περίπτωση, από τις υπό εξέταση υποθέσεις ιθαγένειας, το Υπ. Εσωτερικών θα πρέπει να συγκεντρώνει από τις αρμόδιες Υπηρεσίες όλα τα απαραίτητα στοιχεία προκειμένου να αποφασίζει. Όταν είναι μάλιστα απαραίτητο στοιχείο η προηγούμενη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας, θα πρέπει να προηγείται αυτή κάθε απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών.

Με τη διάταξη του άρθρου 1 § 1 Α του νόμου 2647/1998 για τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και την Αυτοδιοίκηση, ορισμένες αρμοδιότητες του Υπουργού Εσωτερικών (ΥΠΕΣ) μεταβιβάστηκαν στις Περιφέρειες. Μεταξύ των άλλων μεταβιβάστηκε και η έρευνα των δικαιολογητικών και των στοιχείων των από-

μων εκείνων που ζητούν να καθορισθεί η ιθαγένεια τους σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΕΙ, όπως αυτός ισχύει σήμερα, καθώς και με τις προϊσχύουσες αυτού διατάξεις, καθώς και με τις Διεθνείς Συμβάσεις και Συνθήκες. (Με τη διάταξη του άρθρου 9 § 1 του νόμου 2307/1995 τα θέματα αυτά είχαν μεταβιβασθεί προηγουμένως στον Νομόρχη).

Γεγονός πάντως είναι ότι σήμερα, ιδίως μετά τον ν. 2790/2000 για την αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών μας από την τέως Σ.Ε., τόσο το θέμα της απόφασης κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, όσο και εκείνο της διαπίστωσης ύπαρξης στο πρόσωπο τους της ελληνικής ιθαγένειας από γεννήσεως με βάση τις Δ.Σ. της Λωζάννης και της Άγκυρας, μεγάλο μέρος της αρμοδιότητας σε θέματα ιθαγένειας μεταβιβάστηκε από το Υπουργείο των Εσωτερικών προς τις Γενικές Περιφέρειες.

Εκτός των παραπάνω, αρμοδιότητα σε θέματα ιθαγένειας έχει πλέον σήμερα ο Γεν. Γραμματέας κάθε Περιφέρειας για διαπίστωση, κτήση ή απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας που μνημονεύονται στις διατάξεις των παραγράφων του άρθρου 69 του ν. 2910/2001 και αφορούν ειδικές περιπτώσεις.

II. Πιστοποιητικά ελληνικής Ιθαγένειας

Το άρθρο 27 του Νέου Κώδικα έχει ληφθεί από το άρθρο 25 του προϊσχύοντος ΚΕΙ και προβλέπει ότι ο Δήμαρχος ή ο Πρόεδρος της Κοινότητας είναι αρμόδιοι για την έκδοση πιστοποιητικών Ιθαγένειας των δημοτών βάσει του δημοτολογίου.

Τα πιστοποιητικά αυτά στα οποία αναγράφεται η νομική βάση κτήσης της Ελληνικής Ιθαγένειας, αποτελούν και απόδειξη της Ελληνικής Ιθαγένειας.

Ως πιστοποιητικά Ιθαγένειας εννοούνται τα πιστοποιητικά εγγραφής σε μητρώα αρρένων και δημοτολόγια, είτε ενός μέλους μιας οικογένειας ατομικά, είτε ολόκληρης της οικογένειας (πιστοποιητικό γέννησης και πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης αντίστοιχα).

Τα πιστοποιητικά αυτά, πέραν των άλλων στοιχείων που αναφέρουν όπως ονοματεπώνυμο, πατρώνυμο, μητρώνυμο, πατρικό επώνυμο μητέρας, τόπο και ημερομηνία γέννησης, αναγράφουν απαραίτητα και την σχετική διάταξη του εκάστοτε ισχύοντος νόμου περί ιθαγένειας, βάσει της οποίας αποκτήθηκε η Ελληνική Ιθαγένεια.

Η εγγραφή ενός ατόμου σε δημοτολόγια, αποτελεί και απόδειξη της Ελληνικής Ιθαγένειας, σύμφωνα επίσης και με το άρθρο 6 παρ.1 του Ν.Δ. 497/91 Κώδικα διαταγμάτων για τα δημοτολόγια. Επιπλέον κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 2119/93 για την κύρωση Κώδικα διατάξεων «περί μητρώων αρρένων», «σε κάθε δήμο ή

Κοινότητα του Κράτους, τηρείται ειδικό βιβλίο που ονομάζεται μητρώο αρρένων και στο οποίο είναι γραμμένοι οι άρρενες Έλληνες υπήκοοι».

Το πιστοποιητικό Ιθαγενείας, αποτελεί μαχητό τεκμήριο της Ελληνικής Ιθαγένειας ήτοι μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 2 του ιδίου άρθρου.

Η εγγραφή επομένως σε μητρώα αρρένων και δημοτολόγια, Δήμου ή Κοινότητας της Χώρας, αποτελεί μαχητό τεκμήριο απόδειξης της Ελληνικής Ιθαγένειας και τούτο διότι πολλές φορές έχουν γίνει λάθος εγγραφές σε μητρώα αρρένων και δημοτολόγια. Τα λάθη αυτά αφορούν είτε τους ίδιους του εγγεγραμμένους, είτε τους ανιόντες τους. Εξυπακούεται ότι αν ανακληθεί η Ελληνική Ιθαγένεια του Έλληνα γονέα ή αποδειχθεί ότι η εγγραφή του υπήρξε λανθασμένη, η ανάκληση της Ελληνικής του Ιθαγένειας συμπαρασύρει και την Ελληνική Ιθαγένεια των κατιόντων του.

III. Διαπιστωτικές πράξεις καθορισμού της ελληνικής ιθαγένειας

Πολλές φορές γίνεται λόγος για διαπιστωτικές πράξεις καθορισμού της ελληνικής ιθαγένειας οι οποίες εκδίδονται πλέον από τις κατά τόπους αρμόδιες Γενικές Περιφέρειες ύστερα από αίτηση των ενδιαφερομένων προσώπων. Με τις πράξεις αυτές διαπιστώνεται η ύπαρξη της ελληνικής ιθαγένειας στα περί ού ο λόγος άτομα και καθορίζεται έτσι η ιθαγένεια τους. Π.χ. η διαπίστωση της ελληνικής ιθαγένειας των παλιννοστούντων ομογενών / ο καθορισμός της ιθαγένειας των αδήλωτων του εξωτερικού κ.ά.

Από τις 23 Φεβρουαρίου 1999 — ημερομηνία έναρξης ισχύος του ν. 2647/1998 για τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και την Αυτοδιοίκηση-μεταβιβάστηκε, σύμφωνα με διάταξη του άρθρου 1 § 1 Α (α) αυτού, στην Περιφέρεια η αρμοδιότητα του Υπ. Εσωτερικών για την έρευνα των δικαιολογητικών και στοιχείων ατόμων που ζητούν καθορισμό της ιθαγένειας τους σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΕΙ, καθώς και με τις Διεθνείς Συμβάσεις και Συνθήκες.

1. Καθορισμός κτήσης ή μη της ελληνικής ιθαγένειας

Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 69 του ν. 2910/2001 «με απόφαση του Γεν. Γραμματέα Περιφέρειας διαπιστώνεται η κτήση ή μη της ελληνικής ιθαγένειας προσώπων που ζητούν να καθορισθεί η ιθαγένεια τους σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΕΙ, όπως αυτός ισχύει, καθώς και με τις προϊσχύουσες αυτού

σχετικές διατάξεις και τις διεθνείς Συμβάσεις και Συνθήκες. Όπου στις διατάξεις του ΚΕΙ, όπως αυτός ισχύει, αναγράφεται η λέξη «Νομάρχης», εφεξής νοείται ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας».

Αυτό σημαίνει ότι από την ισχύ του ν. 2910/2001 (2.5.2001) κι εφεξής, ο Γεν. Γραμματέας της Περιφέρειας δεν διενεργεί μόνο τον έλεγχο για τη συνδρομή των νόμιμων προϋποθέσεων και των στοιχείων για την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση, αλλά εκδίδει και την απαραίτητη διαπιστωτική πράξη για την κτήση της ιθαγένειας, την οποία μέχρι πρόσφατα εξέδιδε ο Νομάρχης.

Επίσης, σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 69 §§ 4, 5, 6, 7, 10, 11 του ν. 2910/2001 όπως συμπληρώθηκε με τον ν. 3013/2002, διαπιστωτικές πράξεις εκδίδει ο οικείος Γεν. Γραμματέας της Περιφέρειας μετά από σχετικές δηλώσεις που υποβάλλονται από τους ενδιαφερομένους, συνοδευόμενες από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, οι οποίες παράγουν μάλιστα έννομα αποτελέσματα (αποβολή, ανάκτηση ή κτήση της ελληνικής ιθαγένειας) από της υποβολής των δηλώσεων και δεν ανακαλούνται. Οι διαπιστωτικές πράξεις ιθαγένειας κοινοποιούνται στην οικεία Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στον οικείο Δήμο ή Κοινότητα προκειμένου να ακολουθήσουν οι μεταβολές στα Μητρώα Αρρένων και στα Δημοτολόγια.

2. Καθορισμός της ελληνικής ιθαγένειας παλιννοστούντων

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, ως γνωστόν, η χώρα μας δέχεται κύματα παλιννοστούντων «νεοπροσφύγων» δηλ. ποντιακής καταγωγής ομογενών που ανέκαθεν ζούσαν αυτοί και οι προγονοί τους στα εδάφη της πρώην ΕΣΣΔ, της Τουρκίας και άλλων χωρών της Μαύρης Θάλασσας και του Ευξείνου Πόντου, οι οποίοι καταφεύγουν στη χώρα μας για μόνιμη πλέον εγκατάσταση.

Με κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβερνήσεως, Εσωτερικών και Εθνικής Άμυνας υπ' αριθμ. 24755/9.4.1990 - με την οποία τροποποιήθηκε η προηγούμενη υπ' αριθμ. 81604/28.11.1986 ομοία -είχε επιτραπεί στους ομογενείς ποντιακής καταγωγής που έρχονταν στην Ελλάδα από τη Σοβιετική Ένωση να καθορίζεται η ιθαγένεια τους από τις αρμόδιες Νομαρχίες του κράτους και να εγγράφονται αυτοί στα Μητρώα Αρρένων, Δημοτολόγια και Ληξιαρχικά βιβλία κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης βάσει των στοιχείων του διαβατηρίου τους.

Στη συνέχεια, με το νόμο 2130/1993 (άρθρο 7, που αποτέλεσε τη διάταξη του άρθρου 19 του ΠΔ 410/1995), είχε ορισθεί ότι οι κατά τόπους Νομαρχίες ήταν δυνατόν να εκδίδουν αυτές οι ίδιες και όχι αποκλειστικά μόνο το Υπουργείο των

Εσωτερικών, διαπιστωτικές πράξεις με τις οποίες θα καθορίζετο η ιθαγένεια των ως άνω προσώπων, στις περιπτώσεις, όμως μόνον εκείνες, όπου υπήρχαν πλήρη τα στοιχεία για έναν τέτοιο καθορισμό της ελληνικής ιθαγένειας των αιτούντων την ερμηνεία των κατ' ιδίαν διατάξεων που αφορούσαν την ιθαγένεια τους. Διαφορετικά, αρμόδιο θα ήταν πάντα το Υπουργείο Εσωτερικών.

Αργότερα, με το νόμο 2647/1998 (άρθρο 1 § 1 Α) μεταβιβάστηκαν οι ως άνω αρμοδιότητες στις Περιφέρειες, ενώ με τον πρόσφατο νόμο 2790/2000, όπως ισχύει σήμερα, για την αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση ρητά ορίστηκε πως ο καθορισμός της ελληνικής ιθαγένειας, αυτής ειδικά της κατηγορίας παλιννοστούντων, γίνεται με *απόφαση του αρμόδιου Περιφερειάρχη*.

Η με ειδική πράξη της αρμόδιας αρχής διαπίστωση/ αναγνώριση της ελληνικής ιθαγένειας στον ομογενή ποντιακής καταγωγής «νεοπρόσφυγα» λαμβάνει χώρα μόνο στην πρώτη περίπτωση. Όσων δηλαδή ενέπιπταν στη ρυθμιστική ενέργεια του νόμου 2130/1993 και πριν από αυτόν, ενώ όσοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου 2790/2000 δεν καθορίζεται η ελληνική τους ιθαγένεια με διαπιστωτική πράξη, αλλά προσδιορίζεται σε αυτούς με «*sui genesis*» πολιτογράφηση η ελληνική ιθαγένεια μετά από απόφαση του αρμόδιου Περιφερειάρχη (Γεν. Γραμματέα της Περιφέρειας) και μετά από τη δόση του όρκου του έλληνα πολίτη.

Στη *διαπιστωτική πράξη του αρμόδιου οργάνου της Διοίκησης* αναφέρονται τα περιστατικά και επισυνάπτονται τα απαιτούμενα δικαιολογητικά που στηρίζουν την σχετική αίτηση του ενδιαφερομένου. Μάλιστα, ο Περιφερειάρχης, με την ίδια απόφαση με την οποία διαπιστώνει την ελληνική ιθαγένεια των ατόμων αυτών, παραγγέλλει και την εγγραφή τους στο δημοτολόγιο μητρώο αρρένων του Δήμου ή της Κοινότητας όπου προτίθενται να διαμείνουν, (άρθρο 19 του ΠΔ 410/1995 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα) γιατί τα άτομα αυτά παρόλο που διαπιστώνεται η ελληνική τους ιθαγένεια δεν έχουν ελληνικό διαβατήριο και δεν είναι εγγεγραμμένα σε ελληνικό Δήμο ή Κοινότητα, αλλά τώρα θα εγγραφούν για πρώτη φορά.

Η διαπίστωση της ελληνικής ιθαγένειας του παλιννοστούντος ομογενούς που γίνεται με απόφαση του οικείου Περιφερειάρχη είναι ατομική διοικητική πράξη (διαπιστωτική) και είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να συντελεστεί η εγγραφή του ομογενούς στα αρμόδια δημοτολόγια ή μητρώα αρρένων. Με την πράξη αυτή του

Περιφερειάρχη αναγνωρίζεται στο πρόσωπο του παλιννοστούντος ομογενούς η ήδη κεκτημένη από παλιά ελληνική αυτού ιθαγένεια. Διαπιστωτική πράξη εκδίδει ο Γεν. Γραμματέας της Περιφέρειας και για τα τέκνα των ομογενών κατόχων ελληνικής ιθαγένειας.

Το ίδιο το Υπουργείο των Εσωτερικών τόσο στην περίπτωση καθορισμού της ελληνικής ιθαγένειας παλιννοστούντων ομογενών από Ανατολικές Χώρες που αναφέραμε πιο πάνω , όσο και στην περίπτωση καθορισμού της ελληνικής ιθαγένειας ομογενών ποντιακής καταγωγής, ανέθεσε ο καθορισμός αυτός να γίνεται από τις κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες και Νομαρχίες.

3. Καθορισμός της ιθαγένειας των αδήλωτων

Για να εγγραφεί κάποια ή κάποιος στα δημοτολόγια/μητρώα αρρένων Δήμου ή Κοινότητας θα πρέπει να έχει την ελληνική ιθαγένεια (άρθρο 17 ΠΔ 410/1991 καθώς και άρθρα 1 § 1 και 2 Ν. 2119/1993).

Όσοι για οποιονδήποτε λόγο δεν είναι γραμμένοι σε δημοτολόγια ή μητρώα αρρένων χαρακτηρίζονται ως «αδήλωτοι» και θα πρέπει να εγγραφούν με φροντίδα των κατά τόπους αρμοδίων δήμων και κοινοτήτων. Η περίπτωση των αθίγγανων είναι χαρακτηριστική. (Η Γενική Διαταγή 212/69468/ 20.10.1978 του Υπουργείου Εσωτερικών για «την τακτοποίηση από απόψεως ιθαγένειας των διαβιούντων στη χώρα αθίγγανων» και τη Γενική Διαταγή 81/16701/12.3.1979 του ίδιου Υπουργείου «περί της εγγραφής των αδήλωτων αθίγγανων»).

Οι αδήλωτοι έχουν τις υποχρεώσεις που καθορίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία για τους εγγεγραμμένους στα μητρώα αρρένων έλληνες υπηκόους (άρθρο 3 § 1 του ν. 2119/1993 όπως αντικαταστάθηκε με τη διάταξη της § 2 του άρθρου 14 του ν. 2503/1997).

Ειδικά για τον καθορισμό της ιθαγένειας αδήλωτων του εξωτερικού είχε εκδοθεί η υπ' αριθμ. 12/17.5.1991 εγκύκλιος του Υπ. Εσωτερικών με βάση την οποία ζητείτο από τις κατά τόπους Νομαρχίες, Δήμους και Κοινότητες, προτού προβαίνουν στην εγγραφή ορισμένων κατηγοριών αδήλωτων που προέρχονται από ορισμένες χώρες, ιδίως της Μέσης Ανατολής, να ζητούν πρώτα να καθορίζεται η ιθαγένεια τους από την Υπηρεσία του Υπουργείου των Εσωτερικών, επειδή είχαν παρατηρηθεί κάποιες εγγραφές με λανθασμένη νομική βάση καθώς και άλλες αβλεψίες.

Με τη διάταξη του άρθρου 2 § 1 του μετέπειτα ν. 2119/1993 για τα μητρώα αρρένων ορίστηκε ότι *«όλοι οι άρρενες έλληνες υπήκοοι, που διαμένουν είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό, υποχρεούνται να είναι γραμμένοι σε μητρώο αρρένων δήμου ή κοινότητας του κράτους»*, ενώ με τη διάταξη του άρθρου 3 § 2 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι *«οι δήμοι και οι κοινότητες, καθώς και οι ελληνικές προξενικές αρχές, υποχρεούνται να μεριμνούν, χωρίς καθυστέρηση, για την εγγραφή στα μητρώα αρρένων των αδήλωτων που διαμένουν στην περιφέρειά τους»*.

Συνεπώς, για τους αδήλωτους έλληνες υπηκόους του εξωτερικού, οι ελληνικές προξενικές αρχές είναι αυτές που θα φροντίσουν να τους εγγράψουν σε ειδικό βιβλίο που καλείται «προξενικό μητρώο», ενώ τα στοιχεία των εγγραφόμενων λαμβάνονται από επίσημα πιστοποιητικά από σχετικά έγγραφα των αρμόδιων ελληνικών αρχών (άρθρο 5 § 4 του ν. 2119/1993).

Είναι, επομένως, πολύ πιθανόν, προτού εγγραφεί ένας αδήλωτος, δηλ. ένα άτομο που για οποιαδήποτε αιτία, δεν είναι γραμμένο σε δημοτολόγιο /μητρώο αρρένων, να πρέπει προηγουμένως να καθοριστεί η ελληνική του ιθαγένεια είτε από τον Υπουργό Εσωτερικών είτε από τον αρμόδιο Νομάρχη/ Περιφερειάρχη στην περιφέρεια του οποίου υπάγεται ο δήμος ή η κοινότητα όπου πρέπει να εγγραφεί αυτός.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Δικαιοδοσία επί αμφισβητήσεων Ιθαγένειας

Το άρθρο 26 του Νέου ΚΕΙ έχει ληφθεί από το ταυτάριθμο άρθρο του προϊσχύοντος ΚΕΙ (ΝΔ 3370/55) και ορίζει ότι ο Υπουργός Εσωτερικών είναι αποκλειστικά αρμόδιος να αποφαινεται για κάθε περίπτωση αμφισβήτησης της Ελληνικής Ιθαγένειας, μετά από αιτιολογημένη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγενείας. Η απόφασή του δημοσιεύεται στο φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως και κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο.

Αμφισβήτηση Ιθαγένειας υπάρχει όταν:

- α) Γεννάται αμφιβολία εάν ένα πρόσωπο έχει ή όχι την Ελληνική Ιθαγένεια.
- β) Δεν τίθεται αμφιβολία ως προς την Ελληνική Ιθαγένεια ενός προσώπου αλλά γεννάται αμφιβολία ως προς τη νομική βάση κτήσης αυτής.
- γ) Είναι δεδομένο ότι ένα άτομο δεν έχει την Ελληνική Ιθαγένεια αλλά υπάρχει αμφιβολία εάν έχει την ιθαγένεια Α΄ και β΄ πολιτείας ή είναι άνευ Ιθαγένειας.

Σύμφωνα με το άρθρο 29 του Α.Κ. «Η απόκτηση και η απώλεια από ένα πρόσωπο της Ιθαγένειας μιας Πολιτείας, ρυθμίζεται από το δίκαιο της Πολιτείας αυτής».

Αίτημα επίλυσης ζητήματος αμφισβήτησης Ελληνικής Ιθαγένειας, μπορεί να τεθεί είτε από τα ενδιαφερόμενα άτομα, είτε από άτομα που έχουν έννομο συμφέρον να επιλυθεί το θέμα Ιθαγένειας κάποιου άλλου, είτε ακόμη και από δημόσιες υπηρεσίες, εφόσον έχουν λόγο να διευκρινίσουν την αστική κατάσταση του συναλλασσόμενου με αυτές και να βεβαιωθούν για το ποιο δίκαιο είναι κάθε φορά εφαρμοστέο.

Για την επίλυση θέματος αμφισβήτησης Ιθαγένειας απαιτείται έκδοση απόφαση από τον Υπουργό Εσωτερικών μετά από αιτιολογημένη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας σε αντίθεση με την ανάλογη διάταξη του προϊσχύοντος ΚΕΙ που απαιτούσε αιτιολογημένη απόφαση του ΥΠ.ΕΣ.

Η Υπουργική Απόφαση για να ολοκληρωθεί σαν εκτελεστή διοικητική πράξη, πρέπει κατά τα οριζόμενα ρητά στο εν λόγω άρθρο να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και να κοινοποιηθεί στον ενδιαφερόμενο κατά τα οριζόμενα στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Διεθνείς Συμβάσεις για ζητήματα ελληνικής ιθαγένειας

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 28 ΚΕΙ «*Αι περί ιθαγενείας διατάξεις των Διεθνών Συμβάσεων δεν επηρεάζονται υπό του παρόντος νόμου*».

Σήμερα, η ως άνω διάταξη δεν είναι απαραίτητη μια και η διάταξη του άρθρου 28 § 1 του Συντάγματος του 1975 ορίζει ότι οι γενικά παραδεδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου καθώς και οι Διεθνείς Συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου.

Το 1955 όμως, που τέθηκε σε ισχύ ο ΚΕΙ, ίσως ήταν απαραίτητη η υπόμνηση ότι διατάξεις Διεθνών Συμβάσεων σχετικά με την ιθαγένεια δεν επηρεάζονται από τον παρόντα νόμο, ήτοι από το Ν.Δ. 3370/1955 περί ΚΕΙ, αν και τότε ίσχυε ο ερμηνευτικός κανόνας «*lex posterior non derogat conventioni priori*», ότι δηλαδή νεότερος εσωτερικός νόμος δεν καταργεί διατάξεις προγενέστερης Διεθνούς Σύμβασης που κυρώθηκε με νόμο, με την επιφύλαξη πάντως ρητής και σαφούς αντίθεσης νομοθετικής βούλησης.

I. Πολυμερείς Διεθνείς Συμβάσεις για τους ανιθαγενείς

(α) Στις 25 Σεπτεμβρίου 1975 η Ελλάδα κύρωσε με το νόμο 139 την Δ.Σ. του ΟΗΕ της 28ης Σεπτεμβρίου 1954 «περί του καθεστώτος των ανιθαγενών και του συνοδεύοντος αυτήν παραρτήματος». Με τη Διεθνή αυτή Σύμβαση έχουν ρυθμιστεί πολλά θέματα που αφορούν τους ανιθαγενείς, όπως είναι αυτό της προσωπικής τους κατάστασης, των δικαιωμάτων που έχουν αυτοί στη χώρα όπου διαμένουν και των υποχρεώσεων τους αντίστοιχα, την απαλλαγή τους από τον όρο της αμοιβαιότητας που ισχύει για τους αλλοδαπούς γενικά, καθώς και τη διευκόλυνση τους για πολιτογράφηση κ.ά.

(β) Στις 26 Ιανουαρίου / 9 Φεβρουαρίου 1977 με το νόμο 535 η χώρα μας κύρωσε τη Δ.Σ. της 13 Σεπτεμβρίου 1973 της Βέρνης για «τη μείωση του αριθμού των περιπτώσεων ανιθαγενείας». Με τη Σύμβαση αυτή καταβλήθηκε προσπάθεια κυρίως για τα τέκνα που γεννιούνται από ανιθαγενείς να παίρνουν την ιθαγένεια του

άλλου γονέα που δεν είναι ανιθαγενής ή του κράτους όπου γεννήθηκαν (αρχή *ius soli*).

(γ) Τέλος, με το νόμο 536 της 3/8 Φεβρουαρίου 1977 περί κυρώσεως της Δ.Σ. της 10ης Σεπτεμβρίου 1964 που καταρτίστηκε στο Παρίσι υπό την αιγίδα της Διεθνούς Επιτροπής Προσωπικής Κατάστασης για «την ανταλλαγή πληροφοριών επί θεμάτων κτήσεως ιθαγενείας», τα συμβαλλόμενα μέρη - μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα - συνεργάζονται στην ανταλλαγή πληροφοριών που αφορούν τα της κτήσης της ιθαγένειας των υπηκόων της με πολιτογράφηση, ανάκτηση κλπ.

II. Διεθνείς Συμβάσεις που θεμελιώνουν την ελληνική ιθαγένεια

Πολλές Διεθνείς Συμβάσεις έχει υπογράψει η χώρα μας από τα πρώτα χρόνια της σύστασης του ελληνικού κράτους με τις οποίες κατοχυρώθηκε η ιθαγένεια μεγάλου αριθμού ελλήνων πολιτών, οι σπουδαιότερες από τις οποίες είναι:

(α) Η Συνθήκη του 1864 για την ένωση των Ιονίων νήσων με την Ελλάδα (νόμος Ν' της 28ης Μαρτίου 1864).

(β) Η Σύμβαση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας της 20ής Ιουνίου / 2 Ιουλίου 1881 σχετικά με τα νέα όρια μεταξύ των δύο κρατών (νόμος /ΛΖ' της 11ης Μαρτίου 1882).

(γ) Η Συνθήκη περί ειρήνης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας της 22ας Νοεμβρίου / 4 Δεκεμβρίου 1897 (νόμος ΒΦΙΕ' της 6ης Δεκεμβρίου 1897).

(δ) Η Σύμβαση περί ειρήνης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας της 1/14 Νοεμβρίου 1913 (νόμος 79 της 14.11.1913).

(ε) Η Συνθήκη ειρήνης μεταξύ των Συμμάχων και Συνησπισμένων Δυνάμεων και της Βουλγαρίας της 14/27 Νοεμβρίου 1919 (νόμος 2433 της 25ης Μαρτίου / 23ης Ιουλίου 1920).

(στ) Η Σύμβαση περί αμοιβαίας και εθελουσίας μεταναστεύσεως των φυλετικών μειονοτήτων μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας της 14/27 Νοεμβρίου 1919 (νόμος 2434 της 25ης Μαρτίου / 24ης Ιουλίου 1920).

(ζ) Η Σύμβαση της Λωζάνης περί ειρήνης του 1923 (ν.δ. της 25ης Αυγούστου 1923) με την οποία ρυθμίστηκε και το θέμα της υποχρεωτικής ανταλλαγής πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

(η) Η περί Θράκης Σύμβαση των Σεβρών (ν.δ. της 29ης Σεπτεμβρίου 1923).

(θ) Η εν Σέβραις υπογραφείσα Συνθήκη περί προστασίας των εν Ελλάδι μειονοτήτων (ν.δ. της 29ης Σεπτεμβρίου 1923).

(i) Η μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας υπογραφείσα στις 13 Οκτωβρίου 1926 Σύμβαση περί ιθαγένειας (νόμος 3655 της 2/13 Οκτωβρίου 1928). Η Σύμβαση αυτή είναι η μόνη ειδική Σύμβαση που αφορά αποκλειστικά και μόνο θέματα ιθαγένειας που η Ελλάδα συνήψε με ξένο κράτος. Οι υπόλοιπες διμερείς Συμβάσεις αναφέρονται σε άλλα θέματα μεταξύ των οποίων και σε αυτό της ιθαγένειας.

(ια) Η Σύμβαση της Άγκυρας της 10ης Ιουνίου 1930 μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας «περί του τρόπου εφαρμογής της εν Λωζάννη υπογραφείσης Συμβάσεως περί ανταλλαγής των ελληνοτουρκικών πληθυσμών και της υπ' αριθμ. ΙΧ Δηλώσεως» (νόμος 4793 της 3ης Ιουλίου 1930).

(ιβ) Η Συμφωνία «περί αναγνώρισεως ως ισπανών υπηκόων των μελών 144 ισραηλιτικών οικογενειών βιουσών εν Ελλάδι» μεταξύ Ελλάδας και Ισπανίας της 7ης Απριλίου 1936 (α.ν. 1320 της 12 Απριλίου / 3 Σεπτεμβρίου 1938).

(ιγ) Η Συνθήκη ειρήνης της 10ης Φεβρουαρίου 1947 μεταξύ των Συμμάχων και Συνησπισμένων Δυνάμεων και της Ιταλίας (ν.δ. 423 της 21ης Οκτωβρίου 1947) με την οποία καθορίζονται τα ζητήματα ιθαγένειας των κατοίκων των εδαφών που εκχωρήθηκαν από την Ιταλία.

(ιδ) Η Σύμβαση οικονομικής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 31 Αυγούστου 1949 «για τη ρύθμιση των εκ της μεταξύ των Συμμάχων και Συνησπισμένων Δυνάμεων και της Ιταλίας Συνθήκης Ειρήνης προκυπτόντων ζητημάτων» (ν.δ. 1264 της 29ης Οκτωβρίου 1949).

Με βάση τις παραπάνω Διεθνείς Συμβάσεις μεγάλος αριθμός Ελλήνων απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια και απ' ό,τι παρατηρούμε οι περισσότερες από τις ως άνω Δ.Σ. συνδέονται με τα σημαντικότερα γεγονότα της ιστορίας μας. Σύμφωνα με το άρθρο 28 ΚΕΙ οι Δ.Σ. που αναφέραμε πιο πάνω διατηρούνται σε ισχύ. Έτσι, με βάση τις ως άνω Δ.Σ. είναι δυνατόν να διαπιστωθεί και σήμερα ακόμα η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από ένα άτομο ή τον ανιόντα αυτού, σύμφωνα και με τα όσα ορίζονται στη διάταξη του άρθρου 69 § 3 του ν. 2910/2001.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Συμβούλιο Ιθαγένειας

Άρθρο 28 του Νέου Κώδικα

Το Συμβούλιο Ιθαγένειας συστήθηκε και υπάχθηκε αρχικά στο Υπουργείο Εξωτερικών σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 3138/2004. Αργότερα η αρμοδιότητα θεμάτων ιθαγένειας υπάχθηκε στο ΥΠ.ΕΣ. βάσει του άρθρου 37 παρ. 3 του Ν. 495/31 «περί οργάνωσης Κεντρικής Πρεσβευτικής και Προξενικής υπηρεσίας του επί των Εξωτερικών Υπουργείου».

Το Συμβούλιο Ιθαγένειας όμως συνέχισε να λειτουργεί στο ΥΠ.ΕΞ μέχρι και το έτος 1938 όταν το άρθρο 19 του Α.Ν. 1488/38 «περί οργάνωσης των Διοικητικών υπηρεσιών του Υπουργείου Εσωτερικών» προέβλεψε τη λειτουργία του Συμβουλίου Ιθαγένειας στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Η σύνθεση και η λειτουργία που προβλέπεται από το άρθρο 53 του Π.Δ. 49/88 που αφορά στον Οργανισμό του ΥΠ.ΕΣ σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 2 του Ν.2993/2002.

Το Συμβούλιο Ιθαγένειας είναι συλλογικό όργανο και γνωμοδοτεί για θέματα απώλειας, ανάκτησης και αμφισβήτησης της Ελληνικής Ιθαγένειας.

Με το παρόν άρθρο καθορίζεται η σύνθεσή του η οποία είναι 6μελής και στο οποίο προεδρεύει ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εσωτερικών.

Αντιμετωπίζεται από πλευράς επιστημονικής ή πολιτικής ιδιότητας των μελών του ως όργανο αυξημένου κύρους με τον σεβασμό και τη σοβαρότητα που απορρέει από την 80ετή συνεχή ιστορία αλλά και από τον τρόπο που έχει επιτελέσει μέχρι σήμερα τον ρόλο του.

Πράγματι, από της ιδρύσεώς του και ως σήμερα, το Συμβούλιο Ιθαγένειας έχει πραγματοποιήσει 2034 συνεδριάσεις, έχει επιλύσει σοβαρά θέματα Ιθαγένειας, η δε νομολογία που έχει δημιουργήσει αποτελεί την αξιολογότερη και πληρέστερη πηγή στην οποία μπορεί να ανατρέξει ο μελετητής και εφαρμοστής των θεμάτων Ιθαγένειας.

Από τα προαναφερόμενα, στις περιπτώσεις των άρθρων 17, 18 και 26 του παρόντος Κώδικα, απαιτείται σύμφωνη Γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας και άρα

δεσμευτική για τον Υπουργό Εσωτερικών, υπό την έννοια, ότι ή θα την αποδεχθεί ως είναι διατυπωμένη ή άλλως θα απόσχει της έκδοσης της σχετικής απόφασης.

Στις δε περιπτώσεις των άρθρων 16 και 20 του παρόντος Κώδικα απαιτείται απλή, άρα μη δεσμευτική, για τον Υπουργό Εσωτερικών γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγενείας.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Μεταβατικές και Τελικές Διατάξεις

Άρθρο 29

Το άρθρο 29 του Ν. 3284/10-11-2004 αποτελεί επανάληψη του άρθρου 26 δις τους προϊσχύοντος ΚΕΙ.

Σύμφωνα με το παρόν άρθρο «όπου στη νομοθεσία γίνεται χρήση του όρου “αλλοδαπός” ως αλλοδαπός θεωρείται, εφόσον δεν προκύπτει το αντίθετο και ο ανιθαγενής».

Ανάλογη διάταξη είχε συμπεριληφθεί και στο άρθρο 1 παρ. 1 εδ.α του Ν. 1975/91 «για την είσοδο-έξοδο, παραμονή, εργασία απέλαση αλλοδαπών προσφύγων», καθώς και στο άρθρο 1 εδ. Α του Ν. 2910/2001.

Σημειώνεται ότι ο Έλληνας νομοθέτης είναι πάντα ευαίσθητος σε θέματα ανιθαγενείας, το κράτος μας δεν έχει υπογράψει Διεθνείς Συμβάσεις για την καταπολέμηση της ανιθαγένειας, όπως τη Διεθνή Σύμβαση του ΟΗΕ (Ν.Υόρκη 1954) που κυρώθηκε με το Ν.139/1975.

Για τους ανιθαγενείς που κατοικούν στη Χώρα μας, σύμφωνα με το άρθρο 30 του Αστικού Κώδικα δεδομένου ότι στερούνται Ιθαγενείας, στη θέση του Δικαίου Ιθαγένειας, εφόσον δεν καθιερώνεται με νόμο άλλη ρύθμιση, εφαρμόζεται το δικαίο της συνήθους διαμονής και αν δεν υφίσταται συνήθης διαμονή, το δικαίο της απλής διαμονής. Κατά συνέπεια σε όλο το πλέγμα των εννόμων σχέσεων τους εφαρμόζεται το ημεδαπό δικαίο, με εξαίρεση τις σχέσεις του με τους Έλληνες πολίτες όπου αντιμετωπίζονται σαν αλλοδαποί.

Άρθρο 30

Το άρθρο 30 του ισχύοντος ΚΕΙ αναφέρει ότι «ο γάμος δεν έχει ως συνέπεια την κτήση ή απώλεια της Ελληνικής Ιθαγένειας».

Αποτελεί επανάληψη του άρθρου 6 του Ν. 1438/84. Σημειώνουμε ότι σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 του Συντάγματος του 1975 «οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις».

Ο Έλληνας νομοθέτης και στον ισχύοντα Κώδικα με την εν λόγω ρητή και απόλυτη διάταξή του αποκαθιστά την ανεξαρτησία της έγγαμης γυναίκας , από πλευράς δικαίου Ιθαγένειας, χωρίς καμμία εξαίρεση ή απόκλιση από την αρχή αυτή.

(Άρθρο 31)

Το παρόν άρθρο ορίζει ρητά ότι οι προθεσμίες του άρθρου 4 του Ν. 2690/1999 (Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας), όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί υπό την ισχύ του Ν. 3242/2004, δεν ισχύουν για υποθέσεις που αφορούν κτήση, αναγνώριση, απώλεια και ανάκτηση της Ελληνικής Ιθαγένειας. Αποτελεί επανάληψη του άρθρου 5 του Ν. 2130/93.

Η αναγκαιότητα της ρύθμισης αυτής είναι φανερή και επιβεβλημένη.

Πράγματι, ο χρόνος που απαιτείται για έρευνα και για την συγκέντρωση όλων των στοιχείων που απαιτούνται για την επίλυση ενός θέματος Ιθαγένειας, είναι όχι μόνο αρκετός, αλλά πολλές φορές και μη προσδιορίσιμος.

Είναι εύλογο, ότι για απλά θέματα Ιθαγένειας, όταν δεν απαιτείται έρευνα και τα δικαιολογητικά είναι στη διάθεση του υπαλλήλου, οι ενέργειες της Διοίκησης θα είναι άμεσες, ο πολίτης θα ενημερώνεται έγκαιρα και δεν θα γίνεται κατάχρηση της εν λόγω διάταξης.

Άρθρο 32

Το άρθρο 32 του Ν. 3284/10-11-2004 αναφέρει τα εξής:

Με Προεδρικά Διατάγματα καθορίζονται:

1. α) Τα σχετικά με την απόδειξη των λόγων έκπτωσης της Ελληνικής Ιθαγένειας κατά τις διατάξεις του άρθρου 17 και η αντίστοιχη διαδικασία.
β) Κάθε αναγκαία για την εκτέλεση αυτού του Κώδικα λεπτομέρεια.
2. Προϋφιστάμενα διατάγματα εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την έκδοση των διαταγμάτων της προηγούμενης παραγράφου, εφόσον το περιεχόμενό τους δεν αντιβαίνει στις διατάξεις του παρόντος.

Άρθρο 33

Για λόγους ασφάλειας δικαίου και κατ' εφαρμογή της βασικής αρχής του Διοικητικού δικαίου περί της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του πολίτη στο Κράτος κρίθηκε σκόπιμο ότι οι «εκκρεμείς κατά την έναρξη ισχύος του Κώδικα αυτού αιτήσεις πολιτογράφησης που συνοδεύονται από τα προβλεπόμενα δικαιολογητικά, εξετάζονται σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις».

Δεδομένου ότι ο νέος Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας, ισχύει από την ημέρα δημοσίευσής του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (10-11-04) και για να αποφευχθεί αιφνιδιασμός των ενδιαφερομένων από τις νεώτερες ρυθμίσεις, κυρίως της διάταξης του άρθρου 5 παρ. 2, κρίθηκε επιβεβλημένη η προσθήκη του εν λόγω άρθρου.

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

I. Καταργούμενες Διατάξεις

(Άρθρο 34 του Ν. 3284/2004)

Με το νέο Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, καταργείται το Ν.Δ. 3370/55 όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα, καθώς και κάθε άλλη διάταξη της ισχύουσας νομοθεσίας, η οποία είτε είναι αντίθετη με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού, είτε αφορά σε θέμα που ρυθμίζεται από αυτόν.

Στο νέο Κώδικα δεν συμπεριλαμβάνονται τα εξής άρθρα του Ν.Δ. 3370/55:

1. Το άρθρο 28 του Ν.Δ. 3370/55

Το άρθρο αυτό που αφορούσε στην ισχύ των περί Ιθαγένειας διατάξεων των Διεθνών Συμβάσεων κρίθηκε περιττό, δεδομένου ότι το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος προβλέπει ρητά ότι οι διεθνείς Συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο υπερισχύουν κάθε άλλης αντίθεσης διάταξης νόμου.

2. Το άρθρο 29 του Ν.Δ. 3370/55, που αναφέρεται στην ανάκτηση της Ελληνικής Ιθαγένειας από ομογενείς που την απώλεσαν με το άρθρο 23 του Αστικού Νόμου, έτους 1856 (πριν το έτος 1914), κρίθηκε επίσης περιττό, αφού είναι αδύνατον να βρίσκονται σε ζωή ομογενείς, που απώλεσαν την Ελληνική Ιθαγένεια πριν 90 και πλέον έτη.

3. Το άρθρο 32 δις του Ν.Δ. 3370/55 με το οποίο αναγνωρίζονται ως έλληνες πολίτες οι εγγεγραμμένοι στα Προξενικά μητρώα της Τουρκίας και της Ενωμένης Αραβικής Δημοκρατίας, μέχρι του έτους 1947 ως Έλληνες πολίτες και αναγνωρίζονταν με αυτή τους την ιδιότητα από τις εκεί Αρχές, μέχρι τις 4-8-1968.

Το άρθρο αυτό, είχε προστεθεί στο Ν.Δ. 3370/55 με το άρθρο 11 του Α.Ν. 481/68.

Οι λόγοι που οδήγησαν στην κατάργησή του είναι οι εξής:

- Η έρευνα περί εγγραφής στα Προξενικά Μητρώα και η διερεύνησή του αν τα εν λόγω άτομα αναγνωρίζονταν από τις επιχώριες Αρχές, ως Έλληνες πολίτες είναι χρονοβόρα και πολλές φορές αναποτελεσματική.

- Η μη σωστή συντήρηση και καταστροφή που έχει επιφέρει ο χρόνος στα Προξενικά Μητρώα που τηρούνται από τα Προξενικά γραφεία της Ελλάδος στις εν λόγω χώρες, οι αποσπασματικές εγγραφές, η κατάχρηση κάποιων από τα Προξενικά Γραφεία που λειτουργούσαν παλαιότερα (π.χ. Προξενείο της Ελλάδας στο Πόρτ Σάϊδ) επιτείνουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αρμόδιες υπηρεσίες στην αναζήτηση τέτοιων στοιχείων.
- Η σύγχυση που επικρατεί στην διοίκηση για το νομικό καθεστώς που ίσχυσε στις εν λόγω χώρες, μετά την κατάργηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και έως ότου καταστούν κυρίαρχα και ανεξάρτητα κράτη. Το ιδιότυπο καθεστώς των διεθνών εντολών στο οποίο είχαν υπαχθεί, παρουσίαζε διαβάθμιση και μάλιστα οι μορφές αυτών των εντολών διέφεραν ως προς το πεδίο εφαρμογής τους και ως προς το εντολοδόχο κράτος.

Οι ομογενείς που διαμένουν στο εξωτερικό, κατά συνέπεια και όσοι διαμένουν στην Τουρκία, την Αίγυπτο, το Λίβανο, την Συρία, την Ιορδανία, το Ισραήλ, έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν την Ελληνική Ιθαγένεια με πολύ πιο απλές διαδικασίες που σε συντομότερο χρόνο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19 του παρόντος ΚΕΙ.

II. Διατηρούμενες Διατάξεις

(Άρθρο 35 του 3284/04)

Με το άρθρο αυτό διατηρούνται σε ισχύ οι διατάξεις:

1. Το άρθρο 40 του Ν. 1832/1989

Με το άρθρο 40 του Ν. 1832/89 υπήρξε πρόβλεψη για τα παιδιά που γεννήθηκαν από γάμο Έλληνα με αλλοδαπή ο οποίος κατέστη υποστατός με την παρ. 1 του άρθρου 7 του Ν. 1250/82. Τα παιδιά αυτά εφόσον είχαν γραφτεί σε μητρώα αρρένων και δημοτολόγια, το μεσοδιάστημα 16-7-1982 έως 8-5-1984, με νομική βάση κτήσης της Ελληνικής Ιθαγένειας το άρθρο 1 εδ. α του ΚΕΙ ή το άρθρο 14 εδ. α του Αστικού Νόμου, έτους 1856 (λόγω γέννησης από υποστατό γάμο Έλληνα πατέρα) θεωρήθηκαν ότι απέκτησαν την Ελληνική Ιθαγένεια, από την ημερομηνία εγγραφής τους σε μητρώα αρρένων και δημοτολόγια.

Με αυτό το άρθρο, υπήρξε πρόβλεψη και για τις συζύγους Ελλήνων υπηκόων, οι οποίοι τέλεσαν γάμο που κατέστη υποστατός με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Ν.

1250/82 και οι οποίες γράφτηκαν σε δημοτολόγια το μεσοδιάστημα 16-7-1982 έως 8-5-1984, με νομική βάση κτήσης της Ελληνικής τους Ιθαγένειας το άρθρο 4 του ΚΕΙ ή το άρθρο 21 Αστικού Νόμου έτους 1856, (λόγω γάμου με Έλληνα υπήκοο). Τα άτομα αυτά θεωρούνται ότι απέκτησαν την Ελληνική Ιθαγένεια, από την ημερομηνία εγγραφής τους στα δημοτολόγια.

2. Η διάταξη της παρ. 11 του άρθρου 1 του Ν. 2790/2000 το οποίο αφορά στην απόκτηση Ελληνικής Ιθαγένειας από ομογενείς προερχόμενους από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, κατοίκους των χωρών αυτών ή της Ελλάδας, και οι οποίοι είναι ήδη κάτοχοι Ειδικού δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς (ΕΔΤΟ).

Σημειώνεται ότι τα πρόσωπα αυτής της κατηγορίας εφόσον κατέχουν Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς, έχουν κριθεί δηλαδή ως ομογενείς, κατά την προβλεπόμενη από το νόμο διαδικασία και υποβάλλουν μεταγενέστερα αίτημα κτήσης της Ελληνικής Ιθαγένειας, τότε στη περίπτωση αυτή η σχετική απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας εκδίδεται χωρίς να προηγηθεί εκ νέου κρίση της Ειδικής Επιτροπής η οποία και έχει ήδη αποφανθεί για την ομογενειακή τους ιδιότητα κατά τη διαδικασία χορήγησης σ' αυτούς του ΕΔΤΟ. Η απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας εκδίδεται εφόσον φυσικά δεν συντρέχει η προϋπόθεση του εδαφ. β' της παραγρ. 1 του άρθρου 5 του παρόντος κώδικα. Αυτονόητο είναι ότι η ως άνω απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας πρέπει να κοινοποιείται στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης προκειμένου αυτή να μεριμνήσει για την άμεση ανάκληση της σχετικής απόφασης «περί χορήγησης ΕΔΤΟ».

3. Οι διατάξεις των άρθρων 59 παρ.1 περίπτωση β του Ν. 2910/2001 και 8 παρ. 5 του Ν. 3146/2003 που αφορούν στον προσδιορισμό του ύψους του παραβόλου για την πολιτογράφηση.

4. Η διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 76 του Ν. 2910/2001 η οποία αφορά στην απόκτηση της Ελληνικής Ιθαγένειας, ή του ΕΔΤΟ από ομογενείς προερχόμενους από την πρώην ΕΣΣΔ οι οποίοι έχουν αφιχθεί στη Χώρα μας, πριν τις 2-5-2001 καθώς και από γονείς ή τέκνα ομογενών που έχουν ήδη αποκτήσει Ελληνική Ιθαγένεια ή ΕΔΤΟ και οι οποίοι έρχονται οποτεδήποτε στη χώρα μας.

Οι πιο πάνω διατάξεις, επειδή περιέχουν ένα ειδικό ρυθμιστικό πεδίο, κρίθηκε σκόπιμο, να μην συμπεριληφθούν στο σώμα του παρόντος Κώδικα, που επιλαμβάνεται αποκλειστικά θεμάτων Ιθαγένειας.

Τέλος, ο κώδικας ολοκληρώνεται με τη ρητή αναφορά ότι η ισχύς του, αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

Ευρωπαϊκή Εμπειρία

I. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Τον Ιούλιο του 1999 τροποποιήθηκε ο νόμος περί υπηκοότητας¹² με την εισαγωγή στοιχείων του *ius soli*¹³ και τη μείωση του απαραίτητου χρόνου διαμονής για την πολιτογράφηση των αλλοδαπών.

Αλλοδαπά παιδιά έχουν δικαίωμα να αποκτήσουν τη γερμανική υπηκοότητα, αν γεννηθούν σε γερμανικό έδαφος και πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) πριν από τη γέννηση του αλλοδαπού, τουλάχιστον ένας γονέας πρέπει να έχει ζήσει στη Γερμανία μόνιμα και νόμιμα για τουλάχιστον οκτώ έτη,
- β) τουλάχιστον ένας γονέας πρέπει να έχει απεριόριστο δικαίωμα διαμονής (*Aufenthaltsberechtigung*) ή απεριόριστη άδεια διαμονής (*Aufenthaltserlaubnis*) στη Γερμανία για τουλάχιστον τρία έτη (§4 StAG).

Η απόκτηση της γερμανικής υπηκοότητας πραγματοποιείται ανεξάρτητα από το αν το παιδί αποκτήσει ταυτόχρονα την υπηκοότητα των γονέων του. Ωστόσο είναι υποχρεωμένο με την ενηλικίωση του και μέχρι το 23ο έτος της ηλικίας του να δηλώσει ποια από τις δύο υπηκοότητες θέλει να κρατήσει. (§29 StAG).

Δικαίωμα να αποκτήσουν τη γερμανική υπηκοότητα έχουν επίσης οι αλλοδαποί, οι οποίοι:

- α) έχουν ως μόνιμο τόπο κατοικίας τους τη Γερμανία για οχτώ τουλάχιστον έτη (πριν από την τροποποίηση του νόμου απαιτούνταν 15 έτη διαμονής)
- β) έχουν στην κατοχή τους μία άδεια ή δικαίωμα διαμονής
- γ) έχουν τους πόρους να συντηρήσουν τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειας τους, χωρίς να παίρνουν κρατική βοήθεια¹⁴ (π.χ. κοινωνικό επίδομα ή επίδομα ανεργίας)
- δ) αποδέχονται το γερμανικό σύνταγμα.

Επιπλέον, πρέπει να διαθέτουν επαρκή γνώση της γερμανικής γλώσσας, να μην έχουν καταδικαστεί για αδικήματα και να αποποιηθούν ή να χάσουν την παλιά τους υπηκοότητα (§85 AuslG).

Αλλοδαποί, οι οποίοι είναι παντρεμένοι με γερμανούς υπηκόους, έχουν επίσης δικαίωμα να πολιτογραφηθούν εφόσον:

- α) έχουν ζήσει στη Γερμανία τουλάχιστον τρία χρόνια,
- β) ο γάμος έχει πραγματοποιηθεί δύο χρόνια πριν από την πολιτογράφηση,
- γ) δεν υφίσταται λόγος απέλασης τους,
- δ) δεν παίρνουν κρατική βοήθεια για τη συντήρησή τους,
- ε) δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες με τη γερμανική γλώσσα στην καθημερινή τους ζωή (§9 StAG).

Σε περιπτώσεις όπου πληρούνται κάποιες ελάχιστες προϋποθέσεις οι Υπηρεσίες Πολιτογράφησης έχουν τη δυνατότητα κατά την κρίση τους να χορηγήσουν τη γερμανική υπηκοότητα σε αλλοδαπούς, οι οποίοι έχουν ζήσει κατά κανόνα τουλάχιστον οχτώ χρόνια στη Γερμανία. Οι ελάχιστες αυτές προϋποθέσεις περιλαμβάνουν τη δυνατότητα των ενδιαφερομένων αλλοδαπών να συντηρήσουν τους εαυτούς τους και την οικογένειά τους, την ύπαρξη στέγης και τη μη ύπαρξη λόγων απέλασης, όπως της καταδίκης για αδικήματα (§8 StAG). Στην περίπτωση αναγνωρισμένων προσφύγων και ανιθαγενών αρκεί συχνά μία εξαετής διαμονή στη χώρα. Παρεκκλίσεις στον απαιτούμενο χρόνο διαμονής είναι δυνατό να γίνουν επίσης σε περιπτώσεις, στις οποίες η πολιτογράφηση υπηρετεί συμφέροντα της Γερμανίας, όπως για παράδειγμα η πολιτογράφηση κορυφαίων αθλητών

II. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Η απόκτηση της Βρετανικής Ιθαγένειας δεν αποτελεί δικαίωμα, αλλά απόφαση σχετικά με την απόκτησή της εξαρτάται από την εκπλήρωση συγκεκριμένων προϋποθέσεων, σύμφωνα με το νόμο. Πιο ειδικά θα πρέπει ο αιτών:

- Να έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του.
- Να έχει σώας τας φρένας.
- Να προτίθεται να παραμείνει στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- Να γνωρίζει την αγγλική γλώσσα (ή ανα)ική ή σκωτσέζικη (Gaelic) διάλεκτο.
- Να γνωρίζει τον Βρετανικό πολιτισμό και να έχει ικανοποιητικές γνώσεις σχετικά με τη ζωή στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- Να είναι καλού χαρακτήρα.
- Να παραμένει νόμιμα στο Ηνωμένο Βασίλειο για διάστημα πέντε ετών πριν από την κατάθεση της αίτησης
- Στην περίπτωση που ο/η αιτών-ούσα έχει παντρευτεί Βρετανίδα/νο πολίτη το διάστημα παραμονής μειώνεται σε 3 έτη.

Όσον αφορά το δικαίωμα απόκτησης Ιθαγένειας λόγω της γέννησης σε Βρετανικό έδαφος (ius soli) αυτό παραχωρείται στη δεύτερη γενιά, όταν τουλάχιστον ο ένας γονέας είναι μόνιμος κάτοικος της Βρετανίας. Στην περίπτωση του δικαιώματος απόκτησης Ιθαγένειας μετά τη γέννηση, αυτό παραχωρείται στη δεύτερη γενιά είτε μετά από διαρκή και μόνιμη διαμονή στη χώρα από τη στιγμή της γέννησης μέχρι την συμπλήρωση των 10 ετών ή στην περίπτωση που τουλάχιστον ο ένας γονέας αποκτά το καθεστώς του μόνιμου κατοίκου.

Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι δικαίωμα πολιτογράφησης αποκτούν οι αλλοδαποί οι οποίοι παντρεύονται Βρετανούς πολίτες.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση ιθαγένειας είναι η συμπλήρωση τριών ετών παραμονής στη χώρα μετά τη τέλεση του γάμου.

III. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΩ ΧΩΡΩΝ

Η απόκτηση της ιθαγένειας στις Κάτω Χώρες γίνεται μέσα από δύο διαδικασίες:

1. προαιρετική διαδικασία και
2. πολιτογράφηση.

Στην πρώτη περίπτωση ανήκουν οι αλλοδαποί που είχαν κάποτε ολλανδική υπηκοότητα αλλά την έχουν χάσει όπως επίσης και αυτοί που έχουν ζήσει στις Ολλανδικές Αντίλλες ή στην Αρούμπα και επιθυμούν να λάβουν την ολλανδική υπηκοότητα. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν όσοι αλλοδαποί διαμένουν ήδη στις Κάτω Χώρες και επιθυμούν να αποκτήσουν την ολλανδική υπηκοότητα.

Πολιτογράφηση

Και σε αυτή την περίπτωση χρειάζεται ο αιτών να είναι κάτοχος άδειας παραμονής εν ισχύ. Στη συνέχεια θα πρέπει να εμπίπτει σε μία από τις παρακάτω κατηγορίες:

- Να είναι ενήλικας.
- Να έχει διαμείνει στις Κάτω Χώρες, στις Ολλανδικές Αντίλλες ή στην Αρούμπα για πέντε συναπτά έτη με άδεια παραμονής εν ισχύ.
- Να έχει ενταχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό στην ολλανδική κοινωνία, να έχει αποκτήσει γνώσεις γραφής, ανάγνωσης και ομιλίας και να είναι σε θέση να κατανοεί την ολλανδική γλώσσα, θα πρέπει κατά συνέπεια να είναι σε θέση να δώσει τις εξετάσεις πολιτογράφησης. Σε περίπτωση που έχει περάσει επιτυχώς το μάθημα ένταξης έχει κάποιο άλλο δίπλωμα, εξαιρείται από τη συγκεκριμένη προϋπόθεση.
- Να μην έχει καταδικαστεί τα τελευταία τέσσερα χρόνια σε ποινή φυλάκισης.
- Να είναι σε θέση να αποποιηθεί την υφιστάμενη υπηκοότητα του. Σε περίπτωση που δεν την αποποιηθεί (αν και είναι υποχρεωμένος) υπάρχει περίπτωση να ανακληθεί ή απόφαση για πολιτογράφηση.
- Να είναι κάτοχος θεώρησης εισόδου, όπως π.χ. για οικογενειακή επανένωση.

Διαδικασία

Σε πρώτη φάση θα πρέπει ο αιτών να απευθυνθεί σε έναν υπάλληλο του Τμήματος Κοινωνικών Υποθέσεων των δημοτικών αρχών της περιοχής του, προκειμένου να συμπληρώσει την αίτηση πολιτογράφησης. Ο αιτών δύναται επίσης να υποβάλει την αίτηση του και στα κατά τόπους προξενεία ή πρεσβείες των Κάτω

Χωρών στο εξωτερικό. Στη συνέχεια η δημοτική αρχή, η πρεσβεία ή το προξενείο εξετάζει την αίτηση και ζητάει τη γνώμη της Υπηρεσίας Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης. Η τελευταία αποφασίζει βάσει της αίτησης και στη συνέχεια εισηγείται το αίτημα προς τη Βασίλισσα. Τέλος η Βασίλισσα υπογράφει την εισήγηση για χορήγηση της ολλανδικής υπηκοότητας. Στη συνέχεια ο αιτών λαμβάνει μία επιστολή για την χορήγηση της ολλανδικής υπηκοότητας. Εάν όμως η Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης απορρίψει το αίτημα, ο αιτών λαμβάνει μία απορριπτική επιστολή με τους λόγους για τους οποίους το αίτημα του δεν έγινε δεκτό. Σε αυτήν την περίπτωση ο αιτών έχει δικαίωμα, αν επιθυμεί, να κάνει αίτηση για επανεξέταση του αιτήματός του.

Μετά τη χορήγηση της ολλανδικής υπηκοότητας ο αιτών αποποιείται την προηγούμενη υπηκοότητα του, εκτός εάν εμπίπτει σε κάποια εξαίρεση. Η διαδικασία για την απόκτηση ολλανδικής υπηκοότητας με πολιτογράφηση διαρκεί από έξι έως δώδεκα μήνες.

Ο σύζυγος ή σύντροφος του αιτούντος που επιθυμεί να κάνει αίτηση για πολιτογράφηση θα πρέπει να παρευρίσκεται μαζί με τον αιτούντα κατά την κατάθεση της αίτησης του.

Ο αιτών έχει επίσης δικαίωμα να υποβάλει αίτηση για τα τέκνα του κατά την κατάθεση της δικής του αίτησης. Η απόφαση για χορήγηση της ολλανδικής υπηκοότητας σε αυτές τις περιπτώσεις εξαρτάται από την απόφαση για την αίτηση του γονέα. Τα ανήλικα τέκνα κάτω των 16 ετών θα πρέπει να βρίσκονται στη φάση της αίτησης υπό καθεστώς μόνιμης άδειας παραμονής και μόνιμης κατοικίας τις Κάτω Χώρες. Για τα ανήλικα τέκνα μεταξύ 16 και 17 ετών θα πρέπει, πριν από την υποβολή των αιτήσεων, να έχουν καθεστώς μόνιμης παραμονής και οι Κάτω Χώρες να είναι η μόνιμη κατοικία τους για τουλάχιστον τρία συναπτά έτη. Τέλος, το τέκνο θα πρέπει να δώσει τη συγκατάθεση του για την απόκτηση της ολλανδικής υπηκοότητας. Ενήλικα τέκνα άνω των 18 ετών έχουν δικαίωμα να υποβάλουν αυτοπροσώπως την αίτησή τους.

Απαραίτητα έγγραφα

Για την απόκτηση της ολλανδικής υπηκοότητας ο αιτών θα πρέπει να υποβάλει τα ακόλουθα έγγραφα :

1. διαβατήριο εν ισχύι,
2. θεώρηση εισόδου,

3. νόμιμο πιστοποιητικό γέννησης,
4. πιστοποιητικό γάμου (αν είναι αναγκαίο),
5. αποτελέσματα εξετάσεων πολιτογράφησης ή ανάλογο δίπλωμα το οποίο εξαιρεί τον αιτούντα από τις εξετάσεις.

Προαιρετική Διαδικασία

Βασική προϋπόθεση για την απόκτηση της ολλανδικής υπηκοότητας είναι ο αιτών να έχει στην κατοχή του άδεια παραμονής εν ισχύ. Επιπρόσθετα θα πρέπει να πληροί μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Να είναι ενήλικας, γεννημένος στις Κάτω Χώρες και να έχει ζήσει αδιαλείπτως στις Κάτω Χώρες, τις Ολλανδικές Αντίλλες ή την Αρούμπα από τη γέννηση του.
- Να έχει γεννηθεί στις Κάτω Χώρες, στις Ολλανδικές Αντίλλες ή στην Αρούμπα, να έχει ζήσει εκεί για τουλάχιστον τρία συναπτά έτη και να ήταν ανιθαγενής από τη γέννηση του.
- Να είναι ενήλικας, να έχει ζήσει νόμιμα στις Κάτω Χώρες, τις Ολλανδικές Αντίλλες ή την Αρούμπα από το τέταρτο έτος της ηλικίας του.
- Να είναι ενήλικας, να ήταν κάποτε Ολλανδός υπήκοος και να είχε διαμείνει στις Κάτω Χώρες, τις Ολλανδικές Αντίλλες ή την Αρούμπα για ένα τουλάχιστον χρόνο με άδεια παραμονής ή θεώρηση εισόδου.
- Να είναι παντρεμένος με Ολλανδό υπήκοο για τουλάχιστον τρία χρόνια και να έχει νόμιμα διαμείνει στις Κάτω Χώρες, τις Ολλανδικές Αντίλλες ή την Αρούμπα για 15 συναπτά έτη.
- Να είναι ανήλικος υπό την κηδεμονία Ολλανδού υπηκόου για τρία τουλάχιστο συναπτά έτη.
- Να είναι ανήλικος ο οποίος από τη γέννηση του βάσει δικαστικής απόφασης ή νόμου τέθηκε σε κοινή κηδεμονία μη Ολλανδού πατέρα ή μητέρας και Ολλανδού υπηκόου. Ο Ολλανδός υπήκοος να είχε από την αρχή της απόφασης την κηδεμονία του ανηλίκου για τουλάχιστον τρία συναπτά έτη, εφόσον οι Κάτω Χώρες είναι και η μόνιμη χώρα παραμονής του ανηλίκου.

Διαδικασία

Ο αιτών συμπληρώνει μία αίτηση για απόκτηση ιθαγένειας μέσω προαιρετικής διαδικασίας στις Δημοτικές Αρχές (Τμήμα Κοινωνικών Υποθέσεων). Στην πορεία ο Δήμος εξετάζει την αίτηση του και στη συνέχεια λαμβάνει μία γραπτή βεβαίωση για τη χορήγηση της ολλανδικής υπηκοότητας. Η διαδικασία απόκτησης ολλανδικής υπηκοότητας δια της προαιρετικής διαδικασίας διαρκεί τρεις μήνες. Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης ο αιτών λαμβάνει μία επιστολή με τους λόγους για τους οποίους το αίτημά του δεν έγινε δεκτό. Στην τελευταία περίπτωση ο αιτών έχει δικαίωμα, αν επιθυμεί, να κάνει αίτηση για επανεξέταση του αιτήματός του.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι για την προαιρετική διαδικασία ο αιτών δεν είναι υποχρεωμένος να αποποιηθεί την υφιστάμενη υπηκοότητα του. Παρ' όλα αυτά ο αιτών θα πρέπει να πάρει από τις αρχές της χώρας του τη διαβεβαίωση ότι έχει το δικαίωμα διπλής υπηκοότητας.

Τα ανήλικα τέκνα των αιτούντων έχουν δικαίωμα να αποκτήσουν την ολλανδική υπηκοότητα ταυτόχρονα με τους γονείς τους. Κατά αυτό τον τρόπο θα πρέπει τα τέκνα να δηλωθούν στην αίτηση για προαιρετική διαδικασία απόκτησης ιθαγένειας. Επιπρόσθετα θα πρέπει τα τέκνα να είναι μόνιμοι κάτοικοι των Κάτω Χωρών και να είναι υπό καθεστώς μόνιμης άδειας παραμονής. Τέκνα μεταξύ 16 και 17 ετών μπορούν να συμπεριληφθούν σε αυτή την περίπτωση, εφόσον επιθυμούν οικειοθελώς να λάβουν την ολλανδική υπηκοότητα.

Παράβολα

Τα παράβολα καταβάλλονται υποχρεωτικά είτε ο αιτών ανήκει στην κατηγορία της πολιτογράφησης είτε της προαιρετικής διαδικασίας. Όμως το τελικό ποσό εξαρτάται από διάφορους παράγοντες.

Προαιρετική Διαδικασία:

Ένα άτομο € 131

Πάνω από ένα άτομο € 224

Πολιτογράφηση:

*Υψηλή κλίμακα:*⁹⁵

Ένα άτομο € 344

Πάνω από ένα άτομο € 437

⁹⁵ Η χαμηλή κλίμακα αφορά άτομα με χαμηλό εισόδημα. Η υψηλή κλίμακα αφορά άτομα με μέσο εισόδημα.

Χαμηλή κλίμακα:

Ένα άτομο € 229

Πάνω από ένα άτομο € 322

Παράβολα για τις εξετάσεις πολιτογράφησης

Μέρος 1ο :€ 90

Μέρος 2ο: € 165

Δικαιώματα και συνέπειες της ολλανδικής υπηκοότητας

Η απόκτηση της ολλανδικής υπηκοότητας συνεπάγεται κάποια δικαιώματα αλλά και συνέπειες. Ειδικότερα:

- Καταχώριση στο μητρώο των δήμων της χώρας ή στις Υπηρεσίες Προσωπικών Δεδομένων και Αρχείων των Ολλανδικών Αντιλλών ή της Αρούμπας ως Ολλανδού υπηκόου.
- Δικαίωμα σε ολλανδικό διαβατήριο.
- Δικαίωμα ψήφου. Ως Ολλανδός υπήκοος έχει δικαίωμα να ψηφίσει στις δημοτικές και βουλευτικές εκλογές.
- Παύει να θεωρείται αλλοδαπός. Ως Ολλανδός υπήκοος χαίρει ίσων δικαιωμάτων με τους αυτόχθονες Ολλανδούς πολίτες. Επίσης έχει δικαίωμα να συμμετέχει σε κάποιους δημόσιους φορείς (ως δήμαρχος, αστυνομικός, στρατιώτης ή δικαστικός λειτουργός). Διαγράφεται από το μητρώο αλλοδαπών. Παραδίδεται η άδεια παραμονής, ενώ παράλληλα δεν απαιτείται η έκδοση άδειας παραμονής. Θα πρέπει να παραδώσει το διαβατήριό του ως αλλοδαπός ή αιτών άσυλο. Έχει δικαίωμα να

παραμένει μεγάλο χρονικό διάστημα στο εξωτερικό, χωρίς να χάσει την υπηκοότητα του. Και τέλος θεωρείται πολίτης της Ε.Ε.

- Αποποιείται την προηγούμενη υπηκοότητα του.⁹⁷

Εξαιρέσεις

Αν και θεωρείται υποχρεωτική η αποποίηση της προηγούμενης τους υπηκοότητας για όσους λαμβάνουν την ολλανδική, εντούτοις υπάρχουν κάποιες εξαιρέσεις, οπότε ο αλλοδαπός δεν υποχρεούται να χάσει την υφιστάμενη υπηκοότητα του. Πιο αναλυτικά αυτό γίνεται:

- όταν λόγω της πολιτογράφησης του ως Ολλανδού υπηκόου, χάνει αυτομάτως και την πραγματική του υπηκοότητα,
- όταν μπορεί να αποποιηθεί την πραγματική του υπηκοότητα (το οποίο και πρέπει να κάνει) μόνο αφού έχει ήδη αποκτήσει την ολλανδική υπηκοότητα,
- όταν η νομοθεσία της χώρας καταγωγής του αλλοδαπού δεν επιτρέπει την αποποίηση της υπηκοότητας του,
- όταν ο αλλοδαπός είναι παντρεμένος ή έχει σχέση συμβίωσης με Ολλανδό πολίτη,
- όταν πρόκειται για αναγνωρισμένους αιτούντες άσυλο,
- για εκείνους που έχουν γεννηθεί στις Κάτω Χώρες, τις Ολλανδικές Αντίλλες ή την Αρούμπα και διέμεναν εκεί κατά τη διάρκεια της κατάθεσης της αίτησης τους,
- για εκείνους που διέμεναν μόνιμα πριν το 18ο έτος της ηλικίας τους στις Κάτω Χώρες, τις Ολλανδικές Αντίλλες ή την Αρούμπα για πέντε συναπτά έτη ή περισσότερο,
- όταν δεν είναι δυνατή η επικοινωνία με τη χώρα καταγωγής,
- όταν υπάρχουν ειδικά και αντικειμενικά ανυπέρβλητα εμπόδια.
- όταν η χώρα καταγωγής δεν αναγνωρίζεται επίσημα από τις Κάτω Χώρες,
- όταν πρόκειται για Ιταλούς ή Γάλλους υπηκόους- οι χώρες αυτές, όπως και οι Κάτω Χώρες, είναι μέλη του λεγόμενου Δεύτερου Πρωτοκόλλου,
- στις περιπτώσεις που χάνοντας την υφιστάμενη υπηκοότητα υποχρεούται να καταβάλει ένα μεγάλο χρηματικό ποσό στις αρχές της χώρας του,

- στις περιπτώσεις που χάνοντας την υφιστάμενη υπηκοότητα, χάνει κάποια δικαιώματα τα οποία μπορεί να επιφέρουν αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις (όπως για παράδειγμα σε ζητήματα σχετικά με νόμο κληρονομιάς), "
- Όταν πρέπει κάποιος να εκπληρώσει (ή να εξαγοράσει) τη στρατιωτική του θητεία.

IV. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Η ισπανική ιθαγένεια χορηγείται στις περιπτώσεις εκείνες που οι αιτούντες πληρούν τις προϋποθέσεις που έχει θέσει ο νόμος.

Δικαίωμα κατάθεσης αίτησης για την απόκτηση της ισπανικής ιθαγένειας έχουν:

- αλλοδαποί άνω των 18 ετών,
- αλλοδαποί άνω των 14 ετών, όταν συνοδεύονται από τους γονείς τους ή τους κηδεμόνες τους,
- νομικοί εκπρόσωποι ατόμων με ειδικές ανάγκες (ή τέκνα κάτω των 14 ετών).

Συγκεκριμένα η ισπανική ιθαγένεια μπορεί να αποκτηθεί με τους ακόλουθους τρόπους:

- **Κατά τη γέννηση**

- Ισπανική ιθαγένεια αποκτά**

- Κάθε παιδί που γεννιέται σε οποιαδήποτε χώρα, του οποίου ο πατέρας ή η μητέρα είναι ισπανός πολίτης.
 - Κάθε παιδί που γεννιέται σε ισπανικό έδαφος από αλλοδαπούς γονείς, ενώ τουλάχιστον ένας από τους δύο έχει γεννηθεί σε ισπανικό έδαφος. Εξαιρούνται τα παιδιά των διπλωματών.
 - Κάθε παιδί που γεννιέται στην Ισπανία από ανιθαγενείς γονείς.
 - Κάθε παιδί που γεννιέται στην Ισπανία και έχει εγκαταλειφθεί από τους γονείς του.

- **Μέσω υιοθεσίας**

Κάθε παιδί κάτω των 18 ετών που υιοθετείται από ισπανούς πολίτες αποκτά την ισπανική ιθαγένεια. Στην περίπτωση που ο υιοθετημένος είναι άνω των 18 ετών μπορεί να καταθέσει αίτηση απόκτησης της ισπανικής ιθαγένειας μετά την πάροδο δύο ετών από την υιοθεσία.

- **Μέσω παραμονής στη χώρα**

Με τη συμπλήρωση δέκα συνεχόμενων ετών νόμιμης παραμονής στη χώρα δίνεται η δυνατότητα κατάθεσης αίτησης απόκτησης της ισπανικής ιθαγένειας.

Στις περιπτώσεις ατόμων στα οποία έχει χορηγηθεί άσυλο το χρονικό αυτό όριο μειώνεται από τα δέκα στα πέντε έτη.

Τέλος, το απαιτούμενο όριο παραμονής μειώνεται στο ένα έτος για τις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Για άτομα που έχουν γεννηθεί σε ισπανικό έδαφος από αλλοδαπούς γονείς, οι οποίοι διαμένουν νόμιμα στη χώρα.
- Για τον/την σύζυγο ισπανού πολίτη.
- Για αλλοδαπούς, των οποίων η μητέρα, ο πατέρας, η γιαγιά ή ο παππούς είναι ισπανοί πολίτες από τη γέννησή τους ή μέσω παραμονής τους στη χώρα.

Στους πολίτες χωρών της Νοτίου Αμερικής δίνεται η δυνατότητα διπλής υπηκοότητας, καθώς δεν χρειάζεται να αποποιηθούν την αρχική τους ιθαγένεια προκειμένου να αποκτήσουν την ισπανική.

V. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Σύμφωνα με τους Νόμους 98-170 της 16^{ης} Μαρτίου του και 2003-1119 της 26^{ης} Νοεμβρίου του 2003, η απόκτηση της γαλλικής ιθαγένειας γίνεται με την προϋπόθεση να ανταποκρίνεται ο/η αιτών/ούσα σε κάποιους αντικειμενικούς νομικούς όρους: ο/η αιτών/ούσα να είναι ενήλικος/η, να έχει ζήσει στη Γαλλία για πέντε χρόνια, να μην έχει νομικές εκκρεμότητες που θα τον/την εμποδίζουν να εισέλθει στο Γαλλικό έδαφος και να μην έχει καταδικασθεί σε φυλάκιση για περισσότερο από έξι μήνες. Επιπλέον, υπάρχουν και κάποιοι άλλοι νομικοί όροι οι οποίοι κρίνονται από την κατάσταση του κάθε υποψηφίου. Συγκεκριμένα, οι υποψήφιοι θα πρέπει να έχουν ενταχθεί στη γαλλική κοινωνία, γεγονός που μπορεί να αποδειχθεί από την πρακτική αξιολόγηση της γνώσης και της χρήσης της γαλλικής γλώσσας, και να αξιολογούνται ως «καλοί χαρακτήρες». Τη γαλλική ιθαγένεια αποκτά αυτόματα ένα παιδί από τους γονείς του ανεξάρτητα αν είναι νόμιμοι ή πολιτογραφημένοι, στην Γαλλία ή στο εξωτερικό, και επιδέχεται νόμιμη επικύρωση πριν ενηλικιωθεί το παιδί.

Σε ότι αφορά την απόκτηση της γαλλικής ιθαγένειας στα πλαίσια του γάμου ενός Γάλλου υπηκόου με κάποιον αλλοδαπό, σύμφωνα με το νόμο της 26^{ης} Νοεμβρίου του 2003, η αίτηση μπορεί να γίνει μετά την περίοδο δυο ετών από την ημερομηνία γάμου, υπό τον όρο ότι το ζευγάρι συγκατοικεί. Η περίοδος αναμονής αυξάνεται σε τρία χρόνια όταν ο/η αιτών/ούσα δεν μπορεί να αποδείξει ότι αυτός/αυτή έζησε για τουλάχιστον ένα χρόνο στη Γαλλία από την ημερομηνία του γάμου.

Με το Ν. 1998 τα παιδιά που γεννιούνται στην Γαλλία από αλλοδαπούς γονείς που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό αποκτούν την γαλλική ιθαγένεια *ipso* όταν ενηλικιωθούν. Ακόμη, μπορούν και μόνοι τους να κάνουν αίτηση για τη γαλλική υπηκοότητα στην ηλικία των 16 ετών, υπό την προϋπόθεση να έχουν γεννηθεί και να ζουν στην Γαλλία και να κατοικούν εκεί για τουλάχιστον 5 χρόνια. Τέλος, για τα παιδιά που γεννιούνται στη Γαλλία από αλλοδαπούς υπηκόους που έχουν γεννηθεί στη Γαλλία δίνεται η δυνατότητα απόκτησης διπλής υπηκοότητας.

VI. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Μέχρι το 1992 τα ζητήματα υπηκοότητας ρυθμίζονταν από το Νόμο 555 του 1912, ο οποίος είχε υποστεί αρκετές μετατροπές στο πέρασμα του χρόνου, ο νόμος αυτός καταργήθηκε τελικά με την ψήφιση του Νόμου 91/1992 της 5ης Φεβρουαρίου 1992.

Κύριο κριτήριο για την απόκτηση της ιταλικής ιθαγένειας αποτελεί το λεγόμενο *ius sanguinis*, δηλαδή ο «νόμος αίματος», σύμφωνα με τον οποίο η ιδιότητα του Ιταλού υπηκόου αποκτάται αυτόματα, εφόσον ο ένας από τους δύο γονείς είναι Ιταλός, ανεξάρτητα από τον τόπο (εσωτερικό ή εξωτερικό) γέννησης του παιδιού. Καθώς η Ιταλία πριν από λίγα σχετικά χρόνια ήταν χώρα αποστολής μεταναστών, το *ius sanguinis* που προβλέπει την αυτόματη μεταβίβαση της γονικής υπηκοότητας στο παιδί, έχει μείζονα σημασία για την Ιταλία: Δίνει τη δυνατότητα σε απογόνους Ιταλών μεταναστών να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους ως Ιταλοί υπήκοοι. Η αυτόματη μεταβίβαση της υπηκοότητας από τη μια γενιά στην άλλη διακόπτεται μόνο, αν ο πρόγονος έχει ρητά αρνηθεί την ιταλική του υπηκοότητα. Το ίδιο συνέβαινε στο παρελθόν επίσης σε περίπτωση πολιτογράφησης του προγόνου σε άλλο κράτος, πριν από τη γέννηση των παιδιών του. Με τη νέα νομοθεσία ωστόσο επιτρέπεται η απόκτηση ξένης υπηκοότητας χωρίς αυτό να επιφέρει αυτόματα την απώλεια της ιταλικής υπηκοότητας (Martines).

Την ιταλική υπηκοότητα αποκτούν επίσης ανήλικοι αλλοδαποί, που έχουν υιοθετηθεί από Ιταλούς υπηκόους.

Η γέννηση σε ιταλικό έδαφος κατά κανόνα δεν αποτελεί κριτήριο για την απόκτηση της ιταλικής υπηκοότητας. Το λεγόμενο *ius soli* εφαρμόζεται μόνο προκειμένου να αποφευχθεί η ανιθαγένεια σε περιπτώσεις παιδιών, των οποίων οι γονείς είναι άγνωστοι ή ανιθαγενείς, καθώς επίσης και στην περίπτωση που οι γονείς σύμφωνα με το νόμο του κράτους καταγωγής τους δεν μπορούν να μεταβιβάσουν την υπηκοότητα τους στα παιδιά.

Η ιταλική υπηκοότητα μπορεί επίσης να αποκτηθεί μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου αλλοδαπού ή ανιθαγενούς, του οποίου ένας εκ των δύο γονέων ή ένας άμεσος πρόγονος μέχρι και δευτέρου βαθμού υπήρξε Ιταλός υπήκοος εξ αίματος. Παράλληλα θα πρέπει να πληρούνται μια από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- να έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις προς το Ιταλικό κράτος,

- να εργάζεται ως δημόσιος υπάλληλο (συμπεριλαμβανομένης και της εργασίας σε ιταλικές υπηρεσίες στο εξωτερικό),
- κατά την ενηλικίωση του να έχει μείνει νόμιμα στην Ιταλία για τουλάχιστον δύο χρόνια και εντός ενός έτους από την ενηλικίωση του να δηλώσει την επιθυμία του για απόκτηση της ιταλικής υπηκοότητας.

Αλλοδαποί που έχουν γεννηθεί στην Ιταλία και μένουν νόμιμα στη χώρα χωρίς διακοπή της διαμονής τους μέχρι την ενηλικίωση τους, μπορούν να πολιτογραφηθούν, εφόσον δηλώσουν την επιθυμία τους εντός ενός έτους από την ενηλικίωση τους.

Αλλοδαπός/ή ή ανιθαγενής σύζυγος Ιταλού υπηκόου αποκτά την ιταλική υπηκοότητα, εφόσον έχει μείνει νόμιμα στην Ιταλία για τουλάχιστον έξι μήνες μετά το γάμο. Σε περίπτωση που ο τόπος κατοικίας των συζύγων βρίσκεται στο εξωτερικό, η αίτηση για πολιτογράφηση μπορεί να υποβληθεί τρία χρόνια μετά από την ημερομηνία του γάμου, εφόσον ο γάμος υφίσταται ακόμα.

Ο νόμος προβλέπει ότι με προεδρικό διάταγμα και μετά από ακρόαση του Συμβουλίου του Κράτους και του Υπουργού Εσωτερικών είναι δυνατό να πολιτογραφηθούν επίσης:

- Αλλοδαποί, των οποίων ο ένας εκ των δύο γονέων ή ένας άμεσος πρόγονος μέχρι και δευτέρου βαθμού υπήρξε Ιταλός υπήκοος εξ αίματος, ή αλλοδαποί που έχουν γεννηθεί στην Ιταλία. Και στις δύο περιπτώσεις πρέπει οι αλλοδαποί να διέμειναν νόμιμα στην Ιταλία για τουλάχιστον τρία χρόνια.
- Ενήλικες αλλοδαποί που έχουν υιοθετηθεί από Ιταλούς υπηκόους και διέμειναν νόμιμα στην Ιταλία τουλάχιστον για πέντε χρόνια μετά την υιοθεσία τους.
- Αλλοδαποί, που για τουλάχιστον πέντε χρόνια εργάζονται ως δημόσιοι υπάλληλοι.
- Υπήκοοι κρατών μελών της Ε.Ε. που διαμένουν νόμιμα στην Ιταλία για τουλάχιστον τέσσερα χρόνια.
- Ανιθαγενείς που διαμένουν νόμιμα για τουλάχιστον πέντε χρόνια στην Ιταλία.
- Αλλοδαποί που διαμένουν νόμιμα για τουλάχιστον δέκα χρόνια στην Ιταλία.

VII. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ

Σύμφωνα με την πορτογαλική νομοθεσία οι μετανάστες της χώρας έχουν το δικαίωμα να αποκτήσουν την ιθαγένεια κατόπιν δέκα ετών νόμιμης διαμονής στη χώρα. Από την άλλη μεριά, οι μετανάστες οι οποίοι προέρχονται από τις πρώην πορτογαλικές αποικίες με επίσημη γλώσσα τα πορτογαλικά (Palop Countries) αποκτούν νωρίτερα, σε διάστημα μόνο έξι ετών νόμιμης διαμονής, το δικαίωμα της πολιτογράφησης. Ακολούθως, μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι η Πορτογαλία φαίνεται να εφαρμόζει ένα καθεστώς θετικών διακρίσεων υπέρ των μεταναστών από τις πρώην αποικίες της. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι αποικιοκρατικοί δεσμοί της χώρας έχουν μεταφραστεί σε μετααποικιοκρατικά προνόμια σε σχέση με την απόκτηση της πορτογαλικής ιθαγένειας. Γενικά, η πορτογαλική κυβέρνηση αναγνωρίζει το δικαίωμα της διπλής υπηκοότητας στην περίπτωση που κάτι τέτοιο αναγνωρίζεται αντιστοίχως σε Πορτογάλους πολίτες από άλλες χώρες.

Όσον αφορά στο δικαίωμα της απόκτησης ιθαγένειας λόγω της γέννησης σε πορτογαλικό έδαφος (*ius soli*), αυτό παραχωρείται στη δεύτερη γενιά, όταν τουλάχιστον ο ένας γονέας έχει υπάρξει νόμιμος κάτοικος για δέκα συναπτά έτη. Στην περίπτωση που ο ένας τουλάχιστον γονέας προέρχεται από τις πρώην πορτογαλικές αποικίες το διάστημα παραμονής μειώνεται σε έξι χρόνια νόμιμης διαμονής. Και σε αυτήν την περίπτωση ο πορτογαλικός νόμος φαίνεται να διακρίνει θετικά υπέρ των μεταναστών από τις πρώην αποικίες της χώρας.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι δικαίωμα πολιτογράφησης αποκτούν οι αλλοδαποί οι οποίοι παντρεύονται Πορτογάλους πολίτες. Απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση ιθαγένειας είναι η συμπλήρωση τριών ετών γάμου.

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

I. Έννοια, φύση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας

Τα τελευταία χρόνια πολύς λόγος γίνεται για «ευρωπαϊκή ιθαγένεια», για πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, μεταξύ των άλλων, για συμμετοχή των ευρωπαίων πολιτών στις δημοτικές ή κοινοτικές εκλογές κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο οποίο κατοικούν αυτοί και του οποίου δεν είναι υπήκοοι, καθώς επίσης και για άλλα δικαιώματα των πολιτών της Ένωσης.

Τι ακριβώς συμβαίνει; Ποια είναι αυτή η «ευρωπαϊκή ιθαγένεια», όπως συνήθως την αποκαλούμε; Και ποια η σχέση της με την ελληνική;

Με βάση τα όσα προηγήθηκαν στα πρώτα κεφάλαια γύρω από τη-φύση και το περιεχόμενο της έννοιας της «ιθαγένειας» - μια έννοια που συνοψίζεται στον δημοσίου δικαίου δεσμό του υπό κρίση ατόμου προς το λαό του οποίου αυτό ανήκει - είναι επόμενο να διερωτηθούμε κατά πόσον αυτό ισχύει και με την έννοια της «ευρωπαϊκής ιθαγένειας».

Από την αρχή θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η σωστή έκφραση είναι: «*ιθαγένεια της Ένωσης*», ήτοι ιθαγένεια της «Ευρωπαϊκής Ένωσης» (Ε.Ε.), όπως λέγεται σήμερα πλέον η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ).

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, η θέσπιση «ιθαγένειας της Ένωσης» συγκαταλέχθηκε στους πέντε θεμελιώδεις στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο Β της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Η θέσπιση της «ιθαγένειας της Ένωσης» έγινε με το άρθρο 8 της τροποποιημένης Συνθήκης της ΕΟΚ δηλ. της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ε.Κ.) και μετά τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Άμστερνταμ, το πρώην άρθρο 8 πήρε τον αριθμό 17.

Σύμφωνα με τη διάταξη του νέου άρθρου 17 ΣυνθΕΚ: «*1. Θεσπίζεται ιθαγένεια της Ένωσης. Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης συμπληρώνει και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια. § 2. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από την παρούσα Συνθήκη*».

Από την απλή και μόνο ανάγνωση όμως του άρθρου 17 § 1 εδ. 1 και 2 αλλά και των υπολοίπων άρθρων 18-22 της Συνθήκης στις διάφορες κοινοτικές γλώσσες,

αντιλαμβάνεται κανείς πως δεν πρόκειται για καμία απολύτως διαφοροποίηση. Όλα τα κείμενα μιλούν για την *ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης*, απλώς διαφέρει ο τίτλος. Έτσι, το μεν ελληνικό κείμενο μεταχειρίζεται τον όρο «Ιθαγένεια της Ένωσης», τα δε υπόλοιπα χρησιμοποιούν ως τίτλο τους όρους «The Citizenship of the Union/La citoyennete de l' Union/Cittadinanza dell' Unione/Die Unionsbürgerschaft»

Είναι αλήθεια ότι θα υπάρξει κάποια σύγχυση με τη χρησιμοποίηση του όρου «*ιθαγένεια*» της ένωσης και του όρου *ελληνική «ιθαγένεια»*, ενώ είναι βέβαιο ότι τέτοια σύγχυση δεν θα υπάρξει στις άλλες κοινοτικές χώρες, γιατί υφίστανται δύο διαφορετικές εκφράσεις, κάθε μία από τις οποίες θα σημαίνει κάτι άλλο (British nationality και citizenship of the Union, Nationalite francaise και citoyennete de l' Union, Nazionalita italiana και cittadinanza dell' Unione, Deutsche Staatsangehorigkeit και Unionsburgerschaft).

Η λέξη «*ιθαγένεια*» που χρησιμοποιεί το ελληνικό κοινοτικό κείμενο *δεν συμπίπτει με την ομόηχη λέξη του ελληνικού δικαίου ιθαγένειας*. Κι αυτό επειδή άλλες συνέπειες επιφέρει η κτήση ή η απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας σε ένα άτομο κι άλλες συνέπειες επιφέρει η ιθαγένεια της Ένωσης.

Ειδικότερα, το άρθρο 17 της Συνθήκης ορίζει ότι πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους και ότι οι πολίτες της Ένωσης έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από τη Συνθήκη της Ένωσης. Το ποια είναι αυτά τα δικαιώματα το αναλύουν τα επόμενα άρθρα 18 και 22 αυτής. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης εξαρτάται από την ιθαγένεια/υπηκοότητα ενός από τα κράτη μέλη της Κοινότητας, την οποία έχει το περί ού ο λόγος άτομο. Αυτό τονίζεται εξάλλου στο δεύτερο εδάφιο της § 1 του άρθρου 17 ΣυνθΕΚ που ορίζει ότι η ιθαγένεια της Ένωσης συμπληρώνει και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια. Πράγμα που σημαίνει ότι όταν στη Συνθήκη γίνεται αναφορά στους υπηκόους των κρατών μελών, το εάν ένα άτομο έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους ή όχι, αυτό το θέμα ρυθμίζεται αποκλειστικά και μόνο από τη νομοθεσία του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

Επομένως, τα άρθρα του Κώδικα της ελληνικής ιθαγένειας θα μας πουν αν ένα άτομο έχει ή όχι την ελληνική ιθαγένεια, προκειμένου να θεωρηθεί αυτό το ίδιο άτομο ότι έχει και την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης. Το ίδιο θα μας πει και η British nationality Act του 1981, όπως ισχύει σήμερα, για το αν ένα άτομο είναι

βρετανός πολίτης, ώστε να είναι αυτό αντίστοιχα και πολίτης της Ένωσης, όπως και ο γαλλικός νόμος περί ιθαγένειας, ο γερμανικός κλπ. θα μας προσδιορίσουν αντίστοιχα ποιος θεωρείται γάλλος, γερμανός υπήκοος κλπ., ώστε να έχουν αυτοί και την ιδιότητα-του πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Θα λέγαμε λοιπόν ότι η ιθαγένεια ενός από τα κράτη μέλη της Κοινότητας αποτελεί *προϋπόθεση* για να χαρακτηριστεί ένα άτομο ως έχον και την ιθαγένεια της Ένωσης. Συνεπώς, η ιδιότητα και οι ελευθερίες του πολίτη της Ένωσης εξαρτώνται από την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους, την οποία το συγκεκριμένο άτομο κατέχει.

Θα πρέπει επίσης να σημειώσουμε ότι γίνεται λόγος για υπηκόους κρατών μελών από τη μια μεριά και για πολίτες της Ένωσης από την άλλη και όχι για υπηκόους της Ένωσης. Δεν είναι δυνατόν να μιλήσουμε για υπηκόους της Ένωσης, επειδή στην «ευρωπαϊκή ιθαγένεια» *λείπει η αμεσότητα του ενωτικού δεσμού*, όπως αυτή υφίσταται μεταξύ κράτους και πολίτη σύμφωνα με τα όσα αναπτύξαμε στο πρώτο κεφάλαιο.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι υπάρχει μια σαφής διαφορά μεταξύ των εννοιών «υπήκοος» και «πολίτης» σε κοινοτικό επίπεδο, ενώ - από τα όσα αναπτύξαμε στο πρώτο κεφάλαιο οι ως άνω έννοιες συμπίπτουν. Πράγματι οι έννοιες αυτές διαφέρουν μεταξύ τους, μόνον όμως όταν δεν βρίσκονται μόνες στο κείμενο αλλά όταν χρησιμεύουν ως προσδιοριστικά άλλων ουσιαστικών, όπως στην περίπτωση που έχουμε τον όρο «υπήκοος κράτους μέλους» και τον όρο «πολίτης της Ένωσης».

Στον πρώτο όρο η έννοια «*υπήκοος κράτους μέλους*» υπονοεί κάθε άτομο που ανήκει στο λαό του περί ού ο λόγος κράτους και είναι συνώνυμη με τις έννοιες του ιθαγενή/πολίτη και αφορά τη σχέση αυτού του ατόμου αποκλειστικά με τη χώρα του, ενώ στον δεύτερο όρο η έννοια «*πολίτης της Ένωσης*», υπονοεί κάθε άτομο που ανήκει στο λαό ενός κράτους μέλους της Ε.Ε. Επομένως, ο δεσμός του εν λόγω ατόμου με την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι *έμμεσος*, γιατί προϋποθέτει την προηγούμενη κτήση της ιθαγένειας ή υπηκοότητας ενός από τα κράτη μέλη αυτής.

Θα λέγαμε λοιπόν ότι η ιθαγένεια της Ένωσης είναι τρόπον τινά μια *γενική ιθαγένεια*, η κτήση και η απώλεια της οποίας επηρεάζεται μόνο από την κτήση και την απώλεια της κατιδίαν εθνικής ιθαγένειας. Ίσως στο μέλλον, να αποτελέσει τον πρόδρομο μιας πράγματι γενικής ιθαγένειας, η οποία να αγκαλιάσει τις «ειδικές ιθαγένειες» των κρατών μελών, εφόσον η πολιτική ένωση προχωρήσει σε τέτοιο

βαθμό ώστε να έχουμε μια γενική υπηκοότητα: αυτήν της ευρωπαϊκής Ένωσης. Προς το παρόν η ιθαγένεια της Ένωσης προϋποθέτει την ιθαγένεια ενός από τα κράτη μέλη που απαρτίζουν την Ε.Ε. και συνεπιφέρει για κάθε πολίτη της Ένωσης ορισμένα μόνο δικαιώματα, τα οποία αναφέρονται στα άρθρα 18-21 της Συνθήκης όπως ισχύει σήμερα μετά τη Συνθήκη της «στην πραγματικότητα, οι πολίτες της Ένωσης έχουν μόνο δικαιώματα. Υποχρεώσεις έχουν μόνον έναντι των κρατών μελών».

II. Περιεχόμενο, συνέπειες της Ευρωπαϊκής Ιθαγένειας

Το πρόβλημα που προκύπτει ειδικά όσον αφορά το περιεχόμενο της έννοιας «ευρωπαϊκή ιθαγένεια» ή «ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης» επικεντρώνεται αυτή τη φορά στη σημασία που έχει ο εν λόγω κοινοτικός δεσμός στο πεδίο του κοινοτικού δικαίου, όπως και στο ζήτημα του περιεχομένου και της έννοιας του δεσμού αυτού. Αυτή τη φορά πρόκειται για το ίδιο το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) -και όχι για κάποιο εθνικό Δικαστήριο- που προσπαθεί να ορίσει/να διευκρινίσει τον νομικό αυτόν δεσμό του κοινοτικού δικαίου, ο οποίος δεσμός -όπως ήδη αναφέραμε- προϋποθέτει την ύπαρξη ιθαγένειας κράτους-μέλους της Ένωσης για να μπορέσει να ενεργοποιηθεί.

Το ΔΕΚ στην απόφαση του Ο-369/90 της 7ης Ιουλίου 1992, γνωστή ως υπόθεση *Micheletti* αποφάσισε ότι οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου όσον αφορά το δικαίωμα παραμονής και εγκατάστασης φυσικών προσώπων συνεπάγονται και το ότι ένα κράτος-μέλος δεν θα αρνείται σε υπήκοο άλλου κράτους-μέλους, ο οποίος έχει συγχρόνως και την ιθαγένεια τρίτης χώρας (εκτός Ε.Ε.), την ελευθερία παραμονής και εγκατάστασης στη χώρα υποδοχής, εκ του λόγου ότι το δίκαιο του κράτους-μέλους υποδοχής θεωρεί αυτόν -μέσω της έννοιας της «ενεργού» ιθαγένειας- ότι είναι υπήκοος της τρίτης χώρας και όχι του άλλου κράτους-μέλους την ιθαγένεια του οποίου επίσης κατέχει.

Το ΔΕΚ στην εν λόγω υπόθεση πήρε ξεκάθαρη θέση ως προς το ζήτημα της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου σε ένα πολυϊθαγενές άτομο (*Micheletti*), του οποίου η μία από τις δύο ιθαγένειες που είχε ήταν ιθαγένεια κράτους-μέλους της Ένωσης (Ιταλία), ενώ η άλλη ήταν ιθαγένεια τρίτης χώρας (Αργεντινή). Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο *Micheletti* οδοντίατρος με ιταλική και αργεντινική ιθαγένεια, θέλησε να εγκατασταθεί στην Ισπανία ζητώντας την εφαρμογή του

κοινοτικού δικαίου αναφορικά με το θέμα της παραμονής και εγκατάστασης του εκεί. Όμως, οι ισπανικές αρχές, εφαρμόζοντας την ισπανική νομοθεσία όσον αφορά το ζήτημα της «ενεργού» ιθαγένειας (για την έννοια αυτή βλ. παρακάτω Πέμπτο κεφάλαιο υπό Π), θεώρησαν τον Micheletti ως έχοντα την ιθαγένεια της Αργεντινής και όχι της Ιταλίας, εξαιρώντας αυτόν, κατά συνέπεια, από το δικαίωμα του κοινοτικού δικαίου για την παραμονή και εγκατάσταση του στην Ισπανία.

Με την απόφαση του αυτή το ΔΕΚ αποφάσισε ότι ένα κράτος-μέλος θα αναγνωρίζει ως πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον υπήκοο άλλου-κράτους μέλους χωρίς να ελέγχει την ιδιότητα του αυτή και χωρίς να εισάγει περιορισμούς με βάση κριτήρια περί ιθαγένειας που το ίδιο αυτό κράτος-μέλος αναγνωρίζει και θεσμοθετεί στο εσωτερικό του δίκαιο. Αποτέλεσμα αυτής της συμπεριφοράς είναι η απονομή όλων των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιδιότητα του ευρωπαϊού πολίτη στο έδαφος των υπόλοιπων κοινοτικών χωρών.

Το ΔΕΚ σε μία άλλη υπόθεση, που έκρινε σχετικά πρόσφατα στις 20.2.2001 υποστήριξε ότι εναπόκειται στο εθνικό δίκαιο να καθορίσει εάν ένα πρόσωπο διαθέτει ή όχι την ιθαγένεια του κράτους-μέλους, ώστε να απολαμβάνει στη συνέχεια, των κοινοτικών δικαιωμάτων, αποδεχόμενο έτσι τη Δήλωση που επισυνάφθηκε στην Πράξη Προσχώρησης με την οποία το Ηνωμένο Βασίλειο προσδιόρισε τις κατηγορίες προσώπων που θα έπρεπε να θεωρούνται ως υπήκοοι του για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου.

Στην υπόθεση Kaur επρόκειτο για μία πολίτη υπερπόντιων περιοχών του Ην. Βασιλείου, που όμως, για τις ανάγκες του κοινοτικού δικαίου δεν εθεωρείτο υπήκοος του Ην. Βασιλείου σύμφωνα με τη σχετική Δήλωση που είχε επισυναφθεί κατά την Πράξη Προσχώρησης του Ην. Βασιλείου στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Η Kaur υποστήριξε αντίθετα, ότι είναι πολίτης της Ε.Ε. επειδή ακριβώς έχει την ιδιότητα της βρετανής υπηκόου των υπερπόντιων περιοχών και ότι θα έπρεπε να της δοθεί η άδεια παραμονής και εγκατάστασης στην Αγγλία, πράγμα που η Αγγλία της το αρνήθηκε.

Παρατηρούμε ότι ενώ στην υπόθεση Micheletti το ΔΕΚ έκρινε ότι η αρμοδιότητα καθορισμού των όρων κτήσης και απώλειας της εθνικής ιθαγένειας ανήκει μεν στα κράτη μέλη, όμως αυτή θα πρέπει να ασκείται με γνώμονα την τήρηση του κοινοτικού δικαίου, αντίθετα, στην υπόθεση Kaur δεν φαίνεται το ΔΕΚ να

υποστηρίζει την ίδια ξεκάθαρη θέση, αποδεχόμενο τη δεσμευτικότητα στα πλαίσια του κοινοτικού δικαίου της Δήλωσης του Ην. Βασιλείου για το ποιοι είναι υπήκοοι του και ποιοι όχι. Στην τελευταία περίπτωση το ΔΕΚ δέχτηκε ότι η Δήλωση του Ην. Βασιλείου έχει δεσμευτική ισχύ στο κοινοτικό δίκαιο αφού τα υπόλοιπα κράτη που γνώριζαν τη Δήλωση αυτή δεν είχαν αντιταχθεί στο περιεχόμενο της.

Εκείνο που έχει πάντως σημασία είναι να αναφερθεί και να αποτυπωθεί πως το *εάν ένα άτομο αξιώνει την ιδιότητα του ευρωπαϊού πολίτη, ώστε να έχει συνεπεία αυτής της ιδιότητας τα δικαιώματα που του παρέχει το κοινοτικό δίκαιο, αυτό θα μας το πει το δίκαιο ιθαγένειας του συγκεκριμένου κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Έτσι τόσο στην υπόθεση Micheletti, από στιγμή που αυτός εθεωρείτο ιταλός για το ιταλικό δίκαιο ιθαγένειας, έπρεπε να αντιμετωπισθεί ως τέτοιος και από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, το ίδιο και στην υπόθεση Kaur , εφόσον αυτή δεν εθεωρείτο ως υπήκοος του Ην. Βασιλείου για το Ην. Βασίλειο, δεν θα εθεωρείτο ως τέτοια και από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη.

Όσον αφορά τα δικαιώματα που πηγάζουν από την ιδιότητα του πολίτη της Ε.Ε., δηλαδή από την «ιθαγένεια της Ένωσης», αυτά αναφέρονται ειδικότερα στις διατάξεις των άρθρων 18 επόμενα της Συνθήκης.

Η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης επιφέρει - σύμφωνα με τις διατάξεις για την ευρωπαϊκή ιθαγένεια - ορισμένα δικαιώματα τα οποία είναι τα εξής: (α) Το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών «υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παρούσα Συνθήκη και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της» (άρθρο 18 § 1, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας), (β) το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος-μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους (άρθρο 19 § 1 εδ. α'), (γ) όπως και στις εκλογές για την ανάδειξη των μελών του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος-μέλος της κατοικίας τους (άρθρο 19 § 2), (δ) το δικαίωμα της διπλωματικής και προξενικής προστασίας στο έδαφος τρίτων χωρών από κάθε κράτος-μέλος, εφόσον το κράτος-μέλος του οποίου το περί ού ο λόγος άτομο είναι υπήκοος δεν αντιπροσωπεύεται (άρθρο 20), (ε) το δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (άρθρο 21 § 1) και (στ) το δικαίωμα του πολίτη να απευθύνεται στον διαμεσολαβητή (άρθρο 21 § 2).

ΕΚΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

I. Στατιστικά Δεδομένα για τους μετάνστες στην Ελλάδα

Σας παραπέμπουμε στο Παράρτημα I, όπου παρουσιάζουμε αυτούσια αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα Standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η μελέτη αυτή έγινε για λογαριασμό του Ι.Μ.Ε.Π.Ο. από το Μεσογειακό Παρατηρητήριο Ι.Α.Π.Α.Δ. Πάντειο Πανεπιστήμιο, Νοέμβριος 2004.

II. Στατιστικά στοιχεία για την Πολιτογράφηση στην Ελλάδα

Σας παραπέμπουμε στο Παράρτημα II, όπου παρουσιάζουμε συνολικό αριθμό πολιτογραφηθέντων αλλογενών και ομογενών αλλοδαπών 2004-2008 από τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών, Αύγουστος 2008.

III. Συνοπτικός Πίνακας Ιθαγένειας Χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σας παραπέμπουμε σε Παράρτημα III συνοπτικό πίνακα προϋποθέσεων ιθαγένειας σε Ελλάδα και Ευρώπη.

ΕΒΔΟΜΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στις μέρες μας η μετανάστευση έχει καταστεί ένας από τους πολλούς παράγοντες που διαμορφώνουν την παγκόσμια οικονομία. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, ο παγκόσμιος αριθμός μεταναστών ανέρχεται σε 175 εκατομμύρια και, συγκρινόμενος με το 1980, έχει υπερδιπλασιαστεί, ενώ η διαδικασία της μετανάστευσης έχει αλλάξει σε μεγάλο βαθμό. Για παράδειγμα, κράτη τα οποία παραδοσιακά θεωρούνταν χώρες προέλευσης έχουν μεταβληθεί σε χώρες υποδοχής, αλλά και το αντίθετο. Πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ελλάδα. Οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή την αλλαγή καταγράφονται στην Εισηγητική Έκθεση του νόμου 3386/2005:

"Η Ελλάδα, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, έχει μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών και μάλιστα εμφανίζεται να έχει τον μεγαλύτερο, αναλογικά, αριθμό μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι αιτίες για την μετατροπή της Ελλάδος σε χώρα υποδοχής μεταναστών εδράζονται αφενός στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αφετέρου στις γενικότερες πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις που επήλθαν στην Ευρώπη και ειδικότερα στο χώρο της Βαλκανικής Χερσονήσου κατά τα προηγούμενα έτη".

Εάν αναγάγουμε τους λόγους αυτούς σε παγκόσμια κλίμακα, δεν θα ήταν ίσως υπερβολή να μιλήσει κανείς για το ρόλο της παγκοσμιοποίησης στη μετανάστευση και τις αλληλεξαρτήσεις που προκύπτουν. Σημαντικές αλλαγές όμως έχουν επέλθει και στην προστασία των υποκειμένων της μετανάστευσης, δηλαδή των μεταναστών και των μελών της οικογένειάς τους. Με την εξαίρεση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και άλλων παρόμοιων περιφερειακών οργανισμών, η προστασία αυτή δεν θα πρέπει να εκληφθεί ότι προσομοιάζει με την προστασία και τα δικαιώματα που απολαμβάνει ο πληθυσμός της χώρας υποδοχής και που στηρίζεται στο δεσμό της υπηκοότητας. Αυτός όμως ο δεσμός δεν υφίσταται στη σχέση μεταξύ του μετανάστη και της χώρας υποδοχής, ανεξάρτητα από τη χρονική διάρκεια της παραμονής του και ανεξάρτητα με τους δεσμούς που θα αναπτύξει με αυτήν. Έτσι λοιπόν ο μετανάστης, ακόμη και εάν εργάστηκε και συνταξιοδοτήθηκε στη χώρα υποδοχής, ακόμη κα^εάν απέκτησε οικογένεια με πολίτη της χώρας αυτής, ποτέ δεν θα εξομοιωθεί πλήρως με τους

ημεδαπούς, αλλά θα παραμείνει αλλοδαπός με τους περιορισμούς-που αυτό συνεπάγεται.

Από την άλλη όμως πλευρά, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με τη βοήθεια των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου που έχουν διαμορφωθεί τις τελευταίες δεκαετίες, έχει περιοριστεί σημαντικά η διακριτική ευχέρεια της χώρας υποδοχής να εφαρμόζει συμπεριφορές και πρακτικές που θέτουν τον μετανάστη (και κυρίως τον εργαζόμενο) σε θέση δυσμενέστερη από αυτή στην οποία βρίσκεται ο αντίστοιχος ημεδαπός. Στη δε περίπτωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αυτό απαγορεύεται κατά τρόπο ρητό. Με άλλα λόγια, ο μετανάστης εργαζόμενος δεν μπορεί να αμείβεται λιγότερο από τον ημεδαπό εργαζόμενο για την παροχή ίδιας εργασίας και δεν μπορεί να του στερείται η απόλαυση των ίδιων κοινωνικών παροχών. Επιπρόσθετα, τα σχετικά διεθνή κείμενα καθιερώνουν την αρχή της ισότητας στη μεταχείριση των νομίμων μεταναστών που εργάζονται στην επικράτεια της ίδιας χώρας υποδοχής, με άλλα λόγια δεν δικαιολογούνται διακρίσεις λόγω της χώρας προέλευσης των μεταναστών, του είδους της απασχόλησης, της γλώσσας, της θρησκείας κ.λπ.

Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι μια χώρα υποδοχής δεν νομιμοποιείται να στερεί από μια ομάδα μεταναστών προστατευόμενα δικαιώματα και ελευθερίες με το αιτιολογικό ότι προέρχονται από το τάδε κράτος αλλά, αντίστοιχα, ούτε να παρέχει μεγαλύτερη προστασία σε μια άλλη ομάδα επειδή προέρχονται από το δείνα κράτος. Επίσης θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι μια χώρα υποδοχής δεν θα μπορούσε να χορηγήσει περισσότερα δικαιώματα σε ένα μετανάστη εργαζόμενο επειδή απασχολείται ως διευθύνων σύμβουλος σε μια πολυεθνική επιχείρηση από ό,τι σε έναν άλλο ο οποίος εργάζεται ως καθαριστής στην ίδια επιχείρηση.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι Διεθνείς Οργανισμοί διαδραμάτισαν εξαιρετικά κρίσιμο ρόλο στη δημιουργία του σημερινού πολυμερούς πλαισίου προστασίας της μετανάστευσης και κυρίως στην εξασφάλιση ενός συνόλου δικαιωμάτων και ελευθεριών που (πρέπει) να χαίρουν όλοι οι μετανάστες και τα μέλη των οικογενειών τους. Έτσι είναι γνωστό ότι οι Διεθνείς Οργανισμοί δεν μπορούν να επιβάλουν στα κράτη-μέλη την υποχρέωση να συμμετέχουν στα συμβατικά κείμενα που καταρτίζονται υπό την αιγίδα τους. Βέβαια σε κάθε περίπτωση ενυπάρχει η ηθικής τάξης δέσμευση για σύμπραξη, ιδίως εάν το κείμενο αφορά τη θεματική των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σε τελευταία ανάλυση, η επιτυχία ή αποτυχία των συμβατικών πολυμερών κειμένων έγκειται στην απήχηση τους, δηλαδή στο κατά πόσον το περιεχόμενο τους γίνεται αποδεκτό από ένα μεγάλο κύκλο κρατών-μελών.

Σύμφωνα με τη μέχρι σήμερα εμπειρία, τα κράτη (περιλαμβανομένων και των χωρών προέλευσης) γενικά επιδεικνύουν μια εντυπωσιακή άρνηση να προσχωρήσουν σε αυτά και να δεσμευθούν από τις υποχρεώσεις που επιβάλλουν. Υπάρχουν πολλές εξηγήσεις για αυτή την άρνηση. Σε καμία όμως περίπτωση δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως αποτυχία των εμπλεκόμενων Διεθνών Οργανισμών.

Αν και τα τελευταία χρόνια, εκτός από την μετανάστευση η διεθνής κοινότητα συνεχίζει να βρίσκεται αντιμέτωπη με ολοένα αυξανόμενα προβλήματα και με σύνθετες προκλήσεις (π.χ. τρομοκρατία, διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, μη κρατικοί δρώντες, εξάπλωση του κράτους δικαίου και των δημοκρατικών ιδεωδών, υπερεθνική ποινική δικαιοσύνη, (κατά)χρήση πυρηνικής ενέργειας, στρατιωτικοί εξοπλισμοί, μεταδιδόμενες θανατηφόρες ασθένειες, καταστροφή του περιβάλλοντος κ.ά.), η ρύθμιση της διαδικασίας της μετανάστευσης και η υιοθέτηση κανονιστικών διατάξεων αποδεικνύεται περισσότερη δύσκολη από άλλες προκλήσεις. Αυτό όμως δεν θα πρέπει να αποτελέσει λόγο για την μη εφαρμογή ενός αποτελεσματικού πλαισίου προστασίας που θα διέπει όλους τους μετανάστες και τα μέλη των οικογενειών τους.

Η πρόκληση της διεθνούς μετανάστευσης αποτελεί και μια πρόσκληση (πρωτίστως) προς τις χώρες υποδοχής –είτε ανήκουν στον ανεπτυγμένο είτε στον αναπτυσσόμενο κόσμο- να αποδείξουν πως είναι ικανές να υλοποιήσουν τις υποσχέσεις και τις δεσμεύσεις που με περισσή ευκολία φαίνεται να αναλαμβάνουν στις παγκόσμιες συνδιασκέψεις και επιτέλους να προωθήσουν την υπερεθνική συνεργασία που όλοι ευαγγελίζονται, αλλά όταν το θέμα τίθεται επί τάπητος κρύβονται πίσω από την κουρτίνα του ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους ή, ανάλογα με την περίπτωση, του περιφερειακού οργανισμού ολοκλήρωσης. Εάν δε επιθυμήσουν να εγκύψουν με κριτικό ύφος στα πολυμερή συμβατικά κείμενα που αφορούν τη μετανάστευση, αναμφίβολα θα διαπιστώσουν πολλές ελλείψεις και ατέλειες, ίσως ακόμη και «ενοχλητικές» διατάξεις. Από την άλλη όμως πλευρά, ούτε η προσχώρηση στα εν λόγω κείμενα ούτε η διάθεση ούτε για σύναψη νέων δεν συνιστά αντιμετώπιση ώριμων κρατών που ακολουθούν τις βασικές συνιστώσες του συγχρονου διεθνούς συστήματος.

Είναι επίσης πιθανόν ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών να μην αποτελεί πλέον το κατάλληλο, πρόσφορο και ενδεδειγμένο φόρουμ για τη συζήτηση αυτών των ζητημάτων. Θα πρέπει να διερευνηθεί η μετάβαση στη «μετά ΟΗΕ» εποχή και η δημιουργία άλλων οικοδομημάτων που θα αντικαταστήσουν τον γηραιό Οργανισμό .

Μέχρι τότε όμως τα κράτη έχουν την υποχρέωση να βρουν τρόπους για να χειριστούν αποτελεσματικά τα επείγοντα και χρονίζοντα ζητήματα όπως η μετανάστευση. Το δε Διεθνές Δίκαιο θα σταθεί αρωγός σε αυτή την προσπάθεια.

VI. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
Α.Ν. ή α.ν	Αναγκαστικός νόμος
Α.Π.	Αρειος Πάγος
ΔΔΔ	Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο
ΔΕΚ	Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔΚατΑλλ	Δίκαιο Καταστάσεως Αλλοδαπών
Δ.Σ.	Διεθνής Σύμβαση
εδ.	εδάφιο
Ε.Δ.Τ.Α.	Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕτΚ	Εφημερίδα της Κυβερνήσεως
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΙΔΔΔ	Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο
ΚΕΙ	Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας
Ν.Δ. ή ν.δ.	Νομοθετικό διάταγμα
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Π.Δ. ή π.δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Σ.Ε.	Σοβιετική Ένωση
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Σ.τ.Ε.	Συμβούλιο της Ευρώπης
ΣυνΘΕΚ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΥΠΕΞ	Υπουργείο Εξωτερικών
ΥΠΕΣ	Υπουργείο Εσωτερικών

VII. Βιβλιογραφία

- Ι. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ** : Η Ελληνική Ιθαγένεια , 1941
- Ι.ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ/Β.ΒΑΡΔΑΚΗ**: Η Ελληνική Ιθαγένεια, 1953
- Π. ΒΑΛΛΗΝΔΑ** : Δίκαιο Ιθαγένειας , 1943,
Δίκαιο Ιθαγένειας κατά τον Κώδικα της Ελληνικής
Ιθαγένειας του 1955,1957
- ΚΡΙΣΠΗ- ΝΙΚΟΛΕΤΟΠΟΥΛΟΥ** : Η Ιθαγένεια (Γενική Θεωρία Συγκριτικό Δίκαιο)
1965
- Σ.ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ**: Το δίκαιο της Ελληνικής Ιθαγένειας 2001
- Α.ΜΠΕΝΤΕΡΜΑΧΕΡ- ΓΕΡΟΥΣΗΣ**:
-ΕλληνικόΔίκαιο Ιθαγένειας, 1975
-Ζητήματα Διπλής Ιθαγένειας, 1980
-Ιθαγένεια-Πολυϊθαγένεια-Ανιθαγένεια , 1980
- Δ. ΚΟΚΚΙΝΗ**: Η Ιθαγένεια της Εγγαμου γυναικός, 1954
- Σ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ** : Η Επίδραση του νέου Συντάγματος επί του ιδιωτικού
Διεθνούς Δικαίου στο « Η επίδραση του Συντάγματος του 1975 επί του ιδιωτικού και
επί του δημοσίου Δικαίου»
- Δ. ΕΥΡΥΓΕΝΗ**: Η Υιοθεσία Ελληνοπαιδων περί αλλοδαπών και οι προϋποθέσεις της
ελλείψεως γνησίου κανόνος και θετού τέκνου 1959,
- Παπασιώπη-Πασιά Ζ.** : Το Δίκαιο της Ιθαγένειας, εκδόσεις Αν. Σάκουλα,
Νοέμβριος 2004
- Χ. ΤΣΟΥΚΑ**: Η Ιθαγένεια ως συνδετικό στοιχείο και η σημασία της για την
πριοστασία της πολιτιστικής ταυτότητας, 1999
- Η. ΚΡΙΣΠΗ** : Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, 1970
- Δ. ΜΙΧΑΗΛ**: Εθνος, Εθνικισμός και Εθνική Συνείδηση, 1992
- Α.ΜΑΝΕΣΣΗ**:Συνταγματικό Δίκαιο, Πανεπιστημιακαί Παρα-δόσεις, 1967
- Π. ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ**: Συνταγματικό Δίκαιο Ανιθαγένειας, 1991
- Κ. ΧΟΡΤΑΤΟΥ**: Δίκαιο Ανιθαγένειας, 1961
- Α.ΑΡΓΥΡΟΥ**: Το Νομικό Καθεστώς των παλιννοστούντων Ομογενών από τις χώρες
της πρώην ΕΣΣΔ, 2001

Ι.ΒΟΥΛΓΑΡΗ: Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση μετά τον Ν. 2910/2001, Η διάκριση μεταξύ Ομογενων και Αλλογενών και η επίδρασή της στην Απόκτηση Ελληνικής Ιθαγένειας, 1999

Τ.ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ: Ιθαγένεια – Η πολιτογράφηση στην Ελλάδα 1985

Γ.ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Το Σύνταγμα και η εκούσια αποβολή της Ιθαγένειας, 1974

Ι. ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ: Επίδραση της Εθνικότητας επί του κύρους του γάμου, 1930

Κ.ΧΟΡΟΜΙΔΗ: Η Ιθαγένεια των Ελληνοπαίδων Πολιτικών προσφύγων, 1977

Γ.ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΗ/Α.ΣΜΑΪΛΗ: *Ελληνική Ιθαγένεια , Συλλογή των ισχυόντων κανόνων* του Δικαίου της Ελληνικής Ιθαγένειας, 1982

- Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
- ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ/ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Θ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ: Νεώτερες Εξελίξεις στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων προς μια Ευρωπαϊκή Ιθαγένεια, 1992

Π. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ-Π.ΜΑΝΤΖΟΥΦΑ: Έθνος και Ευρωπαϊκή Ιθαγένεια . Οι μεταμορφώσεις της ιδιότητας του πολίτη, 1998

Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ: Από την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στην ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή των πολιτών 2002

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

VIII. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. Στατιστικά Δεδομένα για Μετανάστες (Μελέτη ΙΜΕΠΟ)
2. Στατιστικά Δεδομένα Πολιτογραφίσεων (Υπουργείο Εσωτερικών)
3. Συνοπτικός Πίνακας Προϋποθέσεων Απόκτησης Ιθαγένειας Ελλάδα-Ευρώπη

ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
ΑΠΟ ΤΟ 2004 ΕΩΣ ΤΟ 2008

ΕΤΟΣ	2004	2005	2006	2007	2008	ΣΥΝΟΛΟ
ΟΜΟΓΕΝΕΙΣ	462	580	665	8.078	5.839	15.624
ΑΛΛΟΓΕΝΕΙΣ	1.039	1.267	1.451	812	462	5.031
ΣΥΝΟΛΟ	1.501	1.847	2.116	8.890	6.301	20.655

ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

ΧΩΡΑ	Πολιτογράφηση			Δίκαιο του Εδάφους (ius soli)		Απόκτηση Ιθαγένειας μετά από γάμο με υπήκοο της χώρας	
	Ελάχιστος Χρόνος Παραμονής	Δικαίωμα Διπλής Υπηκοότητας	Απόκτηση Δικαιώματος (Προϋποθέσεις επιπλέον του χρόνου παραμονής) Ναι, Όχι, Ασαφές	Κατά τη γέννηση για τη 2 ^η και 3 ^η γενιά	Απόκτηση δικαιώματος Ius soli μετά τη γέννηση για τη 2 ^η γενιά	Ελάχιστος Χρόνος Παραμονής	Ελάχιστη διάρκεια Γάμου
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	8 Χρόνια	Όχι, αλλά πολλές εξαιρέσεις	1. Γνώση της Γλώσσας; Ναι 2. Γνώση της χώρας; Ναι 3. Χρηματικό Αντίτιμο; Όχι 4. Άλλο: Επαρκές εισόδημα, απουσία καταδίκης για αδικήματα, αποποίηση προϋπάρχουσας υπηκοότητας	2 ^η γενιά: αν ο γονέας διαθέτει μόνιμο τίτλο διαμονής και 8 χρόνια παραμονής	Όχι	3 χρόνια	2 χρόνια
	Εναρξη ισχύος: 1999	Εναρξη ισχύος: 1999	Εναρξη ισχύος: 1999	Εναρξη ισχύος: 1999	Εναρξη ισχύος: 1999	Εναρξη ισχύος: 1999	Εναρξη ισχύος: 1999
ΓΑΛΛΙΑ	5 Χρόνια	Ναι	1. Γνώση της Γλώσσας; Ναι 2. Γνώση της χώρας; Ναι 3. Χρηματικό Αντίτιμο; Όχι 4. Άλλο: Να αποδειχθεί ο «καλός χαρακτήρας»	Αυτόματα στη γέννηση.	Στα 18 χρόνια αν είναι κάτοικος της Γαλλίας με τουλάχιστον 5 χρόνια κατοικίας από την ηλικία των 11 ετών.	Δεν απαιτείται. Απαιτείται όμως επάρκεια της γαλλικής γλώσσας.	
	Εναρξη ισχύος: 09/1998	Εναρξη ισχύος: 09/1998	Εναρξη ισχύος: 09/1998	Εναρξη ισχύος: 09/1998	Εναρξη ισχύος: 09/1998	Εναρξη ισχύος: 11/2003	

ΧΩΡΑ	Πολιτογράφηση			Δίκαιο του Εδάφους (ius soli)		Απόκτηση Ιθαγένειας μετά από γάμο με υπήκοο της χώρας	
	Ελάχιστος Χρόνος Παραμονής	Δικαίωμα Διπλής Υπηκοότητας	Απόκτηση Δικαιώματος (Προϋποθέσεις επιπλέον του χρόνου παραμονής) Ναι, Όχι, Ασαφές	Κατά τη γέννηση για τη 2 ^η και 3 ^η γενιά	Απόκτηση δικαιώματος Ius soli μετά τη γέννηση για τη 2 ^η γενιά	Ελάχιστος Χρόνος Παραμονής	Ελάχιστη διάρκεια Γάμου
ΕΛΛΑΔΑ	<ul style="list-style-type: none"> - 10 έτη για αλλογενή αλλοδαπό - 3 έτη για αλλοδαπό σύζυγο Έλληνα ή Ελληνίδα με τέκνο - 5 έτη για αθλητές Ολυμπιακών Αγώνων - 1 έτος για σύζυγο διπλωματικού υπαλλήλου - 5 έτη για πρόσφυγα ή ανιθαγενή 	Ναι	1. Γνώση της Γλώσσας; Ναι 2. Γνώση της ελληνικής ιστορίας; Ναι 3. Χρηματικό Αντίτιμο; Όχι 4. Γνώση του Ελληνικού Πολιτισμού; Ναι	Αυτόματα κατά τη γέννηση		3 χρόνια με προϋπόθεση να έχει αποκτηθεί τέκνο από το γάμο αυτό	Δεν υπάρχει
		Εναρξη ισχύος:	Εναρξη ισχύος: 1999			Εναρξη ισχύος: 2004	Εναρξη ισχύος: 2004

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μελέτη για λογαριασμό του Ι.Μ.Ε.Π.Ο.
Από το

Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης
Ι.Α.Π.Α.Δ. Πάντειο Πανεπιστήμιο

Επιστημονικός Διευθυντής: Martin Baldwin-Edwards

Ερευνητής: Ιωάννης Κυριάκου, Ph.D.

Χαρτογράφηση: Παναγιώτα Κακαλικά και Γιάννης Κάτσιος

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Αναθεωρημένη έκδοση, 15 Νοεμβρίου 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Acknowledgments	i
Στόχοι και Μεθοδολογία	ii
ΜΕΡΟΣ Α	
Αναλυτική Μελέτη των Στατιστικών Στοιχείων για τη Μετανάστευση στην Ελλάδα 1990-2004	
Εισαγωγή	1
Μεταναστευτικές τάσεις στην Ελλάδα	3
Η κατανομή των μεταναστών, πληροφορίες από την Απογραφή 2001	6
Χαρακτηριστικά του μεταναστευτικού πληθυσμού από τα στοιχεία των Αδειών Παραμονής 2003-4	10
Μετανάστες στην Ελληνική αγορά εργασίας	16
Αλλοδαποί μαθητές σε Ελληνικά δημόσια σχολεία	21
Είσοδος και έξοδος αλλοδαπών εκτός Ε.Ε. στην Ελλάδα	23
Γλωσσάριο	26
ΜΕΡΟΣ Β	
Στατιστικά Στοιχεία της Ελληνικής Κυβέρνησης σχετικά με τη μετανάστευση:	
Συμμόρφωση με το Σχέδιο Κανονισμών ΕΕ σχετικά με τα Στατιστικά Στοιχεία Διεθνούς	
Μετανάστευσης, Υπηκοότητας, Αδειών Παραμονής και Άσυλου	
Επαφές και Απαντήσεις Υπουργείων	27
Συμμόρφωση με το σχέδιο Κανονισμών ΕΕ	35

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε το προσωπικό διάφορων Υπουργείων και άλλων κρατικών φορέων που μας αφιέρωσαν το χρόνο τους. Συγκεκριμένα θέλουμε να ευχαριστήσουμε το προσωπικό του Υπουργείου Εσωτερικών, χωρίς τη βοήθεια των οποίων αυτή η μελέτη δεν θα είχε πραγματοποιηθεί. Είμαστε επίσης υποχρεωμένοι στο προσωπικό της ΕΣΥΕ για τη βοήθεια τους στην ταξινόμηση των στοιχείων και σε άλλα ερευνητικά θέματα.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο σκοπός της μελέτης είναι διττός:

- Να αποτελέσει την πρώτη αναλυτική αναφορά στην Ελλάδα με τη χρήση όλων των βάσεων δεδομένων που βρίσκονται εν ισχύ.
- Να χαρτογραφήσει και να συνδέσει τα στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες των διάφορων φορέων και να αξιολογήσει τη δυνατότητα συμμόρφωσης τους με την προτεινόμενη νομοθεσία της Ε.Ε. για τη συλλογή στατιστικών στοιχείων για τους μετανάστες.

Η μελέτη αποτελείται από δύο μέρη. Το **Α' Μέρος** θα μελετήσει το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα με τη χρήση παλαιότερων δημοσιευμένων στοιχείων καθώς και στοιχείων που έχουν συλλεχθεί ειδικά για την παρούσα μελέτη. Το **Β' Μέρος** θα επικεντρωθεί στα στατιστικά στοιχεία των κρατικών φορέων όσον αφορά την ποιότητα, αξιοπιστία και το βαθμό συμμόρφωσης τους με την προτεινόμενη νομοθεσία της Ε.Ε. Η τελευταία έκδοση της προτεινόμενης νομοθεσίας της Ε.Ε. για τη *συλλογή στατιστικών στοιχείων* περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα Α**. Η αλληλογραφία με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα Β**. Επιπλέον λεπτομερή στατικά στοιχεία από την Απογραφή του 2001, σε ηλεκτρονική μορφή, μας έχουν παρασχεθεί την ΕΣΥΕ και περιλαμβάνονται στο **Παράρτημα Γ**.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης ετοίμασε τη μελέτη βασιζόμενο στην πενταετή ερευνητική εμπειρία του στον τομέα της μετανάστευσης στην Ελλάδα και τις

άλλες μεσογειακές χώρες[□] και με συμπληρωματικές αιτήσεις για παροχή μη δημοσιευμένων στοιχείων από κρατικούς φορείς. Οι αιτήσεις υπεβλήθησαν γραπτώς, μέσω προσωπικής επίσκεψης και τηλεφωνικών επαφών που κρίνουμε αναγκαίο. Οι κρατικοί φορείς από τους οποίους ζητήθηκαν στοιχεία είναι:

- Υπουργείο Εσωτερικών
- Υπουργείο Εργασίας
- Υπουργείο Παιδείας
- Υπουργείο Δημόσιας Τάξης
- Υπουργείο Εξωτερικών
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία
- ΙΚΑ

Τα αποτελέσματα αυτών των αιτήσεων παρουσιάζονται στο Β΄ Μέρος. Στο Α΄ Μέρος γίνεται χρήση των στοιχείων που μας έχουν παρασχεθεί για να παρουσιάσουμε μια ολοκληρωμένη και ακριβή εικόνα για την μετανάστευση στην Ελλάδα από το 1990. Συγκεκριμένα, η καινούρια βάση δεδομένων του Υπουργείου Εσωτερικών μας παρείχε ανεκτίμητες νέες πληροφορίες για το φαινόμενο της μετανάστευσης. Επιπλέον, η Απογραφή του 2001 αποτελεί ένα ορόσημο για τη χαρτογράφηση της μετανάστευσης στην Ελλάδα, παρόλο που εμφανίζει τους συνήθεις περιορισμούς κάθε απογραφής. Τα στοιχεία του ΙΚΑ είναι ιδιαίτερα χρήσιμα αν και δεν έχουν μεγάλο εύρος. Έχει γίνει χρήση και άλλων πηγών για τους σκοπούς της ανάλυσης του φαινομένου της μετανάστευσης παρά τα κάποια προβλήματα αξιοπιστίας. Οι επιφυλάξεις μας για την ακρίβεια και αξιοπιστία των στοιχείων παρουσιάζονται στο Α΄ Μέρος προκειμένου να ορίσουμε αξιοπιστία της μελέτης μας.

[□] Στοιχεία στη διεύθυνση <http://www.mmo.gr>

ΜΕΡΟΣ Α

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1990 – 2004

Μετά την παράνομη μαζική μετανάστευση στη χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η οποία προκλήθηκε κυρίως από την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων, η Ελλάδα αντιμετωπίζει δυσκολίες όχι μόνο με την μεταναστευτική της πολιτική αλλά και με την απλή συλλογή στατιστικών στοιχείων για το μέγεθος και το είδος της μετανάστευσης.

Μετά από αρκετά χρόνια μαζικής παράνομης μετανάστευσης που συνοδεύτηκε από παράνομες απελάσεις, κυρίως Αλβανών, Βουλγάρων και Ρουμάνων, η Ελλάδα έθεσε απρόθυμα σε εφαρμογή, το 1997, το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης των παράνομων μεταναστών. Η Λευκή Κάρτα, διάρκειας 6 μηνών, δόθηκε σε όλους σχεδόν τους 327.000 υποψηφίους και προσέφερε εκείνη τη χρονική στιγμή τα μόνα αξιόπιστα στοιχεία για τους μετανάστες. Το πρόγραμμα που ακολούθησε, η Πράσινη Κάρτα, με διάρκεια 1-3 έτη, έθετε πολλά εμπόδια σε όσους επιθυμούσαν να κάνουν αίτηση. Συνεπώς ο αριθμός των αιτήσεων ήταν 228.000 και η διαδικασία σημαδεύτηκε από σημαντικές γραφειοκρατικές καθυστερήσεις.

Η Απογραφή του 2001 παρέχει τον αριθμό 762.000 εγγεγραμμένων αλλοδαπών που βρίσκονται στη χώρα χωρίς Ελληνική υπηκοότητα. Ωστόσο αυτό το νούμερο περιλαμβάνει υποθετικά τους ομογενείς, τους πολίτες της Ε.Ε. και παιδιά. Όμως, στοιχεία που λάβαμε πρόσφατα από την Στατιστική Υπηρεσία (βλ. Μέρος Β') θα έπρεπε να παρέχουν περισσότερες πληροφορίες για τους ομογενείς χωρίς την Ελληνική Υπηκοότητα. Σύμφωνα με την Απογραφή του 2001 υπάρχουν μόνο έξι (6) άτομα σε αυτή την κατηγορία. Ωστόσο αυτά τα στοιχεία έρχονται σε αντίθεση με τις άλλες πηγές που αναφέρουν ένα μεγάλο αλλά άγνωστο αριθμό ατόμων που έχουν λάβει την τριετή κάρτα ομογενή από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Ανεπίσημες πηγές ανεβάζουν τον αριθμό των καρτών που έχουν εκδοθεί στις 150-200.000.

Ο νέος νόμος για τους μετανάστες το 2001 (Ν.2910/2001) συνοδεύτηκε και από ακόμα μια νομιμοποίηση, η οποία συγκέντρωσε 368.000 αιτήσεις, παρόλο που αναφορές στον τύπο ισχυρίζονται ότι μόνο οι 220.000 έγιναν δεκτές. Ο ΟΑΕΔ δεν έδωσε ποτέ στοιχεία για τους αριθμούς και τα χαρακτηριστικά των υποψηφίων. Μόνο τα στοιχεία του ΙΚΑ για τις εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση-328.000 αλλοδαποί ασφαλισμένοι το 2002-παρέχουν κάποιες ενδείξεις για το ρόλο των μεταναστών στην οικονομία και την κοινωνία.

Τέλος το 2004, το Υπουργείο Εσωτερικών έθεσε σε πλήρη λειτουργία τη βάση δεδομένων για τις άδειες παραμονής. Αυτά ακριβώς τα μη δημοσιευμένα στοιχεία αποτελούν τις πιο σημαντικές πληροφορίες για τους μετανάστες στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης αυτών των στοιχείων δίδονται παρακάτω και μας παρέχουν μια πιο ευδιάκριτη εικόνα της κατάστασης. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχουν αρκετά σημαντικές δυσκολίες με τη συγκεκριμένη βάση δεδομένων που εξηγούνται λεπτομερώς στο Β' Μέρος αυτής της μελέτης.

Η σύγχυση όσον αφορά τους παλιννοστούντες και ομογενείς

Οι ομογενείς Έλληνες ή όσοι ισχυρίζονται ότι είναι Ελληνικής καταγωγής μέσω του *ius sanguinis* αλλά χωρίς Ελληνική υπηκοότητα, δεν καθορίζονται και δεν έχουν δικαιώματα με βάση το Σύνταγμα αλλά τυγχάνουν προνομιακής μεταχείρισης σύμφωνα με πολιτικές αποφάσεις. Οι Συνθήκες της Λωζάνης και της Άγκυρας αναφέρονται σε ειδικές διαδικασίες για τον ορισμό της υπηκοότητας: αυτές όμως αφορούν κυρίως εθνικές μειονότητες στην Ελλάδα και στις περιοχές της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Μια κοινή Υπουργική απόφαση (Υπ. Εθ. Άμυνας και Υπ. Εσωτερικών) το 1990 επέτρεψε στους μετανάστες που ισχυρίζονται ότι έχουν Ελληνική καταγωγή να παραμείνουν στην Ελλάδα χωρίς έγγραφη τεκμηρίωση. Ο Νόμος 2130 του 1993 καθόρισε την έννοια των «επαναπατριζόμενων Ελλήνων» και θέσπισε μια ταχεία διαδικασία για την παροχή Ελληνικής Υπηκοότητας στους αιτούντες. Αυτός ο νόμος συμπληρώθηκε από το Νόμο 2790 του 2000 και από την Υπουργική Απόφαση 4864/8/8γ/2000 που καθόρισε ειδικά προνόμια, δομές υποστήριξης και μια νέα ξεχωριστή διαδικασία για την ταχεία παροχή Ελληνικής Υπηκοότητας στους Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Οι ομογενείς

Έλληνες από άλλες χώρες ή όσοι δεν κατορθώνουν να λάβουν την Ελληνική Υπηκοότητα έχουν ειδικές άδειες από το Υπ. Δημόσιας Τάξης και δεν απαιτείται να έχουν κανονικές άδειες παραμονής. Αυτές καθορίζονται ως άδειες παραμονής για πολίτες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης από την προαναφερθείσα νομοθεσία. Για τους Αλβανούς (που δεν λαμβάνουν εύκολα την Ελληνική υπηκοότητα) η σχετική νομοθεσία είναι η Υπουργική Απόφαση 4000/3/10-λέ/2001. Ο συνολικός αριθμός των αδειών που έχουν εκδοθεί και για τις δύο κατηγορίες δεν δημοσιεύονται από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης για λόγους «Εθνικής Ασφάλειας».

Το μεγαλύτερο πρόβλημα με αυτή την άνιση φυλετικά προσέγγιση στην μεταχείριση των μεταναστών είναι ότι η συνολική εικόνα του φαινομένου της μετανάστευσης που αφορά μεγάλους αριθμούς μεταναστών αποκρύπτεται. Από το 1990, οι μετανάστες που ισχυρίζονταν ότι έχουν Ελληνική καταγωγή μπόρεσαν να παραμείνουν στη χώρα χωρίς έγγραφη τεκμηρίωση ή καταμέτρηση. Συνεπώς όσοι άνηκαν σε αυτή την κατηγορία δεν ήταν δυνατό να διακριθούν στην πράξη από τους παράνομους μετανάστες. Η παροχή της Ελληνικής Υπηκοότητας στους ομογενείς της πρώην Σοβιετικής Ένωσης έγινε χωρίς διαφανείς διαδικασίες και δεν υπάρχουν αξιοποιήσιμα στοιχεία. Φαίνεται όμως ότι γύρω στους 150.000 μετανάστες έλαβαν την υπηκοότητα μέσω αυτής της διαδικασίας. Τέλος, η κάρτα ομογενών που δίδεται από το 2000, με τη διπλή ιδιότητα προσκολλημένη, διέπεται από αδιαφανείς λειτουργίες και κανονισμούς. Ωστόσο, μια αξιόπιστη πηγή μας διαβεβαίωσε ότι ο αριθμός καρτών που έχει δοθεί είναι 200.000. Συνεπώς από αυτή την ανωμαλία των νόμιμων διαδικασιών 350.000 ομογενείς Έλληνες μετανάστες έχουν λάβει την Ελληνική Υπηκοότητα ή την τριετή κάρτα ομογενή. Είναι όμως αδύνατο, χωρίς λεπτομερή ετήσια στοιχεία να διακρίνουμε ανάμεσα στη μετατροπή των μη εγγεγραμμένων ομογενών σε νόμιμους κατοίκους και την μη εγγεγραμμένη παρουσία (παράνομων) μεταναστών χωρίς Ελληνική καταγωγή.

Μεταναστευτικές τάσεις στην Ελλάδα

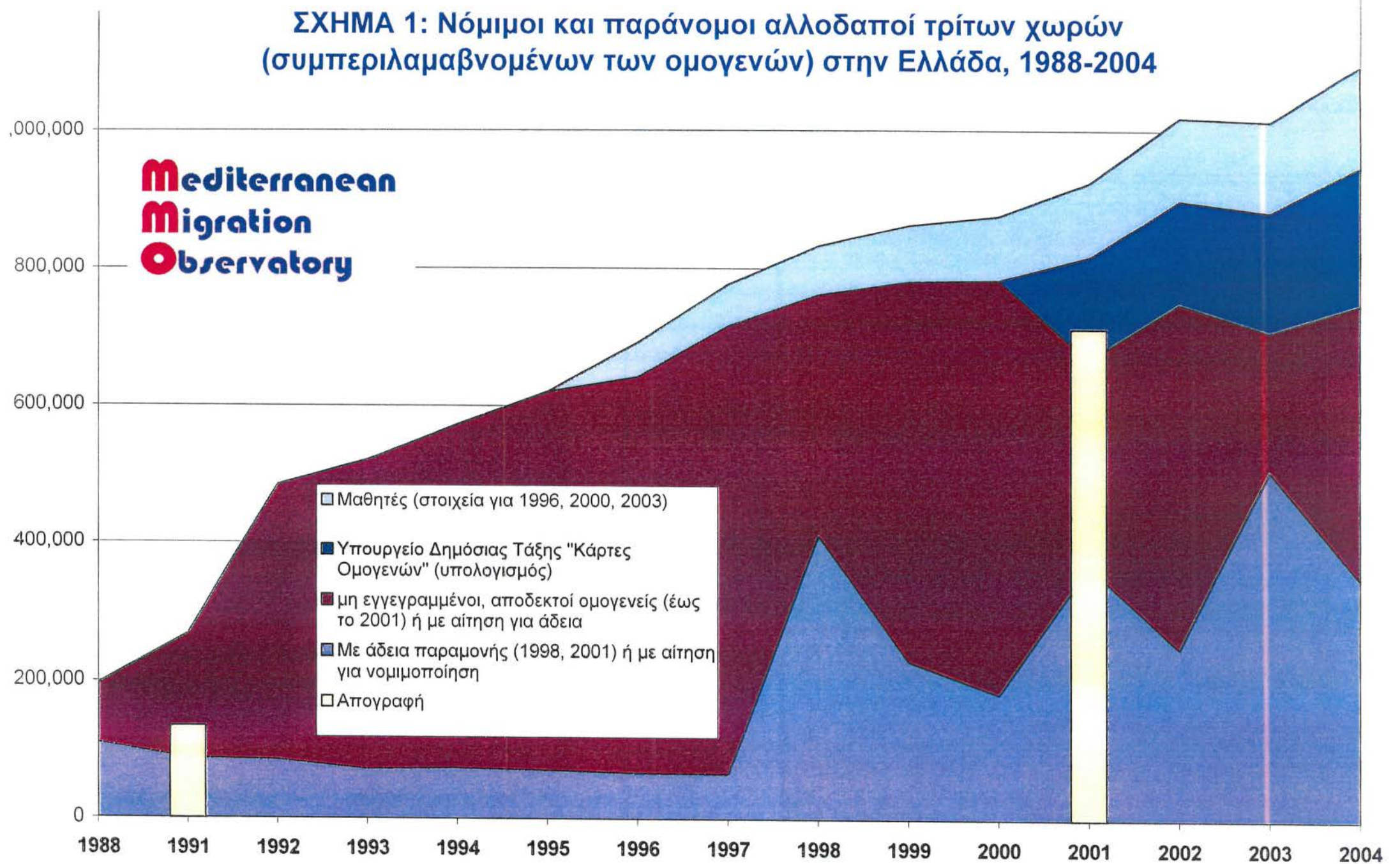
Έως τώρα δεν έχει υπάρξει κάποια προσπάθεια να προσδιοριστούν ποσοτικά οι μεταναστευτικές τάσεις στην Ελλάδα. Αυτό το έλλειμμα υπάρχει εξαιτίας τριών σημαντικών προβλημάτων: τη μεγάλη έκταση του φαινομένου της παράνομης (και γι' αυτό μη υπολογίσιμης) μετανάστευσης, το χαοτικό χαρακτήρα των τριών προγραμμάτων

νομιμοποίησης και την έλλειψη στοιχείων γι' αυτά και την ύπαρξη ασύνδετων στοιχείων από διαφορετικά υπουργεία που δεν είχαν επαφές μεταξύ τους και τέλος το πρόβλημα με τους ομογενείς. Το Σχήμα 1 είναι μια πρώτη προσπάθεια σκιαγράφησης των μεταναστευτικών τάσεων στην Ελλάδα. Η δημιουργία του διαγράμματος υπήρξε αρκετά δύσκολη και έγινε με τη χρήση όλων των διαθέσιμων δημοσιευμένων πηγών καθώς και μη δημοσιευμένων στοιχείων που συγκεντρώθηκαν για την μελέτη. Επειδή η σημασία του Σχήματος 1 είναι μεγάλη παρέχεται μια διεξοδική εξήγηση της μεθοδολογίας του ως σημείωση στο τέλος.¹

Όπως φαίνεται από το Σχήμα 1 ο ρυθμός αύξησης της μετανάστευσης στην Ελλάδα από το 1988 υπήρξε τεράστιος, πενταπλασιάζοντας τον αριθμό των μεταναστών πέντε (5) φορές. Από το 1991 έως το 1997, ο αριθμός των αδειών παραμονής που εξέδωσε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης μειώθηκε παρά τη μαζική εισροή μεταναστών στη χώρα.. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις (1997, 2001) είχαν κάποια προσωρινά αποτελέσματα όσον αφορά τη νομιμοποίηση των μεταναστών. Ωστόσο η μεγάλη πλειοψηφία παρέμεινε σε καθεστώς παρανομίας.

Η Απογραφή του 1991 δεν κατέγραψε τον ακριβή αριθμό μεταναστών καθώς συγκέντρωσε στοιχεία μόνο για όσους ήταν πολίτες της Ε.Ε. ή όσους διέμεναν νόμιμα στη χώρα. Η Απογραφή του 2001 ωστόσο κατέβαλε σημαντική προσπάθεια να ετοιμάσει μια κατάσταση όλων των μεταναστών (νόμιμων και παράνομων) και σύμφωνα με το Σχήμα 1 το πέτυχε σε μεγάλο βαθμό καθώς έχει υπολογιστεί ότι λιγότερο από 100.000 δεν εγγράφηκαν. Ωστόσο, αν προσθέσουμε τον υποθετικό αριθμό των ομογενών που καταγράφηκαν ως Έλληνες πολίτες το Σχήμα 1 αλλάζει ριζικά. Οι ομογενείς δεν παρουσιάζονται στα στοιχεία της Απογραφής και σε άλλα στοιχεία δεν είναι δυνατό να διακριθούν από τους παράνομους μετανάστες. Αν λάβουμε επίσης υπόψη το πρόβλημα των καθυστερήσεων στις διαδικασίες για την έκδοση αδειών παραμονής και την έλλειψη στοιχείων για τους νόμιμους μετανάστες στα στοιχεία για τις άδειες παραμονής, τότε υπάρχει μόνο ένα συμπέρασμα. Δεν μπορούμε να υπολογίσουμε με ακρίβεια τους αριθμούς των παράνομων και νόμιμων μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα αλλά ούτε και το συνολικό τους αριθμό.

ΣΧΗΜΑ 1: Νόμιμοι και παράνομοι αλλοδαποί τρίτων χωρών (συμπεριλαμβανομένων των ομογενών) στην Ελλάδα, 1988-2004

Τέλος το Σχήμα 1 δείχνει τη σημασία των τέκνων των αλλοδαπών όχι μόνο για την Ελληνική εκπαίδευση αλλά και ως συνισταμένη της μεταναστευτικής ροής. Αυτό είναι το αποτέλεσμα τριών αλληλένδετων παραγόντων, το μεγάλο ποσοστό Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο μέγεθος και νεώτερη ηλικία των μελών των οικογενειών τους και την αύξηση των αδειών παραμονής για οικογενειακή συνένωση. Συνεπώς οι αλλοδαποί μαθητές αποτελούν το 13% το συνολικού αριθμού των μεταναστών στην Ελλάδα και περίπου το ίδιο ποσοστό του συνολικού αριθμού των μαθητών ολόκληρης της χώρας, με το Αλβανικό στοιχείο να κυριαρχεί αριθμητικά.

Μέχρι το 2004 ο αλλοδαπός πληθυσμός (με συντηρητικούς υπολογισμούς των παράνομων μεταναστών) ανέρχεται στις 900.000 άτομα που δεν ανήκουν σε χώρες της Ε.Ε. ή της Ε.Ζ.Ε.Σ ή έχουν την ιδιότητα του ομογενή. Αν συμπεριλάβουμε τους πολίτες της Ε.Ε. ο συνολικός αριθμός των αλλοδαπών ανέρχεται στις 950.000. Αυτός ο αριθμός ξεπερνά κατά 200.000 τον αριθμό των αλλοδαπών που έχουν εγγραφεί στην Απογραφή του 2001 και ανεβάζει το ποσοστό των αλλοδαπών επί του συνολικού πληθυσμού της χώρας στο 8,5%. Αν όμως προσθέσουμε και τον αριθμό των μεταναστών που έχουν κάρτα ομογενή τότε ο αριθμός ανέρχεται σε 1,15 εκατομμύριο ανθρώπους, δηλαδή περίπου στο 10,3% του συνολικού πληθυσμού. Ωστόσο, χωρίς αξιοποιήσιμα στοιχεία για όλους τους νόμιμους μετανάστες στην Ελλάδα και χωρίς αξιόπιστα στοιχεία για τις παροχές υπηκοότητας αυτά τα νούμερα δεν είναι αναξιόπιστα.

Η κατανομή των μεταναστών στην Ελλάδα: πληροφορίες από την Απογραφή του 2001

Η Απογραφή κατέγραψε 762.191 άτομα που κατοικούν στη χώρα χωρίς Ελληνική υπηκοότητα και που αποτελούν το 7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Από αυτό τον αριθμό οι 48.560 αλλοδαποί είναι πολίτες της Ε.Ε. ή της ΕΖΕΣ, υπάρχουν ακόμη 17.426 Κύπριοι που απολαμβάνουν κάποια προνόμια λόγω της υπηκοότητάς τους. Οι υπόλοιποι 690.000 είναι υπήκοοι τρίτων χωρών (όχι όμως ομογενείς) και για όσους από αυτούς είναι ενήλικες (άνω των 18 ετών) απαιτείται από το νόμο να έχουν κανονική άδεια παραμονής στη χώρα.

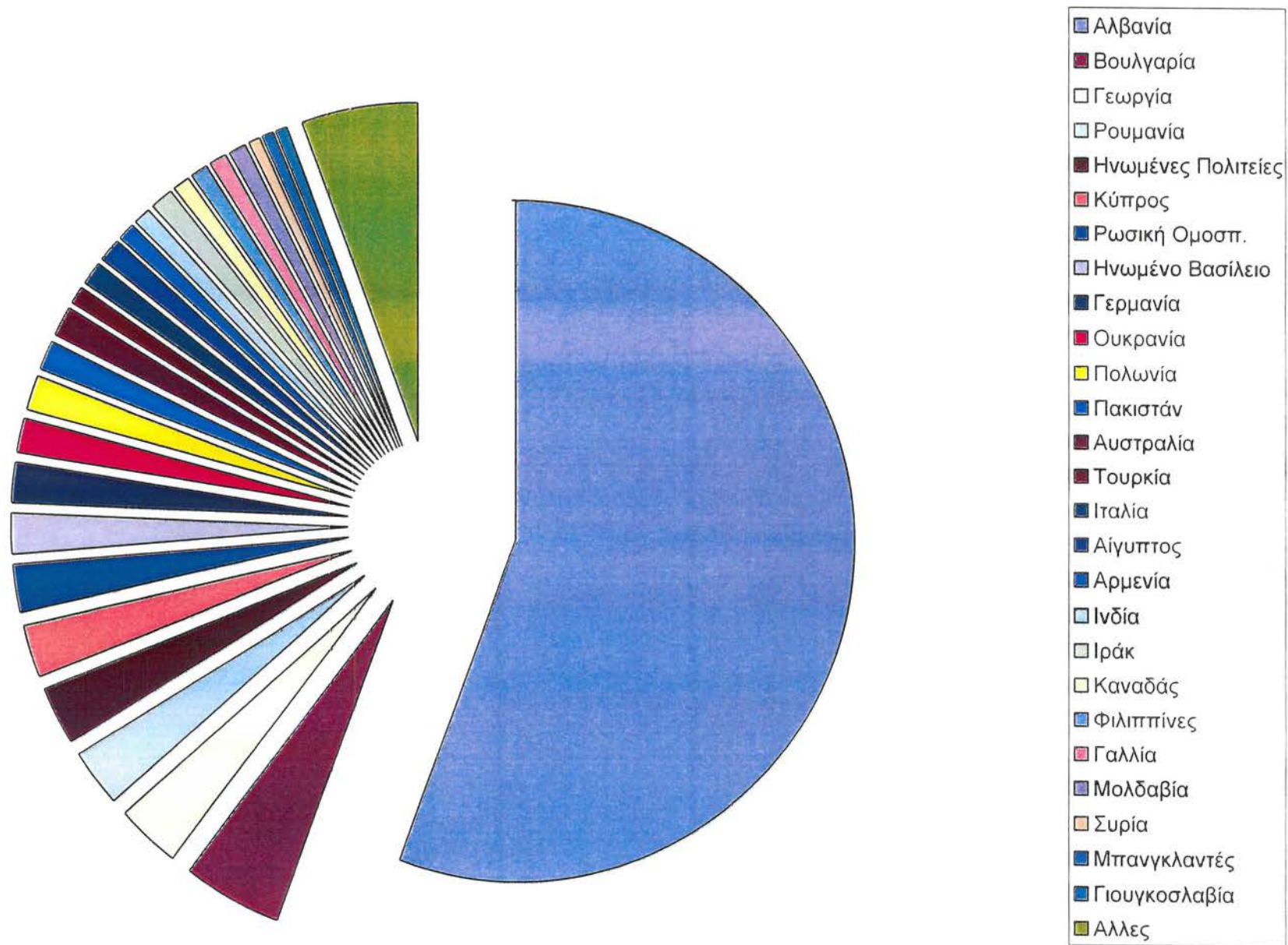
Υπηκοότητες

Το **Σχήμα 2** δείχνει την κατανομή των αλλοδαπών ανά εθνικότητα με τους Αλβανούς να αποτελούν το 56% του συνόλου των μεταναστών. Ακολουθούν οι Βούλγαροι (5%), οι Γεωργιανοί (3%) και οι Ρουμάνοι (3%). Οι Αμερικανοί, Κύπριοι, Βρετανοί, και Γερμανοί παρουσιάζονται ως σημαντικές κοινότητες και η καθεμία αποτελεί περίπου το 2% του συνόλου του αλλοδαπού πληθυσμού. Ωστόσο, η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα της Ε.Ε. η οποία έχει μια εθνικότητα μεταναστών τα οποία ξεπερνά το 50% του συνόλου των αλλοδαπών που βρίσκονται στη χώρα.

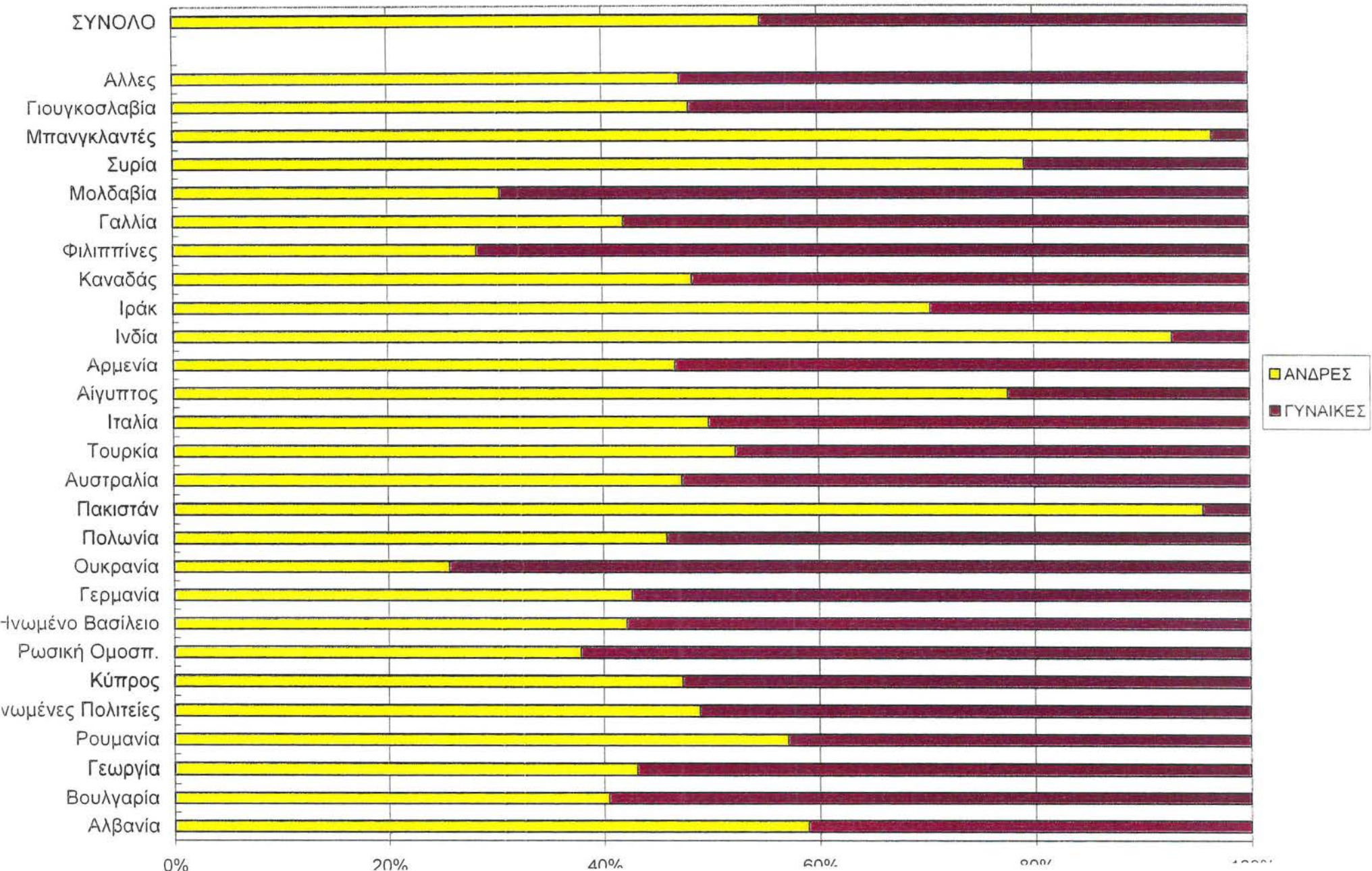
Αναλογία των δύο φύλων

Όπως φαίνεται από το **Σχήμα 3**, η αναλογία των δύο φύλων στις διάφορες εθνικότητες των αλλοδαπών δεν είναι σταθερή. Υπάρχει μια σχετική ισορροπία στην αναλογία των δύο φύλων, όμως για ορισμένες εθνικότητες παρατηρούνται μεγάλες διαφοροποιήσεις. Πιο συγκεκριμένα οι Ασιατικές χώρες (Πακιστάν, Μπαγκλαντές και Ινδία) έχουν εξ ολοκλήρου σχεδόν μόνο ανδρικό πληθυσμό. Το ίδιο ισχύει και για τις Αραβικές χώρες. Η Συρία και η Αίγυπτος έχουν ποσοστά ανδρικού πληθυσμού της τάξης του 80%. Άλλες εθνικότητες έχουν υψηλή παρουσία γυναικείου πληθυσμού. Η Ουκρανία, οι Φιλιππίνες και η Μολδαβία έχουν ποσοστά γυναικείου πληθυσμού της τάξης του 70%. Η Αλβανία και η Ρουμανία έχουν ποσοστό 60% ανδρών μεταναστών. Οι άλλες σημαντικές αριθμητικά εθνικότητες (Βουλγαρία, Γεωργία, Η.Π.Α., Κύπρος, Ρωσία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Πολωνία) έχουν ποσοστά γυναικείου πληθυσμού που ανέρχεται στο 50-60% του συνολικού πληθυσμού. Τέλος οι Πακιστανοί που έχουν ποσοστό πληθυσμού 1,4% του

ΣΧΗΜΑ 2: Κυριότερες Εθνικότητες, Απογραφή 2001

ΣΧΗΜΑ 3: Αναλογία των δύο φύλων στις ομάδες μεταναστών, Απογραφή 2001

συνολικού αριθμού των μεταναστών στην Ελλάδα, δεν έχουν σχεδόν καθόλου γυναικείο πληθυσμό.

Ηλικιακή κατατομή ανά εθνικότητα

Γύρω στο 80% των μεταναστών βρίσκονται σε εργάσιμη ηλικία (15-64), ποσοστό που έρχεται σε αντίθεση με το 68% του Ελληνικού πληθυσμού. Η ειδοποιός διαφορά με τον Ελληνικό πληθυσμό είναι η παρουσία περισσότερων Ελλήνων ηλικιωμένων. Επιπλέον, ο αλλοδαπό πληθυσμό παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών σε σχέση με τον ελληνικό (17% για τους αλλοδαπούς και 15% για τους Έλληνες).

Ο Πίνακας 1 παραθέτει συνοπτικά στοιχεία ανά γεωγραφική περιοχή της καταγωγής των αλλοδαπών και Ελλήνων. Και για τα δύο φύλα, η Κεντρική Ευρώπη (δηλ. η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Πολωνία) κυριαρχεί σε ολόκληρο το ηλικιακό φάσμα- ακόμα και στην ομάδα των 85+ ετών. Ο Πίνακας 1 δείχνει επίσης πόσοι μετανάστες τρίτων χωρών (εκτός Ε.Ε.) βρίσκονται πάνω από την ηλικία των 18 το 2004 και οφείλουν να έχουν άδεια παραμονής. Οι υπολογισμοί στη δεξιά πλευρά ανέρχονται σε 592.159 άτομα ηλικίας 15+ ενώ το 2001 που όφειλαν να έχουν άδεια παραμονής.

Περιοχή στην Ελλάδα

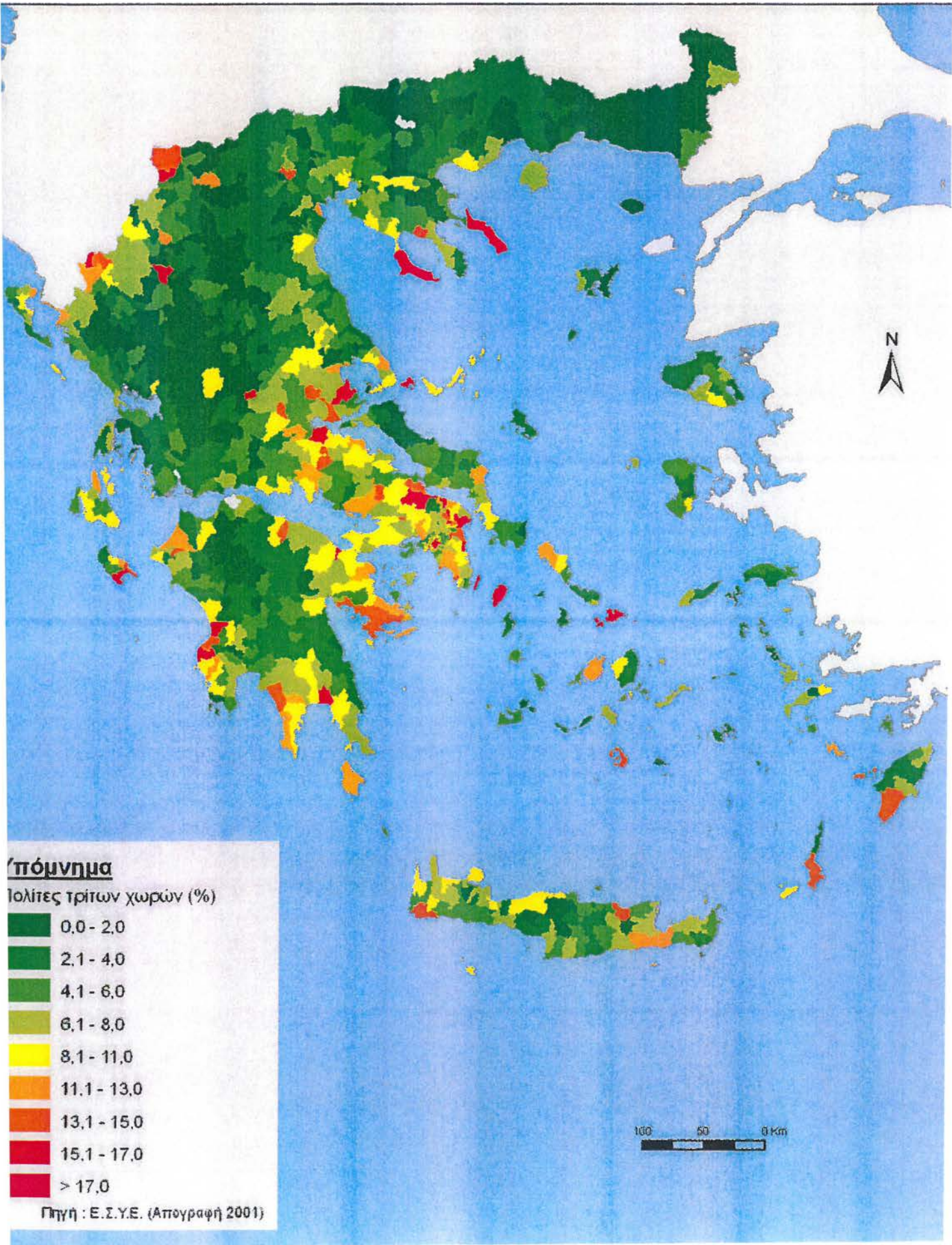
Για πρώτη φορά λεπτομερείς πληροφορίες για τις περιοχές συγκέντρωσης αλλοδαπών στην Ελλάδα διατέθηκαν από τη Στατιστική Υπηρεσία. Οι Χάρτες 1 & 2 δείχνουν την παρουσία αλλοδαπών ανά δήμο και υποδηλώνουν ένα μεγάλο φάσμα πυκνότητας του αλλοδαπού πληθυσμού που κυμαίνεται ανάμεσα στο 0 και 25%. Εξετάζοντας την παρουσία αλλοδαπών από χώρες εκτός Ε.Ε. παρατηρούμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά (13-25%) επί του συνολικού πληθυσμού εμφανίζονται στα νησιά (Μύκονος, Κέα, Σκιάθος, Ζάκυνθος), στην Αττική κοντά στην Αθήνα και στα βορειοδυτικά σύνορα της χώρας. Τα χαμηλότερα ποσοστά (0-1,7%) βρίσκονται στα βορειοανατολικά διαμερίσματα της χώρας, γύρω από την Αλεξανδρούπολη και σε μερικές οικονομικά υποανάπτυκτες περιοχές. Οι Χάρτες 3 & 4 δείχνουν τα ποσοστά αλλοδαπών για την περιοχή της Αττικής, μια από τις πιο σημαντικές περιοχές συγκέντρωσης αλλοδαπών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: πραγματικός πληθυσμός ανά φύλο, γεωγραφική περιοχή υπηκοότητας και ηλικιακή ομάδα, 2001

Ηλικιακή Ομάδα	Total	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+																					
Ανδρες																																								
Χώρα Υπηκοότητας																																								
1	Ευρώπη	5,333,676	268,909	277,880	302,226	376,112	426,851	422,649	428,742	382,753	380,847	351,808	335,150	269,247	296,481	290,253	246,061	144,173	78,406		55,128																			
11	Ελληνες	4,997,874	251,336	258,167	281,107	346,375	380,799	372,993	386,245	350,475	354,341	333,834	323,120	262,509	291,375	286,650	243,634	142,780	77,625		54,509																			
12	Υπόλοιπη ΕΕ	18,810	956	1,082	1,074	1,097	1,121	1,397	1,688	1,777	1,626	1,475	1,402	1,238	1,167	737	475	279	136		75																			
13	ΕΖΕΣ	574	46	50	56	25	28	33	30	40	34	48	42	35	36	16	9	4		0																				
14	Κεντρική Ευρώπη	292,437	16,082	17,754	18,828	26,788	40,828	48,729	38,390	28,265	22,811	14,672	9,038	4,752	3,268	2,339	1,480	701	382		330																			
Νέα Ευρωπαϊκά Ανεξάρτητα Κράτη																																								
15	Υπόλοιπη Ευρώπη	11,680	348	655	946	962	1,222	1,505	1,382	1,308	1,191	871	495	226	229	125	85	65	35		30																			
16	Ευρώπη	12,301	141	172	215	875	2,853	1,052	1,007	880	844	908	973	489	407	366	371	340	224		184																			
Ευρώπη χωρίς Ελλάδα																																								
2	Ασία	335,802	17,573	19,713	21,119	29,737	46,052	49,656	42,497	32,278	26,506	17,974	12,030	6,738	5,106	3,603	2,427	1,393	781		619																			
3	Αμερική	51,838	1,253	1,435	1,845	2,938	7,786	10,095	8,935	6,438	4,635	2,858	1,566	715	571	353	222	105	51		37																			
4	Αφρική	12,708	458	661	876	923	1,110	1,207	987	967	817	693	754	666	706	664	576	370	176		97																			
5	Ωκεανία	10,417	440	270	204	241	838	1,731	2,323	1,782	1,110	607	370	193	109	58	56	39	28		18																			
		4,193	129	193	237	249	325	443	489	351	203	148	237	266	306	265	216	74	38		24																			
		414,958	19,853	22,272	24,281	34,088	56,111	63,132	55,231	41,816	33,271	22,280	14,957	8,578	6,798	4,943	3,497	1,981	1,074	795	348,552																			
Γυναίκες																																								
Χώρα Υπηκοότητας																																								
1	Ευρώπη	5,464,251	255,945	262,225	278,182	342,431	393,732	404,770	420,991	384,352	388,565	353,442	346,042	287,216	340,117	330,356	296,807	183,566	109,201		86,311																			
11	Ελληνες	5,174,032	239,629	244,124	259,446	320,163	361,153	366,991	386,091	355,245	363,072	334,692	333,191	280,241	334,643	326,626	293,715	181,527	108,053		85,430																			
12	Υπόλοιπη ΕΕ	28,087	946	980	939	1,175	1,480	2,328	3,613	4,165	3,327	2,438	2,091	1,603	1,216	670	476	391	158		131																			
13	ΕΖΕΣ	1,099	50	54	40	41	50	79	123	158	150	90	84	61	48	31	17	11	7		5																			
14	Κεντρική Ευρώπη	222,433	14,870	16,203	16,610	17,528	26,175	30,638	27,108	20,901	17,834	12,638	8,166	4,229	3,235	2,370	1,840	1,036	602		430																			
Νέα Ευρωπαϊκά Ανεξάρτητα Κράτη																																								
15	Υπόλοιπη Ευρώπη	25,537	320	706	960	1,076	2,472	4,057	3,402	3,017	3,184	2,772	1,782	666	503	190	202	135	44		49																			
16	Ευρώπη	13,063	130	158	187	2,448	2,402	677	654	866	998	812	708	416	472	469	557	506	337		266																			
Ευρώπη χωρίς Ελλάδα																																								
2	Ασία	290,219	16,316	18,101	18,736	22,268	32,579	37,779	34,900	29,107	25,493	18,750	12,851	6,975	5,474	3,730	3,092	2,039	1,148		881																			
3	Αμερική	31,379	1,092	1,363	1,645	1,921	2,639	3,480	4,115	4,039	3,695	2,853	1,787	852	774	452	328	175	88		81																			
4	Αφρική	14,548	405	576	719	854	1,119	1,533	1,632	1,508	1,293	1,019	932	664	636	559	537	309	136		117																			
5	Ωκεανία	5,265	398	228	215	231	594	902	863	626	378	270	177	115	69	62	61	35	22		19																			
		4,827	131	195	214	223	337	507	747	537	343	239	304	268	290	211	145	69	41		26																			
		346,238	18,342	20,463	21,529	25,497	37,268	44,201	42,257	35,817	31,202	23,131	16,051	8,874	7,243	5,014	4,163	2,627	1,435	1,124	285,904																			
ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ																																								
																					A+Θ	592,159																		

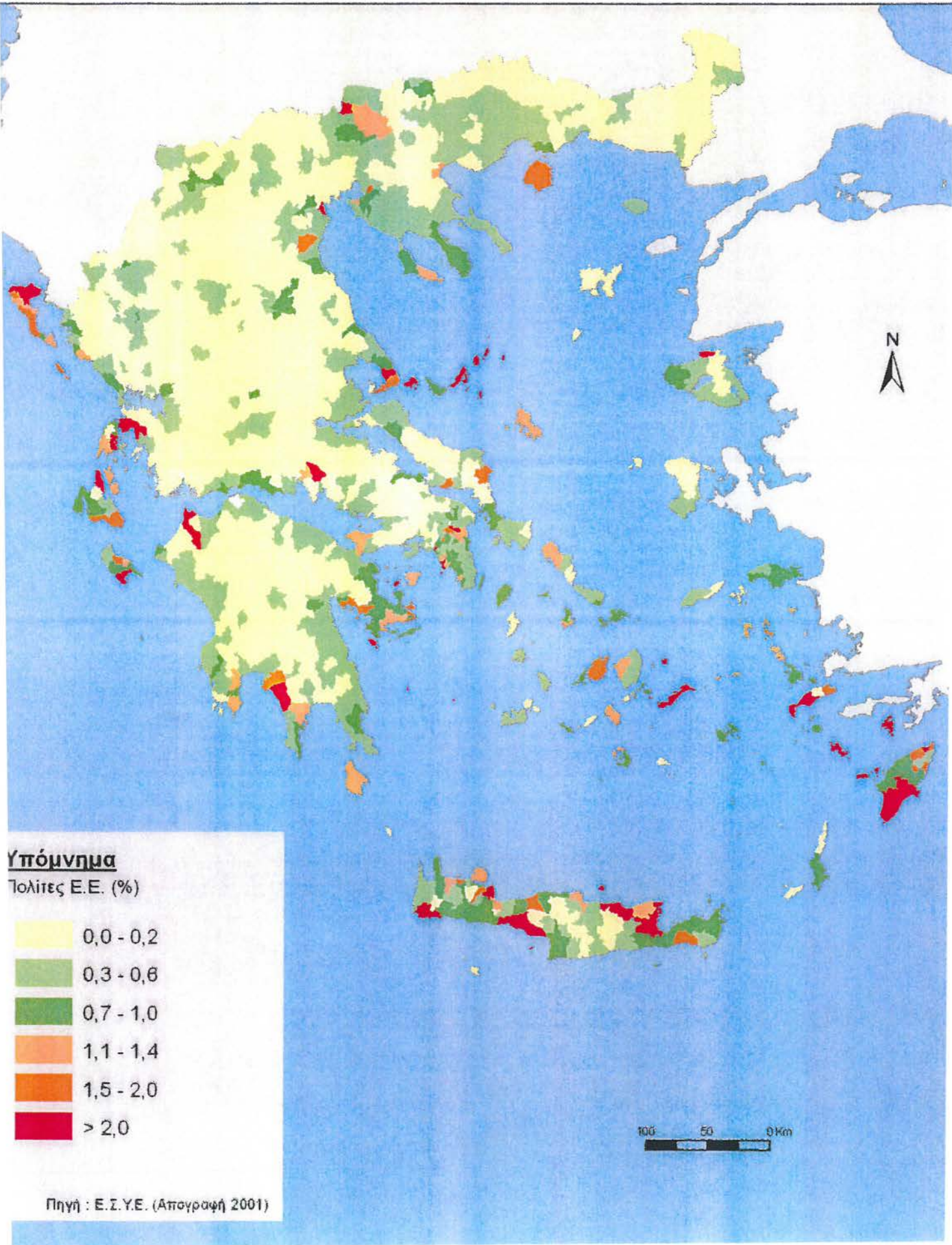
ΧΑΡΤΗΣ 1:

Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Πολίτες τρίτων χωρών)

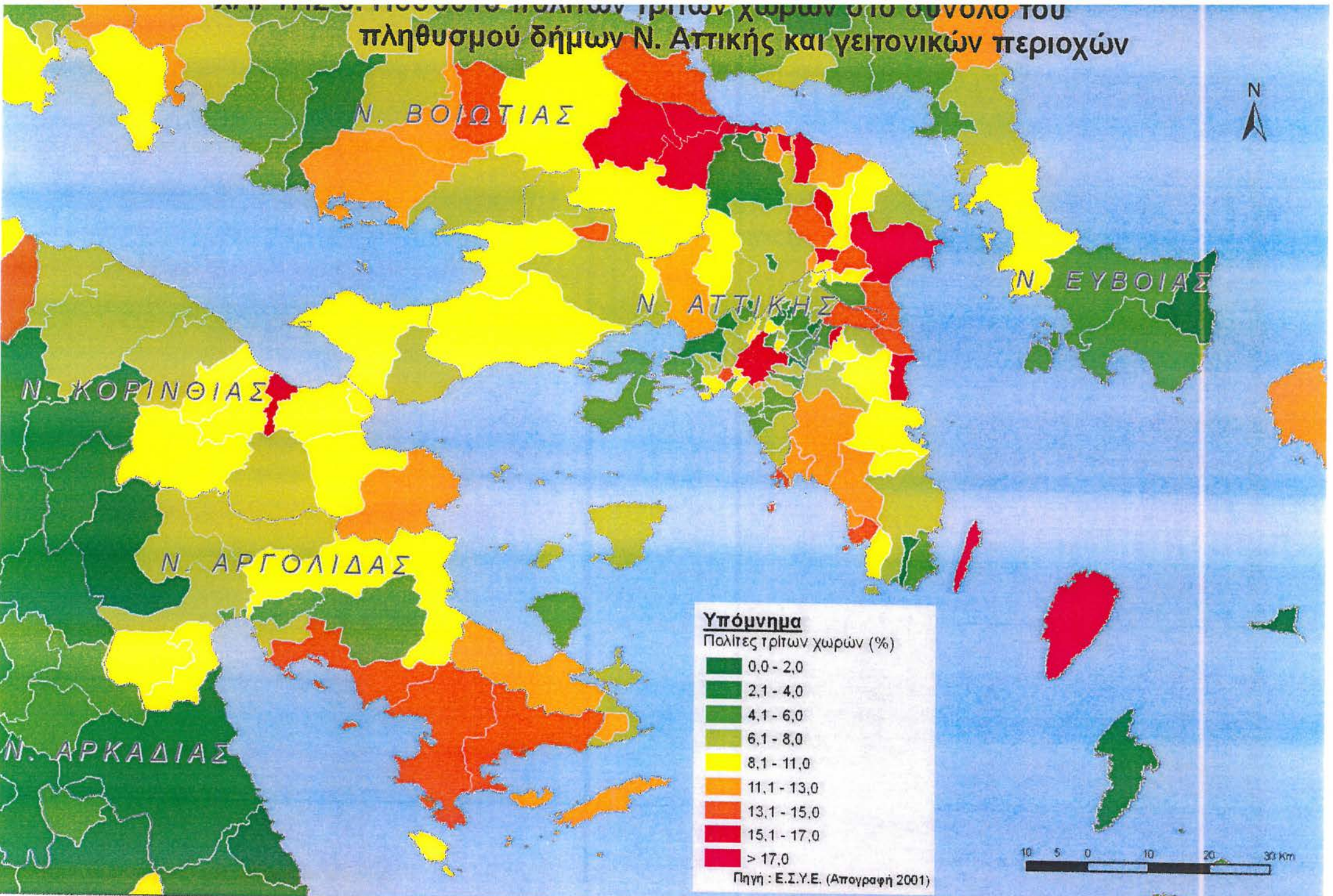

ΧΑΡΤΗΣ 2:

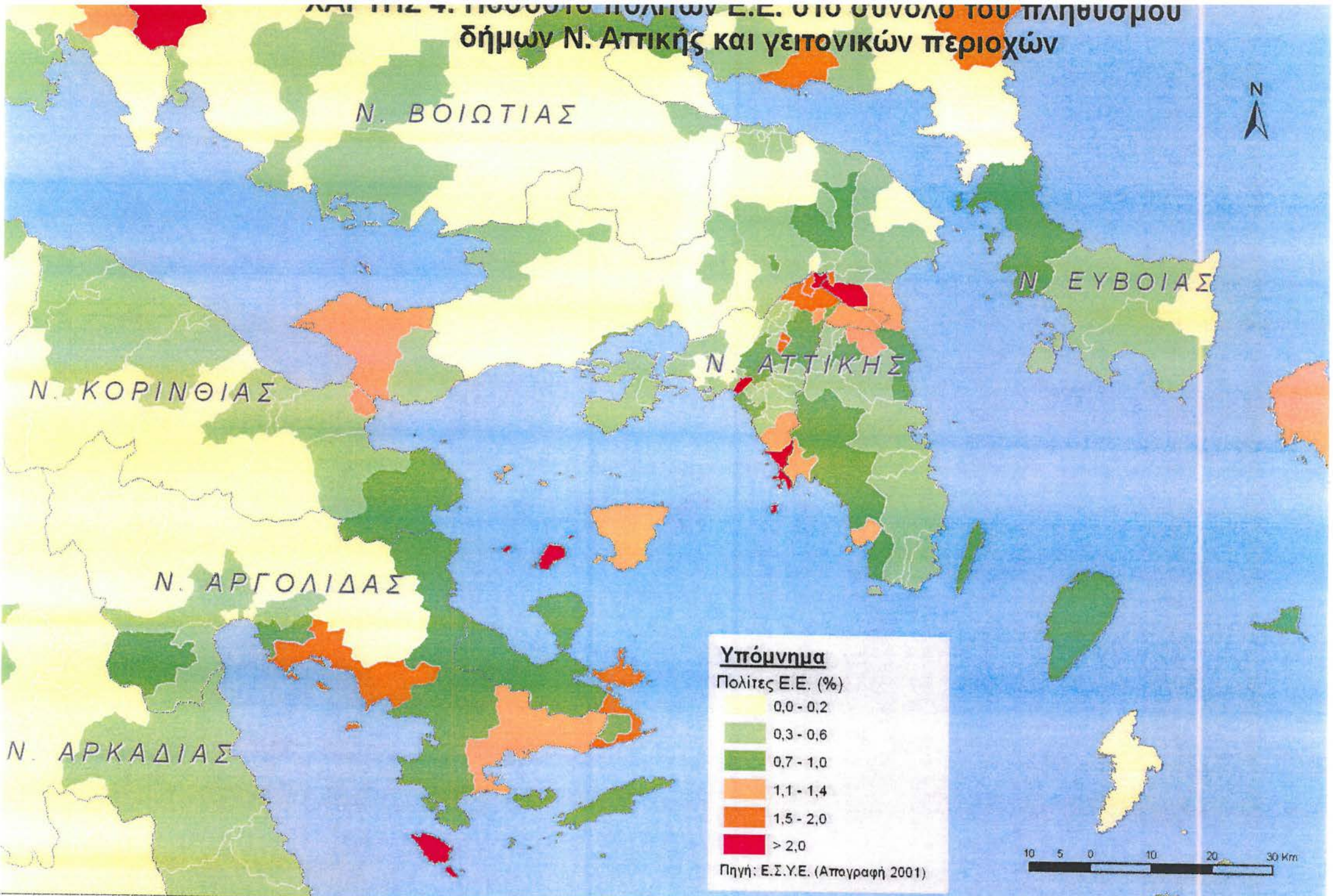
Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο
(Πολίτες Ευρωπαϊκής Ένωσης)

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΔΗΜΩΝ Ν. ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΓΕΙΤΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ 4. ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΟΛΙΤΩΝ Ε.Ε. ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
δήμων Ν. Αττικής και γειτονικών περιοχών

Η μεγαλύτερη συγκέντρωση αλλοδαπών τρίτων χωρών (εκτός Ε.Ε.) παρατηρείται στο Δήμο της Αθήνας, με 132.000 μετανάστες που αποτελούν το 17% του συνολικού πληθυσμού. Η Θεσσαλονίκη ακολουθεί με 27.000 αλλοδαπούς που αποτελούν όμως μόνο το 7% του πληθυσμού. Μετά από αυτές τις περιοχές ακολουθούν τα προάστια της Αθήνας. Τα νησιά δείχνουν επίσης μεγάλα ποσοστά μεταναστών (πχ Κρήτη, Ρόδος, Κέρκυρα και Ζάκυνθος).

Οι συγκεντρώσεις αλλοδαπού πληθυσμού από χώρες της Ε.Ε. κυμαίνονται σε χαμηλά ποσοστά, αν και φτάνουν στο 6,4% του συνολικού πληθυσμού στην Αλόνησο. Παρατηρούνται σημαντικές συγκεντρώσεις στα πιο ευκατάστατα προάστια της Αθήνας και σε ορισμένα Ελληνικά νησιά (Ρόδος, Λίνδος, Νότια Ρόδος, Σύμη, Αμοργός, Σκιάθος, Σπέτσες). Επιπλέον, κάποιες ομάδες αλλοδαπών της Ε.Ε. βρίσκονται στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη συνήθως σε προάστια όπως η Εκάλη, η Κηφισιά, η Γλυφάδα και η Βούλα και στα νησιά Κέρκυρα και Κω.

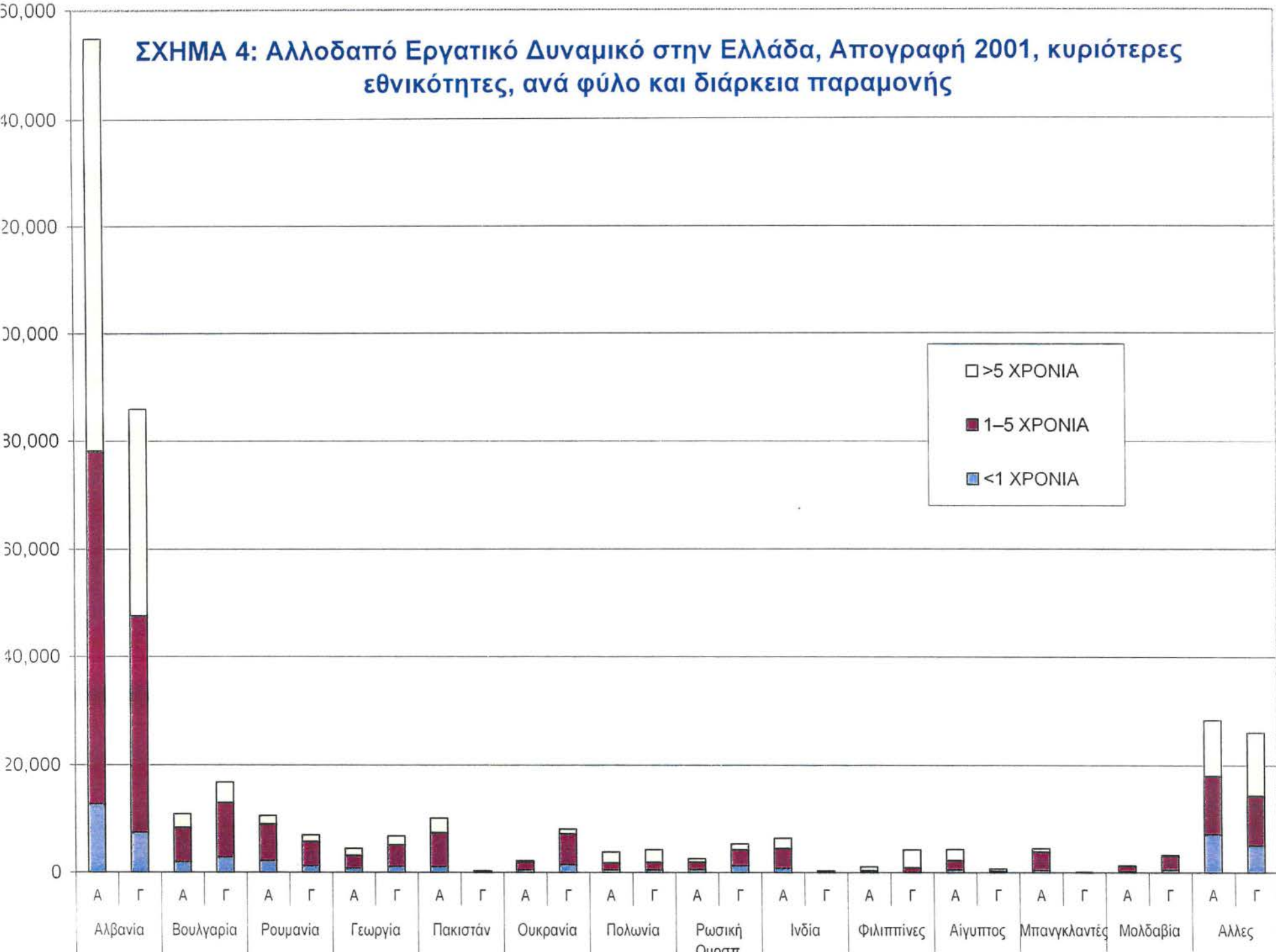
Εξετάζοντας τα μεγάλα αστικά κέντρα είναι προφανές ότι υπάρχουν συγκεντρώσεις αλλοδαπού πληθυσμού από χώρες εντός και εκτός της Ε.Ε. Ωστόσο η πυκνότητα του αλλοδαπού πληθυσμού ποικίλει με βάση ένα ξεκάθαρο γεωγραφικό υπόδειγμα. Η Βόρεια Ελλάδα, ακόμα και όπου υπάρχουν μεγάλοι αριθμοί μεταναστών, έχει χαμηλές συγκεντρώσεις αλλοδαπού πληθυσμού (π.χ. 1-3% στις Σέρρες, τη Δράμα, την Κομοτηνή και την Αλεξανδρούπολη) ακόμα και η Θεσσαλονίκη έχει μόνο 7%. Η Αττική και ορισμένες νησιωτικές περιοχές (π.χ. Χανιά, Ρόδος) έχουν γύρω στο 8% και ο δήμος της Αθήνας 17%.

Διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα

Δεδομένης της απουσίας επίσημων δεδομένων σε αυτό το σημείο- ακόμα και αυτών των καταχωρημένων μεταναστών- μια ερώτηση στην απογραφή ζητάει από τους δηλωμένους αλλοδαπούς εργάτες τον καιρό παραμονής τους στην Ελλάδα, δίνοντας τους τρεις επιλογές: λιγότερο από χρόνο, 1-5 χρόνια και περισσότερο από 5 χρόνια. Το Σχήμα 4 δείχνει τα αποτελέσματα για τις κυριότερες μη οικονομικά αναπτυγμένες χώρες.

Περίπου οι μισοί Αλβανοί άντρες ισχυρίστηκαν ότι είναι στην Ελλάδα περισσότερα από 5 χρόνια, και ανάλογα περίπου το 40% των Αλβανίδων. Οι μετανάστες από τις Φιλιππίνες,

ΣΧΗΜΑ 4: Αλλοδαπό Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα, Απογραφή 2001, κυριότερες εθνικότητες, ανά φύλο και διάρκεια παραμονής

και μέχρι ενός σημείου από την Αίγυπτο και την Πολωνία, φαίνεται σε μεγάλο ποσοστό να παραμένουν στην Ελλάδα για περισσότερο από 5 χρόνια. Πρόσφατοι μετανάστες από τη Βαλκανική και την Ευρώπη απάντησαν κυρίως 1- 5 χρόνια, όπως έπραξαν αυτοί από το Πακιστάν, την Ινδία και το Μπαγκλαντές. Μόνο οι Μολδαβοί δεν αποτελούν μόνιμους κατοίκους για περισσότερα από 5 χρόνια, καθώς και οι άρρενες Ουκρανοί.

Τα αποτελέσματα αυτά είναι σύμφωνα με τα γνωστά μεταναστευτικά μοντέλα των εθνικών ομάδων, και των πρώτων παρατηρήσεων της παρουσίας τους στην Ελλάδα: τα δεδομένα, επομένως εμφανίζονται να είναι αρκετά αξιόπιστα. Αν οι περισσότεροι από αυτούς τους μετανάστες έχουν παραμείνει στην Ελλάδα από το 2001, τότε το επακόλουθο είναι ότι περίπου ο μισός πληθυσμός μεταναστών της Ελλάδας υπερβαίνει σε διάρκεια παραμονής τα 8 χρόνια, και μάλλον το 80% βρίσκεται στη χώρα για τουλάχιστον 5 χρόνια .

Χαρακτηριστικά του μεταναστευτικού πληθυσμού από τα δεδομένα της βάσης δεδομένων Άδειας Παραμονής, 2003- 2004

Η βάση δεδομένων του Υπουργείου Εσωτερικών για τις άδειες παραμονής έχει δυναμικό χαρακτήρα, δηλαδή τα στοιχεία που παρέχει ακόμα και για συγκεκριμένες χρονικές στιγμές είναι διαφορετικά μεταξύ τους ανάλογα με την ημερομηνία εκτύπωσης. Κατά την άποψή μας, αυτός ο παράγοντας δεν έχει γίνει κατανοητός από το Υπουργείο και έχει οδηγήσει σε λανθασμένα δεδομένα τα οποία έχουν διανεμηθεί από το Υπουργείο σε δημοσιογράφους και άλλους. Το πρόβλημα συζητείται στο Β' Μέρος λεπτομερώς, αλλά το αναφέρουμε εδώ προκειμένου τα τωρινά δεδομένα να αναγνώσουν με επιφύλαξη.

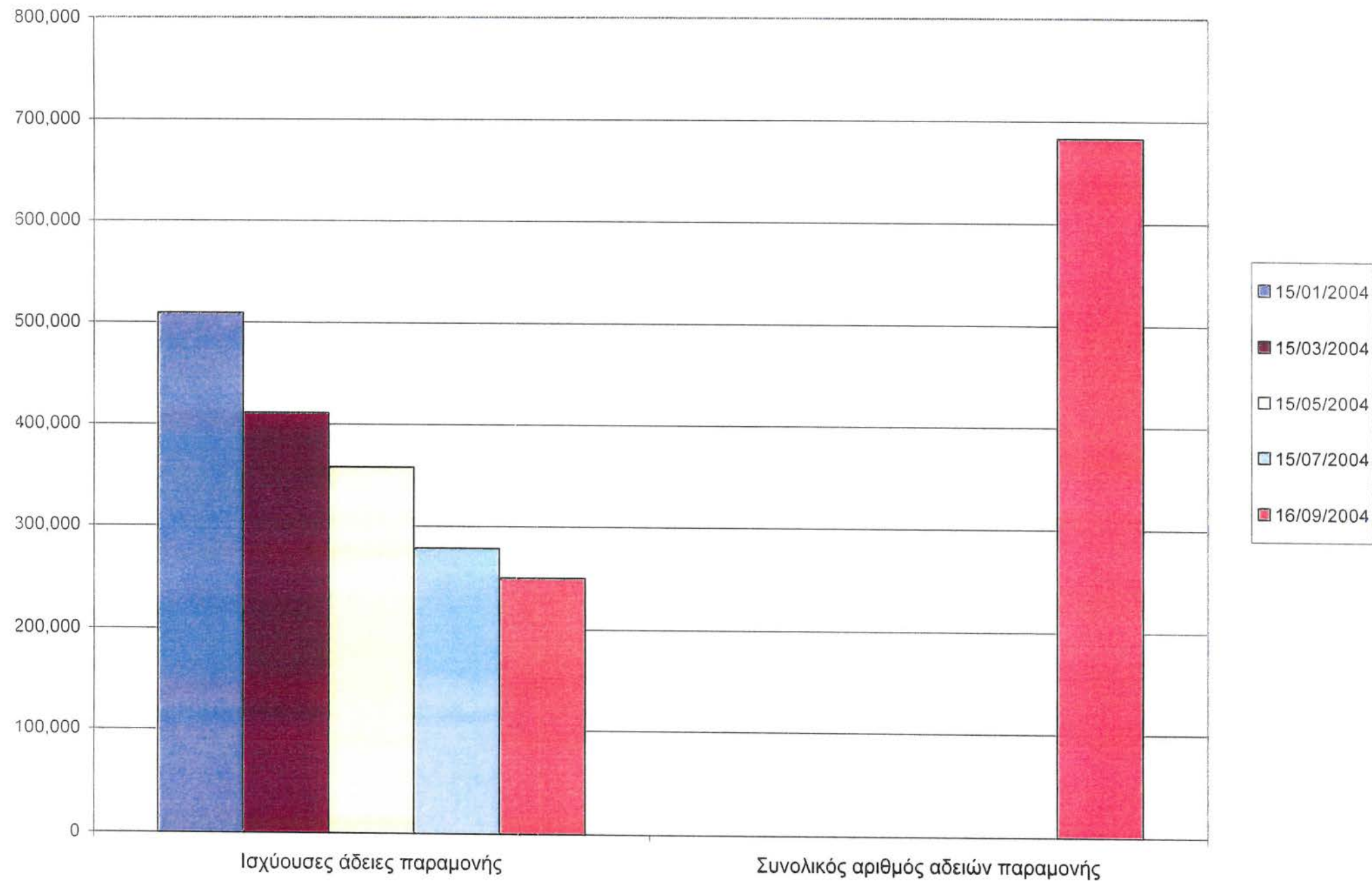
Δύο είδη δεδομένων μας έχουν δοθεί:

- I. Έγκυρες άδειες με βάση την εθνικότητα και το φύλο, σε ημερομηνία αναφοράς
- II. Ακριβείς καταχωρήσεις των αθροιστικά εκδιδόμενων αδειών (από την 1^η Ιουλίου 2003) σε ημερομηνία αναφοράς, κατά εθνικότητα, γένος, και τύπο άδειας.

Ο Τύπος I έχει δοθεί, στις 6 Οκτωβρίου 2004, για τις ημερομηνίες αναφοράς 15/01/04, 15/03/04, 15/05/04, 15/07/04 και 16/09/04.

Τα δεδομένα του Τύπου II έχουν δοθεί με πολλές λεπτομέρειες για την ημερομηνία αναφοράς 16 Σεπτεμβρίου 2004. Περιληπτικά δεδομένα και για τους δύο Τύπους φαίνονται στο **Σχήμα 5**, το οποίο δείχνει ένα αθροιστικό σύνολο 683.324 εκδιδόμενων αδειών, και προφανώς μιας συνεχούς πτώσης του αριθμού των έγκυρων αδειών κατά το 2004 [από 509.168 τον Ιανουάριο σε 250.068 τον Σεπτέμβριο]. Αυτή η πτώση πιστεύουμε ότι είναι απατηλή, και είναι το αποτέλεσμα ή ενός διαχειριστικού ελαττώματος στη στατιστική εξέταση ή παραθέτει την έκδοση ληγμένων ή στα πρόθυρα της λήξης αδειών παραμονής, καθιστώντας άκυρα όλα τα πρόσφατα δεδομένα. Παρόλα αυτά, είμαστε της άποψης ότι τα αθροιστικά δεδομένα είναι χρήσιμα, παρότι αναφέρονται σε ληγμένες άδειες: όπως στις 16 Σεπτεμβρίου 2004, υπήρχαν 432.932 ληγμένες άδειες από τις 683.324 εκδοθείσες. Οι λόγοι για αυτό το πρόβλημα τεκμηριώνονται στο Μέρος Β και δε θα συζητηθούν εδώ: αυτό που είναι σημαντικό είναι ότι τα αθροιστικά δεδομένα παρέχουν έγκυρες πληροφορίες για τις άδειες που εκδόθηκαν το 2003 και στις αρχές του 2004.

ΣΧΗΜΑ 5: Συνολικός αριθμός αδειών παραμονής, 2004

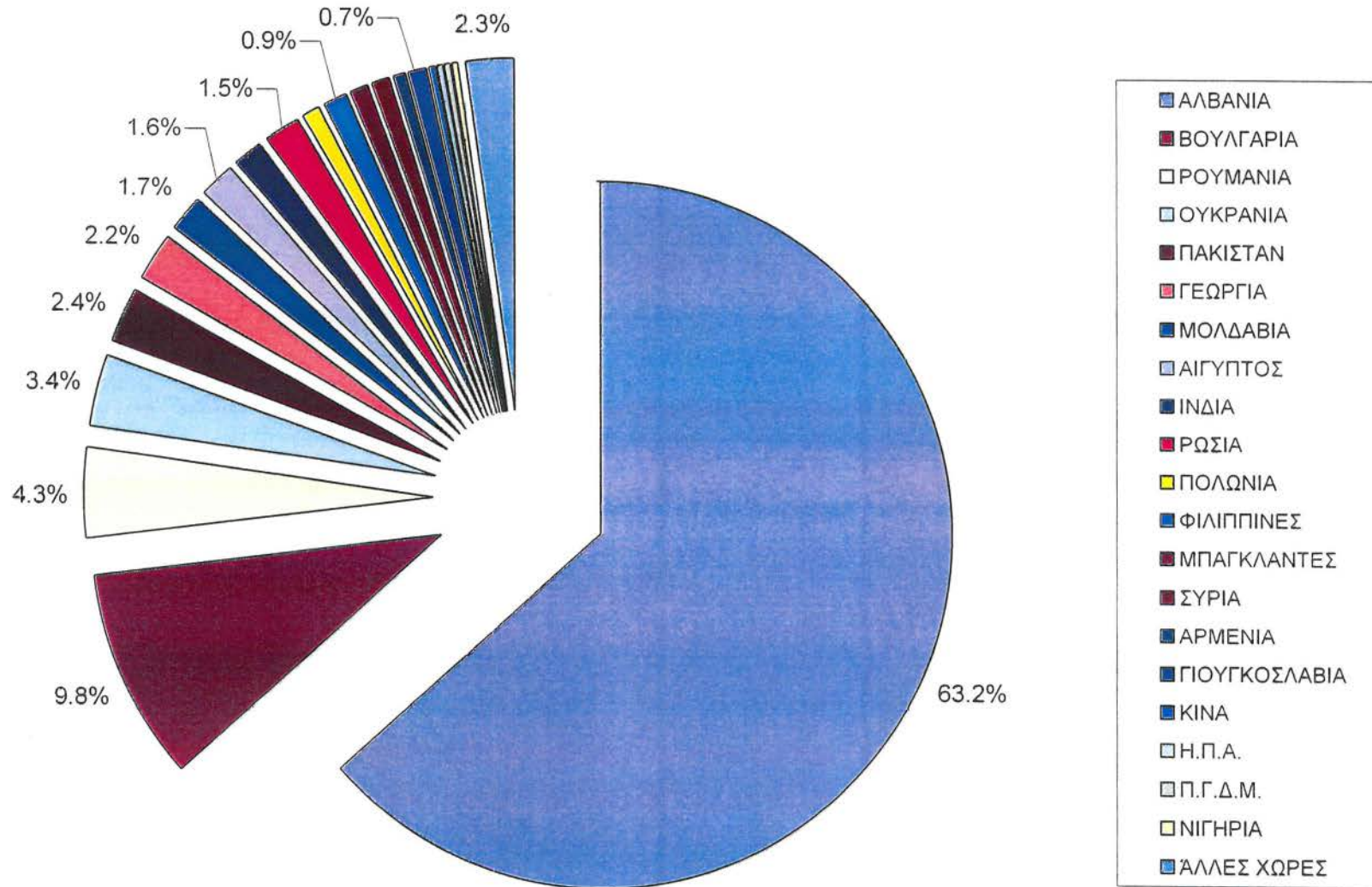
Αριθμός των νόμιμων μεταναστών στην Ελλάδα

Όπως θα πρέπει να είναι φανερό από την παραπάνω συζήτηση, ο αριθμός των νομίμων μεταναστών δεν μπορεί να εκτιμηθεί από τα πρόσφατα δεδομένα. Είναι δυνατό ο αριθμός για τον Ιανουάριο του 2004 (509.000) να είναι σχετικά ακριβής ωστόσο αυτό δεν είναι σίγουρο. Παρόλα αυτά, από τον Οκτώβριο 2004 έχουν εκδοθεί περίπου 700.000 άδειες. Αυτός ο αριθμός είναι υψηλότερος από τον αριθμό της Απογραφής των 592.159 ενηλίκων που πρέπει να έχουν άδεια παραμονής. Παρ' ότι τα παιδιά ηλικίας 14-17, που δεν είναι στο εκπαιδευτικό σύστημα, ζητούν τις δικές τους άδειες, αυτό δεν αλλάζει αισθητά το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει διανείμει περισσότερες άδειες παραμονής σε αριθμό μεγαλύτερο από αυτό που παρουσιάζεται στην Απογραφή. Τα αθροιστικά δεδομένα εμφανίζουν τους Αλβανούς οι οποίοι έχουν εξασφαλίσει άδεια να αριθμούν τους 432.120 – ένας αριθμός επίσης αισθητά παραπάνω από τον αριθμό της Απογραφής των 344.526 ατόμων ηλικίας 15+ ετών το 2001.

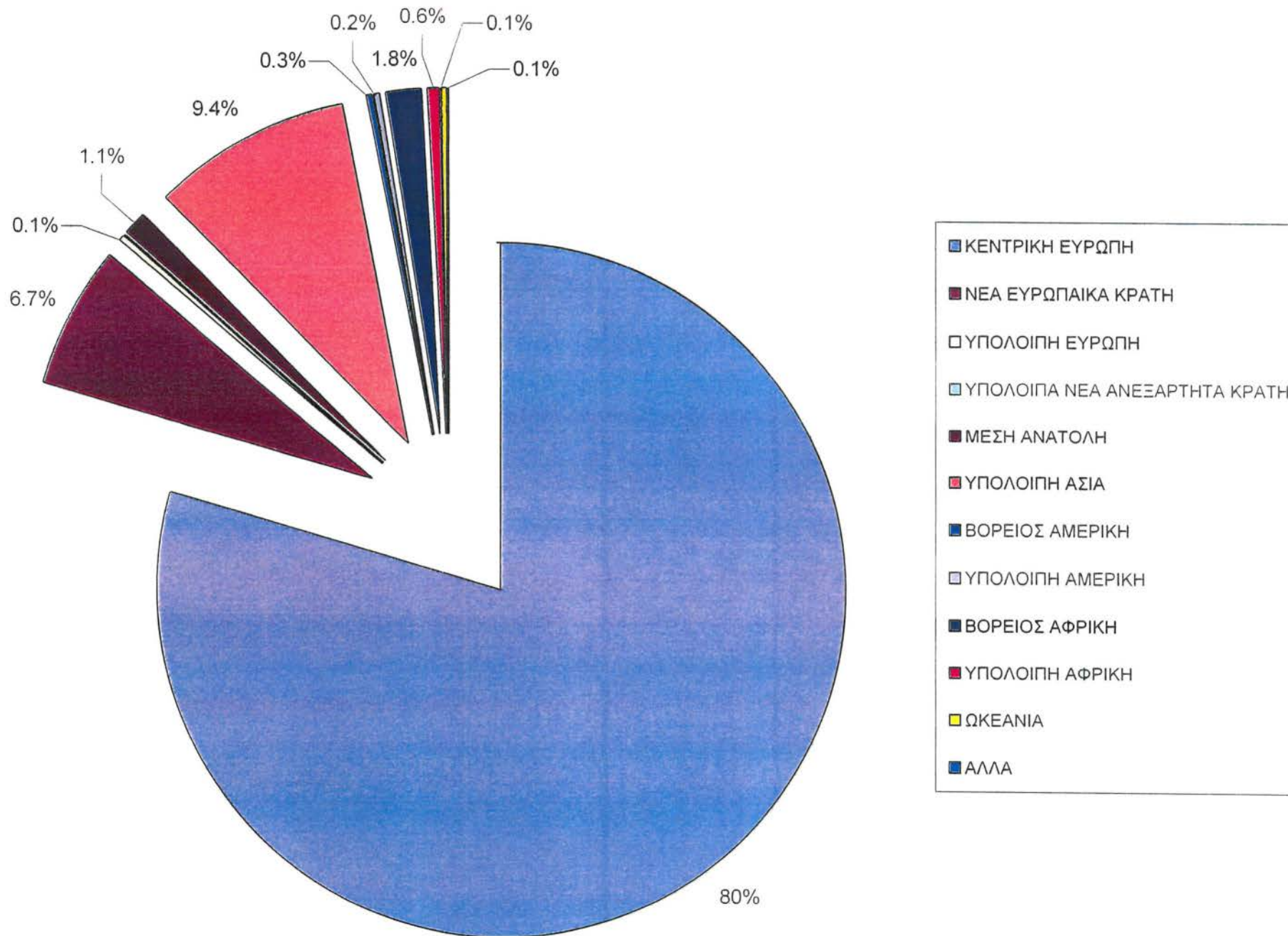
Το **Σχήμα 6** δείχνει τις αναλογίες των εθνικοτήτων με εξασφαλισμένες άδειες παραμονής το 2003- 2004, χρησιμοποιώντας την αθροιστική χρησιμοποίηση δεδομένων. Μετά τη συνήθη κυριαρχία των Αλβανών, υπάρχουν 66.787 Βούλγαροι, 29.108 Ρουμάνοι και 23.008 Ουκρανοί. Όλες οι εθνικότητες δείχνουν μια σημαντική αύξηση στις άδειες σε σύγκριση με την Απογραφή, εκτός από τους Πολωνούς (σημαντική μείωση) και τους Φιλιππινέζους (σχεδόν το ίδιο) Παρ' όλη τους αυξανόμενους αριθμούς σχεδόν όλων των εθνικοτήτων, μερικές εθνικότητες έχουν τροποποιήσει την σειρά κατάταξή τους στην παρουσία ομάδων μεταναστών στην Ελλάδα, κυρίως λόγω των πρόσφατων μεταναστεύσεων: αυτές περιλαμβάνουν τους Βούλγαρους, Ουκρανούς, Γεωργιανούς, Μολδαβούς, Μακεδόνες και Κινέζους. Κοιτώντας προς μια ευρεία γεωγραφική περιοχή καταγωγής, το **Σχήμα 7** δείχνει την συντριπτική σημασία της Κεντρικής Ευρώπης, ακολουθούμενης από την Ασία (κυρίως Πακιστάν, Γεωργία, Ινδία, Φιλιππίνες, Μπαγκλαντές, Αρμενία και Κίνα). Τα Νέα Ευρωπαϊκά Ανεξάρτητα Κράτη είναι εξίσου σημαντικά, με 6.7%: αυτά είναι η Ουκρανία, η Μολδαβία και η Ρωσία.

Μια σύγκριση μεταξύ των μεταναστών που έχουν εξασφαλίσει άδειες παραμονής και αυτών που έχουν καταμετρηθεί στην Απογραφή θα έπρεπε να μας βοηθάει να αποκτήσουμε μια καλύτερη εικόνα των εξελίξεων. Το **Σχήμα 8** δείχνει ακριβώς αυτό το

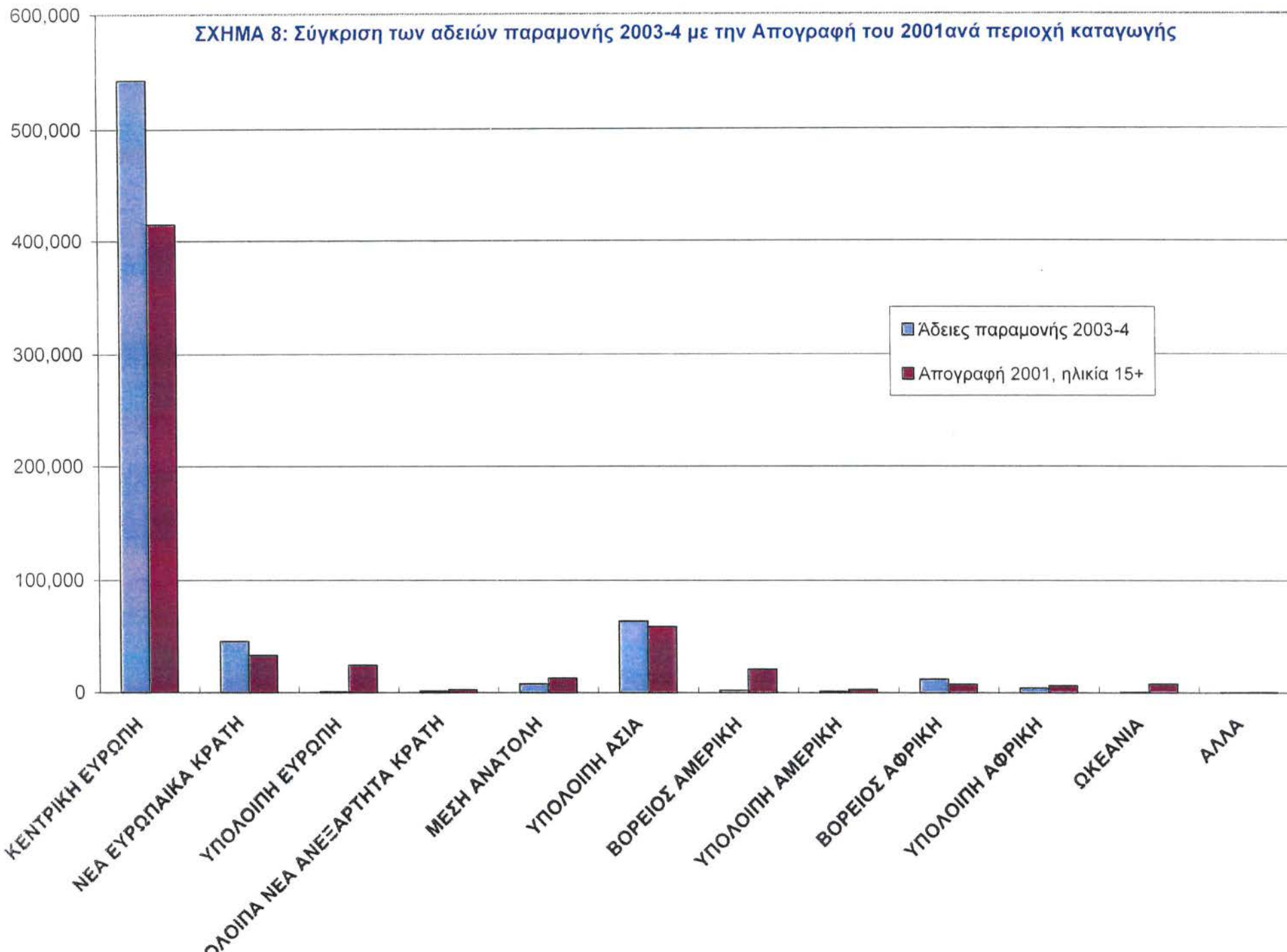
ΣΧΗΜΑ 6: Κυριότερες Εθνικότητες των κατόχων αδειών παραμονής στην Ελλάδα, 2003-4

ΣΧΗΜΑ 7: Καταγωγή των κατόχων αδειών παραμονής στην Ελλάδα, 2003-4

ΣΧΗΜΑ 8: Σύγκριση των αδειών παραμονής 2003-4 με την Απογραφή του 2001 ανά περιοχή καταγωγής

στοιχείο ανά χώρα καταγωγής για άτομα ηλικίας 15+ στην Απογραφή και κατόχους αδειών παραμονής. Είναι ξεκάθαρο υπάρχουν περίπου 120.000 επιπλέον άτομα από την Κεντρική Ευρώπη, αλλά μόνο μικρές καταγεγραμμένες αυξήσεις από τα Νέα Ανεξάρτητα Ευρωπαϊκά Κράτη, την Ασία και τη Βόρεια Αφρική.

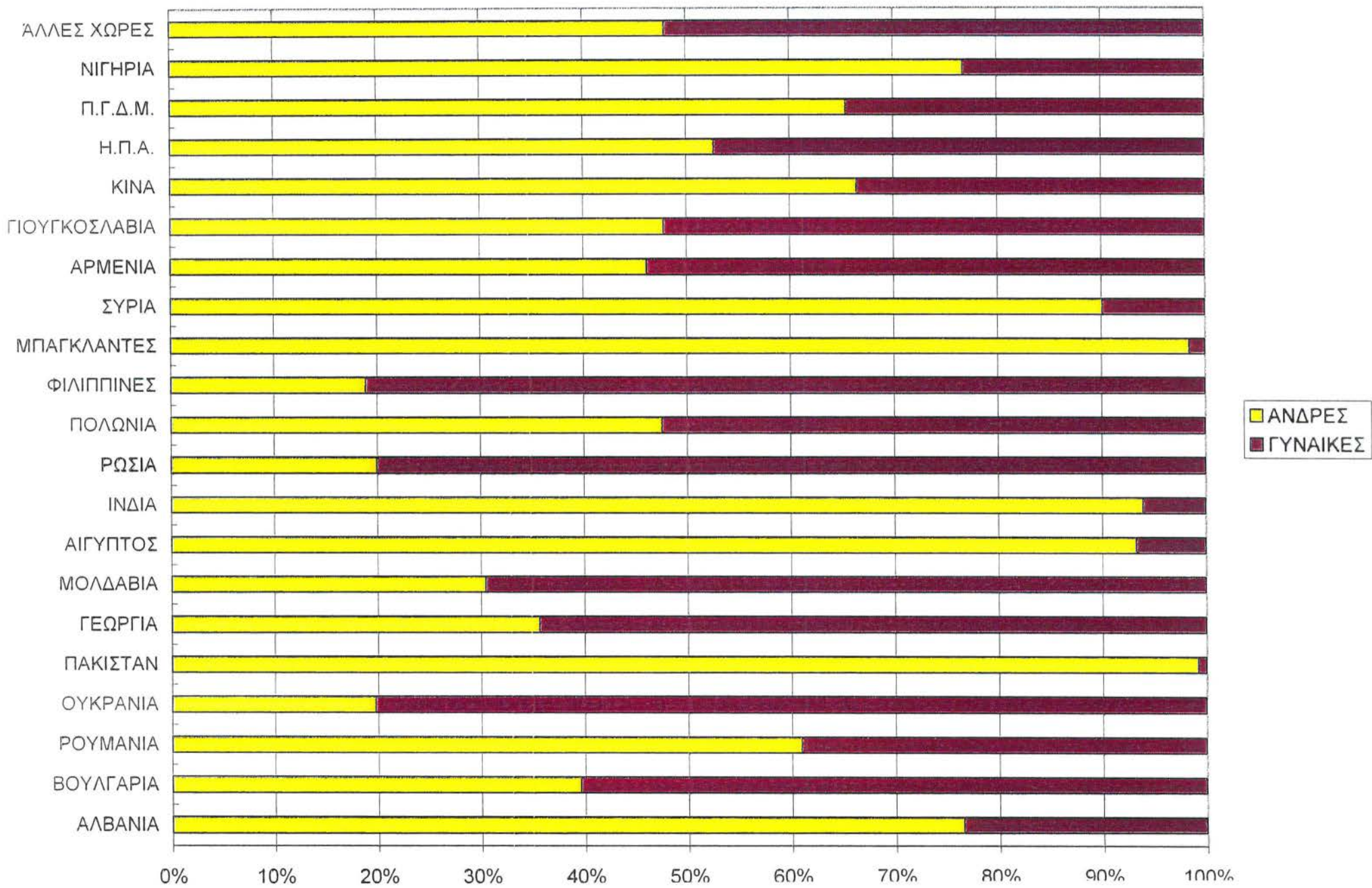
Ισορροπία Φύλων των ομάδων μεταναστών

Δεδομένων των ξεκάθαρων χαρακτηριστικών στις αναλογίες φύλου των εθνικών ομάδων, αυτό θα έπρεπε να αποτελεί ζήτημα ενδιαφέροντος. Το **Σχήμα 9** δείχνει τις ισορροπίες των κυριότερων εθνικοτήτων. Υπάρχουν μερικές εκπλήξεις εδώ. Παρότι το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές και η Συρία δείχνουν την αναμενόμενη κυριαρχία των αντρών, μερικές χώρες έχουν περιέλθει σε χειρότερη κατάσταση σε σύγκριση με τα δεδομένα που δείχνει η Απογραφή (βλέπε Σχήμα 3). Συγκεκριμένα, η Συρία δείχνει 90% άντρες, η Αίγυπτος πάνω από 90%, η Ρουμανία τώρα πάνω από 60% και η Αλβανία από 58% σε 76%. Αυτή η τάση υποδηλώνει την αυξημένη χρήση του αντρικού εργατικού δυναμικού βαριάς χρήσης, και είναι συνεπής με την εκτεταμένη κατασκευαστική εργασία κατά τα τελευταία δύο χρόνια για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Οι ανισορροπίες στα φύλα μεταξύ των εθνικοτήτων με θηλυκή προκατάληψη έχουν επίσης επιδεινωθεί, λόγω των εξής δεδομένων: Οι Φιλιππίνες, η Ουκρανία και η Ρωσία είναι τώρα κατά 80% θηλυκού γένους. [με δεδομένα της Απογραφής, 25-40%]. Είναι πιθανόν ότι αυτό μπορεί να εξηγηθεί λόγω της έμφασης στην εργασία για την κατοχή μιας νόμιμης θέσης στην Ελλάδα, η οποία, όσο απορροφά νέα εργατική μετανάστευση, μπορεί να αφήνει άλλους χωρίς σταθερή εργασία σαν παράνομους μετανάστες.

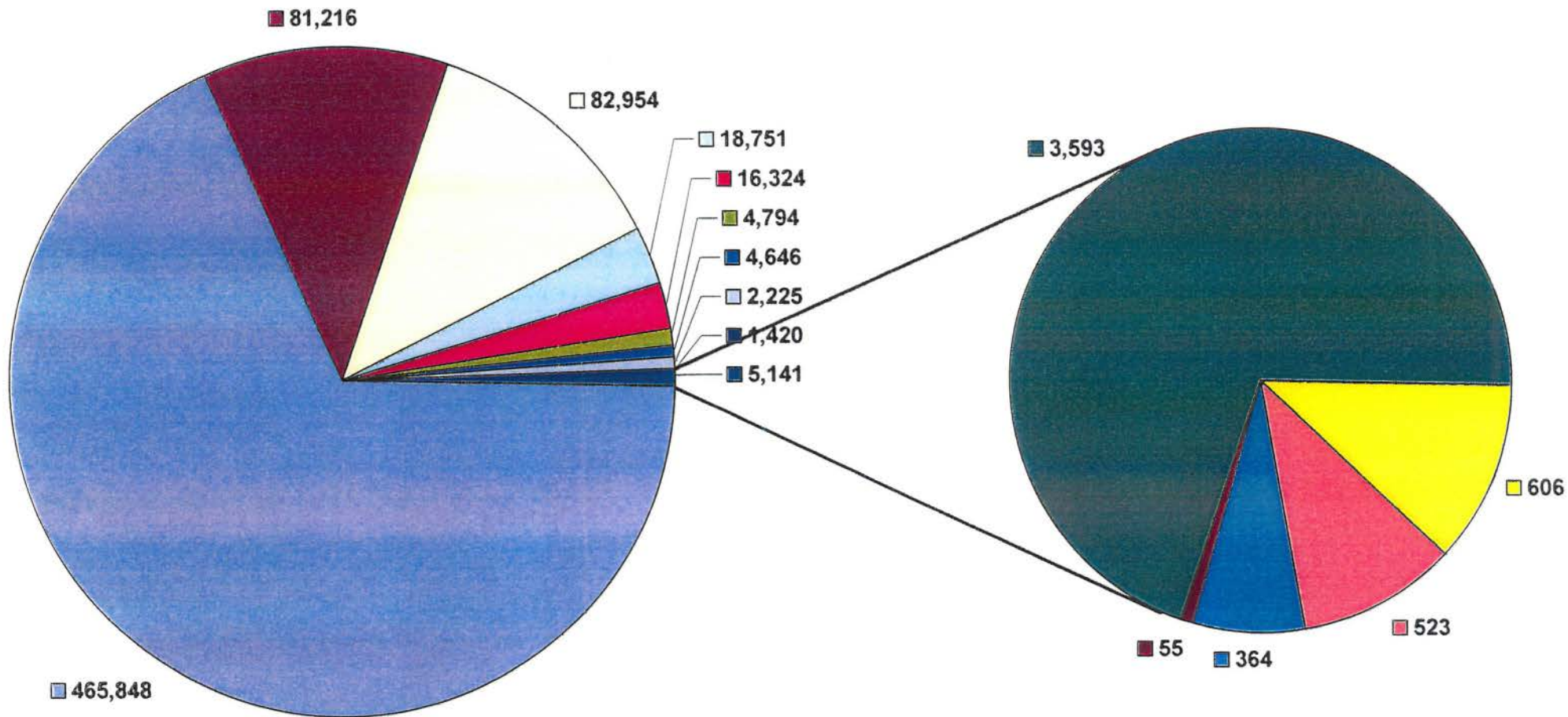
Λόγοι απονομής των αδειών

Για πρώτη φορά, είναι τώρα δυνατόν να δίνονται αυτά που αποτελούν συνήθη στατιστικά δεδομένα σε άλλες χώρες! Χρησιμοποιώντας την αθροιστική βάση δεδομένων όσον αφορά τις άδειες, έχουμε υπολογίσει, μέσω μιας γενικής κατηγορίας τον νόμιμο λόγο για τη χορήγηση άδειας κατοικίας. Το **Σχήμα 10** δείχνει αυτό το γεγονός τόσο διαγραμματικά όσο και σε απόλυτους αριθμούς. Ο κυριότερος λόγος για τη χορήγηση αδειών κατοικίας εξαρτάται από την εξαρτώμενη εργασία, τουλάχιστον κατά 68% του συνόλου. Συνεπακόλουθα, περίπου με 12% αποτελεί η επανένωση οικογενειών και οι αυτοαπασχολούμενοι. Οι σύζυγοι υπηκόων της ΕΕ (υποθετικά, κυρίως Ελλήνων)

ΣΧΗΜΑ 9: Αναλογία ανά φύλο των σημαντικότερων εθνικοτήτων με άδειες παραμονής, 2003-4

ΣΧΗΜΑ 10: Λόγοι για την έκδοση άδειας παραμονής στην Ελλάδα, 2003/4

■ ΕΡΓΑΣΙΑ	■ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΝΩΣΗ	□ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	□ ΣΥΖΥΓΟΙ ΠΟΛΙΤΩΝ Ε.Ε.
■ ΕΠΟΧΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	■ ΧΗΡΕΣ/ΠΑΙΔΙΑ = 18	■ ΣΠΟΥΔΕΣ	□ ΣΤΕΛΕΧΗ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ
■ ΓΟΝΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ	■ ΜΕΛΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ Ε.Ε.	■ ΣΥΖΥΓΟΙ ΟΜΟΓΕΝΩΝ	■ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ
■ ΠΕΡΑΝ ΤΗΣ 6ετίας ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΕΣ	■ ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ		

ακολουθούν με 3%, μαζί με εποχιακούς εργάτες (από τη Βουλγαρία, την Αλβανία και την Αίγυπτο) στο 2%. Οι κατηγορίες που απομένουν είναι σε μικρούς αριθμούς, εκτός από μία μικτή κατηγορία των 'Λοιποί', η οποία περιλαμβάνει περισσότερους από 10 ανομοιογενείς και εξειδικευμένους τύπους.

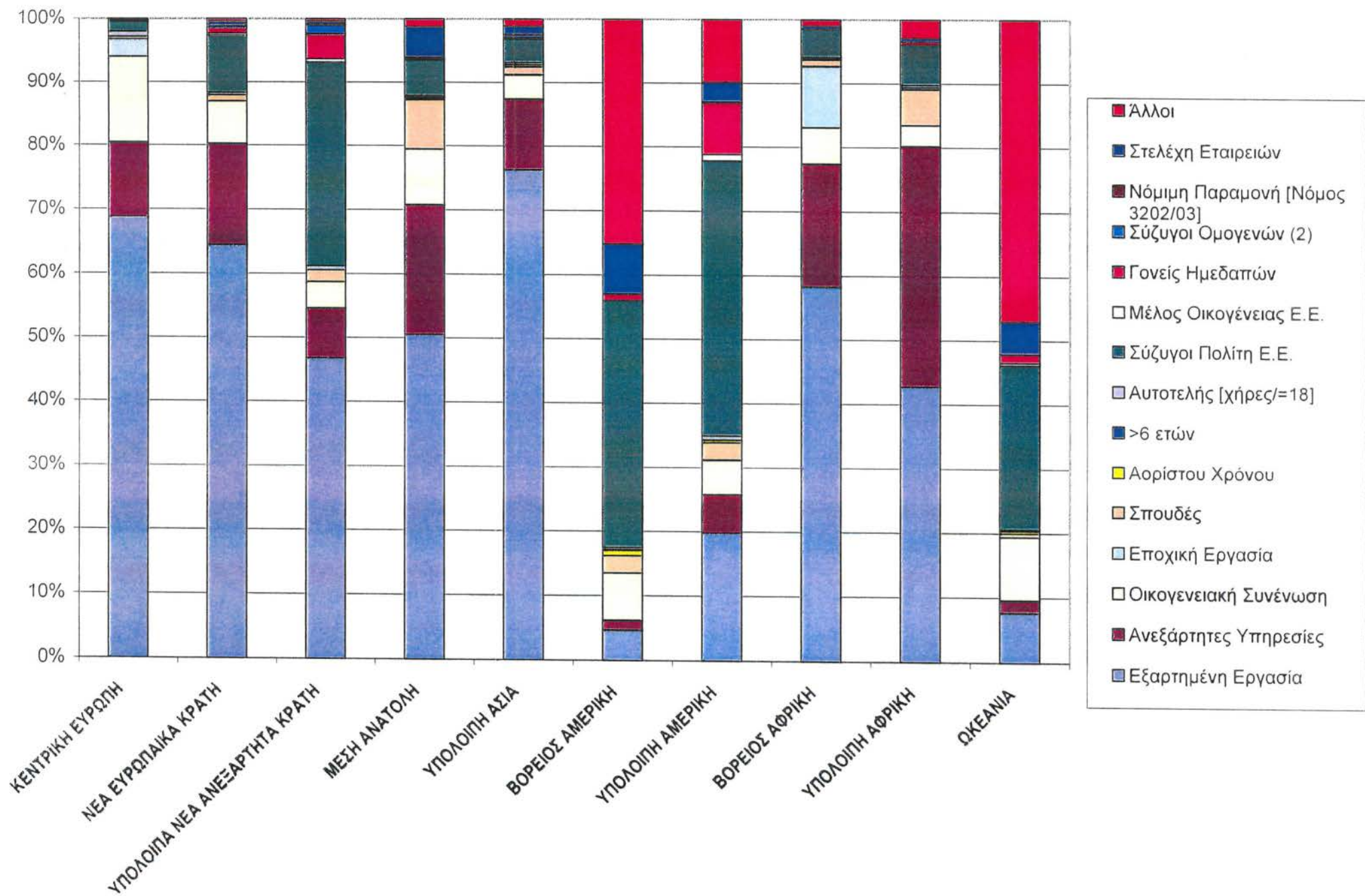
Κοιτάζοντας τις κατηγορίες των αδειών που χορηγούνται ανά γεωγραφική περιοχή καταγωγής του μετανάστη, ανακύπτουν πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία. Το **Σχήμα 11** τις αναλογίες των 14 διαφορετικών τύπων άδειας που έχουν χορηγηθεί δείχνει για 10 από τις περιοχές του κόσμου. Πέντε περιοχές του κόσμου έχουν 80% και περισσότερο από τις άδειες που έχουν χορηγηθεί για εργασία: αυτές είναι η Κεντρική Ευρώπη, τα Ευρωπαϊκά Νέα Ανεξάρτητα Κράτη, η Ασία, η Βόρεια Αφρική και το υπόλοιπο της Αφρικής. Όμως, μέσα σε αυτή την ομάδα, υπάρχουν διαφορές όσον αφορά το υπόλοιπο περίπου 20% των αδειών: η Κεντρική Ευρώπη (κυρίως η Αλβανία) έχει πολύ μεγάλο βαθμό επανένωσης οικογενειών, ενώ τα Ευρωπαϊκά Νέα Ανεξάρτητα Κράτη ένα συνδυασμό επανένωσης οικογενειών με γάμους με υπηκόους της ΕΕ, η Ασία έχει μεγαλύτερο βαθμό εξαρτώμενης εργασίας αλλά ένα παρόμοιο συνδυασμό του υπόλοιπου των Ευρωπαϊκών Νέων Ανεξάρτητων Κρατών, η Βόρεια Αφρική έχει υψηλή εποχιακή εργασία (Αίγυπτος) με μερική επανένωση οικογενειών και γάμο με υπηκόους της ΕΕ, κι η Αφρική έχει χαμηλή επανένωση οικογενειών και υψηλότερο βαθμό για σπουδές και γάμο με υπηκόους της ΕΕ.

Μια δεύτερη κατηγορία αποτελεί η Μέση Ανατολή, με 70% εργασία, και ένα συνδυασμό επανένωσης οικογενειών, σπουδών, γάμου με υπηκόους της ΕΕ και στελέχη εταιρειών.

Το υπόλοιπο των Νέων Ανεξάρτητων Κρατών αποτελεί έναν διαφορετικό τρίτο τύπο, με 55% εργασία, χαμηλή επανένωση οικογενειών και υψηλό ρυθμό γάμων με υπηκόους της ΕΕ (30%) μαζί με ένα 5% Έλληνες γονείς.

Η Νότια Αμερική μπορεί να καταταχθεί ως μία τέταρτη κατηγορία, με ένα μόνο 25% να σχετίζεται με την εργασία, ένα 40% ως σύζυγοι υπηκόων της ΕΕ, και ένα σχεδόν 10% με Έλληνες γονείς.

ΣΧΗΜΑ 11: Αιτία άδειας παραμονής με βάση την καταγωγή

Ο πέμπτος τύπος περιλαμβάνει την Βόρεια Αμερική και την Ωκεανία (χώρες με υψηλούς αριθμούς ομογένειας) όπου οι άδειες εργασίας είναι χαμηλότερες του 10%, οι γάμοι με υπηκόους της ΕΕ υψηλοί της τάξης του 25-40%, και οι άδειες της κατηγορίας 'Άλλοι' σε πολύ υψηλό επίπεδο.

Συγκεκριμένοι λόγοι παραμονής στην Ελλάδα, πλην της εργασίας

Όπως είδαμε στο Σχέδιο 10, η ευρεία πλειοψηφία των αδειών (80%) απονέμονται για λόγους εργασίας. Δεδομένων των πολύ διαφορετικών προτύπων που παρατηρήθηκαν παραπάνω (από περιοχή καταγωγής) για παραμονή στην Ελλάδα, είναι χρήσιμο να κοιτάξουμε μερικές συγκεκριμένες μικρότερες κατηγορίες. Ο Πίνακας 2 δείχνει τις κυριότερες εθνικότητες για λόγους οικογενειακής επανένωσης, σπουδών, δουλειών (στελέχη επιχειρήσεων) και γάμος με υπήκοο της ΕΕ.

Η Οικογενειακή Συνένωση κυριαρχείται από τους Αλβανούς σε ποσοστό 80% του συνόλου- πολύ υψηλότερο από την καταγεγραμμένη τους παρουσία στον πληθυσμό των μεταναστών στην Ελλάδα. Η παραμονή για λόγους σπουδών, παρόλο ότι οι Αλβανοί είναι η πρώτη εθνικότητα με μόνο 17% , είναι πολύ πιο ανομοιογενής. Οι άλλες Βαλκανικές χώρες είναι αναλογικά παρούσες, αλλά οι Κινέζοι, οι Γιουγκοσλάβοι οι Σύριοι και οι Ιορδανοί κυριαρχούν με μεγάλους αριθμούς , όπως και οι Παλαιστίνιοι. Αυτό που δεν είναι φανερό στον Πίνακα είναι η μεγάλη παρουσία των Αφρικανών φοιτητών αλλά με περιορισμένους αριθμούς για κάθε χώρα. Τα Στελέχη Επιχειρήσεων δείχνουν ένα αξιοσημείωτο συνδυασμό επιχειρηματιών από λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, με τις Φιλιππίνες να λαμβάνουν το 18% αυτών των αδειών, και, εκτός της Γιουγκοσλαβίας, μια μειωμένη εκπροσώπηση των Βαλκανικών χωρών.

Τέλος, οι σύζυγοι των υπηκόων της ΕΕ είναι μια ενδιαφέρουσα κατηγορία αφού υποδηλώνει ένα βαθμό της αφομοίωσης των διαφόρων εθνικών ομάδων στην Ελληνική κοινωνία. Οι Αλβανοί έχουν μειωμένη εκπροσώπηση, με 17%, ενώ οι Βούλγαροι εκπροσωπούνται αναλογικά. Οι άλλες κύριες εθνικότητες έχουν μεγάλη ποσοστιαία αναλογία: Ρώσοι (10%), Ουκρανοί (9%), Ρουμάνοι (7%) και Γεωργιανοί (6%). Αυτές οι τελευταίες εθνικότητες συγκρίνονται με τις αναλογίες 2,2% και 4,3% των συνολικών αδειών. Κοιτάζοντας τις διαφορές στα φύλα, ο Πίνακας δείχνει ότι είναι οι γυναίκες από

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Σημαντικοί λόγοι παραμονής στην Ελλάδα σύμφωνα με τα στοιχεία αδειών παραμονής 2003-4, κύριες εθνικότητες

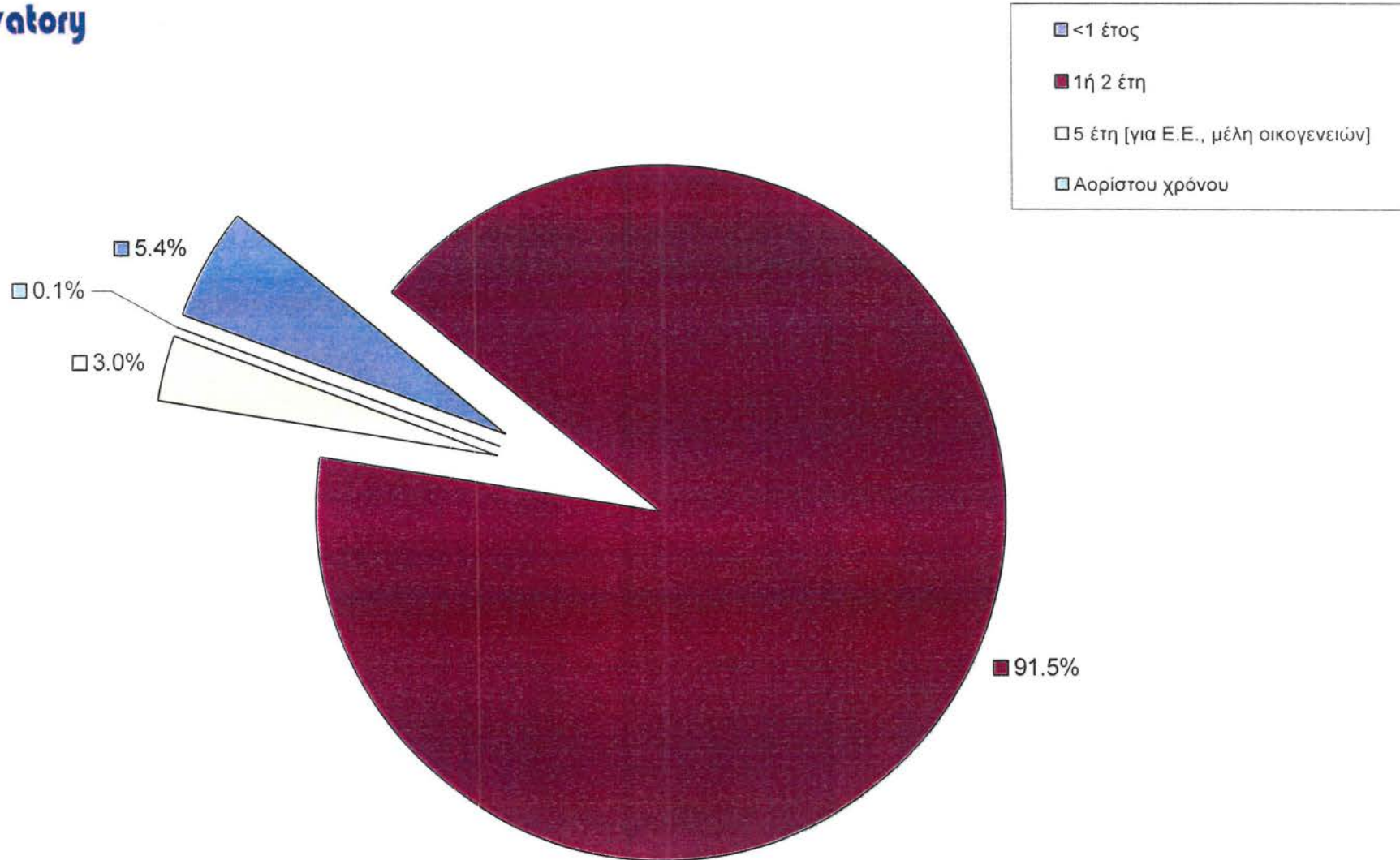
Οικογενειακή συ	N	%	Σπουδές	Στελέχη Εταιρειών		Σύζυγοι πολιτών Ε.Ε.		Α+Θ	%	Άνδρες	Γυναίκες				
				N	%	N	%				N	N			
Αλβανία	66,563	82.0	Αλβανία	827	17.8	Φιλιππίνες	394	17.7	Αλβανία	3,143	16.8	Αλβανία	633	Αλβανία	2,510
Βουλγαρία	4,189	5.2	Βουλγαρία	473	10.2	Γιουγκοσλαβία	230	10.3	Βουλγαρία	2,059	11.0	Γεωργία	412	Βουλγαρία	1,942
Ρουμανία	1,690	2.1	Ρουμανία	311	6.7	Λίβανος	196	8.8	Ρωσία	1,796	9.6	Αίγυπτος	365	Ουκρανία	1,597
Ουκρανία	1,399	1.7	Κίνα	266	5.7	Ινδία	189	8.5	Ουκρανία	1,699	9.1	Ρωσία	274	Ρωσία	1,522
Γεωργία	915	1.1	Γιουγκοσλαβία	223	4.8	Η.Π.Α.	131	5.9	Ρουμανία	1,323	7.1	Η.Π.Α.	263	Ρουμανία	1,222
Ρωσία	862	1.1	Συρία	195	4.2	Ρωσία	121	5.4	Γεωργία	1,164	6.2	Αρμενία	193	Γεωργία	752
Μολδαβία	700	0.9	Ιορδανία	187	4.0	Ουκρανία	106	4.8	Πολωνία	820	4.4	Συρία	156	Πολωνία	726
Ινδία	620	0.8	Ουκρανία	180	3.9	Ιορδανία	89	4.0	Η.Π.Α.	695	3.7	Τουρκία	149	Μολδαβία	557
Αίγυπτος	608	0.7	Αρμενία	178	3.8	Βουλγαρία	65	2.9	Μολδαβία	564	3.0	Πακιστάν	139	Γιουγκοσλαβία	437
Πολωνία	564	0.7	Ρωσία	160	3.4	Σρι Λάνκα	59	2.7	Αρμενία	560	3.0	Βουλγαρία	117	Η.Π.Α.	432
Γιουγκοσλαβία	537	0.7	Π.Γ.Δ.Μ.	146	3.1	Βοσνία Χερζ.	57	2.6	Γιουγκοσλαβία	538	2.9	Ινδία	108	Αρμενία	367
Αρμενία	408	0.5	Γεωργία	145	3.1	Αίγυπτος	53	2.4	Αίγυπτος	440	2.3	Ουκρανία	102	Καζακστάν	199
Ρωσία	407	0.5	Παλαιστίνη	122	2.6	Ιαπωνία	50	2.2	Τουρκία	286	1.5	Ρουμανία	101	Π.Γ.Δ.Μ.	192
Άλλα κράτη	1,754	2.2	Άλλα κράτη	1,233	26.5	Κίνα	48	2.2	Καζακστάν	284	1.5	Γιουγκοσλαβία	101	Ουζμπεκιστάν	164
Σύνολο	81,216		Σύνολο	4,646		Ιράκ	47	2.1	Π.Γ.Δ.Μ.	237	1.3	Άλλα κράτη	946	Φιλιππίνες	147
						Άλλα κράτη	390	17.5	Συρία	206	1.1	Σύνολο	4,059	Τουρκία	136
						Σύνολο	2,225		Ουζμπεκιστάν	203	1.1			Βραζιλία	132
									Άλλα κράτη	2,734	14.6			Τσεχία	129
									Σύνολο	18,751				Δημοκρατία	111
														Σλοβακία	101
														Άλλα κράτη	1,317
														Σύνολο	14,692

την Αλβανία, τη Βουλγαρία, την Ουκρανία, τη Ρωσία και τη Ρουμανία που έχουν παντρευτεί Έλληνες άντρες. Οι πολύ μικρότεροι αριθμοί ξένων αντρών που έχουν παντρευτεί Ελληνίδες είναι Αλβανοί, Γεωργιανοί, Αιγύπτιοι, Ρώσοι και Αμερικάνοι, αν και υπάρχουν σημαντικά ποσοστά εκπροσώπησης άλλων εθνικοτήτων, όπως Αρμένιων, Σύριων και Τούρκων. Ο γάμος Πακιστανών και Ινδών αντρών με Ελληνίδες βρίσκεται σε πολύ μικρά νούμερα αναλογικά με την παρουσία τους στην Ελλάδα.

Διάρκεια των αδειών παραμονής

Όπως σημειώθηκε προηγουμένως, αυτά τα δεδομένα δεν ήταν διαθέσιμα στο παρελθόν. Υπήρξε δυνατόν να υπολογιστεί η διάρκεια των αδειών από τους λόγους άδειας, με κάποια δυσκολία, αν και δεν είμαστε ικανοί να ξεχωρίσουμε μεταξύ αδειών διάρκειας ενός και δύο ετών. Το **Σχήμα 12** δίνει μια ανάλυση των διαρκειών των αδειών. 92% είναι για περισσότερο από ένα με δύο χρόνια. Το 5,4% είναι για λιγότερο από ένα χρόνο – αυτοί είναι εποχιακοί εργάτες [6-9 μήνες] και άδειες προσωρινής επανένωσης οικογενειών [3 μήνες]. 3% των κατόχων αδειών ωφελούνται από το καθεστώς της ΕΕ για τα μέλη των οικογενειών της ΕΕ, με 5-ετείς άδειες. Και μόνο το 0.1% έχουν άδειες αορίστου χρόνου.

ΣΧΗΜΑ 12: Χρονική Διάρκεια Αδειών Παραμονής, 2003/4

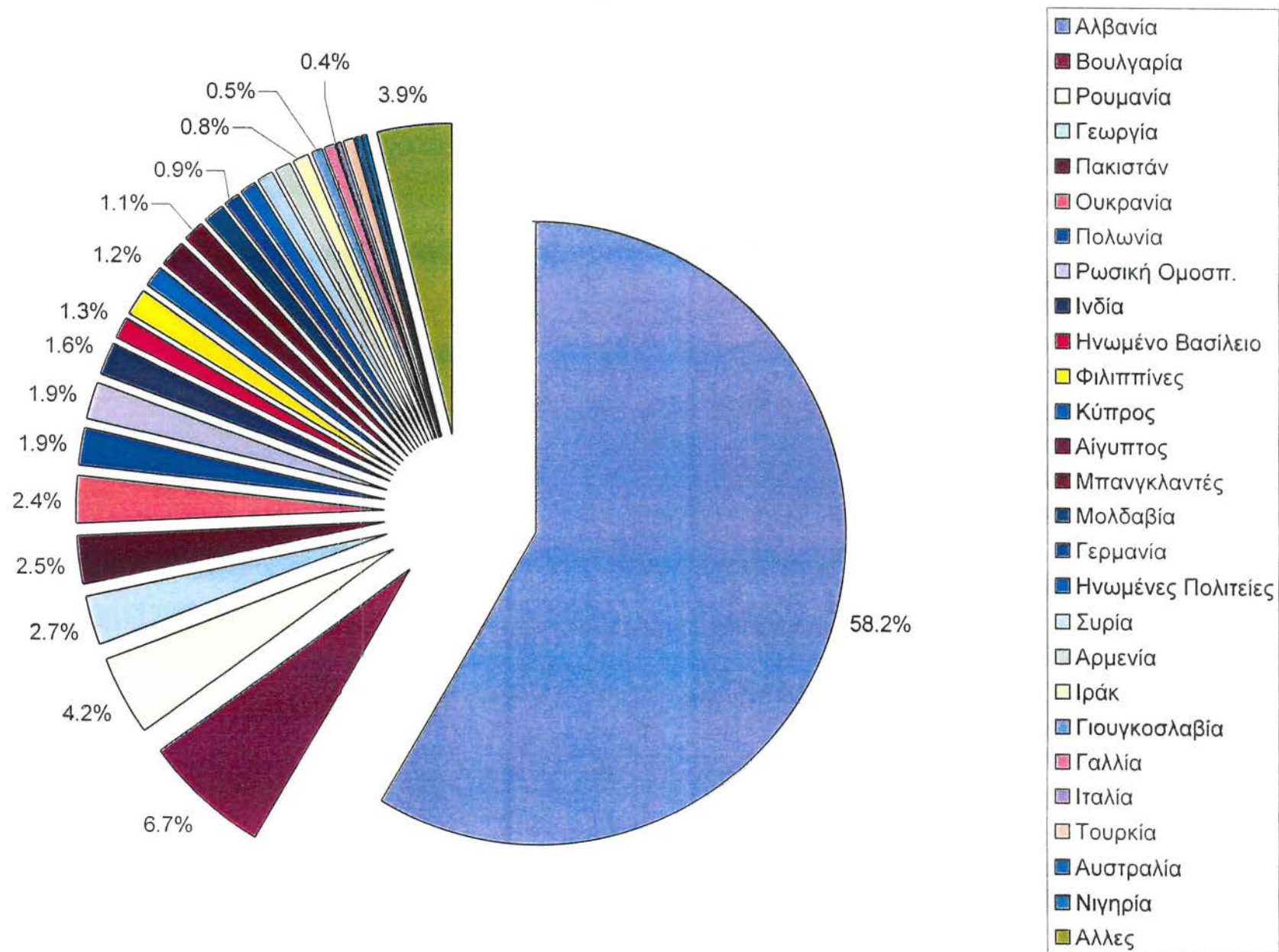
Μετανάστες στην Ελληνική Αγορά Εργασίας

Παρά τις προηγούμενες νομιμοποιήσεις μεταναστών, με τις πράσινες κάρτες που απαιτούσαν συμβόλαιο εργασίας και εγγραφή σε ασφαλιστικό φορέα, δεν έχουν γνωστοποιηθεί στοιχεία από τα επίσημα αρχεία για την απασχόληση των μεταναστών πριν από την Απογραφή του 2001. Οι μόνες αξιόπιστες και εκτενής πηγές πληροφοριών είναι (έως το τέλος του 2004) η Απογραφή, τα στοιχεία για τις άδειες παραμονής και τα στοιχεία του ΙΚΑ. Δεν υπάρχει τίποτα διαθέσιμο από το Υπουργείο Εργασίας που είναι όμως υπεύθυνο για τις τρεις προηγούμενες προσπάθειες νομιμοποίησης και για την έκδοση αδειών εργασίας στην Ελλάδα.

Η γεωγραφική κατανομή των μεταναστών από τρίτες χώρες (δηλ. εκτός Ε.Ε.) ακολουθεί το μοτίβο των άλλων χωρών. Οι μετανάστες προσελκύνονται σε οικονομικά ανεπτυγμένες περιοχές όπου υπάρχει εργασία. Γι' αυτό το λόγο οι συγκεντρώσεις μεταναστών (όπως φαίνεται από τους χάρτες 1 και 3) παρατηρούνται σε στην Αττική και σε τουριστικές περιοχές όπως τα νησιά. Η βασική εξαίρεση είναι τα σύνορα με την Αλβανία όπου ορισμένες περιοχές έχουν μεγάλο αριθμό Αλβανών. Ωστόσο, η ακριβής μορφή της εργασίας τους δεν γνωστοποιείται από τα επίσημα στοιχεία.

Η Απογραφή δείχνει 413.000 μετανάστες που δήλωσαν ότι έχουν έρθει στην Ελλάδα για να δουλέψουν. Το **Σχήμα 13** δείχνει την κατανομή των υπηκοοτήτων και περιλαμβάνει και τους πολίτες της Ε.Ε. Οι Αλβανοί αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία με 240.000 άτομα (58%). Ακολουθούν οι Βούλγαροι με 28.000 άτομα και οι Ρουμάνοι με 17.000. Εάν συγκρίνουμε το αυτοδηλωμένο εργατικό δυναμικό με το σύνολο του αλλοδαπού πληθυσμού της Απογραφής (σχήμα 2) είναι προφανές ότι κάποιες εθνικότητες κυριαρχούν στο εργατικό δυναμικό. Στην πραγματικότητα, αυτή η ομάδα αποτελείται μετανάστες τρίτων χωρών (εκτός Ε.Ε.), δηλαδή από την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, το Πακιστάν, την Ουκρανία, την Πολωνία και την Ινδία. Συνεπώς ο βαθμός συμμετοχής αυτών των εθνικοτήτων είναι υψηλότερος απ' ότι των Ελλήνων και των μεταναστών της Ε.Ε. Ανάμεσα στις βασικές ομάδες μεταναστών μόνο η Γεωργία έχει χαμηλό δείκτη συμμετοχής: ενώ οι Γεωργιανοί αποτελούν το 2,9% του πληθυσμού των μεταναστών (όπως και οι Ρουμάνοι), είναι μόλις το 2,7 του εργατικού δυναμικού ενώ για τους Ρουμάνους το ποσοστό είναι 4,2%.

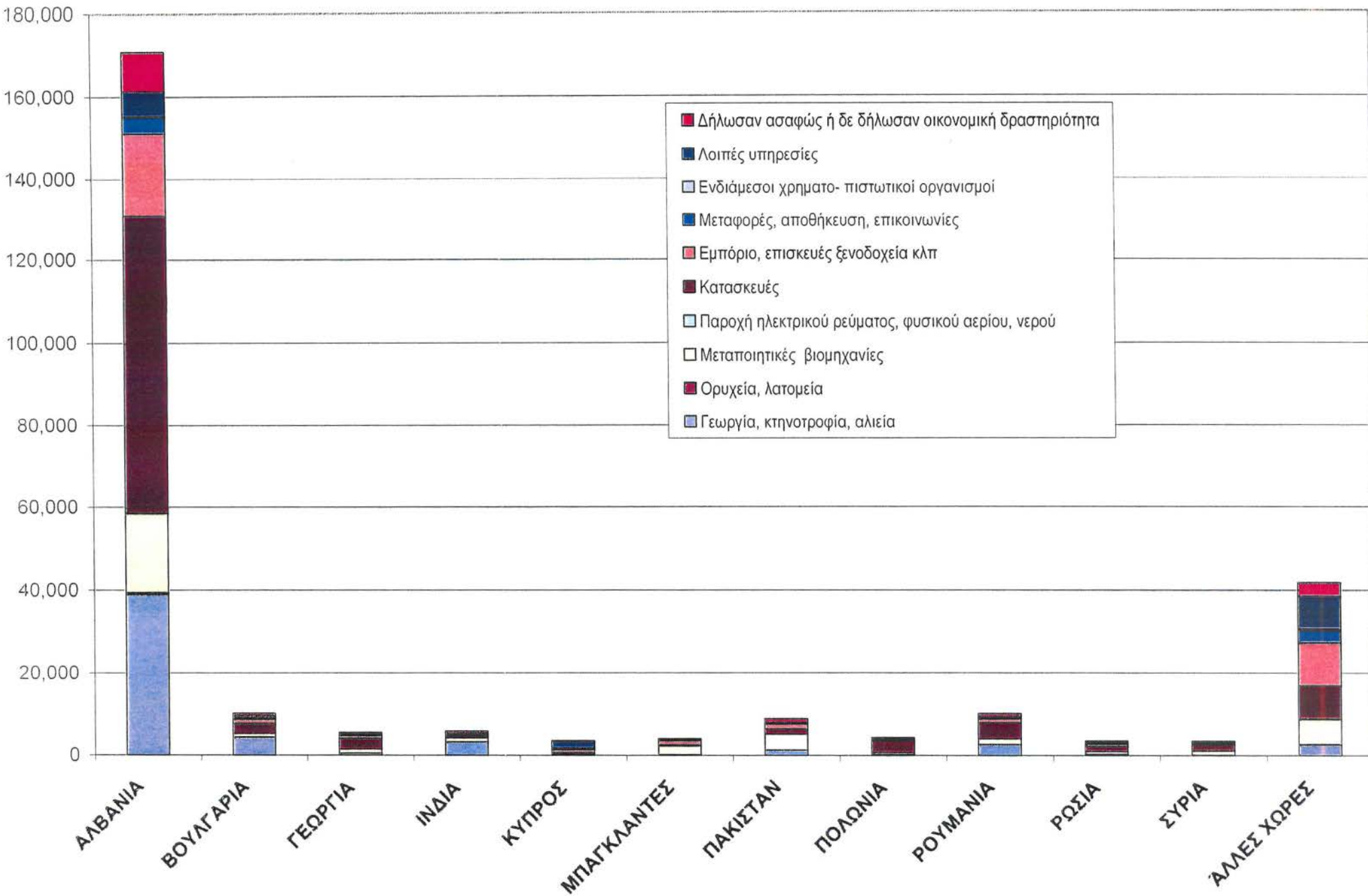
ΣΧΗΜΑ 13: Αλλοδαποί που δήλωσαν ότι ήρθαν στη χώρα για εργασία, Απογραφή 2001 [N=413,241]

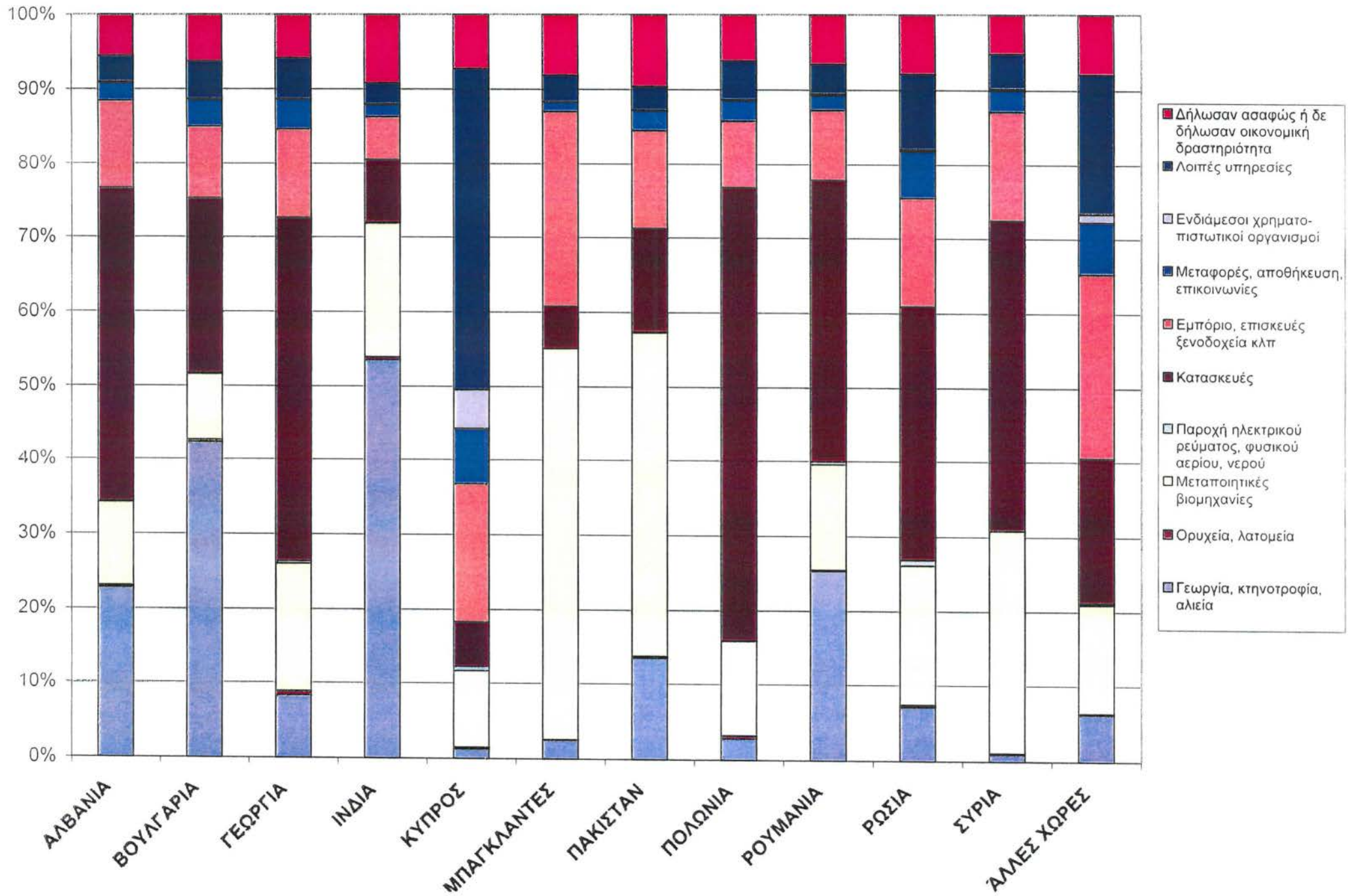
Η αναλογία των δύο φύλων ακολουθούν το πρότυπο της εθνικής τους ομάδας (όπως φαίνεται στο σχήμα 3 από την Απογραφή και στο σχήμα 9 από τις άδειες παραμονής) Αυτό είναι σημαντικό γιατί οι μετανάστες στην Ελλάδα ακολουθούν στερεότυπα και άκαμπτα πρότυπα στον εργασιακό χώρο που καθορίζονται από την εθνικότητα και το φύλο. Συνεπώς η αγορά εργασίας είναι αποσπασματική και μη ανταγωνιστική. Παρατηρώντας τα στοιχεία της Απογραφής για την απασχόληση αρρένων μεταναστών, το Σχήμα 14 παρουσιάζει την πρωτεύουσα θέση των Αλβανών στην απασχόληση των μεταναστών. Μέχρι το 2001 η κυριότερη εργασία των αλλοδαπών ήταν τα οικοδομικά έργα με τη γεωργία, τη βιομηχανία και τον τουρισμό να ακολουθούν. Το Σχήμα 15 δίνει τα ποσοστά απασχόλησης ανά εθνικότητα. Οι ειδοποιείς διαφορές της κάθε εθνικής ομάδας είναι ευκρινείς. Οι Βούλγαροι και οι Ινδοί παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία (σε διαφορετικούς τομείς), οι Πακιστανοί και Μπαγκλαντέςιοι ειδικεύονται στη βιομηχανία, οι Πολωνοί, οι Γεωργιανοί και σε μικρότερο βαθμό οι Αλβανοί δουλεύουν σε οικοδομικά έργα. Με διαφορετικές εθνικές προτιμήσεις και διαφορετικές εργασιακές δεξιότητες στην αγορά εργασίας, ο ανδρικός πληθυσμός των μεταναστών από χώρες εκτός Ε.Ε. επικεντρώνεται στους τομείς των οικοδομικών έργων, της γεωργίας και της βιομηχανίας και σε κάποια παρουσία στον τομέα του τουρισμού.

Το Σχήμα 16 παρουσιάζει την απασχόληση των γυναικών όπου παρατηρούμε και πάλι τη μαζική παρουσία του Αλβανικού στοιχείου. Ωστόσο υπάρχουν όμως και άλλες εθνικότητες που έχουν μια σημαντική παρουσία, όπως οι Βουλγάρες, Ουκρανές, Γεωργιανές, Ρουμάνες, Ρωσίδες και Φιλιππινέζες. Το Σχήμα 17 δίνει τα ποσοστά απασχόλησης στους διάφορους τομείς οικονομικής δραστηριότητας με την κατηγορία «λοιπές υπηρεσίες» να κυριαρχεί σε όλες σχεδόν τις εθνικές ομάδες. Αυτή η κατηγορία υποθέτουμε ότι περιλαμβάνει οικιακή απασχόληση, που ενώ δεν εξετάστηκε ειδικά από τις ερωτήσεις της Απογραφής, αποτελεί περισσότερο από το 50% της απασχόλησης του συνόλου του πληθυσμού των γυναικών μεταναστών, με εξαίρεση τις Ρουμάνες και τις Βουλγάρες που απασχολούνται και στη γεωργία και τον τουρισμό.

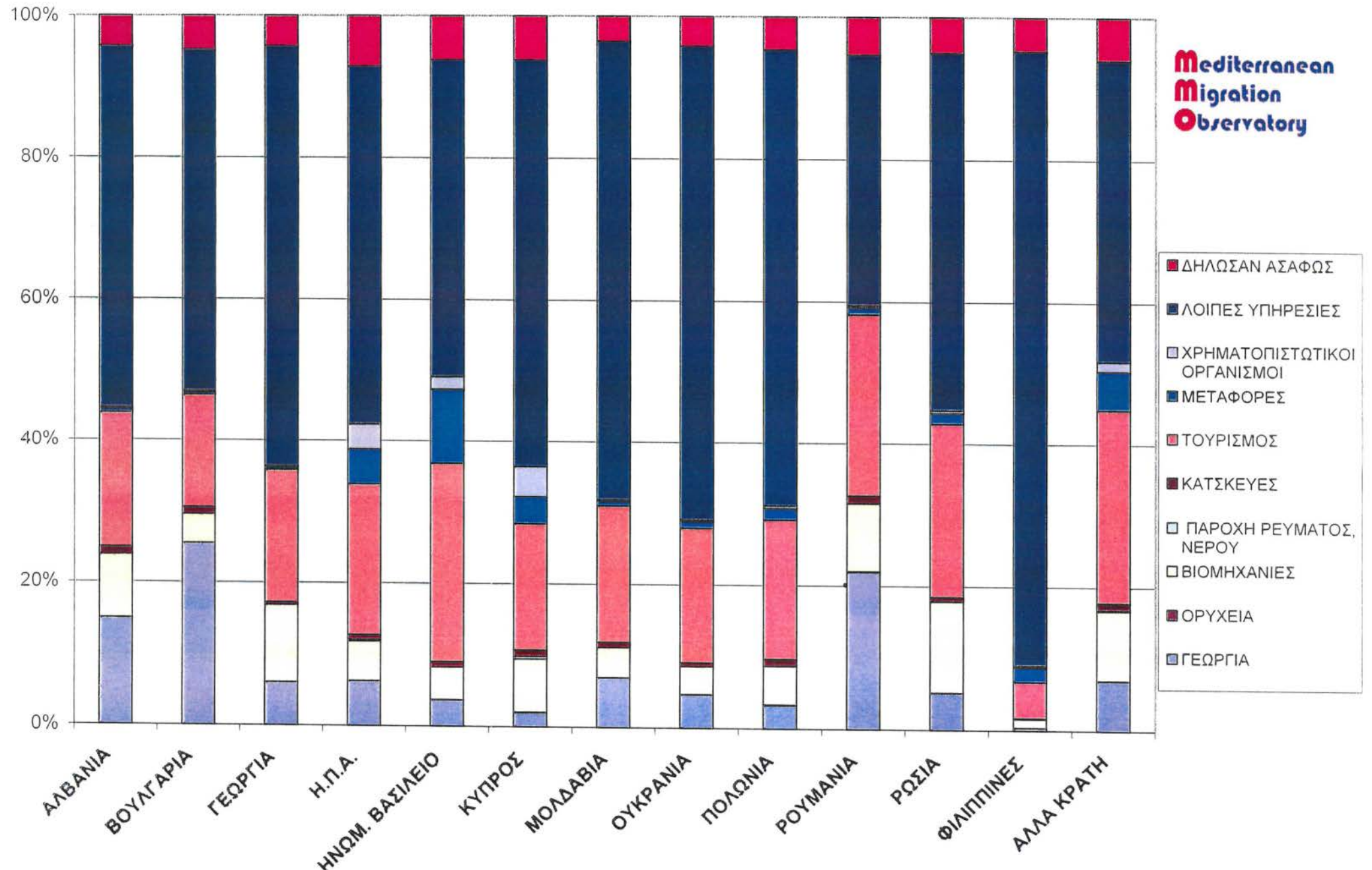
ΣΧΗΜΑ 14: Απασχόληση αλλοδαπών (άνδρες), Απογραφή 2001 - απόλυτοι αριθμοί

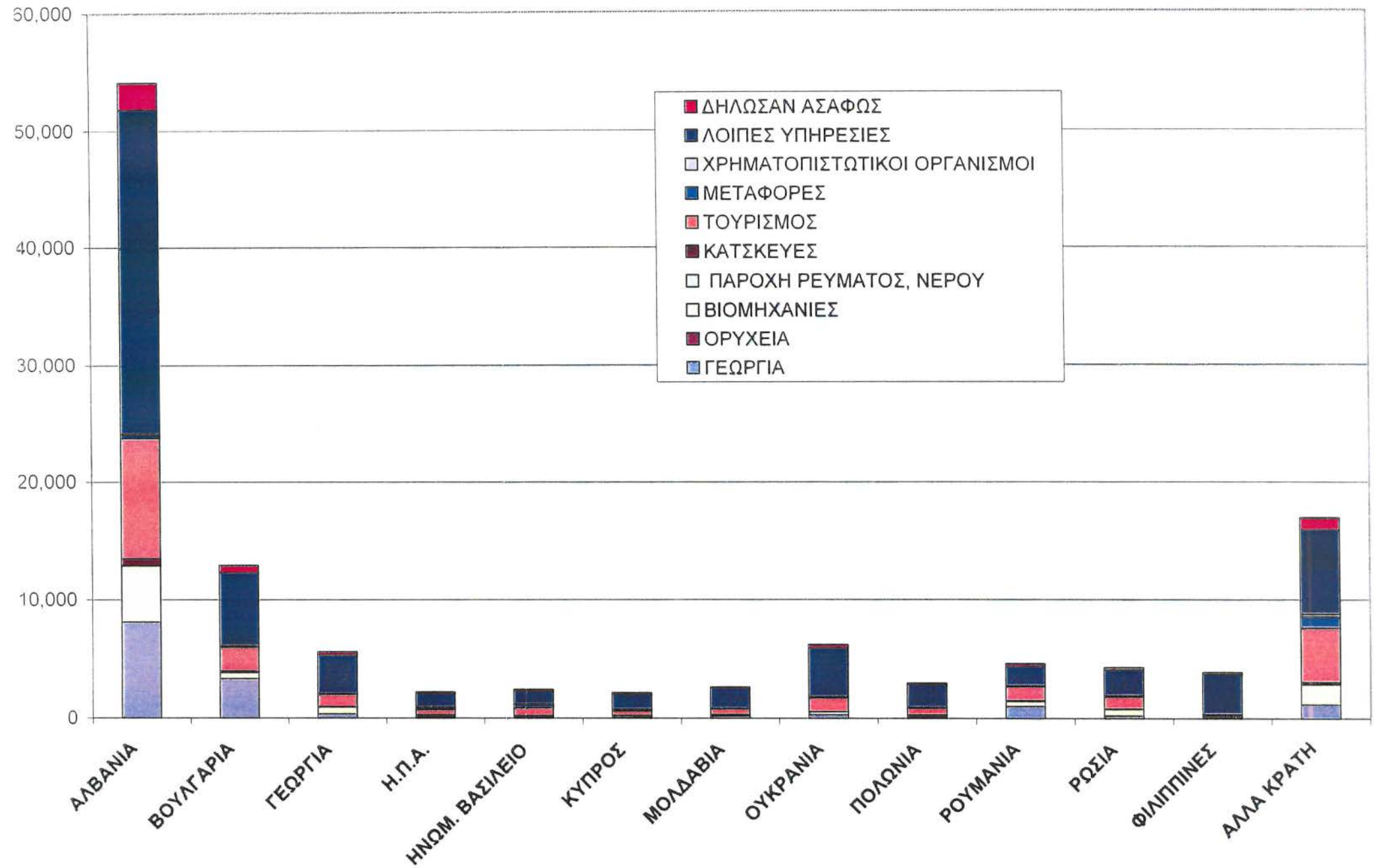
ΣΧΗΜΑ 15: Απασχόληση αλλοδαπών (άνδρες), Απογραφή 2001 - ποσοστά

ΣΧΗΜΑ 17: Απασχόληση Αλλοδαπών (γυναίκες), Απογραφή 2001 - ποσοστά

ΣΧΗΜΑ 16: Απασχόληση Αλλοδαπών (γυναίκες), Απογραφή 2001 2001 - απόλυτοι αριθμοί

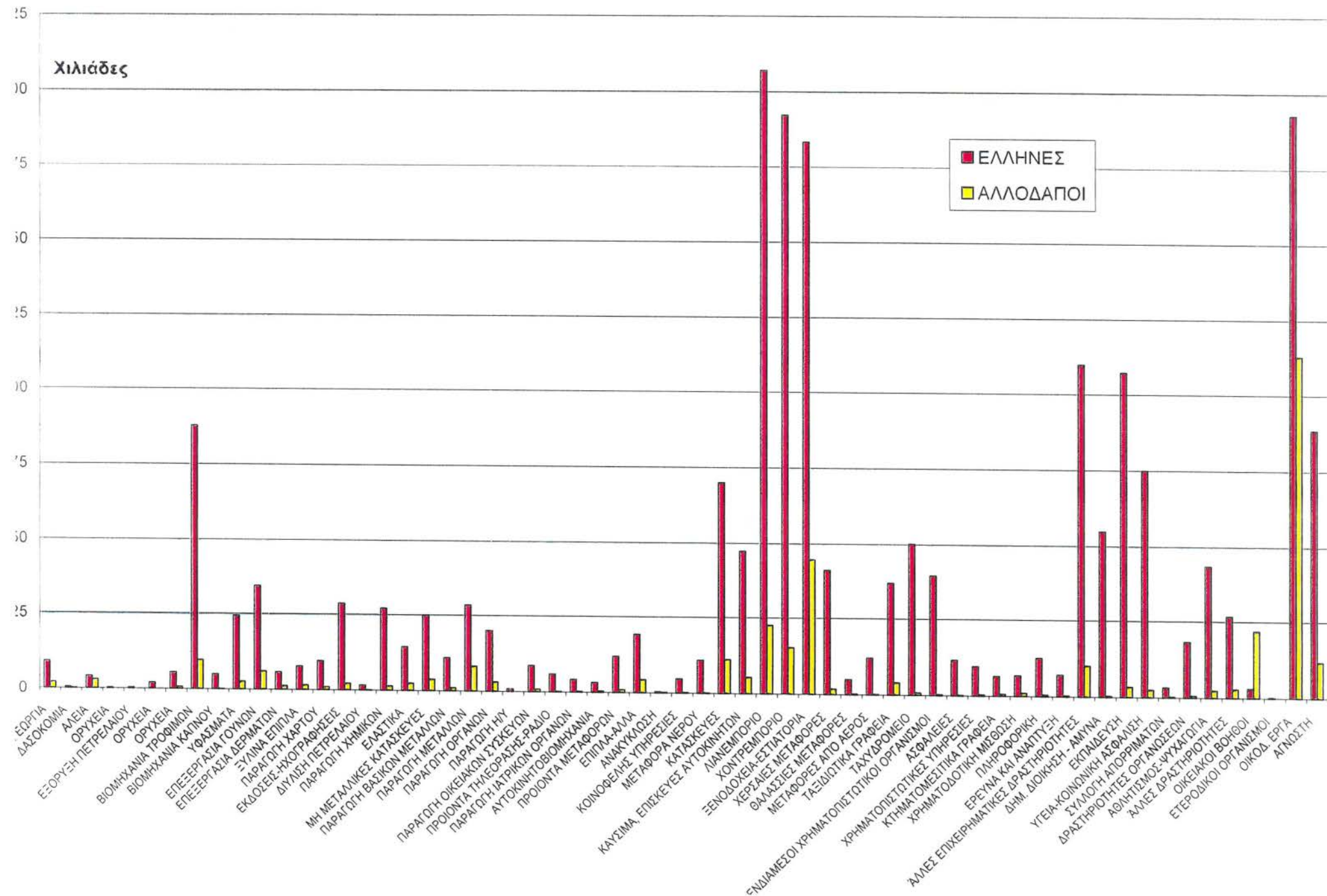
Αλλοδαποί Ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ

Τονίζεται ότι το 70% των αδειών παραμονής έχουν εκδοθεί για εξαρτημένη εργασία και μόνο το 12% για ανεξάρτητες υπηρεσίες. Αυτό σημαίνει ότι ο βασικός ασφαλιστικός φορέας για υπαλλήλους, το ΙΚΑ, μπορεί να δώσει στοιχεία για την απασχόληση της πλειοψηφίας των μεταναστών. Τα τελευταία στοιχεία του ΙΚΑ είναι περισσότερο λεπτομερή για την απασχόληση ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Το **Σχήμα 18** παρουσιάζει την απασχόληση Ελλήνων και αλλοδαπών σε 60 τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Μόνο στον τομέα της οικιακής απασχόλησης οι αλλοδαποί υπερτερούν αριθμητικά των Ελλήνων αλλά και πάλι το νούμερο είναι πάρα πολύ μικρό (25.000 εργαζόμενοι συνολικά). Ο άλλος σημαντικός τομέας απασχόλησης, που προσδιορίζεται και από την Απογραφή του 2001, είναι τα οικοδομικά έργα που παρείχε ασφάλιση για 110.000 μετανάστες το 2003. Σημαντικός είναι επίσης και ο τομέας των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και εστιατορίων που κατά πάσα πιθανότητα συμπίπτει με τον τομέα του τουρισμού στην Απογραφή. Το 2003 δούλευαν σε αυτό τον τομέα 43.000 αλλοδαποί. Άλλοι τομείς που έχουν σημαντική παρουσία μεταναστών είναι το λιανικό και χοντρικό εμπόριο, η βιομηχανία τροφίμων, τα μεταλλικά προϊόντα, οι κατασκευές και οι άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Οι τομείς που δεν έχουν καθόλου σχεδόν αλλοδαπούς είναι οι χρηματοοικονομικές δραστηριότητες και γενικά ο κρατικός τομέας (αν και υπάρχει ένα μικρό ποσοστό αλλοδαπών στην παιδεία και την κοινωνική πρόνοια). Το **Σχήμα 19** δείχνει τις 17 πιο σημαντικές εθνικότητες ανά υπηκοότητα και φύλο για τους ασφαλισμένους στο ΙΚΑ σε κοινές επιχειρήσεις. Το γενικό μοντέλο δείχνει μια μικρή αύξηση στον αριθμό των ασφαλισμένων αλλοδαπών στο ΙΚΑ το 2002-2003 με μόνη εξαίρεση τους Ρώσους. Η μεγαλύτερη απόλυτη αύξηση αφορά τους Αλβανούς αν και αναλογικά οι Ινδοί και Πακιστανοί ασφαλισμένοι έχουν αυξηθεί σημαντικά.

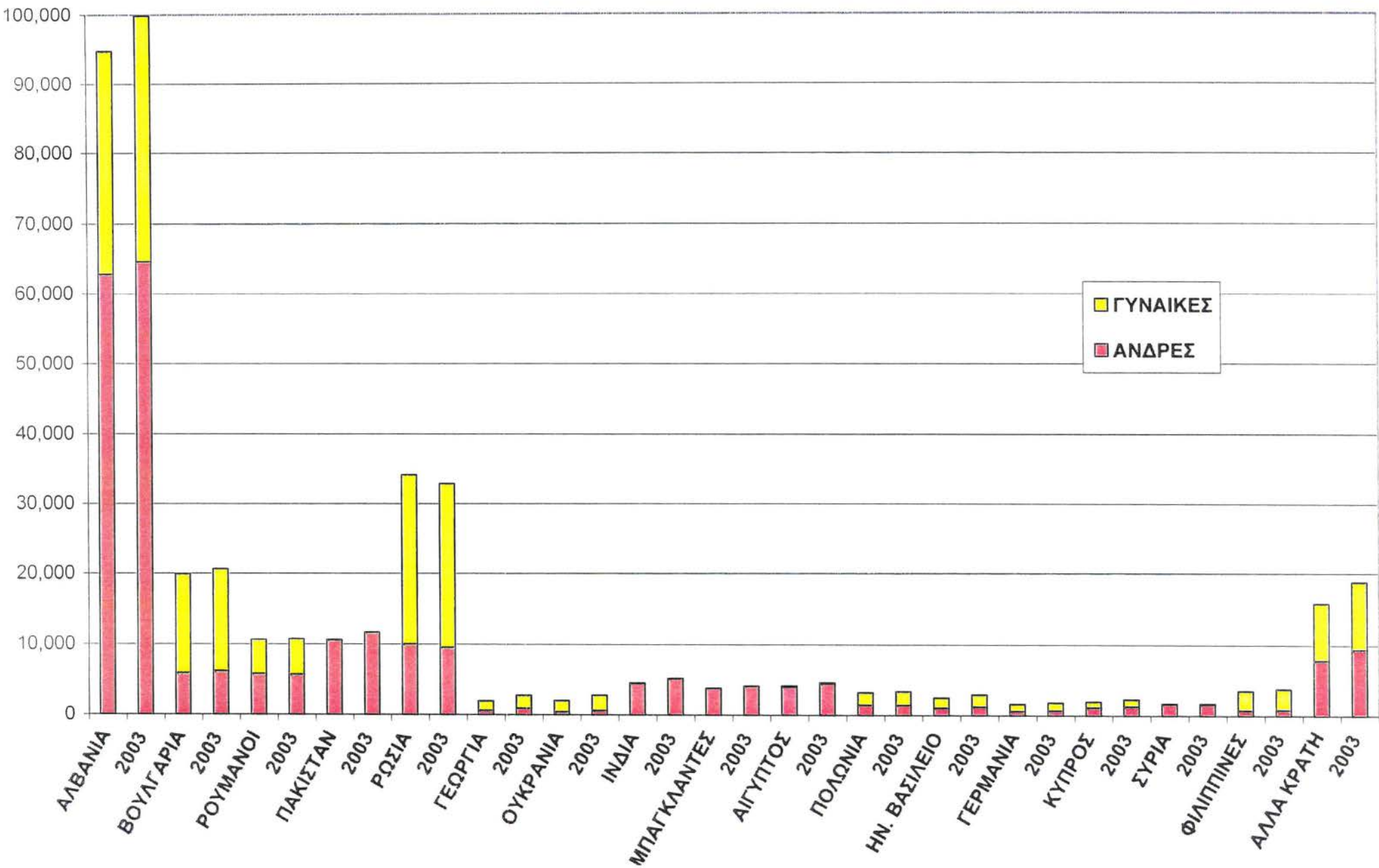
Η εργασία των ανδρών μεταναστών ανά οικονομικό τομέα παρουσιάζεται στο **Σχήμα 20**. Από το σύνολο των 231.731 ασφαλισμένων στο ΙΚΑ γίνεται κατανοητή (σχεδόν 50% του συνόλου των ανδρών ασφαλισμένων) η σημασία των οικοδομικών έργων. Άλλοι σημαντικοί τομείς είναι το λιανικό εμπόριο (7%), τα ξενοδοχεία και εστιατόρια (7%), οι κατασκευές (4%), τα μεταλλικά προϊόντα (3%) και η βιομηχανία τροφίμων (3%).

Οι ασφαλίσεις ανά οικονομική δραστηριότητα παρουσιάζονται στο **Σχήμα 21**. Ο συνολικός αριθμός ασφαλισμένων αλλοδαπών γυναικών στο ΙΚΑ είναι 102.012. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών βρίσκεται στα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια (28%) με την οικιακή απασχόληση στο 20%. Ακολουθούν μετά το χοντρικό εμπόριο με 7%, το λιανικό εμπόριο

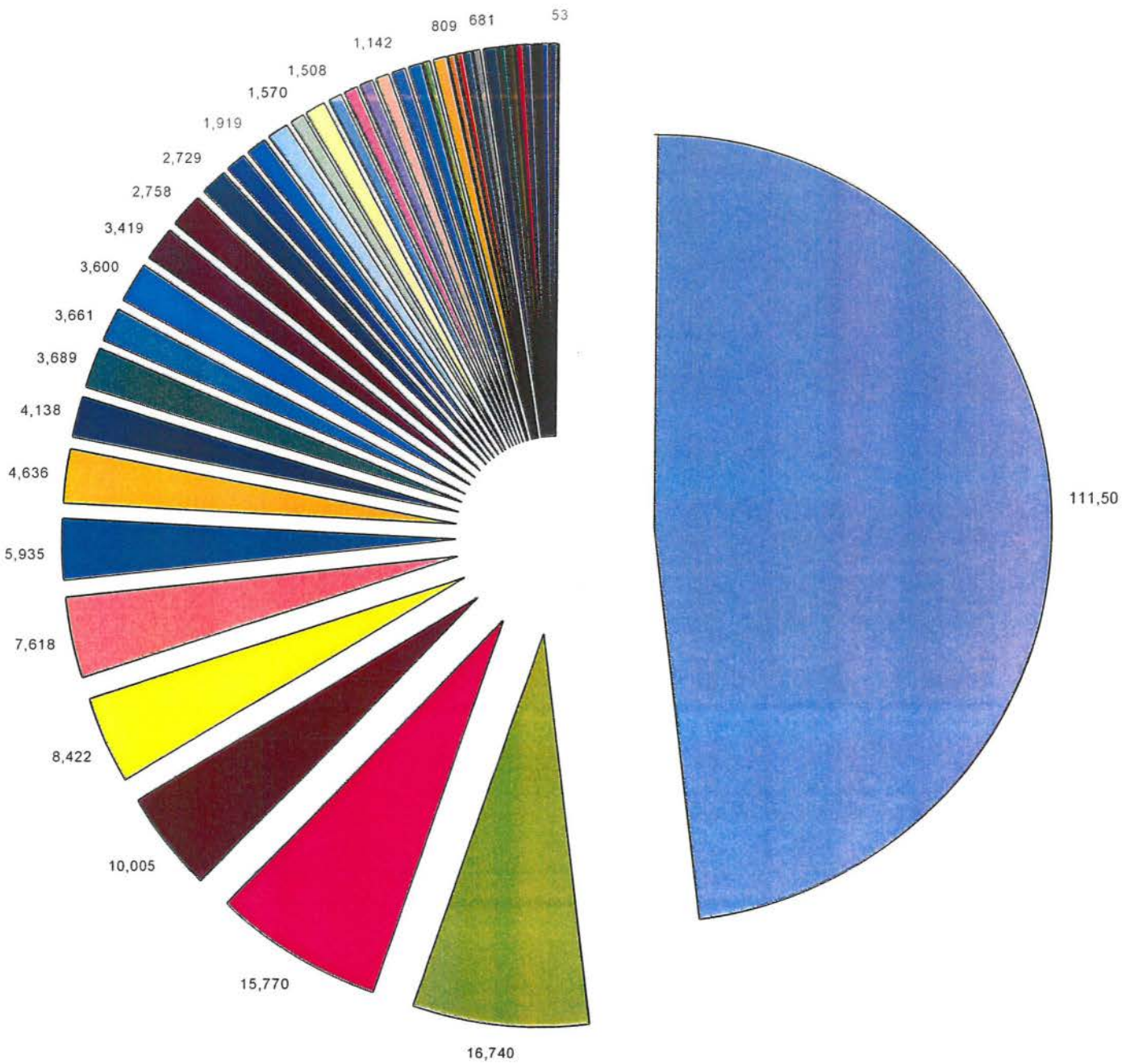
ΣΧΗΜΑ 18: Έλληνες και Αλλοδαποί ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ ανά οικονομική δραστηριότητα, 2003

ΣΧΗΜΑ 19: Ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ για κοινές επιχειρήσεις 2002 και 2003, ανά εθνικότητα και φύλο

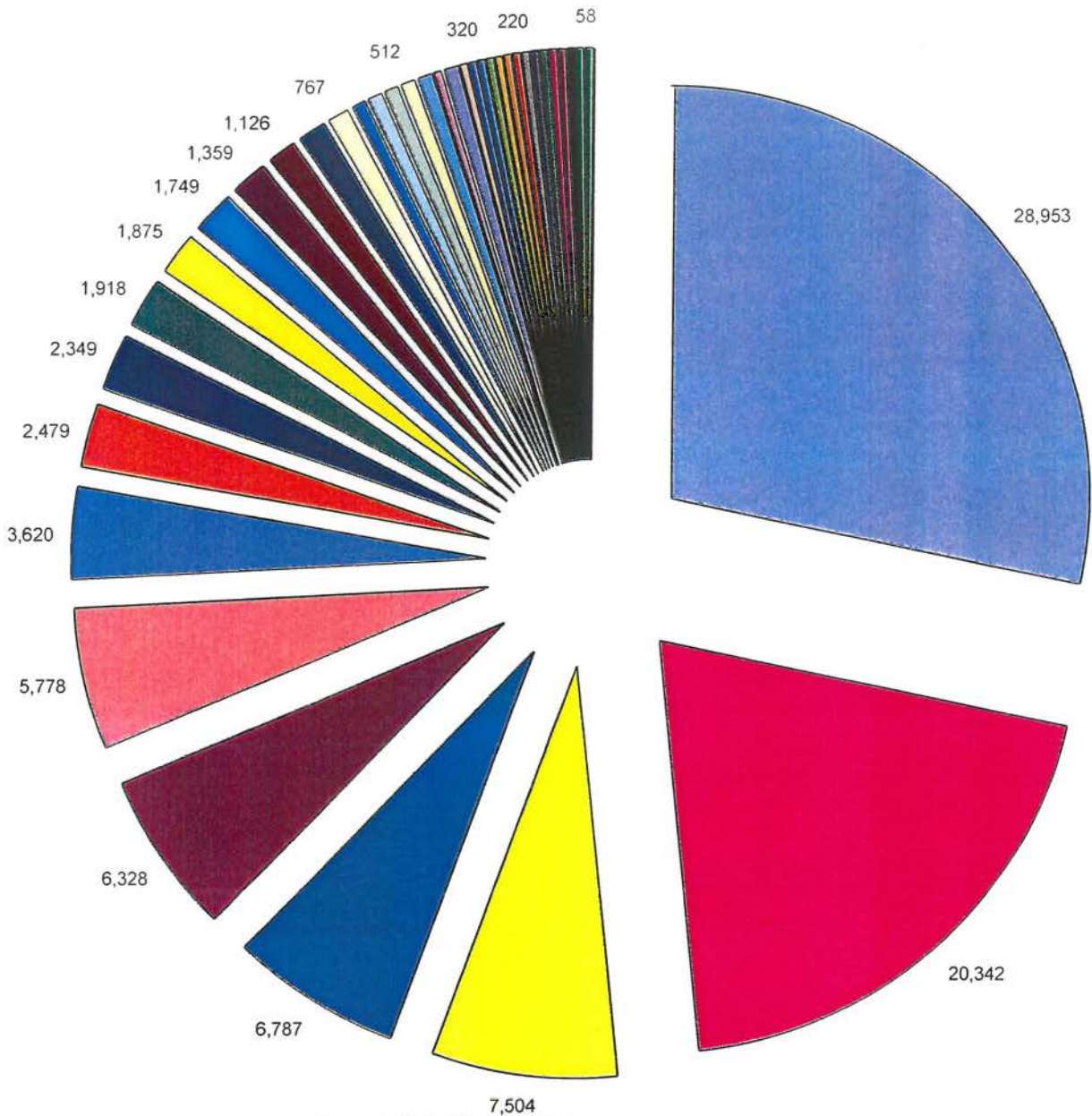

ΣΧΗΜΑ 20: Αλλοδαποί (άνδρες) ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ ανά οικονομική δραστηριότητα, 2003

ΟΙΚΟΔ. ΕΡΓΑ	ΛΙΑΝΕΜΠΟΡΙΟ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	ΧΟΝΤΡΕΜΠΟΡΙΟ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕΤΑΛΛΩΝ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	ΚΑΥΣΙΜΑ, ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	ΑΓΝΩΣΤΗ
ΆΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΙΠΛΑ-ΆΛΛΑ	ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΓΟΥΝΩΝ
ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	ΑΛΕΙΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΡΓΑΝΩΝ
ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ	ΕΛΑΣΤΙΚΑ	ΥΦΑΣΜΑΤΑ
ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	ΟΙΚΕΙΑΚΟΙ ΒΟΗΘΟΙ	ΓΕΩΡΓΙΑ
ΞΥΛΙΝΑ ΕΠΙΠΛΑ	ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ	ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ-ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ	ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΡΜΑΤΩΝ	ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΚΕΙΑΚΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΑΡΤΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ
ΟΡΥΧΕΙΑ	ΥΓΕΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ	ΚΤΗΜΑΤΟΜΕΣΙΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ	ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ	ΔΗΜ. ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΑΜΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	ΚΟΙΝΟΦΕΛΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ-ΡΑΔΙΟ	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣ
ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ	ΔΙΥΛΙΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΠΝΟΥ	ΟΡΥΧΕΙΑ	ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΝΕΡΟΥ
ΟΡΥΧΕΙΑ	ΕΞΟΡΥΞΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ Η/Υ
ΕΤΕΡΟΔΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ		

ΣΧΗΜΑ 21: Αλλοδαπές (γυναίκες) ασφαλισμένες στο ΙΚΑ ανά οικονομική δραστηριότητα, 2003

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	ΟΙΚΕΙΑΚΟΙ ΒΟΗΘΟΙ	ΑΓΝΩΣΤΗ
ΧΟΝΤΡΕΜΠΟΡΙΟ	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	ΛΙΑΝΕΜΠΟΡΙΟ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΓΟΥΝΩΝ
ΥΓΕΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	Άλλες δραστηριότητες	ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
ΟΙΚΟΔ. ΕΡΓΑ	ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ-ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ	ΥΦΑΣΜΑΤΑ	ΚΑΥΣΙΜΑ, ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
ΓΕΩΡΓΙΑ	ΕΠΙΠΛΑ-ΑΛΛΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕΤΑΛΛΩΝ
ΕΛΑΣΤΙΚΑ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ	ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΡΜΑΤΩΝ
ΚΤΗΜΑΤΟΜΕΣΙΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ
ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ	ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΡΓΑΝΩΝ	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΑΡΤΟΥ	ΔΗΜ. ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΑΜΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΑΛΕΙΑ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΚΕΙΑΚΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ
ΞΥΛΙΝΑ ΕΠΙΠΛΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ-ΡΑΔΙΟ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΠΝΟΥ
ΟΡΥΧΕΙΑ	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣ	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
ΚΟΙΝΟΦΕΛΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ Η/Υ
ΕΤΕΡΟΔΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	ΔΙΥΛΙΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΝΕΡΟΥ
ΕΞΟΡΥΞΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ	ΟΡΥΧΕΙΑ
ΟΡΥΧΕΙΑ		

με 6% και η βιομηχανία τροφίμων με 4%. Δυστυχώς υπάρχουν μεγάλοι αριθμοί ασφαλισμένων στις κατηγορίες «άγνωστη» (7%) και «άλλες δραστηριότητες» (6%).

Κατανόηση των στατιστικών στοιχείων από την Απογραφή, το ΙΚΑ και τις άδειες παραμονής

Δεχόμενοι τις πιθανότητες για μερική απασχόληση, μερική ασφάλιση με άλλους φορείς και άλλους παράγοντες, τα στοιχεία του ΙΚΑ ευθυγραμμίζονται πλήρως με τα στοιχεία της Απογραφής για τον αριθμό των εργαζόμενων αλλοδαπών. Ωστόσο ο μικρός αριθμός γυναικών που έχουν ασφαλιστεί για οικιακή απασχόληση δεν συμφωνεί με τα στοιχεία της Απογραφής. Υποθέτουμε, με βάση δημοσιευμένες εμπειρικές έρευνες, ότι η κατηγορία «άλλη απασχόληση» στα στοιχεία της Απογραφής αφορά κυρίως την οικιακή απασχόληση. Είναι πιθανό ωστόσο ότι η οικιακή απασχόληση είναι μόνο ένα από τα αρκετά επαγγέλματα που ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία. Μια άλλη πιθανότητα είναι ότι οι αλλοδαπές έχουν αλλάξει τομέα απασχόλησης ίσως γιατί θα αντιμετώπιζαν δυσκολίες με τη δυνατότητα ασφάλισης τους από τους εργοδότες τους – μια απαίτηση του Υπουργείου Εργασίας για την ανανέωση των αδειών εργασίας. Μια ακόμη πιθανότητα είναι ότι πολλές γυναίκες έχουν αποσυρθεί από την επίσημη αγορά εργασίας ίσως γιατί απέκτησαν δικαίωμα παραμονής μέσω της άδειας για οικογενειακή συνένωση. Συνεπώς η οικιακή απασχόληση ίσως συνεχίζει να υπάρχει ως παραοικονομία

Ο Πίνακας 3 εξετάζει τα στοιχεία του ΙΚΑ ανά εθνικότητα και παρέχει σύγκριση με τις άδειες παραμονής που έχουν εκδοθεί για εξαρτημένη εργασία το 2003-2004. Συνολικά, υπάρχει μια διαφορά της τάξης των 120.000 ατόμων. Είναι σχετικά δύσκολο αυτή η διαφορά να καλύπτεται από κάποιο άλλο ασφαλιστικό φορέα όπως ο ΟΓΑ. Ωστόσο, γνωρίζουμε ότι οι άδειες εργασίας δεν εκδίδονται χωρίς εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση. Η χορήγηση άδειας παραμονής για εξαρτημένη εργασία απαιτεί την ύπαρξη άδειας εργασίας.

Εξετάζοντας τον πίνακα 3 παρατηρούμε ότι έχουν διαμορφωθεί κάποια περίεργα υποδείγματα. Ορισμένες εθνικότητες έχουν πολύ χαμηλά ποσοστά ασφάλισης στο ΙΚΑ σε σύγκριση με τις άδειες παραμονής που έχουν λάβει (αυτές είναι οι Ουκρανοί, οι Γεωργιανοί, οι Μολδαβοί και οι Αρμένιοι). Εκτός από τους Αρμένιους όλες οι άλλες εθνικότητες παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά γυναικείου πληθυσμού στη σύνθεση τους (της τάξης του 65-80%). Τα χαμηλά ποσοστά ασφάλισης στο ΙΚΑ μπορεί να οφείλονται στην μη πληρωμή των εισφορών από όσες γυναίκες εργάζονται στην οικιακή

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Σύγκριση των εγγραφών του ΙΚΑ με τις Άδειες Παραμονής για Εξαρτημένη Εργασία 2003

	Άδειες Παραμονής για εξαρτημένη εργασία, 2003-4				
	ΙΚΑ 2003	A+Θ	A	Θ	% συνόλου αδειών
ΑΛΒΑΝΙΑ	185,636	298,529	255,442	43,087	69
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	23,469	46,464	18,880	27,584	70
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	17,174	20,630	13,228	7,402	71
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	3,167	15,279	3,054	12,225	66
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	13,905	14,445	14,410	35	86
ΓΕΩΡΓΙΑ	3,750	10,896	4,098	6,798	72
ΙΝΔΙΑ	6,050	8,565	8,486	79	81
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	1,339	7,829	2,445	5,384	68
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	7,097	6,373	6,234	139	58
ΡΩΣΙΑ	40,477	5,661	1,121	4,540	56
ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	4,264	5,164	5,134	30	90
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	3,872	4,523	858	3,665	75
ΠΟΛΩΝΙΑ	5,084	3,366	1,827	1,539	50
ΑΡΜΕΝΙΑ	885	3,299	1,695	1,604	64
ΣΥΡΙΑ	4,050	3,201	3,138	63	58
ΆΛΛΕΣ	25,851	11,624			
ΣΥΝΟΛΟ	346,070	465,848			

απασχόληση. Επιπλέον, σύμφωνα με το ΙΚΑ όσοι έχουν πληρώσει τις εισφορές τους αναδρομικά δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία του.

Άλλη μια αντίφαση που εμφανίζεται στον πίνακα 3 αφορά την εμφάνιση μεγαλύτερου αριθμού ασφαλισμένων για κάποιες εθνικότητες από ότι είναι αναμενόμενο. Αυτό ισχύει για τους Ρώσους, τους Πολωνούς και τους Σύριους. Υπάρχουν τρεις πιθανές εξηγήσεις. Όσον αφορά τους Ρώσους, πολλοί είναι κάτοχοι της άδειας ομογενή. Γι' αυτό το λόγο δεν εμφανίζονται στις στατιστικές των στοιχείων αδειών παραμονής. Για τους Πολωνούς η ένταξη της χώρας τους στην Ε.Ε. ίσως τους επέτρεψε να παρακάμψουν τη διαδικασία για την παροχή άδειας παραμονής αλλά να διατηρήσουν τις εισφορές στο ΙΚΑ. Για τους Σύριους, όπως και για τους Πολωνούς, ένας μεγάλος αριθμός από αυτούς παρέχει ανεξάρτητες υπηρεσίες (40%). Είναι λοιπόν πιθανό ότι η θέση τους στην αγορά εργασίας να τους παρέχει τη δυνατότητα εισφοράς στο ΙΚΑ, αν και δεν γνωρίζουμε αν κάτι τέτοιο είναι εφικτό.

Γενικά τα επίπεδα ασφαλισμένων στο ΙΚΑ είναι χαμηλά σε σχέση με τα στοιχεία των αδειών παραμονής. Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός των ασφαλισμένων οικιακών βοηθών είναι χαμηλός. Επιπλέον, η νομοθετική ρύθμιση του 2003 που επιτρέπει στους μετανάστες να πληρώνουν τις εισφορές που δεν πλήρωσαν οι εργοδότες τους συμβάλλει στην απόκρυψη της πραγματικότητας για την εργασιακή κατάσταση των μεταναστών. Δεν είναι μόνο μια διάκριση εις βάρος των μεταναστών αλλά αποτελεί μια μεταφορά της οικονομικής υποχρέωσης του (Έλληνα) εργοδότη στον μετανάστη, που λειτουργεί ως ένα επιπλέον είδος φόρου που δεν πληρώνουν οι Έλληνες εργαζόμενοι. Είναι επίσης και ένα σοβαρό πρόβλημα για την διεξαγωγή οικονομικών αναλύσεων. Εάν τα εθνικά στατιστικά στοιχεία δεν παρέχουν μια ακριβή εικόνα της οικονομικής πραγματικότητας, τότε η διαχείριση της οικονομίας, και άλλων συναφών θεμάτων, καθίσταται αδύνατη. Το Υπουργείο Εργασίας, παρόλο που έχει θεσπίσει αυστηρούς κανόνες για την έκδοση αδειών εργασίας και την πληρωμή των εισφορών της κοινωνικής ασφάλισης, δεν συλλέγει στοιχεία για όσες διαδικασίες έχει θεσπίσει ούτε πραγματοποιεί κάποια μελέτη για το ρόλο των μεταναστών στην Ελληνική αγορά εργασίας.

Αλλοδαποί μαθητές σε Ελληνικά δημόσια σχολεία

Κατά την αρχική φάση της μαζικής μετανάστευσης στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του 1990 υπήρχαν μικροί αριθμοί αλλοδαπών παιδιών. Φυσικά όσα έφτασαν αρχικά στη χώρα δεν εντάχθηκαν στο σύστημα εκπαίδευσης καθώς ήταν τέκνα παράνομων γονέων. Επιπλέον υπάρχει, και παραμένει όπως πάντα, το πολύ σοβαρό πρόβλημα της εκμετάλλευσης των ανηλίκων αλλοδαπών από τα κυκλώματα της μαφίας για πορνεία και επαιτεία.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 υπήρξε μια εμφανής αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών μαθητών που εντάχθηκαν στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας. Αυτό είναι το αποτέλεσμα εν μέρει της πρόσφατης ανοχής της παράνομης θέσης των γονέων τους (όπως απαιτείται από τη Συνθήκη για τα Δικαιώματα του Παιδιού του Ο.Η.Ε), εν μέρει εξαιτίας των προγραμμάτων νομιμοποίησης από το 1997 και μετά, και εν μέρει από τα μέτρα του Ελληνικού Κράτους για την οικογενειακή συνένωση των μεταναστών. Συνεπώς η Ελλάδα έχει αρχίσει να κινείται προς μια νέα φάση μετανάστευσης όπου η οικογενειακή εγκατάσταση των μεταναστών είναι εμφανής (κυρίως των Αλβανών). Φυσικά με την εισροή των παλιννοστούντων και ομογενών Ελλήνων από την Αμερική και αλλού την δεκαετία του 1980, το Υπουργείο Παιδείας είχε θεσπίσει κάποια προγράμματα για την ταχεία εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας στα λεγόμενα Διαπολιτισμικά Σχολεία. Ωστόσο, με τη μείωση του αριθμού των Ελλήνων μαθητών στα σχολεία λόγω του προβλήματος της υπογεννητικότητας οι αλλοδαποί μαθητές αναπληρώνουν τη δημογραφική μείωση του Ελληνικού πληθυσμού.

Δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία που να συλλέγονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα (time-series datasets) για το συνολικό υπολογισμό του αριθμού των αλλοδαπών μαθητών στα Ελληνικά σχολεία αν και στο Σχήμα 1 έχουμε καταρτίσει μια κατάσταση. Σύμφωνα με ανεπίσημα στοιχεία υπήρξε μια ταχύτατη αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών μαθητών (συμπεριλαμβανομένων των ομογενών) από 44.000 στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση το 1996 στις 86.000 το 2000 και στις 119.000 το 2003. Με τους αριθμούς των Ελλήνων μαθητών να μειώνονται αυτό συνεπάγεται και αύξηση στο ποσοστό των αλλοδαπών μαθητών στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ωστόσο, το ποσοστό του 10,6% στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για το 2003-4 αναμένεται να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια με την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία για τις άδειες παραμονής το 2003-4 είναι ακριβή. Αυτά τα στοιχεία υποδηλώνουν

μεγαλύτερους αριθμούς για το σύνολο των αλλοδαπών στη χώρα καθώς και για τον αριθμό των Αλβανών μεταναστών.

Το Υπουργείο Παιδείας έχει δημοσιεύσει στοιχεία για το σχολικό έτος 2002-3 στα οποία εμφανίζονται 97.000 αλλοδαποί μαθητές και 31.000 παλιννοστούντες /ομογενείς μαθητές. Και στις δύο περιπτώσεις, και περισσότερο ίσως για τους *αλλογενείς* μαθητές, η πλειοψηφία των μαθητών ανήκει στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, και για τις δύο κατηγορίες οι άρρενες μαθητές εγκαταλείπουν το εκπαιδευτικό σύστημα πριν το Λύκειο ή το Τ.Ε.Ε. Αυτό είναι εμφανές από το υψηλότερο ποσοστό των κοριτσιών σε αυτό το επίπεδο της εκπαίδευσης.

Τα στοιχεία για τους αλλοδαπούς μαθητές είναι αποσπασματικά και διακρίνονται από ασυνέχεια. Ιδίως όσον αφορά την εθνικότητα. Ο Πίνακας 4 δείχνει τα τελευταία στοιχεία από το Υπουργείο Παιδείας όπου η χώρα γέννησης χρησιμοποιείται αντί για την υπηκοότητα. Η μεγάλη πλειοψηφία των αλλοδαπών μαθητών είναι Αλβανικής καταγωγής- πάνω από το 72% σε σχέση με το 56% του Αλβανικού στοιχείου στο συνολικό αριθμό των αλλοδαπών με βάση την Απογραφή του 2001. Αυτό το υψηλό ποσοστό οφείλεται στο γεγονός ότι οι Αλβανοί μετανάστες είναι σχετικά μικρής ηλικίας και έχουν μεγαλύτερες οικογένειες και επειδή κάποιες από τις άλλες εθνικότητες, πχ οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί, στέλνουν τα παιδιά τους σε ακριβά ιδιωτικά σχολεία. Άλλες εθνικότητες έχουν και αυτές δικά τους σχολεία όπως τα Αραβικά και Πολωνικά σχολεία στην Αθήνα.

Μελετώντας τον Πίνακα 4 δεν παρατηρούμε πολλές απρόσμενες διαφοροποιήσεις- με την προϋπόθεση ότι δεχόμαστε τη χώρα γέννησης ως υποκατάστατο της υπηκοότητας. Όμως, ένα ποσοστό της τάξης του 10% (10.000 μαθητές περίπου) εμφανίζονται ότι έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα. Είναι απίθανο, εκτός από κάποια παιδιά μικτών γάμων- να έχουν όλα Ελληνική υπηκοότητα. Συνεπώς η υπηκοότητα τους είναι άγνωστη. Υποθετικά ένας μεγάλος αριθμός από αυτά είναι Αλβανοί, όμως είναι επιτακτική η συλλογή κάποιων στοιχείων για αυτούς τους μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, οι υπηκοότητες και των δύο γονέων πρέπει να αναφέρονται στη συλλογή τέτοιων στοιχείων. Αυτά τα δεδομένα είναι απαραίτητα για την αξιολόγηση της οικογενειακής κατάστασης αυτών των μαθητών αλλά και για τη σχεδίαση της κρατικής πολιτικής.

Πίνακας 4: Αλλοδαποί Μαθητές, 2002-3

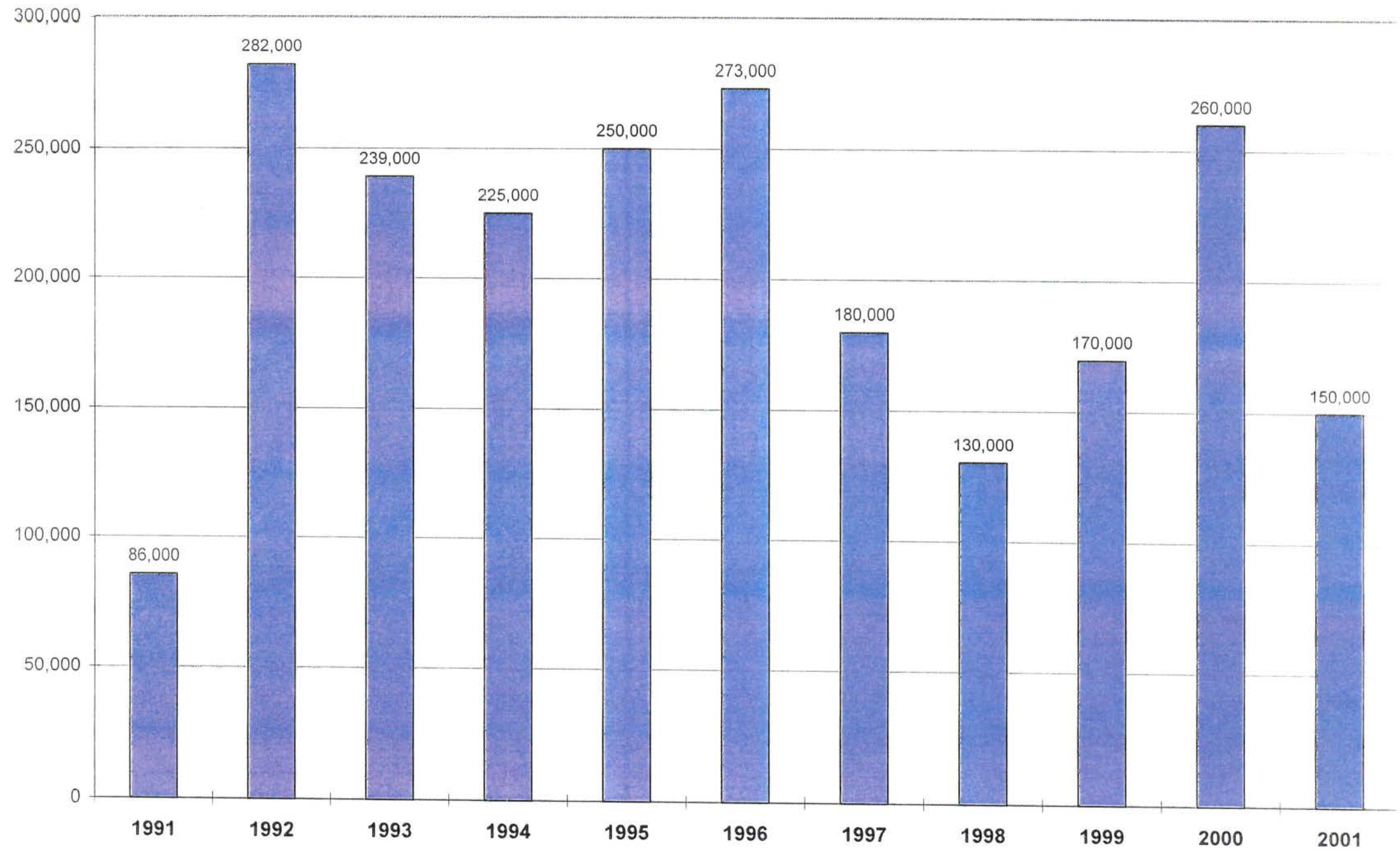
Χώρα Γέννησης	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	%
ΑΛΒΑΝΙΑ	36,672	33,208	69,880	72.4
ΕΛΛΑΔΑ	5,240	5,052	10,292	10.7
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	1,485	1,388	2,873	3.0
ΓΕΩΡΓΙΑ	1,113	1,017	2,130	2.2
ΡΩΣΙΑ	1,050	985	2,035	2.1
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	686	802	1,488	1.5
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	587	556	1,143	1.2
ΑΡΜΕΝΙΑ	555	489	1,044	1.1
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	314	371	685	0.7
ΠΟΛΩΝΙΑ	261	282	543	0.6
ΙΡΑΚ	215	199	414	0.4
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	182	186	368	0.4
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	178	180	358	0.4
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	141	135	276	0.3
Η.Π.Α.	146	115	261	0.3
ΣΥΡΙΑ	155	99	254	0.3
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	126	120	246	0.3
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	118	98	216	0.2
ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	49	68	117	0.1
ΤΟΥΡΚΙΑ	58	56	114	0.1
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	51	56	107	0.1
ΝΙΓΗΡΙΑ	50	48	98	0.1
ΙΤΑΛΙΑ	34	41	75	0.1
ΚΑΝΑΔΑΣ	27	41	68	0.1
Π.Γ.Δ.Μ.	33	35	68	0.1
ΚΥΠΡΟΣ	40	25	65	0.1
ΓΑΛΛΙΑ	25	33	58	0.1
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	29	27	56	0.1
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	34	22	56	0.1
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	26	28	54	0.1
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	23	29	52	0.1
ΙΝΔΙΑ	33	16	49	0.1
ΙΡΑΝ	34	13	47	0.0
ΛΙΒΑΝΟΣ	19	22	41	0.0
ΑΙΘΙΟΠΙΑ	20	18	38	0.0
ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	23	14	37	0.0
ΣΟΥΗΔΙΑ	16	15	31	0.0
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	14	16	30	0.0
ΔΟΜΙΝΙΚΑ	12	15	27	0.0
ΕΛΒΕΤΙΑ	13	14	27	0.0
ΒΕΛΓΙΟ	11	11	22	0.0
ΤΣΕΧΙΑ	8	13	21	0.0
ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	10	10	20	0.0
ΙΣΡΑΗΛ	10	9	19	0.0
ΒΙΕΤΝΑΜ	5	11	16	0.0
ΑΛΛΑ ΚΡΑΤΗ	297	310	607	0.6
ΣΥΝΟΛΟ	50,228	46,298	96,526	100.0

ΠΗΓΗ: ΙΠΟΔΕ

Είσοδος και έξοδος αλλοδαπών εκτός Ε.Ε. στην Ελλάδα

Η αρχική μαζική είσοδος των παράνομων μεταναστών στην Ελλάδα από το 1991 και μετά ήταν αδύνατο να υπολογιστεί ποσοτικά. Ωστόσο, περιοδικές σαρώσεις από την Αστυνομία για παράνομους μετανάστες είχαν ως αποτέλεσμα μαζικές απελάσεις αλλοδαπών αποκλειστικά στις γειτονικές Βαλκανικές χώρες. Αυτές οι «επαναπροωθήσεις» των αλλοδαπών έγιναν σε μαζική κλίμακα και έχουν καταγγελθεί ως παράνομες από τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή και θεωρητικά έχουν σταματήσει. Τα Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αρνείται πλέον ότι υπήρξαν στοιχεία γι' αυτές τις ενέργειες, όμως ανεπίσημα στοιχεία γι' αυτές τις απελάσεις έχουν δοθεί κατά καιρούς από αυτό το Υπουργείο. Το **Σχήμα 22** δείχνει τα ετήσια νούμερα για τα έτη 1991-2001. Καμία άλλη Ευρωπαϊκή χώρα δεν κατόρθωσε να παρακάμψει τις νόμιμες διαδικασίες και να απελάσει, χωρίς να υπολογίζουμε τις διμερείς συμφωνίες για επαναπατρισμό κάποιων υπηκόων τρίτων χωρών, τόσο μεγάλους αριθμούς παράνομων μεταναστών (πάνω από 200.000 ετησίως για τα έτη 1992-1996). Η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών που «επαναπροωθήθηκαν» ήταν Αλβανοί και οι περισσότεροι διέσχισαν εκ νέου τα σύνορα και επανήλθαν στην Ελλάδα.

Πιο πρόσφατα στοιχεία για την άρνηση εισόδου στη χώρα, στα σύνορα παραθέτουν μικρότερους αριθμούς: 16.000 το 2001, 19.000 το 2002 και 13.000 το 2003. Επιπλέον, τα στοιχεία για μετανάστες που έχουν συλληφθεί ως παράνομοι μετανάστες και αναμένουν απέλαση είναι 20.000 για το 2001, 27.000 για το 2002 και 30.000 για το 2003. Με Ευρωπαϊκά κριτήρια αυτοί οι αριθμοί είναι πιο λογικοί απ' ότι οι εκατοντάδες χιλιάδες που καταγράφηκαν τη δεκαετία του 1990. Στοιχεία από το Υπουργείο Ναυτιλίας δείχνουν μικρούς αριθμούς παράνομων μεταναστών που έχουν συλληφθεί για παράνομη είσοδο στη χώρα. Πάρα τη δραματική κάλυψη από τον Τύπο, αυτοί οι αριθμοί ήταν 7.000 σχεδόν άτομα για το 2001 και μειώθηκαν σε 4.000 για το 2002 και σε 2.400 για το 2003. Γενικά δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία για τη νόμιμη είσοδο στη χώρα. Για την εποχική εργασία τα στοιχεία από το Υπουργείο Εσωτερικών δείχνουν ένα συνολικό αριθμό ατόμων για το 2003-4 της τάξης των 16.000. Υποθέτουμε ότι αυτός ο αριθμός καλύπτει δύο χρονικές περιόδους και συνεπώς ο μέσος όρος ανέρχεται σε 8.000 ανά έτος. Οι

ΠΗΓΗ: Baldwin-Edwards and Fakiolas (1999); Linos (2001); Migration News Sheet, 1/2002. Original data from Ministry of Public Order.

εθνικότητες που αναφέρονται στα στοιχεία είναι Βούλγαροι (8.000), Αλβανοί (7.000) και Αιγύπτιοι (1.200).

Οι προσωρινοί επισκέπτες στη χώρα αντιμετωπίζονται μέσω των ρυθμίσεων για τις Θεωρήσεις Εισόδου (Visas) που παρέχονται από τις Ελληνικές Πρεσβείες και Προξενεία. Ο Πίνακας 5 δείχνει τα στοιχεία για το 2003 από το Υπουργείο Εξωτερικών. Αυτά τα στοιχεία δεν παραθέτουν την υπηκοότητα των αιτούντων αλλά αναγράφουν την Πρεσβεία ή το Προξενείο όπου έγινε και διεκπεραιώθηκε η αίτηση. Δεν υπάρχει λοιπόν ξεκάθαρη δήλωση της υπηκοότητας των αιτούντων όπως επίσης δεν δηλώνεται καθαρά ο λόγος εισόδου στη χώρα. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα τα πιο σημαντικά σημεία νόμιμης εισόδου στη χώρα είναι η Μόσχα, τα Σκόπια, το Βελιγράδι, η Αλβανία και η Κωνσταντινούπολη. Ο συνολικός αριθμός θεωρήσεων εισόδου ανέρχεται σε 500.000 για το 2003. Είναι προφανές ότι ο αριθμός όσων παραμένουν στη χώρα και μετά τη λήξη της Βίζας μπορεί να είναι αρκετά σημαντικός. Όσο γνωρίζουμε δεν υπάρχουν στοιχεία για την αποχώρηση από την Ελλάδα σε αντίθεση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες (όπως η Ισπανία) που καταγράφουν τέτοιου είδους στοιχεία. Οι χώρες για τις οποίες υπάρχει υποψία ότι οι υπήκοοι τους θα παραμείνουν στην Ελλάδα και μετά τη λήξη της Βίζας ή θα κάνουν αίτηση για Άσυλο υπόκεινται σε αυστηρότερο έλεγχο στην διαδικασία της Θεώρησης Εισόδου και οι απορρίψεις των αιτήσεων κυμαίνονται σε υψηλότερα επίπεδα και εμφανίζονται με κόκκινο χρώμα στον Πίνακα. Με βάση τα ποσοστά απόρριψης των αιτήσεων για τη Θεώρηση Εισόδου αυτές οι χώρες περιλαμβάνουν: τη Βραζιλία, το Μαρόκο, την Ουκρανία, το Καμερούν, το Κονγκό, την Αλγερία, την Αίγυπτο, την Αρμενία, την Αιθιοπία, τη Νιγηρία, την Ινδία, το Περού και τη Συρία

Πίνακας 5: Θεωρήσεις Εισόδου για την Ελλάδα, 2003

	VISA A	VISA B	VISA C	VISAS VTL B	TOTAL VISAS A + B + C	VISA D	VISA D+C	TOTAL VISAS A+B+C+D	VISAS NOT ISSUED	Applicant A+B+C+D	REJECTION RATE (%)
ALBANIA - GJIROKASTER	0	23	6,198	0	6,221	4,081	0	10,302	1,355	11,657	11.62
ALBANIA - TIRANA	0	118	12,490	6	12,614	18,190	0	30,804	518	31,322	1.62
ALBANIA - KORYTSA	0	40	13,397	0	13,437	14,687	0	28,124	5,091	33,215	15.33
ALGERIA - ALGIERS	0	1	1,195	40	1,236	4	0	1,240	771	2,011	38.64
ARGENTINA - BUENOS AIRES	0	1	3	0	4	14	0	18	0	18	0
ARMENIA - YEREVAN	0	7	1,905	3	1,915	154	0	2,069	1,058	3,127	33.83
AUSTRALIA - ADELAIDE	0	0	0	3	3	0	0	3	0	3	0
AUSTRALIA - CAMBERRA	0	0	10	0	10	3	0	13	0	13	0
AUSTRALIA - MELBOURNE	0	7	51	0	58	6	0	64	0	64	0
AUSTRALIA - PERTH	0	0	7	0	7	0	0	7	0	7	0
AUSTRALIA - SYDNEY	0	0	47	0	47	9	0	56	3	59	5.08
AUSTRIA - VIENNA	0	5	8	255	268	0	0	268	0	268	0
AZERBAITZAN - BAKU	0	19	1,800	0	1,819	3	0	1,822	55	1,877	2.93
BELARUS - MINSK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BELGIUM - BRUSSELS	0	1	30	0	31	1	0	32	0	32	0
BOSNIA-H. SARAJEVO	0	365	3,259	0	3,624	77	0	3,701	295	3,996	7.38
BRAZIL - BRAZILIA	0	0	5	0	5	2	0	7	0	7	0
BRAZIL - RIO	0	0	0	0	0	4	0	4	7	11	63.64
BRAZIL - SAO PAULO	0	2	19	0	21	13	0	34	2	36	5.56
BULGARIA - PLOVDIV	0	1	48	0	49	8,823	0	8,872	0	8,872	0
BULGARIA - SOFIA	0	26	781	19	826	6,075	0	6,901	37	6,938	0.53
CAMEROON - YAOUNDE	0	0	320	11	331	18	0	349	313	662	47.28
CANADA - MONTREAL	4	95	55	0	154	8	0	162	0	162	0
CANADA - OTTAWA	1	66	26	0	93	1	0	94	2	96	2.08
CANADA - TORONTO	0	147	204	0	351	8	0	359	0	359	0
CANADA - VANCOUVER	0	8	58	0	66	5	0	71	0	71	0
CHILE - SANTIAGO	0	2	5	0	7	3	0	10	0	10	0
CHINA - BEIJING	0	64	1,703	27	1,794	214	0	2,008	509	2,517	20.22
CHINA - HONG KONG	0	0	132	7	139	0	0	139	0	139	0
CONGO - KINSHASA	0	0	130	3	133	26	0	159	105	264	39.77
CROATIA - ZAGREB	0	2	24	9	35	29	0	64	0	64	0
CUBA - HAVANA	0	29	322	0	351	0	0	351	0	351	0
CYPRUS - NICOSIA	6	33	1,201	64	1,304	15	0	1,319	0	1,319	0
CZECH REPUBLIC - PRAGUE	0	1	569	0	570	125	0	695	0	695	0
DENMARK - COPENHAGEN	0	4	17	0	21	1	0	22	0	22	0
EGYPT - ALEXANDRIA	0	208	601	2	811	72	0	883	495	1,378	35.92
EGYPT - CAIRO	0	323	2,863	50	3,236	1,660	0	4,896	713	5,609	12.71
ETHIOPIA - ADDIS ABEBA	0	0	335	0	335	106	0	441	210	651	32.26
FINLAND - HELSINKI	0	0	25	3	28	2	0	30	0	30	0
FRANCE - MARSEILLE	0	3	1	10	14	0	0	14	0	14	0
FRANCE - PARIS	0	0	89	0	89	0	0	89	0	89	0
FYROM - SKOPJE	0	0	2,106	88,345	90,541	8	0	90,549	102	90,651	0.11
GEORGIA - TBILISI	0	141	4,941	26	5,108	324	0	5,432	1,024	6,456	15.86
GERMANY - BERLIN	0	16	52	0	68	0	0	68	0	68	0
GERMANY - DUSSELDORF	0	0	0	195	195	0	0	195	0	195	0
GERMANY - FRANKFURT	0	3	24	234	261	0	0	261	0	261	0
GERMANY - HAMBURG	0	0	0	29	29	0	0	29	0	29	0
GERMANY - HANNOVER	0	0	0	59	59	2	0	61	0	61	0
GERMANY - KOLN	3	27	90	0	120	0	0	120	0	120	0
GERMANY - LEIPZIG	0	4	2	0	6	0	0	6	0	6	0
GERMANY - MUNICH	5	109	207	0	321	0	0	321	0	321	0
GERMANY - STUTTGART	0	43	231	0	274	0	0	274	0	274	0
HOLLAND - HAGUE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
HOLLAND - ROTTERDAM	2	8	2	24	36	0	0	36	0	36	0
HUNGARY - BUDAPEST	0	3	473	0	476	125	0	601	19	620	3.06
INDIA - N. DELHI	0	566	2,298	18	2,882	611	0	3,493	1,124	4,617	24.34
INDONESIA - JAKARTA	0	161	675	0	836	349	0	1,185	0	1,185	0
IRAN - TEHERAN	0	2	2,052	148	2,202	8	0	2,210	433	2,643	16.38
IRAQ - BAGHDAD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IRELAND - DUBLIN	0	0	187	6	193	5	0	198	2	200	1
ISRAEL - JERUSALEM	0	6	595	638	1,239	85	0	1,324	0	1,324	0
ISRAEL - TEL AVIV	0	1	120	3	124	40	0	164	1	165	0.61
ITALY - MILAN	0	0	1	23	24	1	0	25	0	25	0
ITALY - NAPOLI	0	2	0	226	228	1	0	229	0	229	0
ITALY - ROME	0	0	0	11	11	0	0	11	0	11	0
ITALY - VENICE	0	0	19	0	19	1	0	20	0	20	0
JAPAN - TOKYO	0	0	146	0	146	56	0	202	0	202	0
JORDAN - AMMAN	0	2	1,236	138	1,376	243	0	1,619	66	1,685	3.92
KAZAKHSTAN - ALMATY	0	0	2,057	0	2,057	81	0	2,138	105	2,243	4.68
KENYA - NAIROBI	0	0	268	0	268	19	0	287	0	287	0
KUWAIT	0	34	1,450	83	1,567	0	0	1,567	92	1,659	5.55

	VISA A	VISA B	VISA C	VISAS VTL B	TOTAL VISAS	VISA D	VISA D+C	TOTAL VISAS	VISAS NOT ISSUED	Applicant A+B+C+D	REJECTION RATE (%)
				VTL C	A + B + C			A+B+C+D			
LEBANON - BEIRUT	0	126	5,406	393	5,925	42	0	5,967	282	6,249	4.51
LIBYA - BENGHAZI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
LIBYA - TRIPOLI	0	0	1,388	2	1,390	0	0	1,390	8	1,398	0.57
LUXEMBOURG	7	0	5	0	12	0	0	12	0	12	0
MEXICO - MEXICO CITY	0	0	36	0	36	14	0	50	3	53	5.66
MOROCCO - CASABLANCA	0	3	462	0	465	20	0	485	430	915	46.99
NZ - WELLINGTON	0	0	20	0	20	1	0	21	3	24	12.5
NIGERIA - LAGOS	0	0	2,751	0	2,751	129	0	2,880	978	3,858	25.35
NORWAY - OSLO	0	0	0	8	8	0	0	8	0	8	0
PAKISTAN - ISLAMABAD	0	52	713	0	765	95	0	860	0	860	0
PERU - LIMA	0	2	589	0	591	98	0	689	217	906	23.95
POLAND - WARSAW	0	4	261	6	271	271	0	542	0	542	0
PORTUGAL - LISBON	0	1	18	0	19	2	0	21	0	21	0
ROMANIA - BUCHAREST	3	6	227	24	260	551	0	811	47	858	5.48
ROMANIA - CONSTANZA	0	1	40	0	41	58	0	99	0	99	0
RUSSIA - MOSCOW	0	242	100,792	0	101,034	370	0	101,404	1,302	102,706	1.27
RUSSIA - NOVOROSSIYSK	0	57	7,438	16	7,511	212	0	7,723	299	8,022	3.73
RUSSIA - ST PETERSBURG	0	208	10,673	0	10,881	13	0	10,894	28	10,922	0.26
S. KOREA - SEOUL	0	0	18	0	18	40	0	58	0	58	0
S. AFRICA - DURBAN	0	34	584	17	635	1	0	636	0	636	0
S. AFRICA - CAPETOWN	1	69	1,840	0	1,910	9	0	1,919	11	1,930	0.57
S. AFRICA - JOHANNESBURG	6	285	3,102	10	3,403	7	0	3,410	32	3,442	0.93
S. AFRICA - PRETORIA	0	127	883	0	1,010	0	0	1,010	3	1,013	0.3
SAUDI ADABIA - JEDDAH	8	32	1,433	11	1,484	0	0	1,484	83	1,567	5.3
SAUDI ADABIA - RIYADH	0	0	1,096	52	1,148	5	0	1,153	20	1,173	1.71
SERBIA-MONT - BELGRADE	0	183	41,434	21	41,638	0	0	41,638	1,979	43,617	4.54
SERBIA-MONTENEGRO-NIS	0	7	5,799	4	5,810	15	0	5,825	19	5,844	0.33
SERBIA-MONT - PODGORICA	0	11	2,979	52	3,042	35	0	3,077	151	3,228	4.68
SLOVAKIA - BRATISLAVA	0	1	39	0	40	41	0	81	0	81	0
SLOVENIA - LJUBLJANA	0	1	53	0	54	19	0	73	2	75	2.67
SPAIN - BARCELONA	0	0	8	0	8	0	0	8	0	8	0
SPAIN - MADRID	0	0	3	1	4	4	0	8	0	8	0
SUDAN-KHARTOUM	0	0	540	0	540	11	0	551	15	566	2.65
SWEDEN - STOCKHOLM	0	0	1	40	41	0	0	41	0	41	0
SWITZERLAND-BERNE	0	18	1,401	280	1,699	1	0	1,700	3	1,703	0.18
SWITZERLAND-GENEVA	2	12	58	77	149	0	0	149	0	149	0
SYRIA - DAMASCUS	0	214	2,494	224	2,932	213	0	3,145	900	4,045	22.25
THAILAND - BANGKOK	0	58	1,302	0	1,360	149	0	1,509	55	1,564	3.52
TUNISIA-TUNIS	0	14	677	17	708	62	0	770	214	984	21.75
TURKEY-ADRIANOUPLIS	0	67	2,742	11	2,820	0	0	2,820	201	3,021	6.65
TURKEY - ANKARA	0	694	6,080	8	6,782	63	0	6,845	672	7,517	8.94
TURKEY - ISTANBUL	1	833	22,868	49	23,751	74	0	23,825	474	24,299	1.95
TURKEY - SMIRNI	0	408	7,800	0	8,208	37	0	8,245	323	8,568	3.77
UK - LONDON	6	48	5,458	130	5,642	5	0	5,647	5	5,652	0.09
UKRAINE - KYIV	0	28	6,223	97	6,348	296	0	6,644	1,363	8,007	17.02
UKRAINE - MARIUPOL	0	460	3,323	0	3,783	270	0	4,053	2,957	7,010	42.18
UKRAINE - ODESSA	0	2,434	5,182	124	7,740	296	0	8,036	823	8,859	9.29
UAE - ABU DHABI	152	166	1,413	92	1,823	10	0	1,833	68	1,901	3.58
URUGUAY - MONTEVIDEO	0	0	3	0	3	0	0	3	0	3	0
USA - ATLANTA	0	8	233	0	241	40	0	281	0	281	0
USA - BOSTON	0	3	423	0	426	56	0	482	0	482	0
USA - CHICAGO	0	0	416	1	417	0	0	417	0	417	0
USA - HOUSTON	0	0	150	0	150	43	0	193	0	193	0
USA - LOS ANGELES	2	0	274	2	278	41	0	319	0	319	0
USA - NEW ORLEANS	1	0	64	0	65	19	0	84	0	84	0
USA - NEW YORK	2	17	885	28	932	144	0	1,076	26	1,102	2.36
USA - SAN FRANCISCO	0	0	190	0	190	27	0	217	0	217	0
USA - WASHINGTON	0	2	1,467	2	1,471	195	0	1,666	0	1,666	0
VENEZUELA - CARACAS	0	0	59	0	59	22	0	81	3	84	3.57
ZIMBABWE - HARARE	0	39	270	0	309	3	0	312	13	325	4
	212	9,704	331,341	92,517	433,774	60,527	0	494,301	28,519	522,820	5.45%
KEY											
Υψηλό επίπεδο μεταναστευτικού κύματος											
Μέτριο επίπεδο μεταναστευτικού κύματος											
Μεγάλος αριθμός αρνήσεων											
VISA A	transit [airport only]										
VISA B	transit through country										
VISA C	tourism/short stay; multiple entry										
VTL VISAS	"strong" passport visa										
VISA D	long stay, <3 months										

Σημειώσεις

¹ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΣΧΗΜΑ 1: Evolution of legal and undocumented non-EU immigrant stock

Στοιχεία από την Απογραφή:

Σύνολο Πραγματικού Πληθυσμού χωρίς Ελληνική Υπηκοότητα (εκτός από τις 15 χώρες της Ε.Ε.) Αυτοί οι αριθμοί πρέπει να περιλαμβάνουν συνεπώς και ομογενείς και ανήλικους. Ωστόσο, η έρευνα μας έδειξε ότι η απογραφή του 2001 δεν κατέγραψε τους ομογενείς ως ξένους υπηκόους. (βλ. Μέρος Β')

Στοιχεία πληθυσμού με άδεια παραμονής ή αίτηση για νομιμοποίηση:

1988-1997: άδειες παραμονής εν ισχύ για αλλοδαπούς εκτός Ε.Ε./ΕΖΕΣ που εκδόθηκαν από το Υπ. Δημόσιας Τάξης.

1998-2001: μικρός αριθμός αδειών του Υπ. Δημόσιας Τάξης.

1998: Αιτήσεις για Λευκή Κάρτα

1999: Αιτήσεις για Πράσινη Κάρτα

2000: Αιτήσεις για Πράσινη Κάρτα με αφαίρεση των ληγμένων ή μη ανανεωμένων καρτών (υπολογισμός από το συνολικό αριθμό των αιτήσεων για Πράσινη Κάρτα)

2001: Αιτήσεις για Πράσινη Κάρτα 2

2002: Σύνολο αιτήσεων που έγιναν δεκτές για τη χορήγηση της Πράσινης Κάρτας 2

2003: Στοιχεία από το Υπουργείο Εσωτερικών για άδειες παραμονής εν ισχύ από 15 Ιαν. 2004 (περιλαμβάνει και κάποιους αριθμούς ανηλίκων 14-17)

2004: Στοιχεία από το Υπουργείο Εσωτερικών για άδειες παραμονής εν ισχύ από 16 Ιουν. 2004 (ο αριθμός αμφισβητείται- Κοιτάξτε Β' Μέρος)

Μη εγγεγραμμένοι ομογενείς ή με αίτηση για άδεια παραμονής:

1988-1997: συνολικές εκτιμήσεις για τον αριθμό των παράνομων μεταναστών στην Ελλάδα, διάφορες πηγές και έτη, όπως αναφέρονται στο βιβλίο του Baldwin-Edwards και Φακιάλα (1998)

1998-2002: υπόθεση του σταθερού αριθμού του συνόλου των μεταναστών με μικρές ετήσιες αυξήσεις: ο αριθμός εν συνεχεία μειώθηκε με βάση των αριθμό των αιτούντων για νομιμοποίηση και με τον αριθμό των καρτών ομογενή.

2003-2004: ο αριθμός είναι απόρροια από το συνολικό αριθμό αδειών παραμονής από 1 Ιουλίου 2003 μείων το συνολικό αριθμό εν ισχύ.

Αυτή η κατηγορία μορφοποιημένων στοιχείων δεν είναι ικανοποιητική καθώς βασίζεται εξ ολοκλήρου σε υπολογισμούς για τους ακόλουθους λόγους:

(1) Έως το 2000-2001 δεν υπήρχε νομική ή στατιστική διάκριση ανάμεσα στους ομογενείς και στους παράνομους μετανάστες, στην πράξη βέβαια υπήρχε κάποια διάκριση.

(2) Με τη θέσπιση της κάρτας ομογενή το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αρνείται να δώσει στοιχεία για τον αριθμό των καρτών ομογενή που έχουν εκδοθεί (με πρόφαση τη Δημόσια Ασφάλεια),

(3) Το Υπουργείο Εσωτερικών δεν καταγράφει για στατιστική χρήση τις αιτήσεις για νέες άδειες παραμονής ή για ανανέωση στη βάση δεδομένων του: αυτοί οι μετανάστες εμφανίζονται ως μη εγγεγραμμένοι.

Μαθητές:

Στοιχεία για αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές χρησιμοποιούνται για το 1995-6, 1999-2000 και 2002-3. Γίνονται προσθήκες για τα υπόλοιπα χρόνια και μια παρέκταση για το 2004. Αυτά τα στοιχεία είναι απαραίτητα γιατί δεν υπάρχουν χρονικά συνεχείς μετρήσεις παρά μόνο στην Απογραφή, αν και τα παιδιά καλύπτονται από την άδεια παραμονής των γονέων.

Όλα αυτά τα ετήσια στοιχεία περιλαμβάνουν εικασίες με αντικρουόμενα δεδομένα, μεγάλη σύγχυση ανάμεσα στους ομογενείς και αλλογενείς μαθητές, και τη χρήση της χώρας γέννησης των μαθητών για την επιβεβαίωση της υπηκοότητας.

Κάρτα ομογενή

Αυτά τα σημαντικά στοιχεία αποκρύπτονται από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Οι υπολογισμοί μας βασίζονται σε ανεπίσημες διαρροές πληροφοριών. Δεν υπάρχουν πληροφορίες για την υπηκοότητα των μεταναστών, υποθέτουμε όμως ότι κυριαρχεί το Αλβανικό στοιχείο.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΛΑΗΤΗ

Κεντρική Ευρώπη

Αλβανία
Βοσνία-Ερζεγοβίνη
Βουλγαρία
Κροατία
Τσεχία
Εσθονία
Π.Γ.Δ.Μ.
Ουγγαρία
Λάτβια
Λιθουανία
Πολωνία
Ρουμανία
Σλοβακία
Σλοβενία
Γιουγκοσλαβία

Νέα Ευρωπαϊκά Ανεξάρτητα Κράτη

Λευκορωσία
Μολδαβία
Ρωσία
Ουκρανία

Υπόλοιπη Ευρώπη

Ανδόρα
Κύπρος
Μάλτα
Μονακό
Άγιος Μαρίνος
Βατικανό
Τουρκία

Υπόλοιπα Νέα Ανεξάρτητα Κράτη

Καζακιστάν
Κυρζικιστάν
Τατζικιστάν
Τουρκμενιστάν
Ουζμπεκιστάν

Μέση Ανατολή

Μπαχραίν
Ιράκ
Ισραήλ
Ιορδανία
Κουβέιτ
Λίβανος
Ομάν
Κατάρ
Σαουδική Αραβία
Συρία
Ηνωμ, Αραβικά Εμιράτα
Υεμένη

Υπόλοιπη Ασία

Αφγανιστάν
Αρμενία
Αζερμπαϊτζάν
Μπαγκλαντές
Μπουτάν
Μπρούνεϊ
Καμπότζη
Κίνα
Ανατ. Τιμόρ
Γεωργία
Ινδία
Ινδονησία
Ιράν
Ιαπωνία
Κορέα, Λαϊκή Δημοκρ.

Κορέα

Λάος

Μαλαισία

Μαλδίβες

Μογγολία

Μιανμάρ

Νεπάλ

Πακιστάν

Φιλιππίνες

Σιγκαπούρη

Σρι Λάνκα

Ταϊλάνδη

Βιετνάμ

Δυτική Όχθη και Γάζα

Βόρειος Αμερική

Βερμούδες

Καναδάς

Η.Π.Α.

Υπόλοιπη Αμερική

Αντίγκουα
Αργεντινή
Μπαχάμες
Μπαρμπάντος
Μπελιζ
Βολιβία
Βραζιλία
Χιλή
Κολομβία
Κόστα Ρίκα
Κούβα
Δομίνικα
Δομινικανική Δημοκρ.
Εκουαντόρ

Ελ Σαλβαντόρ

Γρενάδα

Γουατεμάλα

Γουιάνα

Αϊτή

Ονδούρα

Τζαμάικα

Μεξικό

Νικαράγουα

Παναμάς

Παραγουάη

Περού

Άγιος Χριστόφορος

Άγια Λουκία

Άγ. Βικέντιος & Γρεναδίνες

Σουρινάμ

Τρινιδάδ

Ουρουγουάη

Βενεζουέλα

Βόρειος Αφρική

Αλγερία

Αίγυπτος

Λιβύη

Μαρόκο

Τυνισία

Δυτική Σαχάρα

Υπόλοιπη Αφρική

Αγκόλα

Μπενίν

Μποτσουάνα

Μπουρκίνα Φάσο

Μπουρούντι

Καμερούν

Κάπο Βέρντε

Κεντρ. Αφρικανική Δημ.

Τσάντ

Κομόρος

Κονγκό

Κόνγκο, Δημοκρατία του

Ακτή Ελεφαντοστού

Τζιμπουτί

Γουινέα του Ισημερινού

Ερυθραία

Αιθιοπία

Γκαμπόν

Γκάμπια

Γκάνα

Γουινέα

Γουινέα-Μπισσάου

Κένυα

Λεσότο

Λιβερία

Μαδαγασκάρη

Μαλάουι

Μαλί

Μαυριτανία

Μαυρίκιος

Μοζαμβίκη

Ναμίμπια

Νίγηρας

Νιγηρία

Ρουάντα

Σάο Τομέ & Πρινσίπε

Σενεγάλη

Σεϋχέλλες

Σιέρα Λεόνε

Σομαλία

Νότιος Αφρική

Σουδάν

Ζουαζηλάνδη

Τανζανία

Τόγκο

Ουγκάντα

Ζάμπια

Ζιμπάμπουε

Ωκεανία

Αυστραλία

Φίτζι

Κιριμπάτι

Νησιά Μάρσαλ

Μικρονησία

Ναούρου

Νέα Ζηλανδία

Παλάου

Παπούα Νέα Γουινέα

Σαμόα

Μησιά του Σολόμωντα

Τόγκα

Αμερικανικές Κτήσεις

Τουβάλου

Βανιάτου

ΜΕΡΟΣ Β

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ:

Συμμόρφωση με το Σχέδιο Κανονισμών ΕΕ σχετικά με τα Στατιστικά Στοιχεία Διεθνούς Μετανάστευσης, Υπηκοότητας, Αδειών Παραμονής και Άσυλου

Επαφές και Απαντήσεις Υπουργείων

Υπουργείο Εργασίας:

Η επαφή πραγματοποιήθηκε την 24^η Αυγούστου 2004 με τον Κων Κων. Χρυσίνη στον οποίο τέθηκε ερώτηση ποια στατιστικά στοιχεία έχουν συλλεχθεί ή είναι διαθέσιμα. Η απάντηση ήταν ότι τα στοιχεία είναι αποσπασματικά ή ελλιπή και ότι το Υπουργείο δεν είναι σε θέση να διαθέσει στοιχεία ούτε είναι σε θέση να γνωρίζει πότε αυτό θα είναι εφικτό.

Υπουργείο Εξωτερικών:

Η επαφή παραγματοποιήθηκε την 5^η Αυγούστου 2004 με τον Κων Κ. Χριστοδουλόπουλο, στον οποίο εστάλει Fax ζητώντας το σύνολο των στοιχείων που αφορούν τις αιτήσεις για θεώρηση διαβατηρίων (βίζα) και επιδομάτων, για την περίοδο 1991-2004. Η αίτηση εγκρίθηκε από το υπουργείο και ελήφθη απάντηση στις 16 Αυγούστου με όλα τα στοιχεία που είχαν συλλεχθεί σύμφωνα με τις προδιαγραφές Σένγκεν, αλλά αφορούσαν μόνο την περίοδο 2000 – 2003. Τα δεδομένα παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ανάλογα με το έτος και μόνο αυτό του 2003 είναι λεπτομερές. Αυτό περιλαμβάνεται ως **Πίνακας 5** στο Μέρος Α. Τα στοιχεία αυτά δε καλύπτονται από την προτεινόμενη ρύθμιση, όμως παρουσιάζουν ενδιαφέρον καθώς περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τις προσωρινές άδειες εισόδου στον Ελληνικό χώρο.

Το βασικό πρόβλημα είναι ότι η υπηκοότητα, το φύλο και η ηλικία των αιτούντων δεν συλλέγονται ως στατιστικά στοιχεία: ίσως τα συγκεκριμένα στοιχεία δεν απαιτούνται από

τη συνθήκη Σένγκεν. Επίσης, δεν διευκρινίζεται ο λόγος για τον οποίο τα άτομα αυτά επισκέφτηκαν την Ελλάδα.: το παραπάνω στοιχείο θα ήταν χρήσιμο για τους υπεύθυνους πολιτικής, καθώς θα τους επέτρεπε να διαχωρίσουν στα άτομα τα οποία επισκέφτηκαν τη χώρα για λόγους τουριστικούς, επαγγελματικούς ή προσωπικούς.

Ίδρυμα ΙΚΑ

Πραγματοποιήθηκαν δύο επαφές με τον Κον Κ. Σκαδά, την 9^η και την 11^η Αυγούστου 2004. Τα φάξ ελήφθησαν από το ΙΚΑ στις 10 και 11 Αυγούστου. Τα δεδομένα εμφανίζονται σε περιληπτική μορφή ως **Πίνακας 3, Σχήματα 18-21** στο Μέρος Α. Από τότε έχουν λάβει χώρα αρκετές τηλεφωνικές επικοινωνίες σχετικά με τα δεδομένα και άλλα σχετικά θέματα.

Τα στοιχεία του ΙΚΑ αποτελούν τα μόνα αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την επαγγελματική απασχόληση των μεταναστών στην Ελλάδα, καθώς τα ταμεία ΤΕΒΕ και ΟΓΑ ούτε συλλέγουν ούτε ταξινομούν τα στοιχεία τους και το Υπουργείο Εργασίας δεν δύναται να διαθέσει στοιχεία τα οποία προκύπτουν από αιτήσεις για άδειες εργασίας. Ενώ τα στοιχεία του ΙΚΑ είναι χρήσιμα, δε καλύπτουν την ηλικία και την περιοχή στην οποία κατοικούν οι μετανάστες (καταγράφεται το συγκεκριμένο γραφείο ΙΚΑ το οποίο λαμβάνει τις καταθέσεις, αλλά αυτό δεν αποτελεί πάντα αξιόπιστη ένδειξη περιοχής κατοικίας). Σημαντικότερο πρόβλημα ίσως αποτελεί το ότι το ΙΚΑ δεν έχει τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τους μετανάστες οι οποίοι συμπλήρωσαν τα ένσημά τους έτσι ώστε να αποκτήσουν άδεια εργασίας. Συνεπώς, η πραγματική κατάσταση όσον αφορά τη σχέση των μεταναστών με το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης δεν είναι εμφανής. Δε θεωρούμε πως αυτός είναι αποδεκτός τρόπος διαχείρισης της δημόσιας πολιτικής όσον αφορά τον πληθυσμό των μεταναστών στην Ελλάδα, παρόλο που για τη διαχείριση δεν ευθύνεται το ΙΚΑ, αλλά το Υπουργείο Εργασίας.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ):

Έχουν πραγματοποιηθεί τηλεφωνικές επικοινωνίες με την Επικεφαλής του Τμήματος Πληθυσμού, Κα. Ζήκου και με τον Υπεύθυνο Απογραφών, Κο Δήμα. Σε αυτές τις επικοινωνίες περιλαμβάνονται τηλεφωνήματα που πραγματοποιήθηκαν στις 4 και 9

Αυγούστου που είχαν ως αποτέλεσμα την συγκέντρωση υλικού από τη Βιβλιοθήκη της Υπηρεσίας την 11^η Αυγούστου και δύο συναντήσεις με τον Κο. Δήμα στις 31 Αυγούστου και 2 Σεπτεμβρίου. Μία επίσημη συνάντηση έλαβε χώρα με το Γενικό Διευθυντή Δόκτωρα Κοντοπιράκη στις 22 Σεπτεμβρίου, ενώ στις 23 Σεπτεμβρίου εστάλη email ζητώντας συγκεκριμένα δημοσίευτα στοιχεία από την απογραφή του 2001. Τα στοιχεία αυτά ήταν τα παρακάτω:

- (α) ο αριθμός ατόμων που είχαν δηλώσει τους εαυτούς τους ως *ομογενείς* στην απογραφή
- (β) λεπτομερή στοιχεία σχετικά με τις συνθήκες στέγασης των μεταναστών
- (γ) κάποια αποσυσσωμάτωση των στοιχείων σχετικά με τους μετανάστες στο Δήμο Αθηνών, καθώς σε αντίθεση με άλλους δήμους, ο αριθμός τους είναι πολύ υψηλός (132.000).

Ενώ θεωρητικά αυτά τα στοιχεία θα διατεθούν, υπάρχει πρόβλημα σχετικά με τις συχνές μετακινήσεις των γραφείων της υπηρεσίας. Από τις 13 Οκτωβρίου 2004, έχουμε λάβει μόνο στοιχεία που αφορούν τους *ομογενείς* (11 και 12 Οκτωβρίου). Για λόγους που παρουσιάζονται παρακάτω τα στοιχεία αυτά δεν έχουν συμπεριληφθεί σε αυτή την έκθεση.

Προβλήματα που προέκυψαν με την συγκέντρωση στοιχείων της Απογραφής του 2001

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν πρόσφατα σχετικά με τους ομογενείς, από τα 850.000 άτομα που απάντησαν στην ερώτηση «Είστε ομογενείς; Ναι/Όχι», περίπου 87.000 άτομα δήλωσαν *ομογενείς*. Καθώς κατά την Απογραφή είχαν καταγραφεί μόνο 762.000 αλλοδαποί, τα παραπάνω στοιχεία προκάλεσαν έκπληξη. Κατόπιν έρευνας, η ΕΣΥΕ απάντησε πως σχεδόν όλοι οι καταγεγραμμένοι *ομογενείς* έχουν διπλή υπηκοότητα και πως φαίνεται να υπάρχουν λιγότεροι από 100 *ομογενείς* χωρίς Ελληνική υπηκοότητα που κατοικούν στην Ελλάδα. Καθώς το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης αρνείται να διαθέσει στοιχεία σχετικά με τις άδειες των *ομογενών*, δεν είναι εμφανές πόσοι θα έπρεπε να είχαν εμφανιστεί στα στοιχεία της Απογραφής: εκτιμήσεις δείχνουν πως μπορεί ο αριθμός να είναι υψηλότερος των 100.000. Συγκεκριμένα, στους Αλβανούς *ομογενείς* δεν έχει επιτραπεί γενικότερα να λάβουν την Ελληνική υπηκοότητα, όμως στην Απογραφή υπάρχουν μόνο 1.350 που δήλωσαν Ελληνική εθνικότητα.

Η προφανής (και δυσάρεστη) απάντηση σε αυτό το αίνιγμα βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο διεξήχθη η Απογραφή. Οι Απογραφείς ρωτούσαν απευθείας: "Είστε Έλληνας;" και δεν ρωτούσαν σχετικά με την υπηκοότητα, ούτε ρωτούσαν τα άτομα εάν κατείχαν ταυτότητα ή κάρτα ομογενούς. Συνεπώς, είναι μάλλον βέβαιο, πως όλοι οι *ομογενείς* χωρίς Ελληνική υπηκοότητα έχουν καταγραφεί στην απογραφή ως Ελληνικής εθνικότητας, κάτι που σημαίνει πως υπάρχουν 50.000-150.000 λιγότερα άτομα Ελληνικής εθνικότητας και 50.000 – 150.000 περισσότεροι μετανάστες από ότι υπολογίζονταν πριν από αυτή την αποκάλυψη. Συνεπώς, φαίνεται πως μπορούμε να προσθέσουμε 100.000 μετανάστες στα στοιχεία της Απογραφής 2001 στο σχεδιάγραμμα 1, προσθέτοντας περίπου 0,9% στον αριθμητή της αναλογίας μετανάστες / πληθυσμός. Εάν εξαιρεθεί αυτό το πρόβλημα με τους *ομογενείς*, προκύπτει πως η Απογραφή είναι ένα σχετικά αξιόπιστο μέτρο όσον αφορά ο αριθμός μεταναστών εκείνη την περίοδο.

Υπουργείο Δημοσίας Τάξης

Η αρχική επαφή έλαβε χώρα τηλεφωνικά με την Κα. Παπανδρέου την 6^η Αυγούστου 2004, ενώ ακολούθησε φάξ από εμάς την 10^η Αυγούστου. Περαιτέρω τηλεφωνικές επαφές έλαβαν χώρα με την Κα Παπανδρέου στις 23 Αυγούστου, με τον Κο Τζερεμέ από το γραφείο του Υπουργού, τον Αξιωματικό Τραγουλιά από το Τμήμα Μεταναστών ενώ εστάλη ένα γράμμα με μορφή φάξ προς τη Διεύθυνση Αλλοδαπών – όλα στις 24 Αυγούστου.

Καθώς το συγκεκριμένο Υπουργείο παίζει βασικό ρόλο όσον αφορά θέματα μεταναστών και καθώς σύμφωνα με το Σχέδιο Κανονισμών είναι υπεύθυνο για τη συγκέντρωση και σύνταξη στοιχείων σχετικά με υπήκοους της ΕΕ, άτομα που ζητούν άσυλο και πρόσφυγες, θέματα παράνομης εισόδου και διαμονής καθώς και « μακροπρόθεσμους μετανάστες (νομική κατάσταση ατόμου) και άλλων αδειών παραμονής» (δηλ. άδειες ομοιογένειας), συντάξαμε ένα λεπτομερές γράμμα εξηγώντας ποιές πληροφορίες χρειαζόμασταν. Το γράμμα αυτό διευκρίνιζε τα στοιχεία που απαιτούνταν από την αρχική Οδηγία ενώ ζητήσαμε δύο:

- (i) Τη ταυτότητα των στοιχείων [δηλ. τις μεταβλητές που είχαν συμπεριληφθεί στο σύνολο των δεδομένων]

(ii) Μία εκτύπωση, των συγκεκριμένων στοιχείων για τη περίοδο 1991-2004

Το αίτημά μας εγκρίθηκε από τον Υπουργό. Υποτίθεται πως θα μας διέθεταν τα στοιχεία οι αρμόδιοι φορείς της Διεύθυνσης Αλλοδαπών. Ωστόσο τα στοιχεία που μας δόθηκαν δεν είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για την έρευνα μας. Η αλληλογραφία με το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης καθώς και η επιστολή που περιέχει τα στοιχεία που μας δόθηκαν παρουσιάζονται στο **Παράρτημα Β**.

Αυτή η απάντηση δεν δίνει καθόλου πληροφορίες σχετικά με τη ταυτότητα των στοιχείων, δεν αναφέρει εάν την ύπαρξη αδειών ομοιογένειας και αρνείται ότι υπάρχουν στοιχεία σχετικά με την "προώθηση" των παράνομων μεταναστών. Τα στοιχεία που δίδονται δεν είναι χωρισμένα ανάλογα με εθνικότητα, φύλο και ηλικία και συνεπώς δεν είναι ιδιαίτερα χρήσιμα.

Τα στοιχεία είναι τα εξής:

- ο Άδειες Παραμονής [παλιού τύπου] που εκδόθηκαν από το Υπουργείο, 1991-2001 [απλά αθροιστικά σύνολα κατά έτος]
- ο Άδειες Παραμονής ΕΕ, 1991-2003 [απλά αθροιστικά ετήσια σύνολα]
- ο Απορρίψεις Εισόδου, 2000-2003 [απλά αθροιστικά ετήσια σύνολα]
- ο Άτομα που ζήτησαν Άσυλο: αιτήσεις και αναγνωρίσεις, 1991-2003
- ο Συλληφθέντες που αναμένουν απέλαση [απλά αθροιστικά ετήσια σύνολα]

Υπουργείο Παιδείας:

Τα στοιχεία σχετικά με τους μετανάστες που φοιτούν σε σχολεία δεν καλύπτονται εκτεταμένα από το *αρχική Οδηγία*, αλλά καθώς υπάρχουν μεγάλες δυσκολίες όσον αφορά όλα τα επίσημα στοιχεία που αφορούν τους μετανάστες στην Ελλάδα, τα στοιχεία αυτά είναι απαραίτητα για τη σκιαγράφηση μίας καλύτερης εικόνας της κατάστασης. Όπως φαίνεται στο σχεδιάγραμμα 1, οι μετανάστες μαθητές συμπεριλαμβάνονται ως ξεχωριστή κατηγορία επειδή λείπουν από όλα τα άλλα στοιχεία, με εξαίρεση την Απογραφή.

Οι επαφές μας με το Υπουργείο αποτελούνται από ένα τηλεφώνημα στις 16 Αυγούστου και στις 17 Αυγούστου στο ΙΠΟΔΕ – παράρτημα του Υπουργείου που διεξάγει έρευνες και ειδικεύεται σε μετανάστες μαθητές δημοσίων σχολείων. Ο Δρ Κυριάκου επισκέφθηκε το Υπουργείο στις 18 Αυγούστου όπου και έλαβε κάποια στοιχεία σχετικά με «δια-

πολιτιστικά» σχολεία. Όταν το ΙΠΟΔΕ λειτούργησε μετά από τις θερινές διακοπές, λάβαμε, στις 27 Αυγούστου, από το ίδιο το ΙΠΟΔΕ, δύο τόμους ορισμένων δημοσιευμένων στοιχείων.

Τα δημοσιεύματα περιέχουν λεπτομερή έγχρωμα σχεδιαγράμματα σχετικά με τους μετανάστες στα Ελληνικά σχολεία για το σχολικό έτος 2002/3. Δεν υπάρχει ανάλυση των στοιχείων που να επιτρέπει χρονικές συγκρίσεις και έχουμε λόγους να αμφιβάλουμε για την ποιότητα αυτών των στοιχείων. Δε δίνονται οι εθνικότητες των παιδιών, ενώ υπάρχουν υποκατάστατα όπως «χώρα γέννησης» και «χώρα γέννησης πατρός». Δεδομένου πως υπάρχει χαλαρή σχέση ανάμεσα σε αυτά τα υποκατάστατα και τη νομική υπηκοότητα του παιδιού – συγκεκριμένα δεν είναι όλα τα παιδιά που γεννιούνται στην Ελλάδα Έλληνες – αυτό αποτελεί φτωχό υποκατάστατο για την πραγματική εθνικότητα του παιδιού. Άλλα προβλήματα που αφορούν τα στοιχεία είναι ο μικρός αριθμός «πραγματικών» στοιχείων και ο μεγάλος αριθμός σχεδιαγραμμάτων με ποσοστά και άλλα μη-επαληθεύσιμα αναλογικά στατιστικά στοιχεία τα οποία δε μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αναλυτικούς σκοπούς.

Υπουργείο Εσωτερικών:

Η συνεργασία μας με το Υπουργείο Εσωτερικών ήταν εξαιρετική, πάντα μέσα στις παραμέτρους αυτής της εργασίας, αλλά και παλιότερα μέσω των επίσημων σχέσεων του Κου Baldwin-Edwards με το Κέντρο Παρακολούθησης Ρατσισμού και Ξενοφοβίας της ΕΕ. Εκτός από τακτικές τηλεφωνικές επαφές, είχαμε επίσης μία συνάντηση με τη Κα. Μαρκάκη και το προσωπικό της στις 12 Αυγούστου 2004, με τη Κα Κουδούλη και μέλη του προσωπικού στις 17 Σεπτεμβρίου και με τον Κο Αναστασίου [διεύθυνση βάσης δεδομένων] στις 8 Οκτωβρίου. Σε κάθε μία από αυτές τις συναντήσεις διεξάγαγαμε συνεντεύξεις 1 – 2 ωρών και οι απαντήσεις ήταν όσο ανοικτές και ειλικρινείς θα μπορούσε κανείς να ελπίζει.

Στη πρώτη συνάντηση δόθηκαν προφορικά κάποια προκαταρκτικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό έγκυρων αδειών παραμονής, το σύνολο που είχε εκδοθεί από τον Ιούλιο 2003 και τη σχέση τους με τα στοιχεία της Απογραφής του 2001. Οι επίσημοι του Υπουργείου εξέφρασαν ανησυχία όσον αφορά τις ελάχιστες ξεκάθαρες σχέσεις ανάμεσα στα

παραπάνω στοιχεία – αναφερόμενοι σε σύγχρονες στατιστικές για περίπου 190.000 έγκυρες άδειες, από σύνολο 510.000 που εκδόθηκαν και μία μεγαλύτερη παρουσία μεταναστών να έχει καταγραφεί κατά την Απογραφή. Σε αυτό το σημείο ο Κοσ. Baldwin-Edwards εξέφρασε την άποψη ότι τα στοιχεία αυτά ήταν απόλυτα συμβατά με εξαίρεση το χαμηλό αριθμό έγκυρων αδειών, ο οποίος έδειχνε πως υπήρχε πρόβλημα όσον αφορά τη διαδικασία ανανέωσης.

Συνεπώς, έχουμε συγκεντρώσει πάνω από 1.000 σελίδες, έχουμε συνθέσει μία βάση δεδομένων σε μορφή Excel (καλύπτοντας 200 χώρες με 18 μεταβλητές) με ημερομηνία αναφοράς την 16^η Σεπτεμβρίου 2004 και έχουμε προσπαθήσει να βγάλουμε κάποιο λογικό συμπέρασμα από τα μή-συμβατά στοιχεία. Συγκεκριμένα, κάποιες παλιές εκτυπώσεις που μας δόθηκαν με ημερομηνίες αναφοράς 15 Ιανουαρίου 2004 και 20 Μαΐου 2004, δεν συμφωνούν με εκτυπώσεις των ιδίων ημερομηνιών αναφοράς που όμως συνετέθησαν αργότερα, στις 6 Οκτωβρίου. Οι πιο πρόσφατες εκτυπώσεις εμφανίζουν πολύ υψηλότερα νούμερα τα οποία μας προβλημάτισαν για κάποιο διάστημα. Σε συζητήσεις που είχαμε με τον Κο. Αναστασίου συμπεράναμε πως η διαχείριση της βάσης δεδομένων είναι πολύ υψηλού επιπέδου – με ελάχιστες «διπλο-εγγραφές», αποτελεσματική διασταύρωση των δεδομένων - και πως γενικότερα ήταν μία σοβαρή απόπειρα να προσφερθεί μία υπηρεσία υψηλής ποιότητας. Συνεπώς, οι ανακολουθίες και τα προβλήματα τα οποία παρατηρήσαμε μας προβλημάτησαν.

Για να εξηγήσουμε τα παράδοξα αυτά κάνουμε την εξής υπόθεση: η βάση δεδομένων είναι δυναμική και δεν είναι συγκεντρωτική για κάποια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Καθώς ενημερώνεται συνεχώς, οποιοσδήποτε έχει πρόσβαση μπορεί να προσθέσει στοιχεία για οποιαδήποτε περίοδο – μέχρι και 6 – 9 μήνες νωρίτερα! Ως αποτέλεσμα, τα τρέχοντα στοιχεία δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα καθώς πολλοί από τους νομούς πιθανώς εισάγουν τα στοιχεία με χαμηλή προτεραιότητα. Έτσι, μόνο τα παλαιότερα στοιχεία σχετικά με έγκυρες άδειες είναι μάλλον σωστά: η παλαιότερη ημερομηνία αναφοράς είναι η 15η Ιανουαρίου, 2004 με 509.168 έγκυρες άδειες κατεγγραμμένες την 6^η Οκτωβρίου 2004. Εάν η υπόθεση περί καθυστέρησης εισαγωγής στοιχείων είναι σωστή, θα πρέπει να υπάρχει συνεχής μείωση στον κατεγγραμμένο αριθμό

έγκυρων αδειών από εκείνη την ημερομηνία και μετά. Το Σχεδιάγραμμα 5 του Παραρτήματος Α εμφανίζει ακριβώς αυτό το φαινόμενο.

Η θετική πλευρά αυτής της έλλειψης ποιότητας των στοιχείων είναι ότι **μάλλον** υπάρχουν αισθητά περισσότερες έγκυρες άδειες απ' ότι υποθέτει το Υπουργείο: το προφανές πρόβλημα είναι ότι κανείς δε μπορεί να το γνωρίζει με βεβαιότητα. Προτείνουμε την άμεση βελτίωση της διαχείρισης έτσι ώστε να διορθωθεί αυτή η έλλειψη στοιχείων.

Παρουσιάζονται άλλα προβλήματα μικρότερης σημασίας εξαιτίας της έλλειψης στατιστικής πρόσβασης σε καταγεγραμμένα στοιχεία της βάσης δεδομένων, για παράδειγμα τα μή-συμβατά στοιχεία σχετικά με:

- ο Ημερομηνία γέννησης
- ο Διάρκεια άδειας
- ο Περιοχή διαμονής
- ο Παιδιά που καλύπτονται από την άδεια

Κάποια στοιχεία που θα μπορούσαν να είναι χρήσιμα ως προς τη κατανόηση της πραγματικότητας όσον αφορά τη νόμιμη παρουσία μεταναστών δε φαίνεται να έχουν καταγραφεί. Αυτό είναι γεγονός ιδίως όσον αφορά τα στοιχεία που σχετίζονται με τη γραφειοκρατική διαχείριση, όπως:

- ο Εάν μία άδεια που έχει λήξει βρίσκεται υπό ανανέωση
- ο Εάν μία άδεια είναι η πρώτη, ή ανανεωμένη
- ο Ημερομηνία πρώτης νόμιμης παρουσίας στην Ελλάδα
- ο Αλλαγή μεταναστευτικής ή επαγγελματικής κατάστασης

Αυτές οι περιληπτικές αναφορές ως προς τις αντιδράσεις των δημόσιων φορέων, το είδος των διαθέσιμων στοιχείων και οι πληροφορίες που αφορούν τη ταυτότητα των στοιχείων δεν αποτελούν ένδειξη του βαθμού συμμόρφωσης με το Σχέδιο Κανονισμών της ΕΕ. Εστιάζουμε σε αυτό το θέμα παρακάτω, αναφερόμενοι σε συγκεκριμένες διατάξεις του Σχεδίου Κανονισμών.

Συμμόρφωση με το σχέδιο Κανονισμών ΕΕ

Η τελευταία μορφή του Σχεδίου Κανονισμών της 19^{ης} Μαΐου 2004 (Παράρτημα Α) περιλαμβάνει κάποιες σημαντικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν κατόπιν συνεννόησης με τους ενδιαφερόμενους φορείς στα κράτη-μέλη. Η διάθεση στατιστικών δεδομένων στην Eurostat είναι ευθύνη της ΕΣΥΕ, η οποία με τη σειρά της εξαρτάται για την εύρεση δεδομένων από τα σχετικά Υπουργεία και τις σχετικές αρχές. Ο Κανονισμός δεν είναι αναμένεται να ισχύει για στοιχεία νωρίτερα από το 2006 και ορισμένα είδη στατιστικών – κυρίως στοιχεία σχετικά με άδειες παραμονής –θα ενσωματωθούν αργότερα.

Το Άρθρο 3 του αναθεωρημένου σχεδίου ορίζει τα απαραίτητα στατιστικά στοιχεία. Αυτά είναι τα εξής:

- Διεθνής μετανάστευση προς και από επικράτεια
- Υπηκοότητα και χώρα γέννησης ατόμων που συνήθως κατοικούν στην επικράτεια
- Διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες που αφορούν τη μετανάστευση, έκδοση υπηκοότητας, άσυλο και άλλες μορφές προστασίας καθώς και την πρόληψη παράνομης μετανάστευσης.

Άρθρο 4:

(α) Ρεύματα διεθνούς μετανάστευσης (ή διεθνή ρεύματα μετανάστευσης) ήδη απαιτούνται από την Eurostat σε ετήσια βάση και η αλλαγή αυτή προσθέτει διάφορες αποσυσσωματώσεις. Δεν είναι εμφανές το κατά πόσο θα χειρίζεται η ΕΣΥΕ αυτά τα στοιχεία, όμως υπάρχουν μόνο δύο πιθανές πηγές: το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης και το Υπουργείο Εσωτερικών. Τα απαιτούμενα στοιχεία είναι μετανάστες, αποσυσσωματωμένα κατά:

- Υπηκοότητα, κατά ηλικία και φύλο
- Χώρα γέννησης, κατά ηλικία και φύλο
- Χώρα προηγούμενης και επόμενης διαμονής, κατά ηλικία και φύλο
- Περιοχή συνηθισμένης διαμονής

Όσον αφορά τα στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, δε γνωρίζουμε τίποτα σχετικά με τα στοιχεία που διαθέτουν καθώς αρνήθηκαν να μας τα

αποκαλύψουν. Τα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών δεν περιλαμβάνουν χώρα γέννησης, ούτε χώρα προηγούμενης διαμονής. Ενώ τα στοιχεία τους καλύπτουν ηλικία και περιοχή διαμονής, αυτή τη στιγμή η βάση δεδομένων δεν έχει πρόσβαση σε αυτά τα στοιχεία.

(β) Στοιχεία συνηθισμένης διαμονής, αποσυσσωματωμένα κατά:

- ο Υπηκοότητα, κατά ηλικία και φύλο
- ο Χώρα γέννησης, κατά ηλικία και φύλο
- ο Περιοχή συνηθισμένης διαμονής
- ο Έτος πρώτης άφιξης
- ο Επαγγελματική κατάσταση, απασχόληση, τομέας οικονομικής δραστηριότητας, επίπεδο μόρφωσης και εκπαίδευσης

Θεωρητικά, τα στοιχεία αυτά θα μπορούσαν να αντληθούν από την Απογραφή του 2001, όμως απαιτούνται σε ετήσια βάση (Άρθρο 10). Από όσον φαίνεται, οι μόνες πηγές ετήσιων στοιχείων είναι τα δεδομένα που αφορούν άδειες παραμονής και άδειες εργασίας. Τη συγκεκριμένη στιγμή το Υπουργείο Εσωτερικών είναι σε θέση να διαθέσει στοιχεία που αφορούν μόνο υπηκοότητα κατά φύλο, ενώ εάν πραγματοποιηθούν κάποιες αλλαγές θα μπορούσε να διαθέσει αποσυσσωμάτωση κατά ηλικία καθώς και στοιχεία που αφορούν την περιοχή. Το Υπουργείο Εργασίας δεν είναι σε θέση να διαθέσει στοιχεία και φαίνεται απίθανο να έχει σκοπό να το κάνει στο μέλλον. Στοιχεία που αφορούν θέματα της αγοράς εργασίας θα μπορούσαν να αντληθούν από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, όμως η ενσωμάτωση «δειγματοληπτικών» στοιχείων με άλλα στοιχεία είναι δύσκολη.

(γ) Στοιχεία απόκτησης υπηκοότητας κατά προηγούμενη υπηκοότητα, ηλικία και φύλο.

Το παραπάνω είναι ευθύνη του Υπουργείου Εσωτερικών: τη συγκεκριμένη στιγμή τα στοιχεία είναι αποσπασματικά λόγω διαφορετικών διαδικασιών που

αφορούν τους παλινοστούντες και τους αλλογενείς καθώς και τοπικών διαδικασιών με χαμηλού επιπέδου ταξινόμηση στοιχείων. Τα στοιχεία αυτά αποσυσσωματώνονται κατά προηγούμενη υπηκοότητα και φύλο, αλλά όχι κατά ηλικία. Συνεπώς, η κεντρική βάση δεδομένων μπορεί να παράγει μόνο απλά ετήσια σύνολα.

Άρθρο 5:

Τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν το άσυλο είναι ευθύνη του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης. Οι αποσυσσωματώσεις απαιτείται να είναι κατά υπηκοότητα, ηλικία και φύλο. Εάν λάβουμε υπόψιν τη ποιότητα των στοιχείων που μας δόθηκαν από το Υπουργείο, θα προσφέρουν μόνο απλά ετήσια σύνολα.

Άρθρο 6:

(α) Απόρριψη εισόδου στα σύνορα, κατά υπηκοότητα, ηλικία και φύλο

(β) Άτομα που βρέθηκαν να διαμένουν στη χώρα παράνομα, κατά υπηκοότητα, ηλικία και φύλο

Τα στοιχεία που αφορούν την παράνομη είσοδο και διαμονή είναι επίσης ευθύνη του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης. Καθώς φαίνεται, δεν είναι σε θέση να διαθέσουν οποιοσδήποτε αποσυσσωματώσεις.

Άρθρο 7:

1 (α) άδειες παραμονής για μή-ΕΕ/ΕΖΕΣ υπήκοους, όπως παρακάτω:

(i) Άδειες πρώτης έκδοσης κατά την περίοδο αναφοράς, κατά υπηκοότητα, λόγο άδειας, διάρκεια άδειας, ηλικία και φύλο

(ii) Αλλαγή είδους άδειας κατά την περίοδο αναφοράς, κατά υπηκοότητα, λόγο άδειας, διάρκεια άδειας, ηλικία και φύλο

(iii) Έγκυρες άδειες την ημερομηνία αναφοράς, κατά υπηκοότητα, λόγο άδειας, διάρκεια άδειας, ηλικία και φύλο

(β) αριθμός μακροπρόθεσμων αδειών ΕΕ [μετά από πενταετή διαμονή]

2. Λοιπές καταστάσεις Διαμονής Μακράς Διαρκείας για μη-υπηκόους Ε.Ε./ΕΖΕΣ

1 (α) Η βάση δεδομένων του Υπουργείου Εσωτερικών δεν είναι σε θέση να κάνει διαχωρισμό ανάμεσα σε άδειες πρώτης έκδοσης, άδειες που έχουν μεταβληθεί, και ανανεωμένες άδειες. Επίσης, τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή δεν είναι σε θέση να αποσυσσωματώσει κατά ηλικία, ή διάρκεια άδειας. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα στοιχεία που αφορούν τις έγκυρες άδειες είναι ιδιαίτερα προβληματικά, αλλά μάλλον μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατόπιν σημαντικής καθυστέρησης. Όμως, όσον αφορά όλα αυτά τα στοιχεία, οι σημαντικές γραφειοκρατικές καθυστερήσεις στην ανανέωση και έκδοση αδειών έχουν ως αποτέλεσμα, χωρίς κατεγραμμένα στοιχεία αιτήσεων/ανανεώσεων σε εξέλιξη, ο αριθμός των νόμιμων μεταναστών εμφανίζεται ως υπερβολικά χαμηλός.

(β) Η Ελλάδα δεν έχει θέσει σε εφαρμογή την Οδηγία της ΕΕ που αφορά τη Διαμονής Μακράς Διαρκείας και μάλλον θα καθυστερήσει την εφαρμογή περισσότερο από όσο επιτρέπεται. Συνεπώς, δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία προς συλλογή.

2. Οι Άδειες Ομογενών που εκδίδονται από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης σαφώς καλύπτονται από τα παραπάνω. Το Υπουργείο αρνείται να συζητήσει το θέμα, επικαλούμενο λόγους «εθνικής ασφάλειας».

Άρθρο 8:

Απελάσεις και εκδιώξεις κατά υπηκοότητα, ηλικία και φύλο.

Το παραπάνω είναι αρμοδιότητα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Δε πιστεύουμε πως θα είναι σε θέση να διαθέσουν οποιαδήποτε αποσυσσωμάτωση εκτός από κατά υπηκοότητα.